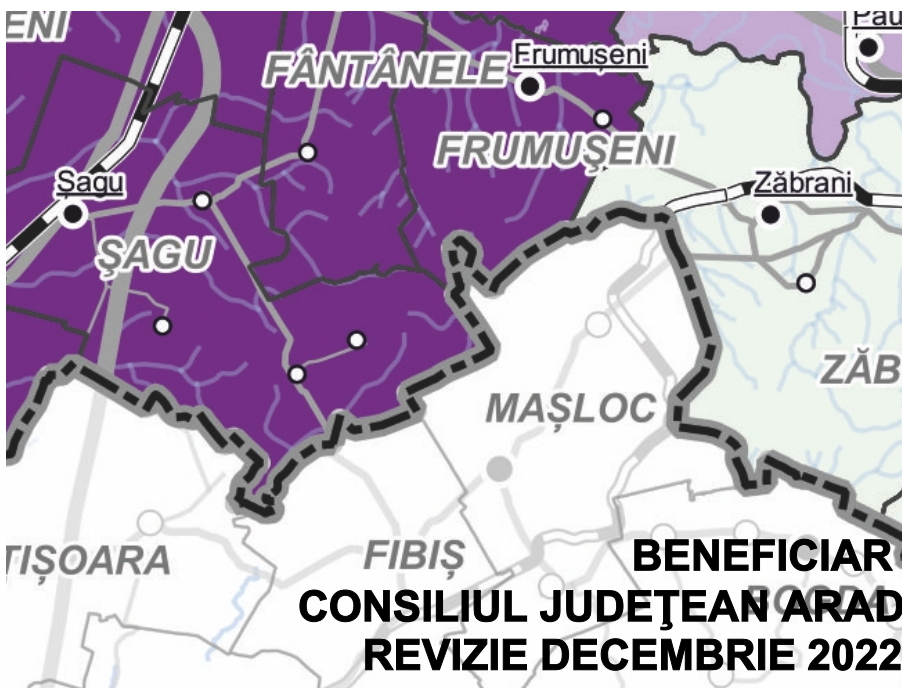

strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad

PACTUL ARAD

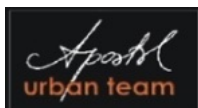

ACTUALIZARE PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN ARAD

ETAPA III STRATEGIA DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ A JUDEȚULUI ARAD

BENEFICIAR: CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

ELABORATOR:

**URBAN TEAM S.R.L.
Administrator: urb. Dana APOSTOL**

DENUMIRE PROIECT:

**ACTUALIZARE PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN
ARAD**

FAZA DE PROIECTARE:

ETAPA III**STRATEGIA DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ A JUDEȚULUI
ARAD**

CONTRACT NR.:

228 / 12.11.2019

BENEFICIAR:

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

PREȘEDINTELE CONSILIULUI JUDEȚEAN ARAD:

Iustin-Marinel CIONCA-ARGHIR

ARHITECT ȘEF AL JUDEȚULUI ARAD:

arch. Florin VÎRVESCU

PROIECTANT:

URBAN TEAM S.R.L.

ADMINISTRATOR:

urb. Dana APOSTOL

ȘEF PROIECT:

urb. Victor GHEORGHE

VERIFICATOR PROIECT:

lect. dr. urb. Liviu VELUDA

COLECTIV DE ELABORARE:

urb. dipl. Victor GHEORGHE	Șef proiect complex, Specialist urbanist, atestat RUR literele B,C,D
lect. dr. urb. dipl. Liviu VELUDA	Verificator proiect complex, Specialist urbanist, atestat RUR literele B,C,D,E,F6,G5,G6,G7
urb. dipl. Dana APOSTOL	Specialist urbanist, atestat RUR literele B,D,D3,DZ0,E,F6,G5,G6
ms. urb. Iulian STAN	Specialist urbanist Specialist GIS
ms. urb. Radu CĂPRARU	Specialist urbanist
dr. urb. peisag. Raluca DUICĂ	Specialist urbanist, atestat RUR literele D,D3,DZ0,E,F5,G6
arh. CS III – Doina BUBULETE	Arhitect – specialist MCPN, atestat RUR literele A,B,C,D,E,F6,G5,G6
ing. CS III – Mariana DOROBANȚI	Inginer, atestat RUR literele F4,G1
ing. CS III – Elena STANCU	Inginer
ing. CS III – Luiza MINCULESCU	Inginer atestat RUR literele F4,G1
geogr. Robert STOICULESCU	Geograf
dr. soc. Alina CHICOȘ	Sociolog, atestat RUR literele B,F3,G2
ec. CS III – Maria-Monica TACHE	Specialist atestat RUR literele F2,G4
tehn. Bogdan SANDU	Tehnician pentru urbanism și amenajarea teritoriului
matem. Anca BRÂNZĂREA	Specialist trafic
matem. Simona MÂNEA	Specialist trafic
tehn. Rodica NĂMOLOIU	Tehnician proiectant

CUPRINS

INTRODUCERE.....	1
1. ELEMENTE METODOLOGICE	1
1.1. Generalități.....	1
2. STRUCTURA ȘI MOD DE ELABORARE.....	1
2.1. Structura lucrării	1
2.2. Propunerile de dezvoltare spațială a județului Arad: corelare între Strategia de dezvoltare teritorială și programul de măsuri.	3
2.3. Informarea publicului	5
2.4. Avizarea documentației	6
2.5. Modul de elaborare	7
2.6. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației PATJ anterioare	7
2.7. Surse bibliografice și legislative.....	8
3. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE	9
3.1. Viziunea de dezvoltare a Regiunii de Dezvoltare Vest.....	9
3.2. Viziunea de dezvoltare a sistemului urban Timișoara - Arad	9
3.3. Viziunea de dezvoltare a județului Arad.....	10
4. OBIECTIVUL STRATEGIC GENERAL AL P.A.T.J. ARAD	11
CAPITOLUL 1 - STRUCTURA TERITORIULUI.....	14
1. CADRUL NATURAL ȘI MEDIUL.....	14
1.1. Zone expuse la riscuri naturale.....	14
1.1.1. Alunecari de teren	14
1.1.2. Cutremure	23
1.1.3. Inundații	29
1.2. Zone expuse la riscuri tehnologice	41
1.3. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	41
2. PATRIMONIUL NATURAL ȘI CONSTRUIT, PEISAJE	49
2.1. Patrimoniu natural	49
2.1.1. Identificarea macro-zonelor cu potențial de dezvoltare.....	50
2.1.2. Viziune	51
2.1.3. Obiective strategice generale	51
2.1.4. Obiective specifice pe domeniile țintă.....	53
2.1.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	55
2.2. Patrimoniu construit, peisaje	56
2.2.1. Direcțiile și prioritățile strategiei de dezvoltare a județului Arad	57
2.2.2. Peisaj (natural și cultural)	57
2.2.3. Patrimoniul construit.....	59
2.2.4. Zone cu potențial de dezvoltare	62
2.2.5. Viziunea sectorială. Obiective strategice	63
2.2.6. Obiectiv strategic secundar: Patrimoniul natural, și construit. Peisaj	64

2.2.7. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației PATJ Arad anterioare	66
3. REȚEAUA DE LOCALITĂȚI	72
3.1. Direcțiile și prioritățile strategiei de dezvoltare a județului	72
3.1.1. Tendințe majore și priorități de dezvoltare	72
3.2. Viziunea de dezvoltare	73
3.3. Obiectivele sectoriale ale subdomeniului rețeaua de localități	74
3.3.1. OS 1: Dezvoltarea și echilibrarea rețelei de localități	74
3.3.2. OS 2: Dezvoltarea, modernizarea și diversificarea infrastructurii educaționale	75
3.3.3. OS 3: Creșterea accesibilității și calității serviciilor de sănătate prin reabilitarea / modernizarea / echiparea infrastructurii specifice	75
3.3.4. OS 4: Reabilitarea/modernizarea/echiparea infrastructurii serviciilor sociale	76
3.3.5. OS 5: Reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii culturale în vederea îmbunătățirii gradului de acces la cultură al populației la nivelul comunităților locale	76
3.3.6. OS 6: Dezvoltarea infrastructurii sportive, financiar bancare și juridice specifice în acord cu rolul localităților și necesitățile populației	77
3.3.7. OS7 : Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea fondului de locuințe și valorificarea eficientă a spațiului rezidențial	77
3.4. Obiective specifice ale subdomeniului rețeaua de localități	77
3.4.1. OS1 OSp1 Dezvoltarea policentrică și echilibrată a rețelei de localități	77
3.4.2. OS1 OSp2 Asigurarea unui nivel ridicat și a unui sistem echilibrat de servire a populației din punct de vedere social și economic	78
3.4.3. OS1 OSp3 Stabilirea unor noi relații urban – rural, ca suport în coordonarea și eficientizarea măsurilor de amenajare a teritoriului	78
3.4.4. OS1 OSp4 Dezvoltarea spațială a rețelei de localități prin reglementarea dezvoltării urbanistice	79
3.4.5. OS2 OSp1 Creșterea accesibilității întregii populații la educația de bază și furnizarea unor servicii de calitate	80
3.4.6. OS2 OSp2 Asigurarea dotărilor necesare parcursului educațional conform nivelului ierarhic al polilor de dezvoltare, prin completarea cu infrastructura corespunzătoare	80
3.4.7. OS2 OSp3 Informatizarea și dotarea învățământului liceal, tehnic și profesional	80
3.4.8. OS2 OSp4 Adaptarea sistemului educațional la cerințele angajatorilor	80
3.4.9. OS3 OSp1 Îmbunătățirea accesibilității instituționale, prioritar în rural	80
3.4.10. OS3 OSp2 Asigurarea infrastructurii necesare asistenței medicale de specialitate prin extinderea dotărilor publice necesare – policlinici, ambulatorii de spital, spital – prioritar în orașele care nu dispun de dotări în sectorul de stat	81
3.4.11. OS3 OSp3 Îmbunătățirea asistenței medicale primare	81
3.4.12. OS3 OSp4 Îmbunătățirea asistenței medicale de urgență prespitalicească	81
3.4.13. OS4 OSp1 Îmbunătățirea serviciilor pentru copii, tineri și familie	81
3.4.14. OS4 OSp2 Protecția persoanelor vârstnice care necesită asistență socială	82
3.4.15. OS4 OSp3 Dezvoltarea / consolidarea parteneriatului public-privat pentru restructurarea și dezvoltarea dotărilor necesare asistenței sociale pentru oricare dintre categoriile de persoane vizate	83
3.4.16. OS5 OSp1 Reabilitarea și extinderea așezămintelor culturale	83
3.4.17. OS5 OSp2 Promovarea culturii și tradițiilor locale	83

3.4.18.OS5 OSp3 Completarea și modernizarea rețelei de biblioteci publice	84
3.4.19.OS6 OSp1 Completarea și diversificarea dotărilor pentru sport.....	84
3.4.20.OS7 OSp1 Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea fondului de locuințe	84
3.5. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	84

4. INFRASTRUCTURI TEHNICE MAJORE..... 92

4.1. Gospodărirea apelor.....	92
4.2. Amenajări de îmbunătățiri funciare (irigații, desecări, combaterea eroziunii solului)	107
4.3. Căi de comunicație și transport	117
4.3.1. Tendințe majore și priorități de dezvoltare	117
4.3.2. Identificarea zonelor cu potențial de dezvoltare.....	119
4.3.3. Viziune	120
4.3.4. Obiective strategice generale	120
4.3.5. Obiective strategice la nivelul județului Arad	123
4.3.6. Obiective specifice pe domeniile țintă.....	123
4.4. Alimentarea cu energie electrică	124
4.4.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	131
4.5. Alimentare cu energie termică.....	132
4.5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	138
4.6. Alimentare cu gaze naturale.....	140
4.6.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	146
4.7. Telecomunicații	149
4.7.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	152
4.8. Amenajări pentru gestionarea deșeurilor menajere și industriale.....	152

5. ZONIFICAREA TERITORIULUI..... 169

5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare	177
--	-----

CAPITOLUL 2 - STRUCTURA SOCIO – DEMOGRAFICĂ ȘI RESURSELE DE MUNCĂ 182

1. INTRODUCERE.....	182
2. DIRECȚIILE ȘI PRIORITĂȚILE STRATEGIEI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI ARAD PENTRU POPULAȚIE ȘI RESURSE DE MUNCĂ	182
2.1. Tendințe majore și prioritățile de dezvoltare	182
2.2. Identificarea Unităților Teritoriale de Planificare în funcție de potențialul de dezvoltare .	185
3. VIZIUNEA DEZVOLTĂRII PENTRU DOMENIUL SOCIO – DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE	190
4. OBIECTIVE STRATEGICE GENERALE – DOMENIUL SOCIO-DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE	191
5. OBIECTIVE SPECIFICE PE DOMENIILE ȚINTĂ – DOMENIUL SOCIO-DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE	193
5.1. Evaluarea modului de realizare a obiectivelor aferente structurii socio-demografice din documentația P.A.T.J. arad anterioară.....	195

CAPITOLUL 3 - STRUCTURA ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE..... 201

1. SECTORUL PRIMAR.....	222
1.1. Agricultură.....	224
1.2. Silvicultură.....	225
1.3. Piscicultură.....	225
1.4. Viticultură.....	225
2. SECTORUL SECUNDAR.....	226
2.1. Industria extractivă.....	228
2.2. Industria prelucrătoare.....	228
2.3. Producția de energie.....	229
2.4. Construcțiile.....	230
3. TURISMUL.....	231
3.1. Resursa turistică.....	232
3.2. Infrastructura pentru turism.....	233
4. SECTORUL TERȚIAR (SERVICII).....	234
4.1. Transporturi.....	235
4.2. Sectorul financiar - bancar.....	236
4.3. Cercetare.....	236
4.4. Comerț.....	238
4.5. Alte servicii pentru populație / întreprinderi.....	238
5. SECTORUL IMM.....	239
5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare.....	242

CAPITOLUL 4 - CONTEXTUL SUPRATERITORIAL..... 266

1. DIRECȚIILE ȘI PRIORITĂȚILE STRATEGIEI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI.....	266
1.2. Identificarea macro-zonelor cu potențial de dezvoltare.....	269
2. JUDEȚUL ARAD ÎN CONTEXTUL PERIOADEI DE PROGRAMARE 2021-2027.....	271
2.1. Context european.....	271
2.2. Context macroregional.....	273
2.3. Context național.....	274
2.4. Context regional.....	277
3. OBIECTIVUL SECTORIAL AL CONTEXTULUI TERITORIAL.....	282
4. OBIECTIVE SPECIFICE ALE CONTEXTULUI TERITORIAL.....	283
5. EVALUAREA MODULUI DE IMPLEMENTARE A PREVEDERILOR DOCUMENTAȚIEI P.A.T.J. ARAD ANTERIOARE.....	291

SURSE DOCUMENTARE..... 296

LISTA TABELELOR ȘI A FIGURILOR

Tabelul nr. 1: Metodele de combatere a instabilității terenurilor funcție de factorii declanșatori	18
Tabelul nr. 2: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ	24
Tabelul nr. 3: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ	114
Tabelul nr. 4: Localități arondate stațiilor de transfer	162
Tabelul nr. 5: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ	164
Tabelul nr. 6: Evoluția numărului de UATB pe categorii de mărimi de populație, în varianta de prognoză 2040, comparativ cu anul de referință 2019.....	186
Tabelul nr. 7: Evoluția numărului de UATB pe categorii de mărimi de populație, în varianta de prognoză 2060, comparativ cu anul de referință 2019.....	187
Tabelul nr. 8: Pilonul accesibilitate – priorități și obiective	279
Tabelul nr. 9: Pilonul dezvoltare urbană durabilă – priorități și obiective.....	280
Tabelul nr. 10: Pilonul diversificare în mediul rural – priorități și obiective	281
Tabelul nr. 11: Tabelul cu obiectivele sectoriale și programul de măsuri – PATJ Arad, anul 2010	292

Figura nr. 1: Planul de obiective al Strategiei de Dezvoltare Spațială a Județului Arad – domenii țintă.....	4
Figura nr. 2: Schema de realizare a planului de obiective	5
Figura nr. 3: Harta de hazard la alunecări de teren a județului Arad.....	18
Figura nr. 4: Harta principalelor culoare de transport gaze naturale, aparținând SNT Romania ..	140
Figura nr. 5: Interconectarea SNT cu Serbia pe direcția Arad - Mokrin.....	141
Figura nr. 6: Evoluția populației în varianta medie de prognoză 2040, pentru cele mai afectate localități de scăderea populației în perioada 2019-2040.....	187
Figura nr. 7: Evoluția populației județului Arad pe medii, în perioada 2000-2040 (varianta medie de prognoză)	188
Figura nr. 8: Proiectele Smart City în Regiunea Vest	281
Figura nr. 9: Dinamica populației rurale pe județe între 2011 și 2019	282

INTRODUCERE

1. ELEMENTE METODOLOGICE

1.1. Generalități

Documentația „Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județean Arad” (P.A.T.J. ARAD) este realizată de Urbanteam S.R.L., în conformitate cu contractul nr. 228 / 12.11.2019, având ca beneficiar Consiliul Județean Arad. Documentația este elaborată din necesitatea completării documentațiilor de amenajare a teritoriului cu strategii și politici specific formulate în concordanță cu elementul major intervenit în infrastructura de transport a României și al județului Arad, respectiv integrarea în rețeaua europeană.

Documentația “Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județului Arad” s-a elaborat în conformitate cu metodologia „Conținutul cadru al documentațiilor de amenajare a teritoriului în concordanță cu prevederile legii nr. 350 / 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” – redactarea a III-a și Ordinul 233 / 2016 - Norme Metodologice de aplicare a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul și de elaborare și actualizare a documentațiilor de urbanism.

Actualizarea documentației de tip P.A.T.J. se înscrie în eforturile C.J. Arad de îndeplinire a atribuțiilor ce-i revin în conformitate cu art. 21 și 22 din Legea nr.350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, în sensul coordonării activității în acest domeniu la nivel județean și al asigurării elaborării și aprobării Planului de amenajare a teritoriului județean, care potrivit legii, se actualizează periodic la 10 ani. Prevederile noului P.A.T.J. vor deveni obligatorii pentru documentațiile de amenajarea teritoriului și urbanism care le detaliază.

Planul de amenajare a teritoriului județean (P.A.T.J. Arad) este o documentație cu caracter director, ce are ca scop transpunerea spațială a programului de dezvoltare economică și socială, culturală și instituțională a județului, elaborat de către autoritățile județene, pentru teritoriul pe care îl gestionează. Principalele obiective vizate în cadrul planului de amenajare a teritoriului județean se referă la: dezvoltarea economică și socială echilibrată, îmbunătățirea calității vieții colectivităților umane, gestionarea responsabilă a resurselor naturale și protecția mediului, utilizarea rațională a teritoriului.

Documentația de față va reprezenta un instrument necesar venit în sprijinul organismelor coordonatoare locale, cu ajutorul căruia vor stabili și vor ierarhiza problemele care afectează principalele procese și fenomene existente la nivelul județului Arad. Astfel lucrarea PATJ Arad va contura măsurile optime privind aspectele rețelei de localități, cu efecte asupra limitării mobilității urbane, a exploatarei și gestionării judicioase a resurselor, a îndepărtării factorilor de risc, a dezvoltării armonioase și continue a mediului natural și antropic, în scopul încurajării unei autonomii locale în coordonarea și gestionarea dezvoltării durabile a acestui județ, situat în Regiunea de Dezvoltare Vest.

2. STRUCTURA ȘI MOD DE ELABORARE

2.1. Structura lucrării

Lucrarea „Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județean Arad” se elaborează în concordanță cu metodologia „Conținutul cadru al documentațiilor de amenajare a teritoriului în concordanță cu prevederile legii nr. 350 / 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” – redactarea a III-a și Ordinul 233 / 2016 - Norme Metodologice de aplicare a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul și de elaborare și actualizare a documentațiilor de urbanism.

Documentația este structurată conform Caietului de Sarcini emis de autoritatea contractantă, pe părți, conform art. 8, 9, 10, 11 și 12 din Ordinul 233/26.02.2016 al MDRAP, după cum urmează:

a. Etapa I (încheiată)

Anterior elaborării documentației propriu-zise, a fost încheiată și predată către C.J. Arad etapa pregătitoare care a constat în asigurarea unei baze de date și în realizarea unor **studii de fundamentare** întocmite în vederea aprofundării anumitor domenii sau aspecte relevante la nivelul județului Arad.

În cadrul acestei etape au fost realizate următoarele studii de fundamentare:

Studii cu caracter analitic:

- Studiu privind zonele de risc tehnologic, la alunecări de teren, cutremure și inundații în județul Arad.
- Studiu privind căile majore de comunicații și transport în județul Arad.
- Studii cu caracter prospectiv:
- Prognoza privind evoluția populației în județul Arad.
- Prognoza privind evoluția activităților în județul Arad.

b. Etapa a II-a, de elaborare propriu-zisă, a cuprins două faze (ambele încheiate):

- **Faza II.I. - Analiza situației existente, identificarea elementelor care condiționează dezvoltarea cu evidențierea problemelor, a disfuncționalităților, a tendințelor și identificarea zonelor cu potențial natural sau cultural**

În cadrul acestei faze a fost elaborată Partea 1 a P.A.T.J. Arad care a cuprins:

- analiza situației existente;
  - identificarea elementelor care condiționează dezvoltarea, cu evidențierea
  - problemelor, disfuncționalităților și tendințelor;
  - identificarea zonelor cu potențial natural sau cultural;
- **Faza II.II. - Diagnostic prospectiv și general**

În cadrul acestei faze a fost elaborată **Partea a 2-a** a P.A.T.J. Arad: diagnostic prospectiv și general;

Cele două faze II.I și II.II din cadrul etapei a II-a au fost de asemenea predate către autoritatea contractantă, C.J. Arad conform procesului verbal de predare-primire nr. 66/2020/11.08.2020 înregistrat la CJ Arad cu nr. 18565/12.08.2020 și conform procesului verbal de predare-primire nr. 98/2020/11.11.2020, înregistrat la CJ Arad cu nr. 26337/13.11.2020. Etapa predată a fost analizată de serviciul U.A.T.B.D.U.G.I.S. – Direcția Arhitect Șef și de către Comisia T.A.T.U. – C.J. Arad, în ședința din 15.12.2020 și recepționată de către C.J Arad.

În momentul de față documentația „Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județean Arad” (P.A.T.J. Arad) a ajuns în etapa a III-a, conform Caietului de Sarcini emis de C.J Arad și Ofertei tehnice a elaboratorului documentației, Urban Team S.R.L București. Această etapă cuprinde:

c. Etapa a III-a, de elaborare propriu-zisă, (în derulare) ce conține Strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad. Tot în cadrul etapei de față va fi elaborată **Partea a 3-a** a P.A.T.J. Arad: Strategia de dezvoltare teritorială a județului;

După predarea și recepționarea acestei etape urmează ultima etapă de elaborare din cadrul acestei documentații:

d. Etapa a IV-a, de elaborare propriu-zisă, (va urma) ce va cuprinde Partea a 4-a a P.A.T.J. Arad

Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor P.A.T.J. Arad - politici publice teritoriale, programe și proiecte.

2.2. Propunerile de dezvoltare spațială a județului Arad: corelare între Strategia de dezvoltare teritorială și programul de măsuri.

Ultimele două etape, etapa a III-a, cea aflată în derulare, plus etapa viitoare, constituie o parte importantă a acestei documentații deoarece vor conține cam toate elementele strategice pentru propunerile de dezvoltare spațială a județului Arad. **Deși Caietul de Sarcini le prezintă ca fiind etape de sine stătătoare, este lesne de înțeles că cele două trebuie să fie corelate și strâns legate între ele.** Astfel, strategia de dezvoltare teritorială cu direcțiile și prioritățile de dezvoltare a județului stabilite în baza diagnosticului, vor asigura eliminarea/reducerea decalajelor de dezvoltare. **Evident că strategia de dezvoltare teritorială a județului nu va putea fi aplicată decât în baza unor măsuri de organizare în timp, cu precizarea responsabilităților și a surselor de finanțare, a politicilor publice, programelor și proiectelor de investiții publice necesare dezvoltării durabile și competitive a teritoriului.**

Etapa actuală va avea ca scop integrarea rezultatelor fazelor precedente, în care au fost evidențiate, pe domenii și componente analizate, aspecte legate de punctele forte ale teritoriului, oportunități și riscuri precum și elemente prioritare pentru dezvoltarea echilibrată și implicațiile spațiale în teritoriul județului Arad. Strategia de dezvoltare spațială a județului va fi orientată către atingerea celor trei ținte care asigură coeziunea economică, socială și teritorială, creșterea competitivității și anume: dezvoltarea policentrică și noi relații urban - rural, accesul egal la infrastructuri și cunoaștere și dezvoltarea durabilă, managementul prudent al resurselor naturale și al patrimoniului.

Strategia stabilește obiectivul strategic general, obiectivele sectoriale și specifice pentru domeniile țintă identificate ca prioritare pentru intervenție. Primele vizează dezvoltarea teritoriului pe termen lung și indică direcțiile clare de dezvoltare prin valorificarea potențialului natural, material și uman propriu inclusiv cooperarea interjudețeană și transfrontalieră urmărind eliminarea/reducerea decalajelor dintre situația actuală și cea dorită. Aceste obiective răspund atât necesității de reducere a dezechilibrelor în dezvoltarea teritorială a județului și asigurării unui nivel de dotări minimal stabilit prin lege, cât și valorificării posibilităților de creștere a nivelului de trai a locuitorilor, în condițiile respectării principiului durabilității.

Strategia de dezvoltare spațială a județului cuprinde și propuneri privind cadrul instituțional de implementare, monitorizare a măsurilor prevăzute, cât și de evaluare a rezultatelor și de actualizări periodice ale documentației

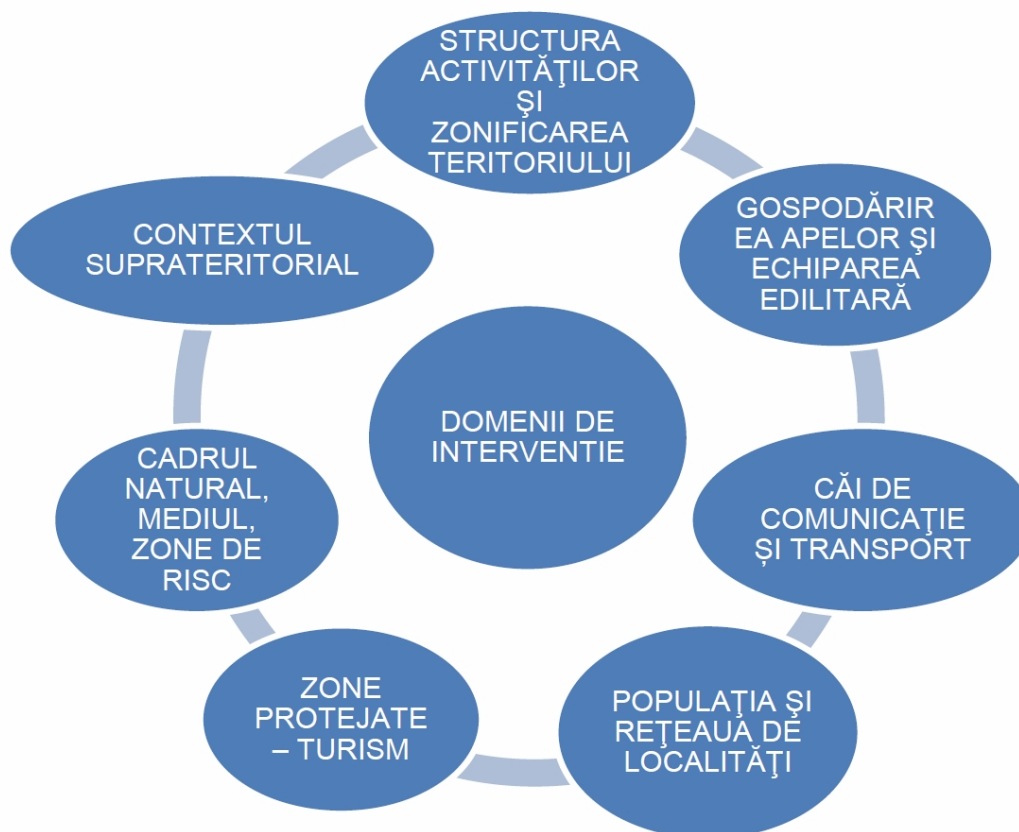
Obiectivele sectoriale se stabilesc în conformitate și cu prevederile rezultate din documentațiile de amenajare a teritoriului național și regional, din strategiile de dezvoltare ale județului sau regionale, precum și ținând cont de elementele rezultate din contextul suprateritorial - regional, național și european: rețele europene de transport TEN-T de bază și a rețelei extinse, zone de cooperare transfrontalieră ș.a.

Obiectivele sectoriale sunt formulări cu caracter de principii majore, care să indice direcțiile clare de dezvoltare ale județului, prin valorificarea potențialului material și uman propriu și prin care să asigure eliminarea / reducerea decalajelor dintre situația actuală și cea dorită.

Obiectivele sectoriale vor putea fi puse în discuție în cadrul colaborării cu autoritatea contractantă, acestea urmând să fie discutate cu autoritățile județene și asumate politic de acestea din urmă.

Figura nr. 1: Planul de obiective al Strategiei de Dezvoltare Spațială a Județului Arad – domenii țintă

Sursa datelor: elaboratorii documentației

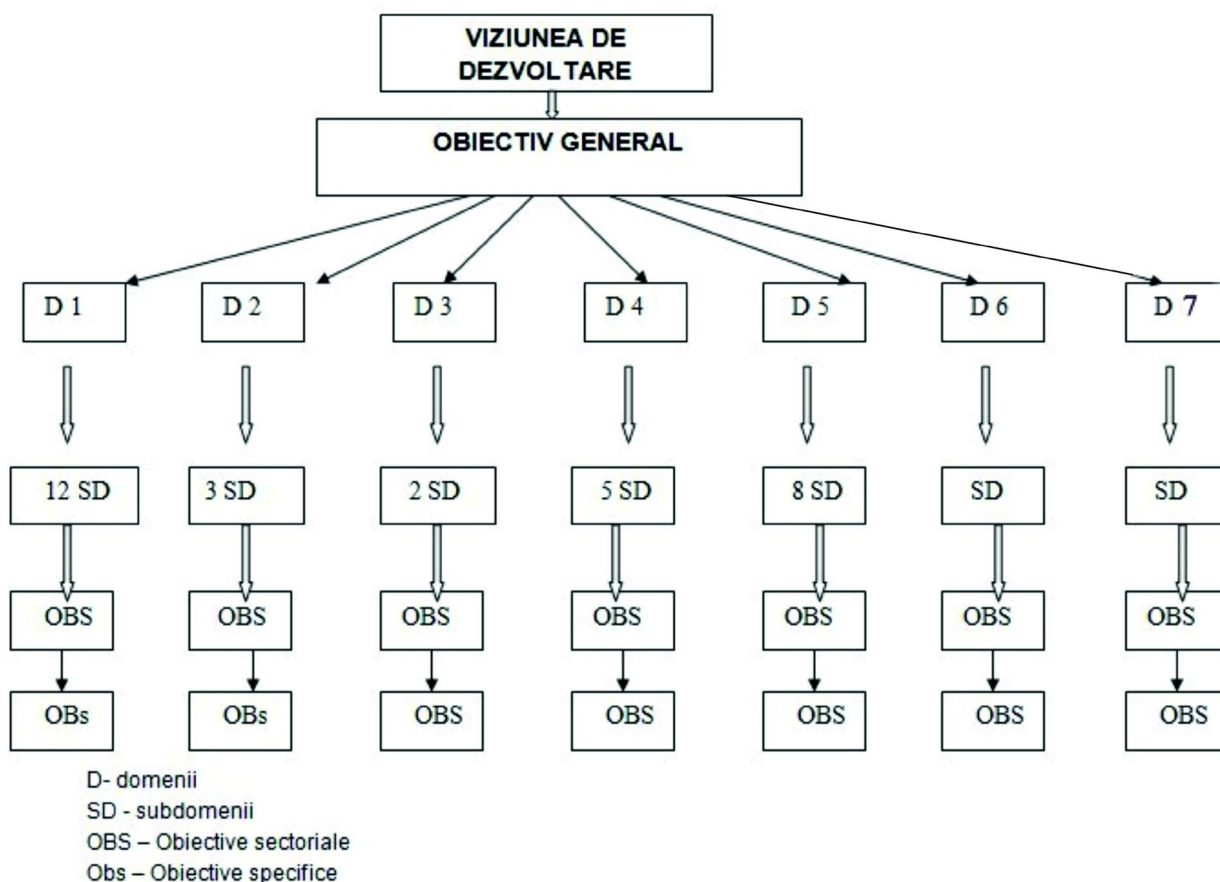
Planul de obiective aferent domeniilor strategice este structurat pe domenii țintă și corelat unui program de măsuri ce punctează pe niveluri teritoriale de intervenție răspunzuri către îndeplinirea obiectivelor propuse. Programul de măsuri reprezintă un set coerent și corelat de propuneri de dezvoltare/organizare spațială a teritoriului, structurat pe etape și responsabilități, în condițiile legii, ce cuprinde inclusiv măsuri necesare pentru prevenirea, reducerea și compensarea efectelor negative asupra mediului. Acest plan de măsuri este prevăzut a fi prezentat în cadrul acestei documentații în etapa următoare¹. Așa cum am mai afirmat și mai sus este foarte importantă o corelare foarte clară și eficientă între cele două etape care compun de fapt propunerile de dezvoltare spațială a județului Arad.

Având în vedere că strategia de dezvoltare propusă formulează programul de măsuri etapizat, pe termen scurt (3-5 ani), mediu (5-10 ani) și lung, de perspectivă (10-20 ani), care include măsurile de amenajare a teritoriului pentru toate domeniile țintă, relaționate cu obiectivul general, cel sectorial și cele specifice vom prezenta noul program de măsuri în etapa ulterioară, conform Caietului de Sarcini. Așadar, fiecare măsură concretă răspunde obiectivului strategic general, apoi obiectivelor sectoriale și poate fi realizată prin materializarea efectivă a proiectului (proiectelor) pe care aceasta le presupune. Deci, programul de măsuri este în strânsă legătură cu obiectivele strategiei de dezvoltare spațială și de aceea, chiar dacă sunt etape separate, **acestea vor fi reluate și corelate** în tabelul măsurilor ce va fi prezentat în cadrul etapei ulterioare: Etapa IV - Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

¹ Conform graficului de prestare fizic și valoric al serviciilor – Etape în elaborarea PATJ Arad și eșalonare plăți – Etapa IV – Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte

Figura nr. 2: Schema de realizare a planului de obiective

Sursa datelor: preluare după P.A.T.J. Timiș, volumul IX – Strategia de dezvoltare spațială, elaboratori: S.C. Urban Team S.R.L., S.C. Velplan Design S.R.L., S.C. Urban Profesional Consulting S.R.L.

2.3. Informarea publicului

Documentația va avea o etapă distinctă care va cuprinde **informarea și consultarea populației**, prin asigurarea unei transparențe a procesului de elaborare. Această etapă poate începe în momentul în care documentația va avea finalizate cele două etape care compun de fapt partea de propuneri de dezvoltare a teritoriului județului Arad propriu-zise².

Ordinul Ministrului Dezvoltării Regionale și Turismului nr. 2701 / 30.12.2010 pentru aprobarea Metodologiei de informare și consultare a publicului cu privire la elaborarea sau revizuirea planurilor de amenajare a teritoriului și de urbanism, denumit în continuare „Ordinul”, publicat în M.O. Partea I nr. 47 / 19.01.2011, stabilește componentele obligatorii ale informării și consultării publicului care se aplică în cadrul proceselor de elaborare și revizuire a planurilor de urbanism și amenajare a teritoriului, în conformitate cu art. 61 din Legea nr. 350 / 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare.

Principalele prevederi în baza cărora se desfășoară procesul de participare a publicului la elaborarea documentației Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, se vor desfășura după cum urmează:

² Etapa a III-a, de elaborare propriu-zisă, ce conține Strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad plus Etapa IV – Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

- Identificarea părților interesate - identificarea grupurilor – țintă se realizează luând în considerare principiul reprezentativității grupului-țintă în raport cu domeniile asupra cărora secțiunile PATJ Arad au impact.
- Modalitatea de informare a părților interesate cu privire la elaborarea PATJ Arad
- Modalitatea de a contacta inițiatorul și proiectantul în vederea transmiterii observațiilor și propunerilor publicului interesat
- Calendarul întocmit pentru activitățile de consultare a populației și a actorilor locali va fi corelat cu graficul de prestare a serviciilor.

Astfel, după elaborarea ultimei etape, se vor obține avizele și/sau acordurile de la forurile superioare de resort precum și de alte organisme centrale și teritoriale interesate.

Informarea și consultarea publicului se va realiza prin Direcția Comunicare, Strategii și Administrație Publică - Compartimentul Informare, Informații Publice și Strategii; Instituția Arhitect Șef - Serviciul U.A.T.B.D.U.G.I.S., cu sprijinul Serviciului Logistic și Biroului Informatică din cadrul aparatului de specialitate al Consiliului Județean Arad.

Locul de desfășurare al activității de informare și consultare a publicului va fi sediul Consiliului Județean Arad, municipiul Arad, Str. Corneliu Coposu, nr. 22.

Spațiul în care vor fi expuse documentațiile, respectiv în care se va desfășura dezbateră publică va fi specificat în cadrul anunțurilor în presă și pe site-ul propriu.

Vor fi puse la dispoziția publicului pentru consultare, actuala documentație PATJ, precum și explicații și reprezentări grafice succinte ale propunerilor preliminare pe durata a cel puțin 20 de zile. În acest interval vor fi expuse materialele grafice, cu explicații într-un limbaj nontehnic, cu posibilitatea înregistrării observațiilor cetățenilor.

Evaluarea procesului de participare publică se va face prin Raportul privind informarea și consultarea publică. Acesta, însoțit de punctul de vedere tehnic al Serviciului de Urbanism și Amenajarea Teritoriului, se prezintă Consiliului Județean Arad spre însușire sau respingere.

2.4. Avizarea documentației

Avizarea și aprobarea documentațiilor de amenajare a teritoriului se face de către autoritățile și organismele centrale și teritoriale interesate, potrivit art.56 alin.1 și Anexei nr.1. din Legea nr. 350 din 06.07.2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul.

Avizele/ acordurile au caracter obligatoriu, în sensul că cerințele cuprinse în aceste avize vor fi introduse în documentație înainte de aprobarea acesteia. Acestea sunt necesare în vederea realizării concordanței dintre propunerile de dezvoltare a teritoriului cu politicile de dezvoltare stabilite la nivel național, sectorial, județean și local.

Solicitarea avizelor/acordurilor asupra documentațiilor elaborate se face în momentul în care intervine consensul între beneficiar, elaboratori, și organismele centrale și teritoriale interesate, în ceea ce privește propunerile avansate.

Documentațiile pentru obținerea avizelor/acordurilor se întocmesc de către elaboratori, cu excepția Raportului de mediu.

Pentru obținerea avizelor Consiliul Județean Arad va transmite cu adresă de înaintare, documentațiile pentru obținerea de avize / acorduri, în format electronic, simultan către emitenții de avize / acorduri, cu excepția autorității centrale cu responsabilități în domeniul amenajării teritoriului (Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației).

Avizul Ministerului de resort, se emite ultimul, pe baza documentației prezentate integral și după obținerea avizelor celorlalte organisme centrale și teritoriale interesate.

Organismele centrale și teritoriale interesate vor transmite prin reprezentanții lor avizul sau acordul solicitat.

Emiterea avizului / acordului trebuie să se încadreze în termenul de 30 zile de la data solicitării, fără percepere de taxe, așa cum prevede legea. Neemiterea avizului / acordului în termenul de 30 zile se consideră acord tacit.

Planul de amenajare a teritoriului județului Arad (P.A.T.J.) se aprobă de către Consiliul Județean Arad.

2.5. Modul de elaborare

Conținutul documentației este constituit din părți scrise și desenate care vor fi structurate conform celor patru etape ale PATJ. Piese scrise se vor prezenta sub forma unor memorii, care vor fi grupate în volume separate, aferente fiecărei etape prevăzute în Caietul de Sarcini. Pentru facilitarea urmăririi și înțelegerii elementelor prezentate, pentru gruparea problematicii și în vederea unei mai eficiente utilizări de către beneficiar, la anumite etape au existat/vor exista părți desenate (cartograme) care vor fi anexate părților scrise sau chiar vor constitui, ele însele, un volum de sine stătător.

Memoriile – ce alcătuiesc volumele pentru fiecare etapă – s-au întocmit pe capitole, subcapitole și alineate, dispuse într-o succesiune logică, cu o tratare explicită, concisă și sugestivă. Ca și în etapele precedente, și de această dată, în cuprinsul volumului vor fi folosite cartograme, grafice și scheme, care ilustrează evoluțiile și tendințele fenomenelor analizate/propuse și distribuția teritorială a acestora.

Pentru această etapă a III-a Strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad, piesele desenate întocmite de către elaborator sunt **cartograme, scheme, grafice.**

Pentru etapa ulterioară, **Etapă IV – Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte**, proiectantul va elabora și **planșele aferente propunerilor de măsuri de dezvoltare care se vor prezenta sub formă de hărți și planuri ce vor fi întocmite la scările uzuale folosite în amenajarea teritoriului: 1:200.000 sau 1:100.000.** Modelul acesta de abordare a mai fost folosit și în cadrul etapei a II-a (ce a situației existente) unde la faza II.I au fost prezentate părți desenate de tip cartogramă, urmând ca la faza II.II să fie predate către beneficiar numărul de planșe conform Caietului de Sarcini.

Pe tot parcursul de până acum al elaborării P.A.T.J. Arad au avut loc consultări și discuții cu specialiști din cadrul Consiliului Județean Arad, precum și din partea altor organisme locale, corespunzătoare domeniilor abordate în cadrul lucrării, pentru fiecare etapă, conform graficului de desfășurare al proiectului.

2.6. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației PATJ anterioare

Caietul de sarcini a PATJ Arad prevede în baza Art. 31 alin. (5) din Ordinul M.D.R.A.P. nr. 233/2016, că este necesar a se elabora o secțiune care să cuprindă o evaluare a modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare.

Documentația anterioară acesteia, intitulată: Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007 a fost elaborată de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT - București și a avut colaborator pentru capitolele referitoare la cadrul natural și activitățile economice Institutul de Geografie al Academiei Române. De asemenea, Studiul istoric care a fundamentat analiza patrimoniul cultural a fost realizat de un colectiv al Muzeului de Istorie Arad. Această documentație a fost finalizată și aprobată de Consiliul Județean Arad, ca beneficiar al lucrării prin H.C.J. nr. 28 / 24.02.2010.

Proiectul a constat într-o documentație de amenajarea teritoriului a cărei necesitate era stabilită doar conform prevederilor Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului deoarece la acea vreme nu exista Ordinul nr. 233/26.02.2016 al M.D.R.A.P.

În cadrul etapei a III-a Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri au fost stabilite obiectivele strategice generale și obiectivele specifice pentru domeniile țintă precum și un program de măsuri. Cu sprijinul C.J. Arad care a elaborat un material sub formă tabelară, noi elaboratorii actualei documentații am putut avea o "oglină" a modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare. Astfel, din cercetarea tabelului prezentat³, se poate observa că programul de măsuri a conținut măsuri și acțiuni prioritare care au fost identificate ca fiind **permanente**⁴, **deci care ar putea avea continuitate și în actuala documentație PATJ Arad, pentru orizontul anilor 2030**. Mai există identificate în această situație primită de la C.J. Arad **măsurile de dezvoltare care au fost realizate până în prezent, dar și cele care, deși au fost propuse de vechiul PATJ, nu au fost realizate până astăzi**.

În etapele III și IV vor fi propuse direcțiile strategice ale teritoriului și programul de măsuri de dezvoltare – aceste vor fi corelate și în strânsă legătură – iar în cadrul etapei a III-a vom prezenta o analiză comparativă, la nivel de elemente de strategie, la nivel de obiective sectoriale (principale și specifice). Pentru programul de măsuri problematica va fi abordată în etapa a IV-a unde se vor face anumite corelări și comparații între măsurile "vechi" și cele care vor fi nou propuse sau cele care vor avea continuitate în derulare.

Așadar, această evaluare a modului de implementare a vechii documentații PATJ Arad, elaborată în perioada anului 2010 este analizată de către noi, ca elaboratori ai noii documentații PATJ Arad, cu un orizont de timp îndelungat: anii 2027-2030. Comentariile și analizele obiectivelor propuse anterior – pentru fiecare domeniu țintă analizat – vor avea misiunea de a identifica care dintre acestea au fost indeplinite, dacă ele mai sunt relevante în acest moment și dacă trebuiesc preluate în continuare în noua strategie.

Pe același principiu, ca cel prezentat mai sus, se va elabora și pentru partea de program de măsuri de dezvoltare o identificare a măsurilor. Astfel, se vor evidenția cele au fost indeplinite, sau care mai sunt relevante în acest moment și – pe lângă toate acestea – va fi creionat noul program de măsuri de dezvoltare în care vor fi integrate elemente strategice (obiective și măsuri) ce vor avea continuitate sau care sunt încă în derulare, din vechea documentație elaborată și aprobată acum zece ani.

2.7. Surse bibliografice și legislative

Sursele bibliografice folosite pe parcursul desfășurării documentației "Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județean Arad" (P.A.T.J. ARAD) au fost puse la dispoziția proiectantului prin grija Consiliului Județean Arad și au constat în principalele documentații / studii de amenajarea teritoriului și urbanism elaborate în perioada ulterioară P.A.T.J. Arad (documentația elaborată de către INCD Urbanproiect și aprobată prin H.C.J. nr.28 / 24.02.2010). Furnizarea datelor, informațiilor statistice și analizelor disponibile, împreună cu documentarea fotografică realizată în teren, au constituit fundamentarea bazei de date necesare elaborării documentației.

La finalul fiecărui volum scris se vor menționa sursele bibliografice folosite în cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad. Acestea vor fi organizate pe tipuri de surse: documentații, monografii, reviste de specialitate, acte normative, site-uri etc., fiecare secțiune a fost organizată în ordinea alfabetică a numelor autorilor.

³ Tabelul primit din partea C.J. Arad este prezentat în capitolul anexe, din cadrul acestei documentații PATJ Arad

⁴ În tabel, coloanele marcate cu culoarea gri reprezintă măsurile considerate ca fiind cele permanente

Lucrarea "Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județean Arad" (P.A.T.J. ARAD) va respecta legislația în vigoare în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului precum și principalele surse legislative.

3. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE

3.1. Viziunea de dezvoltare a Regiunii de Dezvoltare Vest

Conceptual, viziunea strategică sintetizează legea existențială a unei entități și determină evoluția acesteia în sensul transformării viziunii în realitate. Viziunea unei entități reprezintă o stare ideală proiectată în viitor și care configurează o posibilă și deziderabilă dezvoltare a organizației respective. Ea presupune o gândire dinamică și capabilă care să evalueze pe termen lung șansele de dezvoltare pentru atingerea scopului dorit.

Viziunea de dezvoltare a Regiunii de Dezvoltare Vest, care include și județul Arad cuprinde o serie de elemente care sunt foarte importante în perspectiva viitoare a dezvoltării județului. **Viziunea** de dezvoltare spațială pentru orizontul anilor 2030 a Regiunii de Dezvoltare Vest trebuie să fie focalizată pe următoarele⁵:

- Transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în produse și servicii noi sau îmbunătățite și dezvoltarea capacităților pentru ca regiunea să adopte/creze tehnologii avansate și inovare disruptivă;
- Diversificarea bazei economice și avansul spre activități economice cu valoare adăugată mare, crearea unei culturi antreprenoriale și de inovare care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice și reziliente;
- Dezvoltarea în permanență a aptitudinilor/ competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- Schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele;
- Ajustarea politicilor de dezvoltare astfel încât să răspundă tendințelor de îmbătrânire demografică, migrării urbanrural în special în zonele din jurul orașelor mari și digitalizării societății;
- Orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor și promovarea identității culturale.

Viziunea de dezvoltare pentru Regiunea Vest, conform Strategiei regionale pentru Dezvoltare 2021-2027 Regiunea Vest prevede:

"La orizontul anului 2030, Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități"

3.2. Viziunea de dezvoltare a sistemului urban Timișoara - Arad

Propunerea privind axa de polarizare Timișoara – Arad este viabilă – și de aceea vom prezenta aici pe scurt viziunea de dezvoltare - deoarece cele două centre urbane majore ale Regiunii de Vest sunt situate relativ aproape unul față de celălalt și concentrează o populație semnificativă (unde peste 600.000 locuitori). Populația acestei zone ar fi cam puțin peste 50% din populația totală a celor două județe, respectiv peste 30% din populația regiunii.

⁵ Elementele enumerate au fost preluate din Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST

Așadar, vom prezenta pe scurt elemente de strategie preluate din Studiul de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad⁶. **Viziunea de dezvoltare având ca orizont de timp anul 2020 era ca: Sistemul Urban Timișoara-Arad să fie locul unde inteligența și afacerile sustenabile întâlnesc cultura și bunăstarea.**

Sistemul urban Timișoara-Arad trebuia să reprezinte, la nivelul anului 2020, interfața României cu Europa Centrală și de Vest, cel mai accesibil, inovativ și sustenabil hub economic, cultural, turistic, medical și educațional din zona delimitată de capitalele europene București, Budapesta și Belgrad, o regiune a creșterii bazată pe tehnologii avansate, pe implicare civică activă, deschisă și competitivă, cu un mediu de viață atractiv și sănătos.

3.3. Viziunea de dezvoltare a județului Arad

Strategia de dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020 propunea următoarea viziune de dezvoltare:

”Județul Arad pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european”

Viziunea pentru dezvoltare a județului Arad a fost și va fi și în viitor concentrată pe creșterea economică ca rezultat al dezvoltării relației dintre educație, inovare și sectoarele economiei locale specializate funcțional și inteligent la nivelul județului. De asemenea interesul pentru calitatea locuirii în comunitățile județului Arad va fi primordial, înțelegând prin aceasta un mediu de viață curat și civilizată, ofertant pentru petrecerea timpului liber, susținut de o infrastructură modernă și de accesul la servicii publice de bună calitate.

Viziunea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad pentru perioada 2014-2030 a fost construită pe baza ”strategiilor” de dezvoltare ale municipiului Arad anterioare (perioadele 2007-2013 și 2014-2020) pe care le-a actualizat și a completat. Astfel, aici se prevăd o serie de elemente de viziune care reprezintă⁷:

- principala poartă de acces în țară dinspre Europa de Vest, foarte bine racordată la rețeaua TEN-T și la mari capitale precum Budapesta, Viena sau Bratislava, care beneficiază și de conexiuni favorabile cu principalele centre urbane din partea de vest și centru a României (Timișoara, Oradea, Sibiu, Pitești, Brașov)
- o importantă metropolă regională ce impresionează prin centrul istoric reabilitat, dominat de Cetatea Aradului (...) o comunitate puternică cu impact major în regiune prin dinamismul și diversitatea economică, un oraș inteligent și inovator (...)
- un motor economic de interes regional și supraregional, cu o bază economică solidă susținută de marii actori economici din domeniul industrial, dar și de întreprinderile mici și mijlocii și de mediul antreprenorial activ. Aradul își valorifică poziția de poartă de intrare în țară prin evenimente științifice și de afaceri regionale, naționale și internaționale, oferind oportunități de promovare a mărcilor și produselor locale (...)
- un centru urban cu o bună conectivitate internă și externă și siguranță în trafic, unde peste 70% din totalul deplasărilor sunt realizate fără sau cu emisii foarte reduse de CO₂...

⁶ O parte din obiectivele acestui studiu care sunt relevante pentru domeniul analizat – context teritorial – vor fi prezentate în capitolul Obiective specifice ale contextului teritorial

⁷ Din **Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad 2014-2030** au fost preluate doar acele elemente de viziune care vizează domeniul țintă al contextului teritorial

După cum se poate observa, dintre elementele prezentate în cadrul viziunii Regiunii Vest și județului Arad, o mare parte vizează cadrul contextului supra-teritorial care este important – pentru județul Arad – în perspectiva accesibilității și distanțelor între componentele sistemelor locale de infrastructuri și sistemele majore de interconectare a teritoriilor aparținând zonelor geografice diferite.

În baza celor enunțate mai sus **propunerea PATJ Arad pentru viziunea de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2021-2027 cu orizont anul 2030** se bazează pe strategiile de dezvoltare anterioare ale județului precum și pe anumite elemente ce decurg din strategia teritorială a regiunii de Vest:

”Județul Arad – principala poartă de acces a României dinspre și spre Europa de Vest – teritoriu cu specializare funcțională și inteligentă, inovativ și sustenabil, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile precum și pe o dezvoltare teritorială echilibrată a infrastructurii care asigură tuturor locuitorilor conectivitate și acces echitabil la servicii, sănătate și educație”

4. OBIECTIVUL STRATEGIC GENERAL AL P.A.T.J. ARAD

Strategia stabilește obiectivele strategice generale și obiectivele specifice pentru domeniile țintă identificate ca prioritare pentru intervenție. Primele vizează dezvoltarea teritoriului pe termen lung și indică direcțiile clare de dezvoltare prin valorificarea potențialului natural, material și uman propriu inclusiv cooperarea interjudețeană și transfrontalieră urmărind eliminarea/reducerea decalajelor dintre situația actuală și cea dorită. Aceste obiective răspund atât necesității de reducere a dezechilibrelor în dezvoltarea teritorială a județului și asigurării unui nivel de dotări minimal stabilit prin lege, cât și valorificării posibilităților de creștere a nivelului de trai a locuitorilor, în condițiile respectării principiului durabilității.

Obiectivele specifice, pe de altă parte, se adresează fiecărei componente ce influențează atingerea obiectivului general.

Documentele strategice pe care se bazează formularea obiectivelor de dezvoltare a teritoriului județean Arad și orizontul de timp la care se referă sunt:

- Master Planul General de Transport al României
- Programului Operațional Regional 2021 – 2027
- Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST
- Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020

În continuare vom prelua o parte din obiectivele strategice și specifice din aceste documente strategice, cu amendamentul că vom prezenta aici doar pe acelea care au legătură cu domeniul țintă al amenajării teritoriului – contextul teritorial.

Master Planul General de Transport al României prevede următoarele obiective strategice:

Eficiență, durabilitate, flexibilitate și siguranță

Implementarea unui sistem de transport eficient economic, sustenabil, sigur, cu impact redus asupra mediului

Crearea și utilizarea unei metodologii de modelare intersectorială pentru identificarea proiectelor cu performanță economică

Obiectivele strategice identificate pentru sectorul de transport (rutier, feroviar, naval, aerian și multimodal) sunt următoarele:

- Îmbunătățirea mobilității populației și a traficului aferent transportului de mărfuri în cadrul rețelei TEN-T de bază și a rețelei extinse, prin construcția unei rețele de autostrăzi și drumuri expres;
- Asigurarea accesului pentru populație și pentru mediul de afaceri la rețeaua TEN-T de bază și la rețeaua extinsă, prin construcția coridoarelor de legătură națională;
- Asigurarea accesului internațional prin intermediul legăturilor cu țările vecine;
- Asigurarea unei rețele de transport propice mediului înconjurător, prin implementarea proiectelor de variantă de ocolire;
- Îmbunătățirea condițiilor de deplasare prin modernizarea rețelei feroviare naționale și prin dezvoltarea serviciilor feroviare;
- Stabilirea unor mecanisme și măsuri de intervenție și control, armonizate cu legislația și practicile europene, pentru sectorul feroviar;
- Dezvoltarea infrastructurii aeroportuare și realizarea de noi legături naționale și internaționale;
- Dezvoltarea infrastructurii multimodale la nivelul regiunilor de dezvoltare și ai poliilor naționali de creștere.

Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020 prevede în cadrul domeniului context teritorial **Obiectivul asociat nr. 4: Dezvoltarea administrației publice și a cooperării transfrontaliere**

Acest obiectiv asociat presupune dezvoltarea capacității administrative și valorificarea poziționării geografice a județului Arad ca județ de graniță. Asociat acestui obiectiv sunt prevăzute două axe prioritare:

axa prioritară 4.1 Dezvoltarea administrației publice

axa prioritară 4.2 Cooperarea transfrontalieră

Scopul strategic general al Programului INTERREG V-A România – Ungaria din cadrul obiectivului de cooperare teritorială europeană este apropierea persoanelor, comunităților și agenților economici din zona de frontieră pentru a facilita dezvoltarea comună a zonei de cooperare, bazându-se pe avantajele cheie specifice regiunii de graniță.

Programul asigură o gamă variată de oportunități potențialilor beneficiari, prin intermediul axelor prioritare și a mai multor priorități de investiții cu obiective specifice:

Axa prioritară 1: Protejarea în comun și utilizarea eficientă a valorilor comune și resurselor (Cooperarea în domeniul valorilor comune și resurselor). Fondurile alocate acestei axe prioritare vor fi folosite pentru realizarea a două obiective specifice:

- Îmbunătățirea gestionării calității râurilor transfrontaliere și a apelor subterane;
- Utilizarea durabilă a patrimoniului natural, istoric și cultural în zona eligibilă.

Axa prioritară 2: Îmbunătățirea mobilității transfrontaliere durabile și eliminarea blocajelor (Cooperarea în domeniul accesibilității). Cele două obiective specifice aferente acestei axe sunt:

Accesibilitate transfrontalieră îmbunătățită prin conectarea nodurilor secundare și terțiare la infrastructura RTT;

Creșterea procentului de pasageri care folosesc forme de transport durabile – cu emisii reduse de carbon și nivel redus de zgomot – pentru deplasarea transfrontalieră.

Axa prioritară 3: Îmbunătățirea ocupării forței de muncă și promovarea mobilității forței de muncă transfrontaliere (Cooperare în domeniul ocupării forței de muncă)

Axa prioritară 4: Îmbunătățirea serviciilor de îngrijire a sănătății (Cooperare în domeniul sănătății și prevenției bolilor)

Axa prioritară 5: Îmbunătățirea prevenirii riscurilor și a gestionării dezastrelor (Cooperare în domeniul prevenirii riscurilor și gestionării dezastrelor)

Axa prioritară 6: Promovarea colaborării transfrontaliere între instituții și cetățeni (Cooperarea instituțiilor și comunităților)

O altă documentație anterioară acesteia, P.A.T.J.-ul elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT - București a formulat un obiectiv fundamental cu privire la teritoriul județului Arad: **”Dezvoltarea echilibrată a teritoriului județean, prin optimizarea utilizării resurselor și valorificarea șanselor de dezvoltare, în vederea creării premizelor de dezvoltare economică și socială eficientă și durabilă, a creșterii calității vieții locuitorilor și în condițiile protejării mediului natural”**.

Pe baza acestor obiective anterioare precum și pe strategiile de dezvoltare anterioare ale județului, putem formula pentru orizontul anilor 2030 **Obiectivul strategic general al Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad:**

”Dezvoltarea durabilă a județului Arad ca un teritoriu cu specializare funcțională și inteligentă, inovativ și sustenabil, bazat pe creștere economică susținută pentru o dezvoltare teritorială echilibrată care să asigure o conectivitate eficientă, durabilă prin utilizarea superioară a resurselor locale, precum și prin promovarea mai susținută a resurselor regenerabile”.

CAPITOLUL 1 - STRUCTURA TERITORIULUI**1. CADRUL NATURAL ȘI MEDIUL****1.1. Zone expuse la riscuri naturale****1.1.1. Alunecari de teren****Concluzii din etapele anterioare.**

Condițiile geologice și fizico-geografice situează județul în categoria celor cu potențial mediu de producere a alunecărilor de teren specific reliefului de tip colinar al zonelor piemontane și de podiș fragmentate de rețele hidrografice mărginite de versanți cu înălțimi medii și înclinări în general până la 45°. Există, totuși, suprafețe importante în estul județului care prezintă potențial ridicat. Defrișarea și procesele erozionale pe pante determină degradarea în stadii diferite a solurilor și scăderea corespunzătoare a posibilității lor de folosire.

În județul Arad majoritatea alunecărilor s-au produs datorită fenomenelor meteorologice nefavorabile care au dus la intensificarea instabilității versanților. Procesele de eroziune de adâncime și de suprafață însumează o suprafață de aprox. 82.239 ha și afectează versanții lipsiți de vegetație forestieră. S-au înregistrat pagube materiale în gospodăriile localnicilor, pe drumurile sau obiectivele publice aflate în administrarea consiliilor locale.

Studiile de specialitate evidențiază următoarele situații ale terenurilor după potențialul de producere a alunecărilor de teren și a proceselor de eroziune:

- Terenuri înclinate (cu pante 8-30%) din regiuni deluroase și de podiș cu risc variat de eroziune și alunecări
  - Terenuri relativ stabile cu eroziune slabă-moderată cu risc redus de alunecări – 56.086 ha – 7,26%
  - Terenuri moderat stabile cu alunecări vechi, cu risc ridicat de activitate în anii ploioși, prin defrișări sau prin încărcare cu c-ții grele – 36.552 ha – 4,73%
  - Terenuri cu stabilitate redusă cu eroziune puternic excesivă, ravenări și alunecări de teren active – 19.690 ha – 2,55%
- Terenuri înclinate (pante >15%) predominant sub vegetație naturală relativ instabile cu risc ridicat de alunecări
  - Terenuri relativ instabile cu risc ridicat de alunecări de teren - 2.214 ha – 0,29%
  - Terenuri relativ stabile dar cu fenomene locale de alunecari de teren – 163.750 ha – 21,21%

Pe aceste terenuri predomină procesele de eroziune moderat – puternică și alunecări de teren cu risc ridicat de activare în cazul ploilor puternice, a schimbării folosințelor (defrișări) sau a lucrărilor care destabilizează versanții (construcții grele – clădiri, șosele). Trebuie amintită și influența lucrărilor miniere subterane asupra stabilității terenului de la suprafață, inclusiv situația haldelor de steril, atât din punct de vedere al stabilității, cât și al poluării.

Unitățile Administrativ Teritoriale aflate în zone cu potențial mediu și ridicat de producere a alunecărilor de teren care dețin terenuri aflate pe versanții instabili lipsiți de vegetație forestieră care se accentuează sub acțiunea fenomenelor meteorologice nefavorabile și a producerii eroziunii în suprafață au următoarele caracteristici:

- Unități administrativ teritoriale care dețin suprafețe de teren cu potențial mediu de producere a alunecărilor de teren care includ areale cu potențial ridicat de producere a alunecărilor de teren: Comunele Hașmaș, Hălmagel, Moneasa, Vârfurile

- Unități administrativ teritoriale care dețin suprafețe de teren cu potențial ridicat de producere a alunecărilor de teren: Comunele Almaș, Archiș, Beliu, Bârsa, Bârzava, Bocsig, Buteni, Craiva, Cărand, Dezna, Dieci, Gurahonț, Ineu, Petriș, Sebiș, Săvârșin, Vărădia de Mureș.

Alunecări de teren active au fost identificate în toată zona colinară a județului. Zonele în care s-au manifestat cele mai importante alunecări active (260,0 ha - datorită ploilor intense și prelungi din ultimii ani) aparțin următoarelor UAT-uri: Lipova - Valea Drăuț amonte Lipova, Șistarovăț - Valea Șistarovăț loc. Cuvejdia, Lapașinț, Dorgoș - Localitățile Pătârâș, și Bruznic, Șiria - Valea Merezin, Tăuț - Valea Timercea, Buteni - Valea Mare- Cuied și Valea Clecova, Șilindia - Satu Mic, Hășmaș - Clit, Urviș de Beliu, Archiș - Groșeni, Nermiș, Bârzești, Dieci - Crocna, Roșia Revediš, Hălmagiu - Bodești, Leasa, Cristești Sârbi, Luncșoara, Vârfurile - Măgulicea, Groși.

Corelarea Strategiei domeniului Gospodării deșeurilor a PATJ Arad cu orientările europene, regionale, naționale, județene

Context strategic european

Degradarea terenurilor reprezintă o amenințare tot mai mare în UE. Potrivit studiilor, zonele afectate de degradare sunt legate de eroziunea solului, de salinizare, de pierderea carbonului organic din sol, de declinul biodiversității și de alunecări de teren. Anumiți factori asociați cu degradarea terenurilor sunt abordați în cadrul unor diverse strategii:

- Strategia UE privind adaptarea la schimbările climatice adoptată în aprilie 2013 pentru a încuraja statele membre să ia măsuri de adaptare. Aceasta subliniază necesitatea ca UE să ia măsuri pentru a se adapta la efectele inevitabile ale schimbărilor climatice și la costurile economice, de mediu și sociale ale acestora.
- Programul general al Uniunii de acțiune pentru mediu adoptat în noiembrie 2013.
- Strategia UE pentru păduri adoptată în 2013 a evidențiat că pădurile sunt importante nu numai pentru dezvoltarea rurală, ci și pentru mediu și pentru lupta împotriva schimbărilor climatice. Pădurile joacă un rol important în combaterea degradării terenurilor și a deșertificării.
- Strategia Europa 2020, adoptată în aprilie 2013, care a propus un program pe zece ani (2010 – 2020) prin care Uniunea Europeană să creeze condiții pentru o creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Strategia se fundamentează pe trei priorități tematice, care se întrepătrund și se condiționează reciproc din care se evidențiază "promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitivă".

"Strategia UE privind adaptarea la schimbările climatice se angajează să atingă cele trei obiective prin punerea în aplicare a opt acțiuni din care de interes pentru acest domeniu sunt:

- Acțiunea 2: - sprijinirea consolidării capacităților și accelerarea măsurilor de adaptare în Europa. Promovarea adaptării în zonele vulnerabile (gestionarea transfrontalieră a inundațiilor, gestionarea transfrontalieră a zonelor costiere, integrarea adaptării în amenajarea teritoriului, în mediul urban, în amplasarea clădirilor și în gestionarea resurselor naturale, zonele montane, gospodărirea sustenabilă a apelor, combaterea deșertificării în zonele predispuse la secete).
- Acțiunea 6: Facilitarea imunizării la schimbările climatice a politicii agricole comune (PAC).
- Acțiunea 7: Asigurarea unei infrastructuri mai rezistente – identificarea și revizuirea standardelor sectoriale relevante în domeniile energiei, transporturilor și construcțiilor, pentru a asigura o mai bună integrare a aspectelor legate de adaptare.

Context strategic regional

Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climaterice sau efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu fenomenul de deșertificare poate fi un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an. Scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe afectând industrii. Creșterea temperaturii în orașe poate afecta sistemul verde generând implicit creșteri suplimentare de temperatură.

Viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională și baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe /comunitare, naționale, regionale și / sau locale a fost reprezentată de Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020. Obiectivul general al acestei Strategii a fost, ca orientând intervențiile pe nevoile locuitorilor săi, să ajungă la nivelul de calitate a vieții din regiunile puternice, non---capitale ale Europei Centrale.

Au fost identificate priorități de dezvoltare dintre care Axa Prioritară 5 a vizat Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor. Obiectivul acesteia - Prezervarea resurselor naturale și îmbunătățirea calității factorilor de mediu în Regiunea Vest. Printre Obiectivele tematice relevante ale acestei Axe prioritare se regăsește Obiectivul tematic 5: Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;

Strategia pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 elaborată la nivel regional de ADR Vest răspunde nevoilor de dezvoltare de la nivel regional, identificate prin analizele statistice sau consultările partenieriale, dar ține cont și de orientările și tendințele din documentele strategice elaborate la nivel european sau național. SDR 2021 – 2027 are la bază Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014 - 2020, pe care o înlocuiește, preluând unele din obiectivele strategice și măsurile identificate.

De interes pentru problematica zonelor de risc legate de alunecările de teren este: Pilonul 2. Tranziție verde și schimbări climatice, Regiunea Vest la orizont 2030 cu Obiectivul

- rezistență crescută la schimbări climatice și capacitate crescută de a face față riscurilor.

Alinierea Pilonului 2 cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă se realizează printr-o serie de priorități dintre care de interes pentru domeniul acesta sunt:

- Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre prin obiectivul specific - Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu.

Context strategic național

Abordarea sistemică a riscurilor de mediu reprezintă o problemă la nivel național. Fenomenul schimbărilor climatice afectează în mod real viața comunităților umane putând schimba total parametrii de dezvoltare a acesteia. Dezvoltarea infrastructurii și activității economice trebuie să ia în calcul factorul de risc de mediu determinat fie de fenomenele climatice extreme (inundații, secetă, alunecări de teren) fie de starea efectivă a mediului (pondere mai mare a precipitațiilor, proximitatea față de depozite de deșeuri etc.).

Lipsa întreținerii și consolidării infrastructurii de protecție poate avea efecte catastrofale și poate favoriza fenomene de mediu ireversibile chiar dacă se întâmplă lent (ex. deșertificare, colmatarea canalelor de protecție). Secete prelungite provoacă scăderea nivelului apelor de acumulare amenințând siguranța energetică sau distrugerea ecosistemului de pe râurile de munte la fel cum ploile abundente pot provoca inundații importante pe principalele cursuri de apă.

Strategia Națională de Protecția Mediului – 2004-2025 a definit ca Obiectiv general protecția și valorificarea durabilă a elementelor mediului natural prin identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive (riscuri naturale- inundații, alunecări, cutremure), apărarea

împotriva calamităților naturale și a accidentelor, precum și sporirea capacității de prevenire, control și intervenție, prin realizarea unui sistem perfecționat de monitorizare integrată a factorilor de mediu și a unui sistem informațional eficient corespunzător cerințelor U.E

Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 vizează "Prevenirea și protecția față de riscurile naturale în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale" iar Obiectivele specifice preluate la nivelul județului sunt:

- Identificarea și atenuarea efectelor fenomenelor distructive (alunecări de teren și cutremure) în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale;
- Dezvoltarea și perfecționarea sistemului de protecție civilă și de intervenție rapidă în caz de urgență, pentru monitorizarea permanentă a factorilor de risc, care să ofere o bază de date prin care să se pună în aplicare politica de prevenire și gestionare a riscurilor naturale.

Strategia în domeniul riscurilor naturale (alunecări și cutremure) în PATJ Arad

Definirea la nivelul PATJ Arad a obiectivele domeniului riscurilor naturale se face prin corelarea acestora cu obiectivele Strategiilor europene, naționale și regionale menționate mai sus care privesc protecția mediului natural prin apărarea împotriva calamităților naturale.

Pornind de la problemele identificate în capitolul de analiză diagnostic și analiză SWOT se definesc obiective strategice care au în vedere evitarea materializării amenințărilor atât prin eliminarea punctelor slabe, cât și prin valorificarea punctelor tari și a oportunităților.

Printre obiectivele care decurg din Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014 – 2020, elaborată de CJ Arad în anul 2016 cu privire la Zonele de risc natural trebuie amintite:

- Promovarea planificării și managementului zonelor amenințate de dezastru;
- Proiectarea și punerea în practică de către administrațiile locale a planurilor de acțiune în cazul dezastrilor și calamităților naturale.

Obiectivul specific preluat la nivelul județului prin Planul Local de Acțiune pentru Mediu îl reprezintă: Prevenirea și protecția față de riscurile naturale în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale

Obiectivele sectoriale vizează:

- Combaterea apariției alunecărilor de teren
- Stabilizarea zonelor afectate
- Protecția construcțiilor din unitățile administrativ teritoriale urbane față de riscul seismic

Propuneri și măsuri necesare pentru reducerea instabilității zonelor supuse hazardului natural la alunecări de teren din județul Arad

Preluarea la nivelul județului a prevederilor strategiilor europene, naționale și regionale amintite mai sus presupune existența unor studii amănunțite privind aspectele pedologice și litologice, hidrogeologice, topografice etc. care pun în evidență factorii cauzali și condiționali ai alunecărilor și în primul rând a acestora a căror influență poate fi corectată: acțiunea apei, acțiunea omului, microrelieful, pantele, crăpăturile existente pe suprafața supusă amenajării.

Studiul Identificarea și delimitarea hazardurilor naturale (cutremure, alunecări de teren și inundații), hărți de hazard la nivelul teritoriului județean Arad, S.C. Primul Meridian SRL propune diverse metode de eliminare a pericolului producerii de alunecări de teren.

Pe teritoriul județului Arad se constată că probabilitatea de producere a alunecărilor de teren crește de la vest la est în corelație cu distribuția etajelor de vegetație, strâns legate de variațiile de

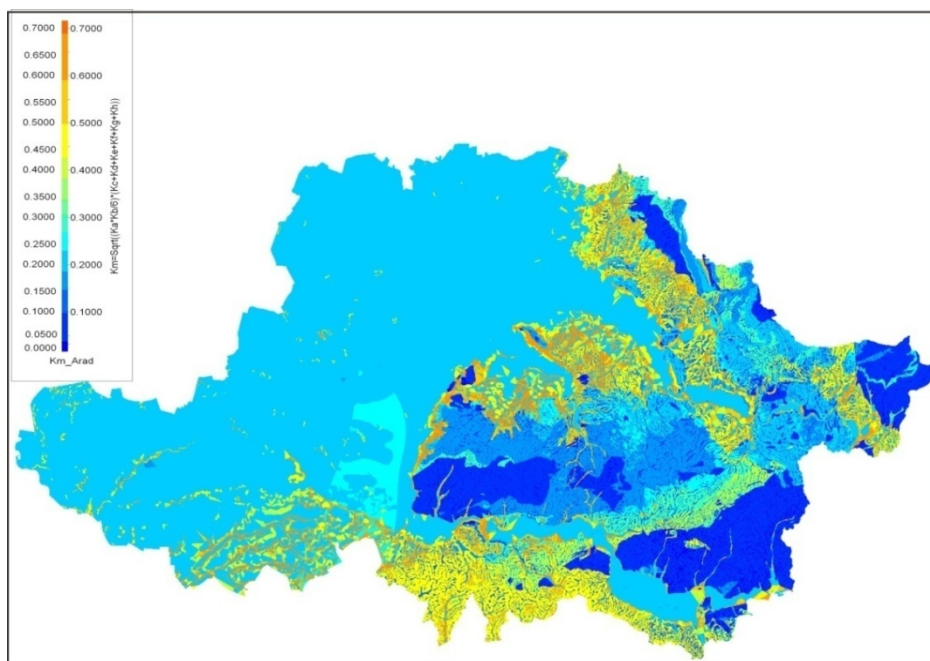

altitudine ale reliefului. Analiza acestor hărți evidențiază trăsăturile generale ale județului din punct de vedere al probabilității de producere a alunecărilor de teren. Se constată următoarea răspândire a acestora:

În funcție de sursa factorului declanșator, formele de manifestare și factorii care-i accentuează, rezolvarea problemelor trebuie orientată prin adoptarea următoarelor măsuri:

- combaterea instabilității terenurilor,
- stabilizarea zonelor afectate de alunecări de teren active,
- prevenirea și atenuarea efectelor alunecărilor de teren,
- monitorizarea alunecărilor de teren active.

Figura nr. 3: Harta de hazard la alunecări de teren a județului Arad

Sursa: Studiul Identificarea și delimitarea hazardurilor naturale

Metodele de combatere a instabilității terenurilor funcție de factorii care conduc la producerea lor

Fenomenele de instabilitate a terenurilor au drept cauză două tipuri de factori: cei favorizanți (care reduc până aproape de limită echilibrul masivelor de pământ) și cei declanșatori (în general fenomene intense care activează instabilitatea). În tabelul următor sunt prezentați cei mai importanți dintre acești factori și modul de limitare a influenței acestora.

Tabelul nr. 1: Metodele de combatere a instabilității terenurilor funcție de factorii declanșatori

Factor declanșator	Metode de combatere
Condițiile de teren	
• pământuri moi	• coloane de var, măsuri structurale
• argile glomerulare	• protejarea infiltrării apelor de suprafață
• roci alterate	• protecție superficială a rocii • instalarea de lucrări de apărare
• roci fisurate	• colmatarea fisurilor • instalarea de plase sau panouri ancorate

Factor declanșator	Metode de combatere
	<ul style="list-style-type: none"> instalarea de lucrări de apărare
<ul style="list-style-type: none"> alternanță de straturi din punct de vedere al permeabilității și/sau rigidității 	<ul style="list-style-type: none"> drenaje măsuri structurale
Procese geomorfologice	
<ul style="list-style-type: none"> seism 	<ul style="list-style-type: none"> proiectare antiseismică a structurilor de sprijin
<ul style="list-style-type: none"> eroziune fluvială de picior al versantului 	<ul style="list-style-type: none"> lucrări de apărare
<ul style="list-style-type: none"> supraîncărcarea coamelor dealurilor 	<ul style="list-style-type: none"> terasamente
<ul style="list-style-type: none"> înlăturarea vegetației (din eroziune, incendii de pădure, secetă) 	<ul style="list-style-type: none"> reîmpădurire
Procese fizice	
<ul style="list-style-type: none"> perioade ploioase îndelungate topirea rapidă a zăpezii cicluri de îngheț-dezghet 	<ul style="list-style-type: none"> instalarea de sisteme de drenaj a apelor de suprafață
<ul style="list-style-type: none"> scăderea bruscă a nivelului apelor din lacuri după inundații sau ruperea barajelor naturale 	<ul style="list-style-type: none"> instalarea de sisteme de regularizare
Procese antropice	
<ul style="list-style-type: none"> excavarea taluzurilor sau piciorului taluzurilor încărcarea taluzurilor sau zonelor de coamă întreținerea defectuoasă a rețelelor de alimentare cu apă și canalizare instalarea rețelei de alimentare cu apă fără rețea de canalizare despăduririle exploatarea minieră de suprafață și adâncime vibrații induse artificial (trafic, mașini grele etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> măsuri legislative și punerea lor în aplicare

Metode de stabilizare a zonelor afectate de alunecări de teren

Versanții afectați de alunecări de teren nu pot fi stabiliți prin utilizarea unei singure metode, ci prin combinarea a cel puțin două – trei din metodele prezentate anterior, după cum urmează:

- îmbunătățirea drenajului natural al solului prin lucrări specifice de îmbunătățiri funciare aplicate în complex cu alte tipuri de lucrări (agropedoameliorative) funcție de modul de utilizare a terenului,
- lucrări de combatere a eroziunii solului în lungul râurilor și pe afluenții acestora, pentru anihilarea eroziunii malurilor și producerii de prăbușiri din fruntea teraselor.
- reducerea încărcării (greutății masei de roci antrenate);
- nivelarea și racordarea la versant a masei alunecate și matarea crăpăturilor;
- drenarea superficială a apei de șiroire; realizarea de rigole dalate pentru evacuarea apei pluviale;
- drenarea subterană pentru îndepărtarea apei din acumulatul de alunecare prin foraje verticale, echipate ca puțuri de pompare;
- plantarea de liziere transversale pe direcția deplasării alunecării, cu vegetație hidrofیلă; plantații de salcâm sau de cătină pe cornișele pantelor accentuate și terasări;

- practicarea de lucrări agricole specifice zonei; modificări în utilizarea terenurilor prin restricționarea culturilor de plante prășitoare și înlocuirea acestora cu fâneță sau livezi de pomi fructiferi și înierbări;
- întreținerea rigolelor la marginea drumurilor de acces și completarea rețelei de drenuri; executarea de lucrări de curățare și întreținere periodică a sistemelor de colectare și drenaj ce preiau debitele provenite din scurgerile de suprafață și de pe versanți;
- modernizarea drumurilor de acces comunale; întărirea versanților cu ziduri de sprijin adânc înrădăcinate în roca stabilă, pe porțiunile avariate ale drumurilor de acces principale și secundare;
- obligativitatea obținerii avizului organelor de specialitate în cazul amplasării unor noi construcții, luându-se în considerare valoarea probabilității de producere a alunecărilor, respectiv a coeficientului mediu de hazard – Km.. (conf. Hărții de hazard)
  - interzicerea construcțiilor de orice tip pe suprafețe cu valori mari ale coeficientului mediu de hazard ($Km = 0,51 - 0,70$) – potențial ridicat de producere a alunecărilor de teren;
  - acceptarea / autorizarea unor proiecte de construcție (de orice tip) în sectoarele cu valori mediu – mari ale coeficientului mediu de hazard ($Km = 0,31 - 0,50$), cu potențial mediu de producere a alunecărilor de teren, în urma elaborării unor proiecte privind realizarea controlată a drenajelor, a amenajării drumurilor, a amplasării rețelelor de utilități, care să țină seama de harta de hazard la alunecări de teren a județului Sălaj;
  - acceptarea / autorizarea oricăror lucrări de construcții care să respecte normele legale, pentru sectoarele cu valori reduse ale factorului mediu de hazard ($Km < 0,30$), corespunzătoare unui potențial scăzut de producere a alunecărilor de teren.

Pe teritoriul județului Arad au fost identificate alunecări de teren active sau zone unde sunt posibilități de producere de alunecări de teren în intravilanul și în extravilanul următoarelor unități administrativ teritoriale care au suferit degradări ale terenurilor agricole, ale zonelor rurale, de-a lungul căilor de comunicații etc: orașul Lipova, comunele Șiștarovăț (satele Lalașinț și Cuveșdia), Dorgoș (satele Pătârș și Bruznic), Șiria (satul Galșa), Tauț (satul Minișel), Buteni (satul Cuied), Hășmaș (satul Urviș de Beliu), Șilindia (satul Luguzău), Archiș (satele Nermiș, Bârzești, Groșeni), Dieci (satele Roșia, Revetiș, Crocna), Hălmagiu (satele Bodești, Leștioara, Cristești), Vârfuri (satele Mărinești și Măgulicea).

Pentru acestea trebuie întocmite analize și hărți de risc la alunecări de teren. Recomandările pentru zonele afectate de alunecări de teren active privesc înlăturarea cauzelor care au redus stabilitatea și au provocat alunecările respective, precum și măsuri pentru creșterea stabilității zonelor cu risc de alunecare, și anume:

- studierea fiecărei alunecări active și zone cu risc de alunecare și luarea măsurilor concrete ce se impun conform studiilor;
- interzicerea amplasării construcțiilor pe zonele instabile sau cu risc de alunecare;
- asigurarea gospodăririi apelor de suprafață prin modelarea (nivelarea) suprafețelor;
- asigurarea unei acoperiri vegetale bogate ierboase și silvice mai ales în zona de picior a terenurilor instabile;
- realizarea de lucrări inginerești, piteni și ziduri de sprijin pentru asigurarea și garantarea stabilității zonelor;
- introducerea zonelor de alunecare în Planurile Urbanistice Generale și realizarea de studii geotehnice la nivel de comună pentru viitoarele PUG-uri;

- obligativitatea realizării de studii geotehnice pentru orice construcție sau amenajare (conform Legii 10/1995 privind calitatea în construcții actualizată prin Legea 177 /2015, a Legii 50/1991, actualizată în 2014, privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, a NP112 - 2014 - Normativ privind proiectarea fundațiilor de suprafață și a Normativului NP 074-2007 privind documentațiile geotehnice pentru construcții în scopul asigurării rezistenței, stabilității și siguranței construcțiilor și amenajărilor); studiul geotehnic va fi mai simplu sau mai aprofundat în funcție de importanța construcției sau amenajării cât și în funcție de riscul geotehnic al amplasamentului.

Pe baza studiilor și observațiilor asupra comportării lucrărilor de amenajare a terenurilor alunecate s-au desprins unele concluzii cu privire la ponderea care trebuie dată diferitelor lucrări.

- ponderea cea mai mare trebuie acordată lucrărilor de astupare a crăpăturilor și de nivelare modelare. Aceste lucrări se impun atât pe terenurile cu alunecări active cât și pe terenurile cu alunecări stabilizate, deoarece microrelieful pronunțat, crăpăturile care apar în urma alunecărilor nu asigură scurgerea apelor, drenajul extern al solului și nici condițiile necesare de ameliorare și valorificare a terenurilor degradate prin alunecări;
- pondere mare, în cadrul lucrărilor de amenajare, trebuie acordată lucrărilor de colectare și evacuare a apelor de scurgere de suprafață (rețea de colectare și evacuare), precum și a apelor de infiltrații.

Ameliorarea și valorificarea terenurilor agricole alunecătoare este condiționată de stadiul alunecărilor, de condițiile pedoclimatice, de cerințele agroeconomice și de lucrările de amenajare realizate:

- terenurile cu potențial de alunecare, precum și cele cu alunecări vechi stabilizate se valorifică după categoria de folosință specifică, urmărindu-se ca stabilitatea lor să nu fie afectată;
- terenurile cu alunecări active sau numai temporar stabilizate se valorifică în mod diferențiat, în raport cu gradul de frământare și de lucrările de amenajare executate;
- terenurile foarte frământate, ca rezultat al alunecărilor, se valorifică numai prin împădurire. Rezultate bune se obțin în valorificarea acestor terenuri prin însămânțarea cu amestec de ierburi care asigură în același timp și o stabilitate a versantului, prin consumul mare de apă și protecția antierozională a solului;

În scopul prevenirii, eliminării și reducerii efectelor alunecărilor de teren se impun și următoarele măsuri cu caracter general:

- urmărirea caracteristicilor terenurilor în vederea cunoașterii tendințelor de evoluție a proceselor de alunecare mai ales în zonele afectate de activitatea umană;
- avertizarea organelor și întreprinderilor interesate, cât și a factorilor de decizie în cazurile de extindere și intensificare a unor procese dăunătoare;
- furnizarea de date pentru a putea stabili principalele cauze care generează declanșarea alunecărilor de teren în vederea fundamentării măsurilor preventive pentru limitarea și atenuarea pagubelor materiale posibile.

Măsuri privind prevenirea și atenuarea efectelor alunecărilor de teren.

- Modificarea geometriei inițiale - acțiunea de reprofilare a pantei, prin reducerea înclinării acesteia sau prin excavații la creastă și umpluturi la bază;
- Reducerea presiunii apei din pori are în vedere măsurile hidrologice care trebuie să împiedice infiltrarea apei în pământ, iar dacă s-a infiltrat, să reducă nivelul sau gradientul

hidraulic, eliminându-se efectele negative ale excesului de apă asupra caracteristicilor pământului. În acest scop se pot realiza următoarele tipuri de lucrări:

- drenarea de suprafață prin rigole, șanțuri, drenuri superficiale, pavarea sau impermeabilizarea pantelor cu scopul de colectare și îndepărtarea rapidă a apelor pluviale sau rezultate din topirea zăpezilor,
- drenuri de adâncime, puțuri de absorbție, drenuri verticale, galerii de drenaj, pentru îndepărtarea apelor de adâncime și micșorarea umidității pământului.
- Măsuri fizice, chimice și biologice constau într-un ansamblu de măsuri destinate creșterii rezistenței la forfecare a pământurilor, fără aport de material din exterior. Dintre acestea, cele mai utilizate sunt:
  - compactarea, tratamentul termic (arderea);
  - tratarea pământului cu metode agrotehnice și chimice corespunzătoare tipurilor de sol;
  - inierbări, garduri vii, cleionaje, plantare de arbori (salcâm, nuc, fag, stejar).
- Măsurile mecanice sunt destinate echilibrării stării de tensiune din versant și taluzuri și constau în lucrări de susținere: ziduri de sprijin clasice sau din pământ armat, ranforți cu bolți de sprijin, chesoane, diferite tipuri de pilotaje.

Pentru prevenirea de noi alunecări în arealele afectate se propun și măsuri suplimentare:

- atenuarea vibrațiilor induse în versanți prin restricționarea vitezei de circulație a trenurilor pe tronsoanele căilor ferate din apropierea localităților sau a versanților cu potențial ridicat de producere a alunecărilor;
- restricționarea defrișărilor necontrolate în zonele cu valori crescute ale coeficientului mediu de hazard;

Măsuri de monitorizare a zonelor cu risc de alunecare

În vederea diminuării efectelor potențiale la producerea alunecărilor de teren pe întreg teritoriul județului Arad, se impune urmărirea caracteristicilor terenurilor în vederea cunoașterii tendințelor de evoluție a proceselor de alunecare mai ales în zonele afectate de activitatea umană. Urmărirea comportării în timp a stării de echilibru a maselor de pământ comportă doua faze:

- Monitorizarea zonelor cu potențial de alunecare, în vederea aprecierii condițiilor de echilibru ale maselor de pământ, respectiv stabilitatea acestora precum și evoluția mișcării masei de pământ, element în raport de care stabilesc lucrările ce trebuie executate pentru prevenirea sau stabilizarea alunecărilor de teren. Cele mai frecvente metode utilizate în monitorizarea zonelor cu potențial de alunecare sunt:
  - metodele directe: cartarea inginero-geologică, fotogrammetria, măsurători topometrice, observații directe în tranșee și puțuri, măsurători și observații directe în foraje, măsurători piezometrice, măsurători inclinometrice, interferometria laser, determinări cu sonda electromagnetică, relee electrice de suprafață sau adâncime.
  - metodele indirecte presupun măsurarea sistematică a unor proprietăți fizico-mecanice ale rocilor ale căror variații pot da indicii de producere sau evoluție a alunecărilor de teren: determinări geofizice, măsurători presiometrice sau dilatometrice în foraje, urmărirea variației umidității pământului, urmărirea mineralizării apei, urmărirea radioactivității naturale.
- Urmărirea comportării în timp a lucrărilor de stabilizare și consolidare executate în zonele în care terenul a suferit modificări legate de amenajarea și exploatarea acestuia.

Această activitate de urmărire este necesară și utilă în special în cazurile în care s-au aprobat soluții noi de stabilizare și consolidare, pentru care experiența este încă limitată.

Având în vedere degradările provocate de alunecările de teren în județul Arad, se impune executarea unui program de cercetare, cuprinzând cartarea amănunțită a alunecărilor, lucrări de foraj, completate cu metode geofizice pentru determinarea adâncimii suprafeței de alunecare, a cauzelor evoluției imprevizibile a fenomenului precum și măsuri de stabilizare a versanților deja afectați de fenomen sau cu potențial ridicat de declanșare a alunecărilor de teren.

Pe baza Hărții de risc la nivel de județ elaborată de Primul Meridian autoritățile locale trebuie să realizeze hărți de risc la nivelul zonelor vulnerabile locale și să analizeze alunecările de teren din județ după criteriile specifice studiilor geotehnice: litologic, geomorfologic, structural, hidrologic și climatic, hidrogeologic, seismic și silvic. Trebuie determinate pentru fiecare comună în parte gradul de manifestare a eroziunii, gradul de manifestare a alunecărilor, probabilitatea de producere a acestora și coeficientul Km - coeficientul mediu de hazard pe baza căruia se elaborează harta de risc la alunecări de teren pentru fiecare comună analizată.

1.1.2. Cutremure

Conform Legii nr. 575/2001 privind aprobarea PATN – Secțiunea a V-a – “Zone de risc natural”, unitățile administrativ teritoriale urbane amplasate în zone pentru care intensitatea seismică exprimată în grade MSK este minim VII și trebuie să facă obiectul planurilor de apărare împotriva seismelor sunt: Municipiul Arad, Orașul Curtici, Orașul Lipova și Orașul Nădlac.

Pentru proiectarea construcțiilor noi și pentru consolidarea celor existente și vulnerabile seismic este necesară înțelegerea caracteristicilor mișcărilor seismice precum și a comportării construcțiilor în timpul cutremurelor. De asemenea sunt importante acțiunile de prevenție în cazul unui cutremur care poate produce pagube materiale.

Toate tipurile de construcții sunt afectate de seismele de mare intensitate. Totuși impactul maxim asupra comunităților umane îl au efectele cutremurelor asupra clădirilor de locuințe și social-culturale (construcții pentru învățământ, spitale, hoteluri, săli de festivități, birouri, etc.). Numărul foarte mare de construcții de acest fel, personalul tehnic limitat ca număr și cu un grad de pregătire foarte divers implicat în activitățile tehnice post-seism referitoare la aceste construcții, numărul foarte mare de persoane afectate de acțiunea seismică exercitată asupra acestora, fac ca problema evaluării post-seism și a luării deciziilor de intervenție rapidă la aceste tipuri de construcții să fie de o deosebită importanță și amploare.

Categoriile de clădiri cele mai vulnerabile în cazul unui cutremur puternic sunt:

- construcțiile executate între 1950 și 1976 conform normativelor de proiectare în vigoare atunci care au fost proiectate cu considerarea unor forțe seismice mai reduse; acestea s-au comportat satisfăcător în 1977 dar unele cazuri (de ex. cele cu parter flexibil) au suferit mai multe avarii;
- clădirile joase din zidărie și alte materiale locale executate tradițional fără control tehnic specializat.

Diminuarea vulnerabilității seismice a construcțiilor se poate realiza prin acțiuni de intervenție (consolidări) la clădiri din domeniul sănătății, administrației centrale și locale, educației și cercetării, culturii, clădiri de locuit, etc.

Măsuri pentru reducerea riscului seismic

Construcțiile aferente ansamblurilor industriale (hale diverse, turnuri, estacade, etc.) sunt, în general, examinate post-seism și sunt luate măsuri pentru punerea lor în siguranță de către personalul tehnic de specialitate care există în aceste ansambluri, eventual făcându-se apel la

proiectanții structuriști ai construcțiilor respective. În situații similare se află construcțiile pentru transporturi (poduri, viaducte, turnuri de control din aeroporturi, etc.), barajele, silozurile, castelele de apă, turnurile releelor de radio/TV, etc. Aceste construcții, desemnate de obicei ca construcții speciale sau construcții ingineresti, trebuie tratate prin metode specifice fiecărei categorii, aceste metode fiind familiare mai ales inginerilor constructori care le proiectează și exploatează.

Experiența internațională arată că prin măsuri adecvate de evaluare a efectelor seismelor, prin estimarea cât mai exactă a efectelor condițiilor locale de amplasament (studii de hazard local, investigații geotehnice și geofizice, investigații seismice, etc.), proiectare de calitate, utilizarea de materiale și sisteme moderne, se pot realiza/executa toate tipurile de construcții.

- Punerea în siguranță, în următorii ani, a construcțiilor care prezintă un pericol ridicat de prăbușire și care adăpostesc un număr important de persoane;
- Crearea unor spații tampon pentru adăpostirea provizorie a locatarilor, în cazul necesității părăsirii temporare a locuințelor, pe timpul executării lucrărilor de intervenție sau în caz de cutremur;
- Continuarea acțiunii de inventariere și expertizare a construcțiilor din zonele seismice;
- Crearea condițiilor tehnice și organizatorice necesare colectării, stocării și procesării automate ale informațiilor relative la construcțiilor cu risc seismic;
- Completarea cadrului organizatoric pentru luarea măsurilor de urgență post-seism (în special a celor cu caracter tehnic, legate de evaluarea rapidă post-seism și de punerea provizorie în siguranță);
- Măsuri pentru îmbunătățirea informării populației și a factorilor de decizie, la diferite niveluri (central, local), asupra principalelor aspecte legate de riscul seismic și de măsurile pentru reducerea acestuia.

Situația implementării măsurilor prevăzute în Programul de măsuri al PATJ elaborat în anul 2010.

Prezentul document va prelua și recomanda continuarea implementării, în Planul de măsuri al domeniului Zonelor de risc – alunecări și cutremure, acelor măsuri din Planul anterior care n-au fost realizate până la această dată.

Aceste măsuri și sunt legate de următoarele obiective așa cum au fost definite la data elaborării PATJ 2010:

- Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale alunecării de teren în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale;
- Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale cutremurelor în scopul gestionării eficiente a resurselor material.

Aceste măsuri au în majoritate un caracter permanent. Există măsuri pentru care nu sunt informații certe despre stadiul implementării.

Tabelul nr. 2: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ

Obiectivul -Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale alunecării de teren în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale	
Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
Măsuri și acțiuni pentru eliminarea sau reducerea instabilității versanților și a declanșării fenomenelor	În zone cu alunecări de teren active indiferent de cauza acestora se propune:

Obiectivul -Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale alunecării de teren în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale

Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
<p>de alunecare din cauze naturale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea drenajului natural al solului prin lucrări specifice de îmbunătățiri funciare aplicate în complex cu alte tipuri de lucrări (hidroameliorative și agropedoameliorative) funcție de modul de utilizare a terenului; - îmbunătățirea regimului de scurgere a apelor de suprafață pe versanți prin lucrări de colectare și evacuare a apei. - captarea izvoarelor de coastă cu debit permanent prin lucrări de drenaj pe versanți - lucrări pedoameliorative (nivelare-modelare, astuparea crăpăturilor) pe versanții afectați de alunecări active și pe terenuri cu alunecări stabilizate	<ul style="list-style-type: none"> - Întocmirea hărților risc la alunecări de teren (conform Legii 575/2001) mai ales în zone în care există elemente importante supuse riscului și declararea acestora ca "zone de risc la alunecări de teren". - Consolidarea versanților instabili prin lucrări de artă speciale (ziduri de sprijin etc.) - Monitorizarea zonelor afectate de alunecări de teren active produse în perioada 2006-2007: Lipova - Valea Drăuț amonte Lipova, Șistarovăț - Valea Șistarovăț loc. Cuveidia, Labașinț, Dorgoș - Localitățile Pătârăș, și Bruznic, Șiria - Valea Merezin, Tăuț - Valea Timercea, Buteni - Valea Mare- Cuied și Valea Cleciova, Șilindia - Satu Mic, Hășmaș - Clit, Urviș de Beliu, Archiș - Groșeni, Nermiș, Bârzești, Dieci - Crocna, Roșia Revediš, Hălmagiu - Bodești, Leasa, Cristești Sârbi, Lunșoara, Vârfurile - Măgulicea, Groși
<p>Măsuri pentru eliminarea sau stabilizarea alunecărilor de teren din cauze antropice (activitățile umane)</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitorizarea zonelor critice din punct de vedere al stabilității terenurilor în zonele cu lucrări de decopertare și excavare și a zonelor de exploatare a hidrocarburilor (Sederhart, Pecica, Turnu, Bodrog) - stoparea defrișărilor ilegale de pe versanții împăduriți - stabilizarea și valorificarea terenurilor alunecate prin împăduriri și însămânțare cu amestec de ierburi care, prin consumul mare de apă, asigură protecția antierozională și stabilizarea versanților - executarea arăturilor de-a lungul curbei de nivel	

Obiectivul - Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale alunecării de teren în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale	
Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
<ul style="list-style-type: none"> - evitarea executării de căi de comunicații (drumuri, căi ferate) pe versanții instabili - evitarea supraîncărcării versanților cu construcții de orice fel 	
<ul style="list-style-type: none"> - Reconstrucția ecologică a zonelelor cele mai afectate de degradări: - Lucrări de combatere a eroziunii solului și a alunecărilor de teren - Măsuri pentru eliminarea sau stabilizarea alunecărilor de teren superficiale sau alunecările cu profunzime medie și mare. 	
Obiectivul - Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive ale cutremurelor în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale	
Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
	<ul style="list-style-type: none"> - Unitățile administrativ teritoriale aflate în zone cu intensitatea seismică VII trebuie să facă obiectul planurilor de apărare împotriva efectelor seismelor (Municipiul Arad, Orașele Curtici, Lipova, Nădlac, Pecica) - Inițierea de măsuri specifice în caz de urgență.

Extras din Programul de măsuri al PATJ Arad 2010

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1.2. Factori de risc natural			
Prevenirea și protecția față de riscurile naturale în	Măsuri și acțiuni pentru eliminarea sau reducerea instabilității versanților și a declanșării fenomenelor de alunecare din cauze naturale: - îmbunătățirea drenajului natural al	I-II-III	Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile Agenția de Protecție a Mediului Arad Garda de Mediu

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
<p>scopul gestionării eficiente a resurselor materiale și prevenirii dezastrilor</p> <p>1. Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor distructive ale alunecărilor de teren în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale</p>	<p>solului prin lucrări specifice de îmbunătățiri funciare aplicate în complex cu alte tipuri de lucrări (hidroameliorative și agropedoameliorative) funcție de modul de utilizare a terenului;</p> <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea regimului de scurgere a apelor de suprafață pe versanți prin lucrări de colectare și evacuare a apei. - captarea izvoarelor de coastă cu debit permanent prin lucrări de drenaj pe versanți - lucrări pedoameliorative (nivelare-modelare, astuparea crăpăturilor) pe versanții afectați de alunecări active și pe terenuri cu alunecări stabilizate		Arad Comitetul județean pentru situații de urgență Comitetele locale pentru situații de urgență
	<p>Măsurile pentru eliminarea sau stabilizarea alunecărilor de teren din cauze antropice (activitățile umane)</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitorizarea zonelor critice din punct de vedere al stabilității terenurilor în zonele cu lucrări de decopertare și excavare și a zonelor de exploatare a hidrocarburilor (Sederhart, Pecica, Turnu, Bodrog) - stoparea defrișărilor ilegale de pe versanții împăduși - stabilizarea și valorificarea terenurilor alunecate prin împăduriri și însămânțare cu amestec de ierburi care, prin consumul mare de apă, asigură protecția antierozională și stabilizarea versanților - executarea arăturilor de-a lungul curbei de nivel - evitarea executării de căi de comunicații (drumuri, căi ferate) pe versanții instabili - evitarea supraîncărcării versanților cu construcții de orice fel		
	În zone cu alunecări de teren active indiferent de cauza acestora se propune:		

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	<ul style="list-style-type: none"> - Întocmirea hărților risc la alunecări de teren (conform Legii 575/2001) mai ales în zone în care există elemente importante supuse riscului și declararea acestora ca "zone de risc la alunecări de teren". - Consolidarea versanților instabili prin lucrări de artă specială (ziduri de sprijin etc.) - Monitorizarea zonelor afectate de alunecări de teren active produse în perioada 2006-2007: Lipova - Valea Drăuț amonte Lipova, Șistarovăț - Valea Șistarovăț loc. Cuvejdia, Labașinț, Dorgoș - Localitățile Pătărăș, și Bruznic, Șiria - Valea Merezin, Tăuț - Valea Timercea, Buteni - Valea Mare-Cuied și Valea Cleciova, Șilindia - Satu Mic, Hășmaș - Clit, Urviș de Beliu, Archiș - Groșeni, Nermiș, Bârzești, Dieci - Crocna, Roșia Revediš, Hălmațiu - Bodești, Leasa, Cristești Sârbi, Lunțoara, Vârfurile - Măgulicea, Groși <ul style="list-style-type: none"> - Reconstrucția ecologică a zonelor cele mai afectate de degradări: - Lucrări de combatere a eroziunii solului și a alunecărilor de teren - Măsurile pentru eliminarea sau stabilizarea alunecărilor de teren superficiale sau alunecările cu profunzime medie și mare.		a Mediului Arad Garda de Mediu Arad Comitetul județean pentru situații de urgență Comitetele locale pentru situații de urgență
3. Identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor distructive ale cutremurelor în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale	<ul style="list-style-type: none"> - Unitățile administrativ teritoriale aflate în zone cu intensitatea seismică VII trebuie să facă obiectul planurilor de apărare împotriva efectelor seismelor (Municipiul Arad, Orașele Curtici, Lipova, Nădlac, Pecica) - Inițierea de măsuri specifice în caz de urgență.	I-II-III	Inspectoratul General pentru Situații de Urgență din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative Comitetul județean pentru situații de urgență Comitetele locale pentru situații de

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
			urgență
 -- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)			

1.1.3. Inundații

Dezvoltarea durabilă a Gospodării Apelor din județ se realizează pe baza principiilor Gospodării Apelor din România, și anume:

- apa este o sursă finită și vulnerabilă;
- gospodărirea apelor la nivel de bazin hidrografic;
- managementul integrat al cantității și calității apei;
- solidaritatea la nivel de bazin hidrografic;
- poluatorul plătește;
- utilizatorul plătește.

Obiectivele strategice ale dezvoltării durabile a Gospodării Apelor sunt:

- satisfacerea cerințelor de apă la sursă pentru producerea de apă potabilă necesară populației urbane și rurale;
- satisfacerea cerințelor de apă ale industriei, agriculturii și transporturilor;
- îmbunătățirea calității apei prin rețehnologizarea, extinderea și realizarea de noi stații de epurare a apelor uzate orășenești și prin reducerea poluării cauzate de substanțele periculoase deversate în mediul acvatic;
- utilizarea potențialului apelor (energie, turism, agrement);
- prevenirea și atenuarea efectelor distructive ale apelor;
- protecția și conservarea mediului acvatic.

Prioritățile naționale în domeniul Gospodării Apelor sunt:

1. Satisfacerea cerințelor de apă la sursă pentru populația urbană și rurală prin:
  - valorificarea ridicată a capacităților disponibile a surselor existente pentru acoperirea deficitelor de apă potabilă;
  - amenajarea de surse noi pentru satisfacerea cerinței de apă potabilă;
  - realizarea fronturilor de captare apă subterană pentru alimentarea cu apă a localităților rurale.
2. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sistemelor centralizate de alimentare cu apă și canalizare din localitățile urbane și rurale prin:
  - mărirea capacității stațiilor de tratare a apei și îmbunătățirea tehnologiilor de tratare;
  - mărirea capacității de înmagazinare a rezervoarelor de apă potabilă;

- reabilitarea și extinderea rețelelor de distribuție a apei și a celor de canalizare apă uzată din localitățile urbane și rurale;
  - realizare de sisteme centralizate de alimentare cu apă și de canalizare apă uzată în zonele rurale, care nu au asemenea dotări.
3. Îmbunătățirea calității resurselor de apă prin:
- reabilitarea și dezvoltarea stațiilor de epurare existente;
  - realizarea de stații noi de epurare pentru aglomerările umane cu peste 2.000l.e;
  - retehnologizarea proceselor industriale;
  - reabilitarea și extinderea stațiilor de epurare a apelor industriale.
4. Reducerea riscului la inundații și secete prin:
- realizarea de acumulări de apă, poldere, lucrări de îndiguire și regularizare a cursurilor de apă în corelare cu conservarea zonelor umede;
  - amenajarea torenților, realizare de împăduriri și de perdele de protecție;
  - realizarea lucrărilor de combatere a eroziunii solului și de desecare;
  - modernizarea sistemului informațional.
5. Utilizarea potențialului apelor prin:
- creșterea gradului de utilizare a potențialului energetic al apelor;
  - modernizarea căilor fluviale de transport.
6. Restaurarea ecologică/renaturarea râurilor prin:
- realizarea unor habitate necesare dezvoltării biodiversității (ex. Coridorul Verde al Dunării inferioare);
  - asigurarea debitelor ecologice pe cursurile de apă;
  - creșterea responsabilității civice privind ecologizarea cursurilor de apă.

Diagnostic general

Teritoriul județului Arad este situat în bazinele hidrografice Crișuri, Mureș și Banat, ponderea cea mai mare având bazinele Crișuri cu cca. 55,7% suprafață ocupată și Mureș cu cca. 38,7% suprafață ocupată.

Resursele de suprafață

Râul Mureș este cel important curs de apă de pe teritoriul județean, cu un debit mediu multianual la intrarea în județ de 187,0 m³/s. Acesta este utilizabil numai pentru industrie și agricultură, având în vedere concentrațiile de azotați, amoniu, fosfați și mangan aflate peste limita admisă de potabilitate prevăzută în STAS 1342/88-condiții de potabilitate pentru apă și Legea 458/2002 republicată în 2011, privind calitatea apei potabile.

Râurile Crișul Alb și Crișul Negru care traversează teritoriul județului nu au nici ele calitatea de potabilitate corespunzătoare legislației în vigoare, fapt pentru care apa acestora este utilizată numai pentru agricultură.

Pentru alimentarea populației cu apă de suprafață de calitate, există patru mari captări, și anume: Sebiș pe râul Dezna, Hălmăgel pe pârâul Valea Sârbilor, Căsoaia pe pârâul Valea Mare și Moneasa pe pârâul Băilor, totalizând un volum de cca. 564 mii m³/an.

Resursele subterane

Apa subterană, de medie adâncime, este cantonată în conurile aluvionare ale râurilor Mureș și Crișul Alb, acesta fiind principala sursă de apă pentru consumul populației, precum și pentru activitățile economice din județ. Conul aluvionar al râului Mureș este cunoscut ca cea mai importantă hidrostructură din România care a permis realizarea celei mai mari captări de apă subterană la nivel național, captarea municipiului Arad. Conul aluvionar al râului Crișul Alb are un potențial bun și rezolvă alimentarea cu apă pentru o serie de localități.

Lucrările hidrotehnice

Lucrările hidrotehnice existente pe teritoriul județului sunt exploatate de către Administrațiile Bazinale de Apă Mureș și Crișuri, și sunt reprezentate de acumulări permanente și nepermanente de apă, poldere, derivații de ape mari, diguri de apărare și regularizări de râuri toate acestea având ca folosință principală apărarea împotriva inundațiilor.

Mare parte din aceste lucrări au fost realizate în perioada 1968 – 2011 existând și câteva lucrări mai vechi, realizate în anii 1900 și 1924. Toate lucrările sunt în stare de funcționare, ca urmare a activității permanente de întreținere a lor. În zonele locuite sunt executate, în regim de urgență, decolmatări ale cursului de apă și lucrări de stopare a eroziunilor de mal pentru scoaterea localităților de sub efectul inundațiilor.

Gestionarea riscului la inundații în județ nu ridică probleme majore, dat fiind faptul că aceasta se realizează conform Planurilor de Management al Riscului la Inundații pentru bazinele hidrografice Mureș și Crișuri, precum și pe baza hărților de hazard și risc la inundații pentru județul Arad, documente elaborate conform prevederilor Directivei Europene 2007/60/CE privind evaluarea și gestionarea riscurilor la inundații.

Măsurile aplicate de către administratorii lucrărilor pentru diminuarea riscului la inundații și a efectelor acestora în teritoriu sunt următoarele:

- coordonarea Planurilor de Amenajare și Management al Bazinelor Hidrografice cu strategiile de planificare teritorială (documentații de PATN, PATJ, PATZ, PUG, PUZ, PUD);
- schimbarea/adaptarea practicilor de utilizare a terenurilor în managementul pădurilor, și anume: aplicarea de măsuri naturale de retenție a apei (menținerea suprafeței pădurilor, extinderea pădurilor în bazinele de recepție, amenajarea bazinelor torenților);
- mentenanța cursurilor de apă și a lucrărilor hidrotehnice existente;
- adaptarea structurilor hidrotehnice existente la condițiile schimbărilor climatice;
- conștientizarea comunităților asupra riscului la inundații prin informare adecvată, educație și instruire.

Managementul bazinelor hidrografice

Cadrul legal european în domeniul apelor are ca bază **Directiva Cadru Apa (2000/60/CE) și Directiva privind evaluarea și managementul riscului la inundații (2007/60/CE)**:

Directiva Cadru Apa este prevederea legală europeană fundamentală pentru domeniul apelor, și promovează conceptul gestionării ecosistemice, introducând noi obiective pentru protejarea ecosistemelor acvatice, asigurând utilizarea sustenabilă a resurselor de apă pe termen lung pentru oameni, economie și mediu. Directiva cuprinde o serie de **principii fundamentale de gestionare și protecție a resurselor de apă**:

- planificarea la scara bazinelor hidrografice, de la caracterizarea până la stabilirea măsurilor pentru atingerea obiectivelor de mediu aferente corpurilor de apă;
- evaluarea presiunilor antropice, a impactului acestora și a stării mediului acvatic, inclusiv din perspectivă ecologică;
- analiza economică a măsurilor stabilite și utilizarea instrumentelor economice;
- implementarea măsurilor care vizează atingerea obiectivelor de mediu și a obiectivelor domeniilor conexe;
- participarea și implicarea activă a publicului în gestionarea resurselor de apă.

Obiectivul major al Directivei este atingerea unei stări ecologice bune pentru toate corpurile de apă. Instrumentul de punere în aplicare a Directivei Cadru Apa este Planul de Management al Bazinului Hidrografic și în special Programul de Măsurii.

Directiva privind evaluarea și managementul riscului la inundații este al doilea pilon de bază al legislației europene în domeniul apelor și are ca **obiectiv major** reducerea riscurilor și a consecințelor negative pe care le au acestea. Instrumentul de implementare al Directivei este reprezentat de Planul de Management al Riscului la Inundații, și constituie una dintre componentele de gestionare cantitativă a resurselor de apă. Acesta are ca **obiectiv** „fundamentarea măsurilor, acțiunilor, soluțiilor și lucrărilor pentru diminuarea efectelor negative ale inundațiilor asupra sănătății umane, mediului, patrimoniului cultural și activității economice, prin măsuri structurale și nestructurale”.

La nivel național, aceste Directive au fost transpuse în legislația națională prin **Legea Apelor 107/1996 cu modificări și completări ulterioare**. Potrivit acestei legii, instrumentul de planificare, dezvoltare și gestionare a resurselor de apă la nivel de bazin hidrografic este Schema Directoare de Amenajare și Management, alcătuită din Planul de Management și Planul de Amenajare al bazinului hidrografic.

Planul de Management al Bazinului Hidrografic reprezintă componenta de gospodărire calitativă a resurselor de apă, fixează obiectivele privind gospodărirea echilibrată a resurselor de apă și protecția ecosistemelor acvatice:

pentru corpurile de apă de suprafață:

- atingerea stării ecologice și chimice bune, precum și atingerea potențialului ecologic bun și stării chimice bune pentru corpurile de apă puternic modificate și cele artificiale;
- reducerea progresivă a poluării cu substanțe prioritare și stoparea/eliminarea treptată a emisiilor, evacuărilor și pierderilor de substanțe periculoase prin implementarea măsurilor necesare;

pentru corpurile de apă subterană:

- atingerea stării chimice și a stării cantitative bune prin protejarea și refacerea corpurilor de apă subterană, prin asigurarea unui echilibru între captările și realimentările pânzei freatice;
- reducerea treptată a nivelului de poluare a corpurilor de apă subterană, ca urmare a impactului activităților umane;
- prevenirea sau limitarea evacuării de poluanți în apele subterane prin implementarea măsurilor necesare;
- realizarea obiectivelor special definite pentru zonele protejate.

Planul de Amenajare al Bazinului Hidrografic reprezintă componenta de gospodărire cantitativă a resurselor de apă și are ca scop:

- realizarea și menținerea echilibrului dintre cerințele de apă și disponibilul de apă în surse;
- diminuarea efectelor negative ale fenomenelor naturale asupra vieții și bunurilor: inundații, exces de umiditate, secetă, eroziunea solului;
- utilizarea potențialului apelor: producere energie, navigație, acvacultură, agrement;
- satisfacerea cerințelor de apă a ecosistemelor acvatice sau a ecosistemelor care depind de apă.

Deși (conform prevederilor legislative naționale) Planurile de Management al Riscului la Inundații vor fi elaborate și aprobate ca documente separate, se vor realiza corelări cu planurile de management și amenajare a bazinelor hidrografice la nivelul Schemei Directore de Amenajare și Management.

La nivel județean, **Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020** are printre **țintele asumate** în contextul Strategiei Europa 2020 și:

- promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și gestionării riscurilor;
- conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor.

La nivel bazinal, Administrațiile Bazinale de Apă au ca obiective (conform Planurilor de Management Bazinal și Management al Riscului la Inundații):

- gestionarea resursei de apă în armonizare cu legislația și directivele europene, în care sunt prevăzute principii generale și eficiente precum:
  - conceptul utilizării raționale a apei în relație cu protecția mediului și dezvoltarea economică durabilă;
  - creșterea rolului resurselor de apă în menținerea dinamicii echilibrului ecologic;
  - integrarea condițiilor de calitate și cantitate a resurselor de apă cu ecosistemele acvatice;
  - participarea publicului la luarea deciziilor.
- protecția pe termen lung, utilizarea și gospodărirea durabilă a apelor prin:
  - prevenirea deteriorării stării apelor de suprafață și subterane;
  - protecția, îmbunătățirea și restaurarea tuturor corpurilor de apă de suprafață și subterană în vederea „atingerii stării bune”;
  - protecția și îmbunătățirea corpurilor de apă puternic modificate și artificiale în vederea atingerii „potențialului ecologic bun” și a „stării chimice bune”;
  - reducerea progresivă a poluării cu substanțe prioritare și stoparea evacuărilor de substanțe prioritare periculoase în apele de suprafață;
  - reducerea tendințelor semnificative și susținute de creștere ale poluanților în apele subterane;
  - atingerea standardelor și obiectivelor stabilite pentru zonele protejate de către legislația specifică.
- reducerea riscului la inundații se realizează prin aplicarea prevederilor Strategiei Naționale de Management al Riscului la Inundații pe termen mediu și lung, astfel:
  - principiile de elaborare a scenariilor de amenajare: dezvoltarea durabilă (adoptarea de acțiuni astfel încât impactul inundațiilor să fie suportabil din punct de vedere economic, ecologic și social), abordarea strategică (luarea în considerare a eventualelor schimbări posibile în frecvența și vulnerabilitatea la inundații),

abordarea bazinală (gestionarea riscului la inundații prin planuri și programe de măsuri la nivel de bazin hidrografic), abordare interdisciplinară (aspectele privind gestionarea apei, amenajarea teritoriului, utilizarea terenurilor, agricultura, transporturi, dezvoltarea urbană, conservarea mediului se abordează împreună de la nivel național până la cel local), principiul precauției (măsurile de protecție împotriva inundațiilor adoptate într-o zonă nu trebuie să compromită capacitatea celor situați în amonte sau aval de aceasta, în a-și adopta propriile măsuri de apărare), principiul solidarității (măsurile de apărare la inundații din amonte, nu trebuie să crească riscul pentru cei din aval, așa încât trebuie acceptate unele măsuri care se impun în zonele de amonte), principiul menținerii unui echilibru între măsurile și acțiunile preventive, a celor de răspuns și a celor de reconstrucție după trecerea inundațiilor prin utilizarea planurilor de amenajare a teritoriului, a măsurilor structurale și nestructurale, a măsurilor de reducere a efectelor inundațiilor asupra ecosistemelor acvatice și terestre, precum și a utilizării planurilor de intervenție pentru situații de urgență, aplicarea celor mai bune practici propuse de UE și Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa privind prevenirea inundațiilor, a protecției și diminuării efectelor acestora, acțiuni concertate și integrate pentru reducerea riscului la inundații care să asigure eficiența economică și ecologică pe termen lung pe toată suprafața bazinului hidrografic, principiul cooperării în reducerea riscului la inundații în condițiile reglementărilor internaționale privind râurile transfrontaliere;

- concepte strategice: inundațiile constituie fenomene naturale care au existat și vor continua să existe, societatea umană este tot mai vulnerabilă la dezastre naturale, conviețuirea cu inundațiile ține seama de faptul că acestea nu se pot limita doar la evenimente cu frecvențe medii și mari și că pot apărea și evenimente rare, măsurile structurale (lucrările de apărare) rămân elementele importante în apărarea împotriva inundațiilor cu luarea în considerare a conservării mediului și amenajării teritoriului, nu există protecție absolută împotriva inundațiilor (se poate asigura doar un anumit grad de apărare la inundații), adaptarea utilizării luncilor inundabile (adoptarea de măsuri și acțiuni pentru a reduce riscul la toate problemele adiacente inundațiilor), solidaritate umană și precauție pentru a nu transfera problemele de gestionare a apelor dintr-o regiune în alta;
- reducerea riscului prin aplicarea **obiectivelor** prevăzute în Planurile de Management al Riscului la Inundații din bazinele hidrografice în care se înscrie județul. Aceste obiective sunt definite la nivel național (**obiective strategice**) și la nivel de zonă desemnată cu potențial semnificativ de inundații (**obiective operaționale**).
  - obiectivele strategice sunt definite ținând seama de abordarea agreată la nivelul Comisiei Internaționale pentru Protecția Fluviului Dunărea, după cum urmează:
    - evitarea/prevenirea unor riscuri noi;
    - reducerea riscurilor existente;
    - creșterea rezilienței;
    - conștientizarea publicului.
  - obiectivele specifice (operaționale) acoperă criteriile de bază: economic, social, mediu și patrimoniul cultural, astfel:
    - obiectivele economice urmăresc protecția infrastructurii economice existente împotriva inundațiilor și garantarea satisfacerii oportunităților economice ale generațiilor viitoare;

- obiectivele sociale au în vedere protecția populației și a comunităților umane împotriva inundațiilor prin asigurarea unui nivel acceptabil de protecție a populației și creșterea capacității societății de a se dezvolta;
- obiectivele de mediu urmăresc atingerea obiectivelor socio-economice cu păstrarea unui echilibru între dezvoltarea economico-socială și obiectivele de mediu;
- obiectivele privind patrimoniul cultural urmăresc reducerea cât mai mult posibil a numărului obiectivelor de patrimoniu cultural supuse riscului la inundații.

Planurile de Management ale bazinelor hidrografice Crișuri și Mureș propun pentru atingerea obiectivelor implementarea măsurilor definite în Directiva Cadru Apa:

- măsuri de bază care reprezintă cerințele minime de conformare și constau în implementarea legislației comunitare pentru protecția apei, inclusiv cele privind sursele de poluare punctiforme și difuze;
- măsuri suplimentare sunt măsurile identificate și implementate în plus față de măsurile de bază cu scopul de a atinge obiectivele art. 14 din Directiva Cadru Apa (informarea și consultarea publicului).

Planurile de Management al Riscului la Inundații pentru bazinele hidrografice Crișuri și Mureș în care este inclus județul, prevăd pentru atingerea obiectivelor menționate următoarele măsuri aplicabile la nivel de administrație bazinală, cu efecte asupra teritoriului județean:

- Prevenire:
  - revizuirea și actualizarea Planurilor de Management al Riscului la Inundații;
  - coordonarea strategiilor de planificare teritorială (PATZ, PATJ, PUG, PUZ, PUD) cu Planurile de Management al Riscului la Inundații;
- Protecție:
  - măsuri naturale de retenție a apei prin schimbarea sau adaptarea practicilor de utilizare a terenurilor în managementul pădurilor;
  - măsuri de supraveghere, urmărire a comportării, expertizare, intervenții de consolidare, reabilitare și întreținere a cursurilor de apă și mentenanța lucrărilor hidrotehnice cu rol de apărare;
  - adaptarea construcțiilor, infrastructurii și structurilor de apărare existente la condițiile schimbărilor climatice.
- Conștientizarea publicului:
  - activități de informare adecvată a publicului și de promovare a participării acestuia;
  - activități de educare/instruire a populației.
- Pregătire:
  - măsuri privind monitorizarea, prognoza și avertizarea inundațiilor;
  - elaborarea/revizuirea planurilor de apărare la inundații în corelare cu alte planuri de management al situațiilor de urgență asociate (IGSU);
  - activități de simulare a evenimentelor de inundații cu participare interinstituțională;
  - asigurarea pregătirii resurselor umane, financiare și materiale în situații de urgență și stimularea voluntariatului.
- Răspuns și refacere/reconstrucție:

- acțiuni de răspuns în situații de urgență;
- evaluarea pagubelor și refacere,
- documentare și analiză.

Măsurile propuse în zonele cu potențial semnificativ de inundații din teritoriul județului sunt:

Spațiul Hidrografic Crișuri:

Râul Crișul Alb - aval confluență Valea Satului:

- măsuri de asigurare a capacității de drenaj/desecare: dezvoltarea sistemului de ape interne de interes comun pe malul Crișului Alb și Crișul Negru (reabilitare SP Vârșand, SP Becheni, SP Pogancier, decolmatare Canalul Morilor-77km);
- creșterea capacității de tranzit a albiei minore (decolmatare V. Craicova-0,8km);
- realizare de noi acumulări nepermanente (Valea Tăcășele-0,6 mil.m3, Zimbru-1,3 mil.m3, Zeldiș-2,5 mil.m3);
- mărirea gradului de siguranță la construcțiile hidrotehnice existente (amenajare coronament pe Crișul Alb, Chișineu Criș-frontieră 22,54km, înlăturare infiltrații prin diguri pe Crișul Alb zonare Vârșand 4,0km);
- măsuri de stabilizare a albiei (consolidare mal la Ionești-0,4km, V. Clecioava la Buteni-0,73km, Crișul Alb la Pescari-0,5km);
- măsuri de protecție de-a lungul cursurilor de apă (îndiguiri locale pe V. Hodiș-11,7km);
- supraînălțare diguri (pe Crișul Alb: zona Bocsig-Ineu md.14,0km și ms. 5,7km, zona Ineu-Șicula ms 5,9km, zona Șicula-Vârșand md 52,9km și ms 47,6km, zona Gurahonț ms 1,0km, zona Ineu 14,0km)

Râul Hălmăgel-aval localitatea Sârbi:

- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundabilitate ale bazinului hidrografic al râului Hălmăgel ($S=0,03$ ha);
- menținerea suprafeței pădurilor în bazinul hidrografic Hălmăgel ($S=4.636$ ha);
- realizarea de acumulări nepermanente de mici dimensiuni: Valea Bănești ($V=0,99$ mil.m3), Valea Luncșoara ($V=0,64$ mil.m3), Valea Hălmăgel ($V=0,75$ mil.m3);
- măsuri de stabilizare a albiei cursului de apă pe Valea Hălmăgel (4,5km).

Râul Valea Lazuri – aval localitatea Lazuri:

- realizare acumulare de mici dimensiuni Valea Leuca ($S=8,0$ mil.m3);
- măsuri de stabilizare a albiei cursului de apă: Valea Leuca (consolidări mal 2,0km, baraje filtrante 3 buc), Valea Lazuri (reprofilare albie 9,4km, protecție mal 5,6km).
- Râul Sebiș – aval confluența cu râul Vâlceaua:
- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundabilitate ale bazinului hidrografic al râului Sebiș ($S=5,6$ ha);
- menținerea suprafeței pădurilor în bazinul hidrografic Sebiș ($S=7.256,3$ ha);
- acumulare nepermanentă de mici dimensiuni Dezna ($V=1,3$ mil.m3, amenajare albie= 1,0 km).

Râul Moneasa - aval confluență râu Megheș:

- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundabilitate ale bazinului hidrografic al râului Moneasa (S=46,62 ha);
- menținerea suprafeței pădurilor în bazinul hidrografic Sebiș (S=6.534,8 ha);
- realizarea acumulării nepermanente de mici dimensiuni Valea Moneasa (V=1,35 mil.m3).

Râul Cigher - aval confluență râu Miniș:

- creșterea locală a capacității de tranzitare a albiei minore prin lucrări de decolmatare Valea Cigher (localitatea Șepreuş 2,0km), Valea Miniș (1,0 km);
- lucrări de mentenanță la barajul acumulării Tăuț (întreținere covor vegetal 4,0 ha), barajul acumulării Cigher (întreținere covor vegetal 10 ha);
- mentenanța infrastructurilor de apărare la inundații (cosire covor vegetal pe diguri Valea Cigher și Valea Dudița 113,0 ha);
- întreținerea și igienizarea curs de apă Valea Cigher, Valea Bighiu (39,0 km);
- măsuri de stabilizare a albiei cursurilor de apă: Valea Mare la Târnova (amenajare albie 5,33km, protecție mal drept 1,57km parapet din beton 1,82km).

Râul Canalul Morilor - aval Canalul Militar:

- menținerea suprafeței pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundații din bazinul hidrografic Canalul Morilor (S=104,3 ha);
- creșterea locală a capacității de tranzitare a albiei minore prin decolmatarea canalului Ciohoș-Morilor (16,5 km);
- mentenanța lucrărilor existente de apărare la inundații (cosire covor vegetal pe digurile canal Ciohoș-Morilor (S=46,0 ha):

Râul Crișul Negru - aval de localitatea Poiana

- creșterea locală a capacității de tranzitare a albiei minore prin decolmatarea văilor Beliu (17,0 km), Sartiș (21,0km);
- punerea în siguranță a barajelor acumulărilor de la Beliu, Sartiș, Frunziș pe Canalul Cermei-Tăut;
- mentenanță la lucrările existente de apărare la inundații prin cosire covor vegetal la barajul Zerindu Mic (S=13,0 ha), barajul Sartiș (S=12,0 ha), barajul Frunziș-Leveleş (S=13,0 ha);
- măsuri de stabilizare a albiei prin protecția digurilor împotriva infiltrațiilor, pe Crișul Negru mal stâng, în zona localităților Zerind și Iermata Neagră (4,5 km);
- punerea în siguranță a lucrărilor de îndiguire prin supraînălțarea dig mal stâng la Canalul Cermei – Tăut (7,0 km).

Râul Beliu:

- menținerea suprafeței pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundații din bazinul hidrografic Beliu (S=5.002,44 ha);
- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele inundabile ale râului Beliu (S=2,46 ha);

- realizarea acumulării nepermanente de mici dimensiuni Tăgădău ($V=2,5\text{mil.m}^3$);
- mărirea gradului de siguranță la construcțiile hidrotehnice existente prin amenajare Valea Mideș, confluență cu râul Beliu, sat Secaci (canton exploatare acumulare);
- măsuri de stabilizare a albiei cursului de apă Valea Hășmaș și afluenți (recalibrare albie 20km, apărare de mal 7,6km);
- mentenanță la lucrările de apărare existente prin cosirea covorului vegetal la baraj Mideș ($S=4,0$ ha).

Râul Boftei:

- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele inundabile ale râului Boftei ($S=48,12$ ha);
- menținerea suprafeței pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundații din bazinul hidrografic Boftei ($S=2,546,96$ ha);
- întreținerea și îngrijirea cursului de apă (tăiere vegetație) pe 0,5 ha;

Râul Teuz - aval de localitatea Groșeni:

- îmbunătățirea managementului pădurilor în zonele inundabile ale râului Teuz ($S=1.571,18$ ha);
- menținerea suprafeței pădurilor în zonele cu potențial semnificativ de inundații din bazinul hidrografic Teuz ($S=11.017,91$ ha);
- mentenanță la lucrările de apărare existente prin cosirea covorului vegetal la baraj Cărand Răpsig ($S=15,0$ ha) și la digurile de pe Valea Teuz ($S=74$ ha).

Bazinul hidrografic Mureș:

Râul Mureș - aval de localitatea Neagra:

- renaturarea malurilor cursului de apă prin consolidări vegetative, localitatea Lipova (1,0 km);
- mărirea capacității de tranzitare prin redimensionarea podurilor pe linia de cale ferată Frontieră-Curtici-Arad (km 614 pe tronsonul I, parte din Coridorul IV Paneuropean);
- creșterea capacității de tranzitare a albiei minore prin lucrări de decolmatare a albiei (extravilanul localității Ususău-300 m³, localitatea Chelmac-2 mii m³, localitatea Lalașinț-4,8 mii m³);
- întreținerea albiilor cursului de apă prin tăieri vegetative (localitățile Lalașinț și Zăbrani-180m²/2km, localitatea Săvârșin-360m²/4km, sector Milova-Chelmac-1250m²/9,2km, localitatea Lipova-700m²/2,1km, sector Arad-Vladimirescu-450m²/5km);
- supraînălțarea lucrărilor de îndiguire existente (Chelmac-3km, Lalașinț-2,7km, Ususău-2,9km, Lipova-1km).

La nivel teritorial, Sistemul de Gospodărire a Apelor Arad propune lucrări de scoatere de sub efectul inundațiilor în zonele:

- UAT Conop: promovarea unei lucrări de regularizare și consolidare a Văii Conop în intravilanul localității Conop;

- UAT Petriș: localitățile Petriș și Corbești, revizuirea Studiului de Fezabilitate (realizat în 2006 și reactualizat în 2011) pentru debit de maxim cu probabilitatea de depășire de 1%;
- UAT Săvârșin: localitatea Căprioara, revizuirea Studiului de Fezabilitate (realizat în 2007 și reactualizat în 2011) pentru debit de maxim cu probabilitatea de depășire de 1%;
- îmbunătățirea managementului riscului la inundații pe râul Mureș, în zona transfrontalieră ROHU 1, prin reabilitare zid de apărare la Arad (2,3km) și apărări de mal la Arad (0,225km).

Actualul Planul de Amenajarea a Teritoriului Județean (2010) prevede o serie de măsuri cu caracter permanent, măsuri care sunt preluate și de către prezenta documentație, și anume:

- solicitarea evaluării de mediu ante proiect și derularea evaluărilor de impact din faza studiilor de fezabilitate pentru lucrările de amenajare a cursurilor de apă, în scopul diminuării impactului asupra viețuitoarelor acvatice;
- asigurarea, prin lucrările de apărare împotriva inundațiilor, de zone umede inundabile cu rol de menținere a diversității biologice și de atenuare a viiturilor.

Protecția cursurilor de apă naturale și amenajate, a construcțiilor hidrotehnice aflate pe teritoriul județean, precum și îmbunătățirea regimului de curgere al apelor se face prin păstrarea/instaurarea zonelor de protecție prevăzute în **Legea Apelor nr. 107/1996** cu completări și modificări ulterioare, după cum urmează:

Art. 40:

(1) În scopul asigurării protecției albiilor, malurilor, construcțiilor hidrotehnice și îmbunătățirii regimului de curgere al apelor se instituie zone de protecție pentru:

- a) albia minoră a cursurilor de apă;
- b) suprafața lacurilor naturale sau a bălților acoperite de apă și de vegetație acvatică, precum și a plajei și falezei mării;
- c) suprafața lacurilor de acumulare corespunzătoare cotei aferente debitului de verificare a acestora;
- d) suprafețele ocupate de lucrări de amenajare sau consolidare a albiilor minore, de canale și derivații hidrotehnice la capacitatea maximă de transport a acestora, precum și de alte construcții hidrotehnice realizate pe ape;
- e) lucrări de apărare împotriva inundațiilor;
- f) construcții și instalații hidrometrice, precum și instalații de determinare automată a calității apelor.

(2) Lățimea zonelor de protecție este stabilită conform Anexei nr.2, care face parte integrantă din prezenta lege. Delimitarea zonelor de protecție se realizează de Administrația Națională „Apele Române” împreună cu autoritatea de cadastru funciar și cu deținătorii terenurilor riverane. Dreptul de proprietate asupra lucrărilor menționate la literele d) și f) se extinde și asupra zonelor de protecție a acestora.

(3) Aplicarea, în funcție de specificul local, a regimului restricțional de folosire a terenurilor din zonele de protecție, din zona dig-mal și din acumulările nepermanente se asigură de Administrația Națională „Apele Române” cu consultarea deținătorilor cu orice titlu ai acestor terenuri și, după caz, a unităților de navigație civilă și în concordanță cu metodologia elaborată de autoritatea publică centrală din domeniul apelor.

Anexa nr. 2 din Legea Apelor nr. 107/1996:

Lățimea zonelor de protecție în jurul lacurilor naturale, lacurilor de acumulare, în lungul cursurilor de apă, digurilor, canalelor, barajelor și altor lucrări hidrotehnice este:

- în lungul cursurilor naturale de apă, lățimea zonei de protecție este de:
  - 5,0m pentru lățimea cursului de apă sub 10,0m;
  - 15,0m pentru lățimea cursului de apă între 10,0-50,0m;
  - 20,0m pentru lățimea cursului de apă peste 51,0m;
- în lungul cursurilor de apă regularizate:
  - 2,0m pentru lățimea cursului de apă sub 10,0m;
  - 3,0m pentru lățimea cursului de apă între 10,0-50,0m;
  - 5,0m pentru lățimea cursului de apă peste 51,0m;
- la cursurile de apă îndiguite: toată lungimea dig-mal, dacă aceasta este mai mică de 50,0m;
- în jurul lacurilor naturale: 5,0m indiferent de suprafață, la care se adaugă zona de protecție cu regim sever/de protecție sanitară stabilită în conformitate cu art.5 al Legii Apelor;
- în jurul lacurilor de acumulare, lățime de protecție: între Nivelul Normal de Retenție al apei din lac și cota coronamentului barajului;
- de-a lungul digurilor, lățimea de protecție: de 4,0m spre interiorul incintei;
- de-a lungul canalelor de derivație hidrotehnică, lățimea: de 3,0m;
- la baraje și lucrări anexe la baraje:
  - baraje de pământ, anrocamente, beton sau alte materiale, lățimea de protecție: de 20,0m în jurul acestora;
  - instalații de determinare automată a calității apei, construcțiilor hidrogeologice, lățimea de protecție: de 2,0m în jurul acestora;
  - borne de microtriangulație, foraje de drenaj, foraje hidrogeologice, aparate de măsurarea debitelor, lățimea de protecție: de 1,0m în jurul acestora;
- la forajele hidrogeologice din rețeaua națională de observație și măsurători, lățimea de protecție: de 1,5m în jurul acestora.

NOTĂ: Zonele de protecție se măsoară astfel:

- la cursurile de apă, începând de la limita albiei minore;
- la lacurile naturale, de la nivelul mediu;
- la alte lucrări hidrotehnice, de la limita zonei de construcție.

NOTĂ: Zona de protecție sanitară la instalațiile de alimentare cu apă se stabilește de autoritatea publică centrală din domeniul sănătății.

Art. 5:

(1) Apele utilizate pentru prelevarea în scopul potabilizării, identificate conform art. 2⁶, se protejează pentru evitarea alterării calității acestora, pentru a reduce nivelul de tratare în procesul de producere a apei potabile, în vederea menținerii parametrilor de calitate prevăzuți în **Legea nr. 458/2002** privind calitatea apei potabile cu modificări și completări ulterioare, precum și pentru îndeplinirea obiectivelor de mediu pentru corpurile de apă de suprafață și subterană stabilite la art.

2[^]1. În jurul surselor și instalațiilor de alimentare cu apă potabilă, al surselor de ape minerale și al lacurilor terapeutice se instituie zone de protecție sanitară cu regim sever sau cu regim de restricție, precum și perimetre de protecție hidrogeologică (...).

(4) Normele speciale privind caracterul și mărirea zonelor de protecție sanitară se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorităților publice centrale din domeniul apelor și a autorităților publice centrale din domeniul sănătății (...).

1.2. Zone expuse la riscuri tehnologice

Obiectivul strategic: Prevenirea și gestionarea riscurilor tehnologice

Prevenirea și gestionarea riscurilor tehnologice are în vedere aplicarea măsurilor de reducere a riscului la un nivel acceptabil pentru dezvoltarea teritorială durabilă.

Obiective specifice:

- Controlul și prevenirea accidentelor tehnologice ce implică obiectivele SEVESO

Obiectivul are în vedere aplicarea Directivelor SEVESO cu scopul identificării zonelor de incompatibilitate teritorială și reducerii nivelului expunerii populației, infrastructurii și a factorilor de mediu la aceste evenimente. Aplicarea celor mai bune tehnologii disponibile și reglementarea unitară a activităților legate de producția, depozitarea, transportul, utilizarea sau deversarea unor categorii de substanțe periculoase, au ca obiectiv final limitarea consecințelor negative ale activităților industriale pentru om și mediu. Siguranța tehnologică poate fi realizată prin dezvoltarea unor noi sisteme de siguranță, prin automatizarea proceselor și utilizarea unor tehnologii mai puțin periculoase, sau prin consolidarea cadrului legislativ și implementarea acestuia cu scopul protecției populației, mediului și activităților economice într-un mod eficient.

- Limitarea riscurilor tehnologice la operatorii economici de tip IPPC, E-PRTR și IMA prin investiții durabile și tranziția către tehnologiile verzi

În prezent, limitarea consecințelor accidentelor tehnologice este strâns legată de obiectivele de mediu, astfel încât noua strategie industrială pentru UE urmărește dezvoltarea unui cadru de acțiune transversal pentru a proteja împotriva poluării și degradării mediului. Obiectivul final este accelerarea tranziției către tehnologiile verzi care vizează îmbunătățirea siguranței și reducerea emisiilor de CO₂ și de gaze cu efect de seră. Inovarea tehnologică, cercetarea și dezvoltarea sunt, conform Pactului Ecologic European, factori importanți pentru realizarea obiectivului privind neutralitatea climatică și utilizarea tehnologiilor curate.

- Creșterea condițiilor de siguranță și calitate a transportului de produse periculoase

Conform analizei situației existente, principala caracteristică a traficului rutier la nivelul județului Arad este cea de tranzit, specifică județelor de graniță. Accidentele de circulație, avarii la mijlocul de transport, reacții chimice neprevăzute, nerespectarea normelor tehnice de ambalare și transport sau alți factori neprevăzuți pot conduce la apariția unor explozii, incendii, emisii de gaze, vapori toxici sau răspândirea de substanțe pe sol și în mediul înconjurător. Având în vedere faptul că printre factorii care pot influența manifestarea riscurilor de transport al produselor periculoase se numără calitatea infrastructurii rutiere, investițiile în creșterea condițiilor de siguranță pentru traficul de tranzit sunt cuprinse în Programul Operațional Regional 2021-2027 pentru Regiunea Vest.

1.3. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

În vederea evaluării modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare în domeniile mediului și patrimoniului natural, au fost evidențiate categoriile de măsuri în funcție de stadiul implementării acestora. În raport cu documentația anterioară, tabelul a fost

completat cu obiectivul privind prevenirea și atenuarea riscurilor tehnologice, pentru care au fost indicate propuneri de măsuri care vor fi detaliate în Planul de Acțiune.

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
Obiectiv general: Reabilitarea, protecția și valorificarea durabilă a elementelor mediului natural	Conștientizarea pericolelor reale cauzate de schimbările globale induse de activitățile umane precum și îmbunătățirea percepției publice asupra avantajelor folosirii unor produse și servicii curate din punct de vedere ecologic	I- II	Agenția de Protecția Mediului (APM); Consiliul Județean, ONG, Inspectoratul Școlar Județean
	Exploatarea rațională și responsabilă a resurselor naturale neregenerabile	I- II- III	APM, CJ, operatori economici
	Valorificarea resurselor de energie alternative: solară, geotermală, eoliană, biomasă	I- II- III	APM, CJ, operatori economici
	Promovarea managementului durabil al terenurilor forestiere prin creșterea suprafeței de pădure cu rol de protecție a apei, solului și biodiversității împotriva factorilor distructivi naturali și antropici	I- II- III	MADR, DSA, Garda Forestieră Oradea
	Reducerea impactului asupra mediului a construcției infrastructurii majore de transport	I	CJ Arad
1.1. Calitatea factorilor de mediu			
Asigurarea calității factorilor de mediu prin reducerea poluării 1. Îmbunătățirea calității aerului	Reducerea emisiilor de substanțe poluante (SO ₂ , NO _x , CO ₂ , pulberi) în timpul proceselor de producție până la valori sub limitele admise la agenții economici SC CET Arad lignit și SC CET Arad hidrocarburi;	I- II	SC CET Arad lignit SC CET Arad hidrocarburi
	Modernizarea și adoptarea unor tehnologii nepoluante la toți operatorii economici care poluează atmosfera sau sunt susceptibili de poluarea atmosferei;	I- II	Operatori economici; APM
	Reducerea emisiilor de poluanți (în special pulberi în suspensie) din intravilanul localităților prin fluidizarea traficului, folosirea cu precădere a centurilor de ocolire, modernizarea și întreținerea drumurilor existente;	I- II	Regia Autonomă Județeană de Drumuri și Poduri Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Fluidizarea traficului auto pentru reducerea congestionării în municipiul Arad (semaforizare și semnalizare, locuri de parcare) și modernizarea transportului urban în condiții de sustenabilitate	I- II	CJ Arad Regia Autonomă Județeană de Drumuri și Poduri Arad
	Măsuri de stabilizare a întregii suprafețe a haldei de zgură și cenușă a SC CET Arad – Lignit;	I	SC CET Arad lignit
	Stabilirea concentrațiilor emisiilor de gaze cu efect de seră la nivelul la care să permită prevenirea interferențelor antropice periculoase cu sistemul climatic;	I	APM Arad
	Implementarea cerințelor de limitare a emisiilor de compuși organici volatili proveniți din utilizarea solvenților organici în anumite activități și instalații și a celor rezultate din depozitarea, încărcarea/ descărcarea și distribuția benzinei la terminale și la stațiile de benzină;	I- II	APM Arad CJ Arad
	Suținerea utilizării sistemelor de încălzire moderne cu randamente și eficiență ridicată în scopul respectării standardelor de calitate pentru aerul ambiental;	I- II	APM Arad CJ Arad
	Promovarea utilizării energiilor alternative și a echipamentelor eficiente din punct de vedere energetic;	I- II	APM Arad CJ Arad
	Adoptarea măsurilor specifice de limitare/ reducere a emisiilor de praf în aerul atmosferic pe durata executării lucrărilor de construcții;	I- II	CJ Arad Consiliile locale Operatori economici
	Extinderea zonelor verzi și a perdelelor de protecție, prin prevederi în documentațiile de urbanism: - asigurarea de perdele vegetale între zonele industriale și cele rezidențiale - condiționarea eliberării autorizațiilor de construire de respectarea reglementărilor existente (suprafețe minime obligatorii)	I- II	CJ Arad Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Crearea perdelelor de protecție forestiere de-a lungul arterelor majore de transport pentru reducerea poluării fonice și atmosferice rezultată din traficul auto	I- II	Filiala Romsilva Arad
	Asigurarea de măsuri și dotări speciale pentru izolarea și protecția fonică a surselor generatoare de zgomote și vibrații, conform legislației în vigoare	I- II	APM Arad
	Implementarea măsurilor de prevenire și control integrat a poluării aerului	I- II	APM Arad
	Întocmirea programelor/ planurilor pentru îmbunătățirea calității aerului la nivel local și adoptarea acestora.	I- II	Consiliile locale
2. Îmbunătățirea calității apei	Încadrarea în standardele de calitate a emisiilor de impurificatori din apele evacuate de diversele unități socio-economice, în emisarii naturali și/sau în rețelele de canalizare a localităților;	I	Operatori economici
	Completări și modernizări în scopul obținerii unor randamente de funcționare superioare în cadrul serviciilor de gospodărire comunală respectiv la stațiile de epurare în localitățile Arad, Chișineu-Criș, Ineu, Lipova, Gurahont; Limitele maxime admisibile pentru indicatorii de calitate ce caracterizează apele uzate la ieșirea din stațiile de epurare sunt cele prevăzute în Normativul NTPA-001 privind stabilirea limitelor cu poluanți a apelor industriale și urbane la evacuarea în receptorii naturali;	I	Consiliile locale CJ Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiunile prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Realizarea unor stații de epurare a apelor uzate în localitățile: Pilu, Zerind, Mișca, Apateu, Hășmaș, Craiva, Cermei, Socodor, Archiș, Ignești, Hălmăgel, Vârfurile, Dezna, Peșcuța, Brazil, Pietriș, Săvârșin, Birchiș, Vărădia de Mureș, Bârzava, Sebiș, Tauț, Conop, Ususău, Șistarovăț, Zăbrani, Păuliș, Pâncota, Zărand, Sântana, Șimand, Curtici, Șofronea, Iratoșu, Pecica, Nădlac, Semiclac, Seitin, Secusigiu, Vinga, Șagu;	I	Consiliile locale CJ Arad
	Corelarea capacității sistemelor de alimentare cu apă cu capacitatea sistemului de canalizare și de epurare a apelor uzate și utilizarea aparatelor de contorizare a debitelor de apă captată, precum și a celor de apă uzată ce ajung în stațiile de epurare; Branșarea consumatorilor individuali la sistemele de alimentare cu apă se va realiza după execuția și punerea în funcțiune a sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare;	I- II	Consiliile locale CJ Arad
	Respectarea limitelor maxime admisibile pentru indicatorii de calitate pentru apele uzate evacuate din gospodării în rețeaua publică de canalizare conform Normativului NTPA-002 privind condițiile de evacuare a apelor uzate în rețelele de canalizare (HG nr. 352/ 2005 pentru modificarea și completarea HG nr. 188/ 2002)	I- II	CJ Arad APM Arad Operatori economici
	Lucrările de traversare a albiilor râurilor (poduri, podețe, conducte, linii electrice) se vor realiza cu asigurarea condițiilor normale de scurgere a apelor mari;	I- II	
	Controlul depozitării deșeurilor rezultate din construcții și a altor deșeuri, al evacuării apelor neepurate în albiile și pe malul cursurilor de apă;	I- II	Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiunile prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Documentațiile de urbanism vor delimita și vor preciza regulamentul de construire restrictiv pentru zonele de inundabilitate și a celor de protecție hidrogeologică;	I- II	Consiliile locale
	Respectarea strictă a interdicțiilor de construire în zonele inundabile și a condițiilor legale de amplasare a lucrărilor/ construcțiilor în zonele inundabile- numai cu avizul de amplasament și avizul de gospodărire a apelor eliberat de autoritățile de gospodărire a apelor;	I- II	Consiliile locale
	Desființarea batalurilor de stocare a reziduurilor lichide de orice natură, care nu au protecție impermeabilizată;	I	Operatori economici
	Implementarea unor tehnologii de depoluare a apei freatică, poluată cu produse petroliere în zona Turnu	I- II	Operatori economici
3. Reabilitarea solului degradat în urma activităților antropice	Adoptarea unor tehnologii nepoluante în scopul diminuării cantităților de hidrocarburi eliminate pe sol în spațiul limitrof al sondelor de exploatare a petrolului;	I- II	Operatori economici
	Readucerea solului cât mai aproape de starea naturală prin aplicarea unor măsuri de curățare, remediere și/sau reconstrucție ecologică, în perimetrele de exploatare a petrolului;	I- II	Operatori economici
	Eliminarea practicilor ilegale de deversare pe sol a oricăror substanțe lichide poluante;	I	Operatori economici
	Consolidarea stabilității haldelor de steril de la minele Rănușa și Hijova și decontaminarea ariilor contaminate, precum și limitarea și eliminarea posibilităților de răspândire a poluanților în mediul înconjurător;	I	Operatori economici

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Respectarea tehnologiilor de utilizare și tratare a terenurilor cu îngrășăminte chimice și pesticide și utilizarea acestora numai pe baza studiilor agrochimice; Promovarea utilizării îngrășămintelor organice, cu evitarea scurgerilor din gospodăriile individuale în cursurile de apă;		
	Respectarea tehnologiilor de utilizare și tratare a terenurilor cu îngrășăminte chimice și pesticide și utilizarea acestora numai pe baza studiilor agrochimice; Promovarea utilizării îngrășămintelor organice, cu evitarea scurgerilor din gospodăriile individuale în cursurile de apă;	I- II	CJ Arad APM Arad
	Introducerea și respectarea strictă a măsurilor de control a pășunatului în interiorul ariilor naturale protejate;	I	CJ Arad APM Arad
	Stoparea defrișărilor și intensificarea programelor de refacere a pădurilor;	I	Filiala Romsilva Arad
	Reconstituirea pădurilor până la 40% în zona montană și de deal și până la 20% în zona de câmpie, prin împădurirea terenurilor degradate sau cu potențial de degradare (alunecări de teren) și împădurirea terenurilor impropriei culturilor agricole sau a celor cu productivitate foarte scăzută;	I- II	Filiala Romsilva Arad ITRSV Oradea Ocoale silvice private
	Măsuri de control asupra acțiunilor ce determină poluarea solului, modificarea structurii sau a tipului de sol, evitarea pierderilor de pământ prin utilizarea pământului excavat în reamenajarea și restaurarea terenurilor;	I	CJ Arad APM Arad
	Închiderea platformelor de depozitare a deșeurilor din localitățile urbane neconforme va fi urmată de reabilitarea suprafețelor de sol eliberate;	I	CJ Arad APM Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Obiectivele industriale, agricole, de comerț, turism, prestări servicii ce se vor înființa în teritoriul administrativ al localităților va urma procedura legală de reglementare cu privire la protecția mediului.	I-II	Consiliile locale
4. Conservarea biodiversității	Restabilirea într-o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale și a speciilor din flora și fauna sălbatică periclitată, vulnerabile, endemice și rare (dropia – Otis tarda etc.);	I- II	APM Arad Parcul Natural Lunca Mureșului
	Elaborarea unor studii de specialitate pentru identificarea speciilor de floră și faună periclitată, vulnerabile, endemice și rare pentru stabilirea stării favorabile de conservare a habitatelor și speciilor și măsurile adecvate;	I	Parcul Natural Lunca Mureșului
	Promovarea prin documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului la nivel local /zonal a unei utilizări durabile a bunurilor din patrimoniul natural și păstrarea integrității funcționale a tuturor ecosistemelor;	I- II	Consiliile locale
	Administrarea ariilor naturale protejate printr-un ansamblu de măsuri care să asigure un regim special de protecție și conservare conform dispozițiilor legale (Ordonanța de Urgență nr. 57/2007); Obigatorietatea condiționării intervențiilor în interiorul și vecinătatea ariilor protejate de obținerea avizului emis de structurile lor de administrare.	I- II	Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate Parcul Natural Lunca Mureșului CJ și Consiliile locale

-- realizat,

- nerealizat,

- măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din analiza obiectivelor și măsurilor din documentația P.A.T.J. Arad anterioară, rezultă caracterul permanent al celor mai multe măsuri care vizează îmbunătățirea calității factorilor de mediu, prevenirea și protecția față de riscurile naturale, amenajări pentru gestionarea deșeurilor menajere și industriale, putând fi dezvoltate în vederea stabilirii Planului de Acțiune pentru actuala documentația P.A.T.J. Arad.

După cum este precizat în introducerea secțiunii privind evaluarea modului de implementare a măsurilor aferente domeniului mediu, tabelul a fost completat cu obiectivul privind prevenirea și

atenuarea riscurilor tehnologice, pentru care au fost indicate propuneri de măsuri care vor fi detaliate în Planul de Acțiune. Selectarea măsurilor pentru orizontul de timp 2030 va porni de la adaptarea măsurilor permanente și a celor nerealizate până în prezent, urmărind actualizarea acestora în raport cu strategiile actuale din domeniul mediului și dezvoltării durabile, precum și cu prioritățile de intervenție prin programele operaționale și Planul Național de Redresare și Reziliență, dintre care enumerăm dezvoltarea urbană neutră din punct de vedere al emisiilor de carbon, îmbunătățirea mobilității urbane durabile.

2. PATRIMONIUL NATURAL ȘI CONSTRUIT, PEISAJE

2.1. Patrimoniul natural

Tendențe majore și prioritățile de dezvoltare

Din analiza diagnostic rezultă faptul că în ceea ce privește componentele biofizice ale cadrului natural la nivelul județului Arad este necesară menținerea unui echilibru între obiectivele de dezvoltare teritorială și obiectivele de conservare a biodiversității și ecosistemelor naturale, precum și promovarea unui model durabil de producție și consum, prin exploatarea moderată a resurselor neregenerabile.

Referitor la calitatea factorilor de mediu, principalele probleme sunt reprezentate de către acoperirea insuficientă a teritoriului județean cu infrastructură de canalizare și epurare, cu precădere în mediul rural. De asemenea, insuficiența dezvoltare a sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale și depozitarea necontrolată a acestora reprezintă factori de presiune asupra mediului.

Fenomenul de poluare difuză este accentuat datorită insuficienței racordării a populației așezărilor rurale, și uneori a celor urbane, la sistemele centralizate de canalizare. Un alt factor care constituie o sursă de poluare difuză este reprezentat de managementul necorespunzător al deșeurilor menajere la nivelul localităților, precum și de modul de colectare și eliminare al nămolului provenit de la stațiile de epurare care poate conduce la poluarea apelor.

Principala problemă cu care se confruntă județul Arad, din perspectiva calității aerului, o reprezintă poluarea cu pulberi în suspensie fracțiunea PM10, principalele surse fiind traficul rutier, activitatea de construcții, sistemul centralizat și individual de încălzire a populației, activitatea industrială. Astfel, se impune optimizarea circulației și coordonarea adecvată a șantierelor, astfel încât concentrațiile de pulberi să nu crească. Este necesară aplicarea unor măsuri de protecție și diminuare/ eliminare a posibilității de împrăștiere a pulberilor rezultate din activitățile de șantier.

Prioritățile de intervenție pentru îmbunătățirea calității factorilor de mediu includ: scăderea concentrațiilor medii anuale ale poluanților atmosferici monitorizați în Sistemul Național de Monitorizare a Calității Aerului; reducerea la minimum a pericolelor și riscurilor pentru sănătate și mediu care rezultă din utilizarea pesticidelor și îmbunătățirea controalelor privind utilizarea și distribuția pesticidelor; îmbunătățirea calității resurselor de apă de suprafață și subterane prin extinderea sistemelor de colectare și epurare a apelor reziduale; implementarea unui sistem integrat de gestiune a deșeurilor care să aibă la bază prevenirea apariției deșeurilor, minimizarea cantității de deșeuri produse, optimizarea metodelor de eliminare finală pentru deșeurile ce nu pot fi altfel valorificate.

Vulnerabilitatea generală în fața hazardurilor naturale este moderată, prin existența: zonelor cu risc în ceea ce privește inundațiile și a zonelor cu risc în ceea ce privește alunecările de teren. Este necesară reducerea vulnerabilității la riscuri naturale prin implementarea unor măsuri punctuale în funcție de expunerea diferitelor categorii de teritorii.

Zonele urbane sunt cele mai expuse riscului reprezentat de schimbările climatice, mai ales în condițiile unor temperaturi medii tot mai ridicate și creșterii frecvenței valurilor de căldură. În acest sens, este importantă creșterea suprafețelor de spații verzi și păduri, cu rol în reglarea umidității și a regimului termic, având capacitatea de îmbunătățire a microclimatului.

Este necesară protecția și valorificarea durabilă a componentelor mediului natural și construit, prin: prevenirea și protecția față de riscurile naturale în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale; protejarea așezărilor și a terenurilor agricole împotriva vulnerabilităților naturale; sporirea capacității de prevenire, control și intervenție în caz de accidente de mediu, prin realizarea unui sistem de monitorizare integrată a factorilor de mediu; promovarea unui management al activității industriale care să elimine posibilitatea producerii de accidente tehnologice.

Având în vedere faptul că la nivelul județului Arad există un important patrimoniu natural, este necesară promovarea utilizării durabile a componentelor acestui patrimoniu, păstrarea integrității funcționale a tuturor ecosistemelor naturale, menținerea sau restabilirea într-o stare de conservare favorabilă a habitatelor și a speciilor din flora și fauna sălbatică.

În acest sens, se impun atribuirea în custodie a ariilor naturale protejate care nu au un organism de management desemnat, elaborarea sau revizuirea planurilor de management și, mai ales, controlul implementării măsurilor de management care să asigure un regim special de protecție și conservare conform dispozițiilor legale (Ordonanța de Urgență nr. 57/2007).

Expansiunea urbană și consumul de teren pentru extinderea suprafețelor construite și a infrastructurii conective are ca efect transformarea peisajelor naturale și culturale, fragmentarea peisajelor agricole. Deși protejarea peisajului era prevăzută în Legea 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare, și este unul dintre obiectivele Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României, nu există o integrare clară a planificării peisajului în activitatea de dezvoltare teritorială și urbanism. În acest context, este oportună corelarea obiectivelor de dezvoltare regională și locală cu cele de conservare a patrimoniului natural și cultural.

2.1.1. Identificarea macro-zonelor cu potențial de dezvoltare

Pentru macro-zonele cu potențial de dezvoltare, poate fi avut în vedere conceptul zonelor funcționale. Astfel, din perspectiva **patrimoniului natural** (ca resursă pentru dezvoltarea teritorială durabilă) poate fi delimitată **zona care cuprinde partea estică și cea nordică a județului Arad** pentru intervenții din perspectiva cooperării inter-jurisdicționale, dincolo de granițele administrative ale UAT-urilor. Această zonă funcțională se suprapune cu zona montană, Dealurile de Vest și Câmpia Joasă a Crișurilor. Zona funcțională definită în raport cu criteriile de patrimoniu natural grupează UAT-urile cu cea mai mare concentrare a siturilor de importanță comunitară și ariilor de protecție specială avifaunistică de la nivelul județului Arad. Structurarea acestei zone funcționale cu potențial de dezvoltare în funcție de valorile patrimoniului natural este relevantă din perspectiva planificării macro-zonale a intervențiilor care au cel mai mare potențial de a îmbunătăți sau de a menține stadiul de conservare pentru toate tipurile de habitat și speciile pe care le protejează.

De asemenea, **zona Văii Mureșului** poate fi definită ca zonă funcțională pentru implementarea politicilor trans-sectoriale de îmbunătățire a calității mediului și de punere în valoare a zonelor protejate naturale și a peisajelor culturale ale Văii Mureșului, prin dezvoltarea de noi funcțiuni economice care să integreze valoarea economică a ecosistemelor în vederea menținerii serviciilor ecosistemice și a beneficiilor pentru bunăstarea umană.

Referitor la **calitatea mediului**, conform Băncii Mondiale (2019, Romania Catching-up regions. Modele de cooperare inter-jurisdicțională), unul dintre domeniile majore ale cooperării este cel al mediului, fiind vizate acțiuni de protecție și reglementare a calității factorilor de mediu, de reducere a consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră asociat dezvoltării urbane, reducerea poluării fonice și a aerului din cauza volumului de trafic, sprijinirea mobilității urbane durabile și reducerea fragmentării terenurilor.

În acest sens pot fi delimitate **zonele urbane funcționale** la nivelul județului Arad pentru planificarea intervențiilor de mediu la nivel inter-jurisdicțional și trans-sectorial. În prezent, cadrul legislativ privind zonele urbane funcționale la nivel național este în curs de revizuire ca parte a

Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități (Legea nr. 351/2001). Caracterul trans-jurisdicțional al problemelor de mediu solicită o abordare integrată în gestiunea dezvoltării teritoriului care să asigure cooperarea între toți actorii relevanți pentru coordonarea dezvoltării teritoriale durabile și a intervențiilor din domeniul mediului.

Totodată, din perspectiva problemelor transfrontaliere de mediu, este relevantă implementarea intervențiilor și schimbul de bune practici în domeniul mediului și protecției patrimoniului natural la nivelul **zonei de cooperare transfrontalieră**. Cooperarea poate viza restabilirea și menținerea calității apelor, aerului și solului, gestionarea riscurilor de mediu, conservarea biodiversității și a peisajelor naturale.

2.1.2. Viziune

Din perspectiva mediului și al patrimoniului natural, viziunea de dezvoltare a teritoriului județului Arad este racordată la principiile Agendei Teritoriale 2030 privind „O Europă echitabilă și o Europă verde”. În acest sens, dezvoltarea teritorială la nivelul județului Arad urmărește convergența cu obiectivele naționale și cele europene privind adaptarea și atenuarea impactului schimbărilor climatice asupra ecosistemelor și bunăstării umane, precum și îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Această abordare va conduce la dezvoltarea unei rețele de localități reziliente și va îmbunătăți calitatea vieții.

2.1.3. Obiective strategice generale

La stabilirea obiectivelor strategice generale cu privire la domeniul mediu, au fost avute în vedere următoarele documente strategice sectoriale la nivelul Uniunii Europene: Politica UE în domeniul schimbărilor climatice; Programul pentru mediu și politici climatice LIFE (2021-2027); Pactul ecologic european (European Green Deal); Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și cele 17 obiective pentru dezvoltare durabilă (ODD), care este pusă în practică de către statele membre ale UE, respectând principiul subsidiarității, iar în România prin Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.

În ceea ce privește contextul național, Planul de Amenajare a Teritoriului Național stabilește cadrul general pentru programele sectoriale strategice, determinând scopul și prioritățile pentru dezvoltarea teritorială în relație cu politicile UE. Secțiunea III – Zone protejate stabilește un cadrul legal pentru conservarea patrimoniului național natural și construit (identificarea ariilor de patrimoniu, vulnerabilitățile acestora, stabilirea priorităților în conservare și valorificare, împreună cu susținerea financiară necesară). Secțiunea V – Zone de risc natural definește zonele de risc și stabilește obligația delimitării acestora la scară mai mare; prevederile se referă la măsurile de prevenire și reducere a riscurilor (cutremure, inundații și alunecări de teren). Zonele naturale și protejate sunt incluse și printre obiectivele Strategiei Naționale a României privind Schimbările Climatice în sensul „protejării și extinderii zonelor naturale de recreere din orașe și împrejurimi”.

Strategia pentru Dezvoltare Teritorială a României (SDTR), document aflat în procedură de avizare parlamentară, stabilește cadrul strategic pe termen lung de dezvoltare teritorială la nivel național, cu scopul valorificării oportunităților și a nivelului de dezvoltare al fiecărui teritoriu. Pentru domeniul mediu și patrimoniu natural, este relevant obiectivul privind „Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială”, care cuprinde următoarele obiective specifice: 1) Protejarea patrimoniului și promovarea măsurilor de regenerare a capitalului natural; 2) Protejarea și reabilitarea patrimoniului construit în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit; 3) Reducerea vulnerabilității zonelor supuse riscurilor naturale; 4) Asigurarea echilibrului în dezvoltarea mediului rural și urban prin protejarea resurselor funciare agricole și limitarea extinderii intravilanului localităților. include, de asemenea, o măsură de dezvoltare a spațiilor verzi la nivel urban și a centurilor verzi în jurul marilor orașe. Strategia menționează necesitatea inițierii procesului de planificare și de dezvoltare a unei rețele de spații verzi și a centurilor verzi la nivelul orașelor.

De asemenea, în următoarea perioadă de programare 2021-2027, în cadrul programelor operaționale aferente implementării Politicii de Coeziune sunt cuprinse următoarele obiective specifice, care vizează calitatea mediului:

- Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței în urma dezastrelor. Obiectivul este corelat cu Strategia Națională de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung 2010-2035.

Printre prioritățile de investiții se numără:

- managementul inundațiilor și reducerea impactului fenomenelor naturale cu riscuri accentuate de schimbările climatice asupra populației, proprietății și mediului;
- dezvoltarea infrastructurii de monitorizare și avertizare a fenomenelor hidro-meteorologice severe;
- reducerea impactului manifestării secetei și furtunilor asupra populației, proprietății și mediului;
- măsuri pentru sistemul de gestionare a riscurilor, inclusiv creșterea rezilienței la nivel național și adaptarea continuă la realitatea operațională.
- Promovarea managementului durabil al apei, incluzând următoarele priorități: a) continuarea acțiunilor integrate de dezvoltare a sistemelor de apă (reabilitarea și construcția de stații de tratare, transport și distribuție a apei destinate consumului uman) și apă uzată (construirea și reabilitarea rețelelor de canalizare și construirea/reabilitarea/modernizarea cu treaptă terțiară a stațiilor de epurare a apelor uzate); b) continuarea investițiilor în managementul nămolului rezultat în cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apei potabile.
- Promovarea tranziției către o economie circulară.
- Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării urmărind, pe lângă investițiile în rețeaua Natura 2000, implementarea unor măsuri care vizează creșterea calității aerului, realizarea investițiilor în infrastructura verde, măsuri de remediere a siturilor contaminate, precum și regenerarea spațiilor urbane degradate și abandonate.
- Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.
- Promovarea energiei din surse regenerabile.
- Prevenirea și abordarea riscurilor legate de schimbările climatice și riscurile naturale (inundații, secetă, incendii forestiere, alunecări de teren, cutremure), conform priorităților stabilite la nivel național și în cadrul coordonării și cooperării transfrontaliere și transnaționale; vizează măsuri de reabilitare sau renovare a clădirilor publice ca urmare a unui dezastru (incendiu, cutremur, inundație, prăbușire parțială), însoțite de măsuri de îmbunătățire a performanței energetice, precum și reparații capitale majore planificate asupra clădirii/clădirilor, incluzând măsuri care să adreseze siguranța la cutremur sau deficiențe structurale.

Pentru domeniul mediu și patrimoniu natural sunt propuse următoarele obiective generale, cu caracter strategic, ale P.A.T.J. Arad, corelate cu obiectivele Politicii de Coeziune pentru perioada 2021-2027, precum și cu obiectivele de dezvoltare durabilă din cadrul Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (SNDDR 2030):

Obiectiv general	Argument
Reducerea impactului la nivel județean al schimbărilor climatice, promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor naturale și tehnologice	Corespunde combaterii schimbărilor climatice în cadrul ODD 11, respectiv ODD 13 al SNDDR 2030. Totodată, Planul Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice (PNIESC) 2021-2030 stabilește o serie de obiective care vizează atenuarea impactului schimbărilor climatice. Prin Programul Operațional Dezvoltare Durabilă pot fi finanțate măsuri de adaptare la schimbările climatice și prevenirea și gestionarea riscurilor legate de schimbările climatice, precum și prevenirea și gestionarea altor riscurilor naturale.
Reducerea poluării și îmbunătățirea calității factorilor de mediu	Contribuie la creșterea calității vieții la nivelul județului Arad. Astfel, prin prevenirea depășirii pragurilor maxime admise ale poluanților, vor fi reduse efectele pe care poluarea atmosferică le are asupra sănătății umane și a mediului, contribuind la atingerea ODD 11 „Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile”.
Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, dezvoltarea infrastructurii verzi	Contribuie la atingerea obiectivului ODD 15 „Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate”. Corespunde obiectivelor Strategiei UE în domeniul biodiversității pentru 2030

2.1.4. Obiective specifice pe domeniile țintă

Obiectivul strategic „Reducerea impactului la nivel județean al schimbărilor climatice, promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor naturale și tehnologice”

Obiectiv specific:

- Îmbunătățirea capacității de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare a județului la riscuri naturale asociate schimbărilor climatice

Schimbările climatice sunt tot mai sesizabile în ultimele decenii, prin intensificarea unor riscurilor meteorologice și hidrologice. Valurile de căldură extremă sunt atribuite emisiilor de gaze cu efect de seră, iar efectul insulei de căldură urbană este creșterea riscului termic. În acest context, este necesară implementarea măsurilor de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare pentru a asigura bunăstarea populației. Dezvoltarea unui sistem corespunzător de perdele și plantații forestiere de protecție în spațiul rural poate diminua impactul schimbărilor climatice, atenuând efectele secetelor și ale manifestărilor extreme ale fenomenelor meteorologice.

- Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale și tehnologice

Evaluarea diferitelor tipuri de riscuri, naturale și tehnologice, la nivelul județului Arad oferă perspectiva planificării teritoriale în concordanță cu cerințele de asigurare a protecției vieții și bunurilor cetățenilor, și cu rolul schimbărilor climatice în amplificarea acestor riscuri. Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale și tehnologice are în vedere aplicarea măsurilor de reducere a riscului la un nivel acceptabil pentru dezvoltarea teritorială durabilă.

Obiectivul strategic „Reducerea poluării și îmbunătățirea calității factorilor de mediu”

Obiective specifice:

- Reducerea poluării aerului

Creșterea calității vieții locuitorilor și reducerea poluării aerului este una din direcțiile prioritare ale Agendei 2030. De asemenea, este necesară dezvoltarea unei rețele de stații de monitorizare a calității aerului, prin achiziționarea de sisteme de monitorizare a calității factorilor de mediu în următoarea perioadă de programare, pentru a colecta date în timp real la nivelul zonelor urbane din județul Arad și din zonele cu operatori economici aflați sub incidența Directivei SEVESO și a Directivei IPPC.

- Reducerea poluării resurselor de apă, conservarea și valorificarea durabilă a acestora

Vizează protecția resurselor de apă, pe baza principiului conform căruia apa este o resursă epuizabilă și vulnerabilă. Valorificarea resurselor de apă are în vedere extinderea sistemelor integrate de alimentare cu apă, stațiilor de tratare, canalizare și a stațiilor de epurare în conformitate cu Directiva-cadru privind apa pentru asigurarea unor servicii publice de calitate și durabile în vederea atingerii ODD 6 „Asigurarea accesului la apă și de canalizare pentru toți”.

- Asigurarea unui management integrat al deșeurilor și promovarea economiei circulare

Vizează reducerea impactului și a riscurilor pentru sănătatea oamenilor și a calității mediului, prin dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere ecologic și economic. Conform Planului UE de acțiune pentru economia circulară - reprezentând unul dintre principalele elemente constitutive ale Pactului Ecologic European -, este subliniată necesitatea tranziției la o economie „circulară” bazată pe ciclul de viață al produselor, în care reutilizarea resurselor să fie cât mai mare, iar deșeurile reziduale să ajungă aproape de zero.

- Încurajarea producției și consumului de energie din surse regenerabile

Având în vedere Directiva revizuită privind energia din surse regenerabile Directiva (UE) 2018/2001, încurajarea producției și consumului de energie din surse regenerabile (energia eoliană, energia solară, energia hidroelectrică, energia geotermală, biomasa și biocombustibilii) contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, la diversificarea ofertei de energie și constituie alternative la dependența de piețele combustibililor fosili.

- Reducerea poluării și a degradării solurilor

Acest obiectiv urmărește refacerea solurilor degradate, prevenirea continuării degradării solului și menținerea funcțiilor sale (spre exemplu stocarea carbonului și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, contribuția la atenuarea efectelor inundațiilor, precum și sprijinirea biodiversității).

Obiectivul strategic „Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, dezvoltarea infrastructurii verzi”

Obiectiv specific:

- Conservarea patrimoniului natural, a biodiversității și creșterea suprafețelor plantate

Pentru stoparea declinului biodiversității, Strategia UE pentru orizontul de timp 2030 promovează obținerea unui stadiu de conservare corespunzător al speciilor și al habitatelor protejate. De asemenea, este necesar ca sectorul agricol și cel forestier să contribuie la menținerea și îmbunătățirea biodiversității. Conform Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României, protejarea patrimoniului și capitalului natural este un element esențial în dezvoltarea durabilă și echilibrată a teritoriului, cu implicații asupra calității vieții locuitorilor. Consolidarea măsurilor de protecție și adoptarea unor acțiuni de regenerare a spațiului natural au ca efect echilibrarea relației dintre dezvoltarea economică și necesitatea asigurării unui stadiu de conservare corespunzător

2.1.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Domeniul / subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
Obiectiv general: Protecția, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului natural 1. Administrarea ariilor naturale protejate printr-un ansamblu de măsuri de protecție și conservare	Rezervații naturale - măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor, și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice; Pot fi admise activități științifice, activități turistice, activități educaționale și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale.	I- II	ANANP PNLM DS Arad
	Rezervații științifice- asigurarea unui regim strict de protecție prin care habitatele sunt păstrate într-o stare pe cât posibil neperturbată; interzicerea desfășurării oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație și ecoturism cu limitările descrise în planul de management.	I -II	Agencia Națională pentru Arie Naturale Protejate
	Parcuri naturale- menținerea interacțiunii armonioase a omului cu natura prin protejarea diversității habitatelor și peisajului, promovând păstrarea folosințelor tradiționale ale terenurilor, încurajarea și consolidarea activităților, practicilor și culturii tradiționale ale populației locale; posibilități de recreere și turism și încurajarea activităților științifice și educaționale.	I- II	ANANP PNLM DS Arad APM Arad
	Zone umede de importanță internațională- conservarea și utilizarea durabilă a rezervelor biologice pe care le generează, în conformitate cu prevederile Convenției privind conservarea zonelor umede de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor sălbatice	I- II	ANANP PNLM APM Arad

Domeniul / subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Arii de protecție specială avifaunistică- evitarea deteriorării habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și a perturbării speciilor readucerea într-o stare de conservare favorabilă a speciilor de păsări și a habitatelor specifice, desemnate pentru protecția speciilor de păsări migratoare sălbatice mai ales a celor prevăzute în anexele 3 și 4A (OUG nr. 57/2007).	I- II	ANANP PNLM APM Arad
	Situri de importanță comunitară- menținerea sau restaurarea la o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale din anexa nr. 2 (OUG nr. 57/2007) sau a speciilor de interes comunitar din anexa nr. 3 (OUG nr. 57/2007)	I- II	ANANP PNLM APM Arad

-- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul privind măsurile dedicate **patrimoniului natural** se poate observa că pentru acest domeniu în documentația P.A.T.J. Arad anterioară a existat un singur obiectiv pentru protecția, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului natural care corespunde priorităților stabilite prin Strategia UE în domeniul biodiversității pentru 2030 și care contribuie la atingerea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 15 „Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate” al Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. În acest context, măsurile cuprinse în documentația P.A.T.J. Arad vor fi menținute și detaliate în consens cu noile documente strategice la nivel european și național din domeniu.

2.2. Patrimoniul construit, peisaje

Introducere

Județul Arad, situat în partea vestică a României, se desfășoară teritorial de o parte și de alta a râurilor Mureș și Crișul Alb. Are înglobate, pe circa trei sferturi din suprafața sa, teritorii ce au aparținut Regiunii istorice Crișana (între valea Mureșului și cea a Crișului Alb), iar pe un sfert, teritorii din Regiunea istorică Banat (partea din sudul văii Mureșului).

Reședința administrativă a județului este municipiul Arad. Organizarea administrativă include: 1 municipiu (Arad), 9 orașe (Chișineu Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pecica, Pâncota, Sebiș, Sântana), și 68 de comune care cuprind 283 de sate.

Parte a Regiunii de Dezvoltare Vest (împreună cu județele Timiș, Caraș-Severin și Hunedoara), județul Arad este bine conectat cu poliile regionali importante și are evidente relaționări cu întregul teritoriu național și cu Europa Centrală și de Vest. Poziția extremă vestică îl face un conector transfrontalier semnificativ. Teritoriul său este policentric și este funcțional, bazându-se pe o ierarhizare de centre urbane și rurale pe al căror spațiu fizic se constată o mare complexitate a

biodiversității și implicit, a patrimoniului natural și construit și a peisajelor, toate generând o identitate geografică și istorico-culturală.

Suportul principal al diversificării **patrimoniului natural și peisajelor** (inclusiv al celor culturale este reprezentat de **relieful** foarte variat ale cărui forme distincte se distribuie proporțional, în trepte, de la vest la est, asociat unei **rețele hidrografice** bogate care are ca dominante râurile Mureș, Crișul Alb și Crișul Repede cu afluenții lor și lacuri, heleștee și izvoare diverse.

La rândul lor, patrimoniul construit, laolaltă cu patrimoniul mobil și cel imaterial, constituind împreună un consistent patrimoniu cultural au, la nivelul județului, importante **determinări istorice rezultate din evenimente variate** care au marcat existența teritoriului din Paleoliticul superior și până în epoca contemporană.

2.2.1. Direcțiile și prioritățile strategiei de dezvoltare a județului Arad

Tendențe majore și priorități de dezvoltare

În orizontul 2030 se consideră că dezvoltarea județului Arad își construiește obiectivul general, bazându-se pe aspecte care țin de structura teritoriului cu toate resursele naturale și antropice, de colectivitățile teritoriale și activitățile economice, ca și de poziția și rolul lui în Regiunea de dezvoltare Vest.

Precedenta etapă a parcursului întocmirii PATJ Arad, respectiv **Faza II. II Diagnostic prospectiv și general** a avut ca scop final **"semnalarea principalelor probleme pentru fiecare din domeniile analizate și cu indicarea intervențiilor prioritare necesare"**. (Actualizare PATJ Arad, Etapa II – Faza II. II, noiembrie 2020). Conform aceluiași document:

"Diagnosticul prospectiv și general urmărește evaluarea decalajului dintre situația actuală, situația anticipată și cea dorită pentru un orizont de timp stabilit. Obiectivul îl constituie formularea diagnosticului prospectiv al dezvoltării teritoriale a județului pe domeniile țintă și componentele acestora, pe baza problemelor și disfuncționalităților identificate."

Privitor la **Patrimoniul natural și construit, peisaje** s-a urmărit o explorare cuprinzătoare a situației existente, urmată de o analiză SWOT, stabilirea diagnosticului general și prospectiv, respectiv sugerarea unor direcții strategice de remediere a disfuncțiilor constate și valorificare a potențialului investigat.

Practic, pentru explorarea domeniului s-a procedat la:

- Analiza patrimoniului natural pe tipuri de arii naturale protejate (rezervații, parcuri, situri de protecție comunitară);
- Analiza patrimoniului construit pe bază de criterii cronologice, funcționale și de distribuție teritorială, asociată și cu aspecte privitoare la patrimoniul imaterial;
- Coroborarea celor două tipuri de analize pentru identificarea peisajelor naturale și culturale.

2.2.2. Peisaj (natural și cultural)

Inventarierea fizică și de stare a peisajelor de pe teritoriul județului Arad a avut în vedere conținutul articolului 6 din Convenția Europeană a Peisajului adoptată la Florența la 20 octombrie 2000, ratificată prin Legea nr. 451 din 8 iulie 2002 și publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 536 din 23 iulie 2002. Conform acestuia, „peisajul desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani”.

În privința peisajului cultural s-a luat în considerare că, în accepțiunea UNESCO (Convenția pentru Patrimoniul Mondial/World Heritage Convention, 1992), acesta "însușește spațial locul unde umanitatea și natura s-au îmbinat în timp, rezultând o simbioză echilibrată între activitățile antropice, rezultatele acestor activități și mediul înconjurător, (precum și zonele urbane și rurale unde s-au conservat elemente de viață tradițională, probate prin patrimoniu mobil și imobil, spații culturale sau sacre, mărturiile ale unor meșteșuguri și tehnici agricole, care au dispărut lăsând încă urme vizibile și locuri cu biodiversitate remarcabilă)."

Abordarea strategică teritorială a impus, de la început tipologizarea peisajelor, utilizând criteriile care conferă specificitate și identitate. S-au considerat dominanți factorii: geomorfologic, biogeografic, hidrografic, uman.

Din categoria peisajelor influențate de geomorfologic și biogeografic s-a distins cele **generate de relief**; respectiv: **peisajul montan, peisajul de deal și cel de câmpie**. Influențele provenite din **rețeaua hidrografică** se relaționează cu râuri, lacuri și o complexă rețea de canale de desecare și irigare și se remarcă prin dispersie teritorială.

Influența **factorului uman** s-a evidențiat în definirea unor categorii aparte de **peisaje antropizate și antropice**, definite diferit, în funcție de gradul de transformare datorat acțiunii omului.

Nu în ultimul rând s-a luat în considerare categoria **peisajelor culturale (mai des evocate ca peisaje cultural-istorice)**. Definite prin varietatea și amploarea componentelor de patrimoniu material și imaterial ce le conferă o notă distinctă de identitate locală, (ca valoare adăugată celei conferite de patrimoniul natural), **peisajele culturale grupează: situri arheologice, monumente istorice, monumente religioase, muzee și case memoriale, elemente de etnografie și folclor, elemente de mic patrimoniu (patrimoniu construit și patrimoniu material și imaterial)**.

Referitor la situația peisajelor semnalăm **întârzieri perpetuate în definirea precisă a noțiunilor de peisaj și peisaj cultural și în întocmirea, la inițiativa autorităților publice centrale, a unor metodologii de delimitarea și abordare a acestora**. Pe cale de consecință, la nivelul județului sunt **sesizabile confuzii sau chiar lipsa preocupării pentru reglementări prin documente urbanistice corecte și complete, a unităților de peisaj**.

Alte **tendințe** remarcate:

- Influențe ale schimbărilor climatice sau provenite din riscuri naturale extreme, în zonele naturale protejate, apte de definire ca peisaje geografice mai puțin modificate decât alte teritorii;
- Schimbări controlate sau necontrolate ale modului de utilizare a terenurilor cu impact antropocentric sau antropizant asupra peisajelor geografice, generatoare de lanțuri cauzale asupra mediului natural sau al climei;
- Alterarea peisajelor sub impactul unor acțiuni ale comunităților umane (modernizări indiferente la substanța istorică sau estetică a cadrului de viață, determinând riscuri de pierdere a identității, dar și de dezechilibre ale unor componente ale mediului).

Se disting ca **priorități**:

- Abordarea prudentă și flexibilă a sistemelor/pachetelor de reguli specifice de conservare și protejare a ariilor protejate naturale; în vederea păstrării identității peisajelor caracteristice;
- Promovarea de programe turistice adecvate ariilor naturale cu identitate peisageră, prin care să se evite supraîncărcări dăunătoare cu funcțiuni diverse;
- Inițierea unor rute culturale cu legături în teritoriul regional și în afara granițelor pentru cunoașterea resurselor de patrimoniu natural, peisaj natural, peisaj cultural;

- Încurajarea perpetuării unor tradiții ocupaționale (meșteșuguri) sau de evenimente din sfera patrimoniului imaterial pentru conservarea unor peisaje culturale.
- Informări atractive pentru toate categoriile de public, referitoare la valorile de patrimoniu și peisaj.

2.2.3. Patrimoniul construit

Sumar, etapele evoluției istorice a teritoriului județului Arad, ale căror urme reprezintă astăzi o serie de obiective de patrimoniu construit se referă la:

- Conservarea unor urme ale locuirii din Paleoliticul superior, Neolitic, Epocile bronzului și fierului; până la începuturile Evului Mediu. Au fost depășite tulburările perioadelor antichității și ale marilor migrații, populația românească având, în secolele VIII-IX o viață proprie ce s-a transformat ulterior;
- Perpetuarea, preponderentă în spațiul montan, până în secolele XVII-XVIII, a unor forme de locuire tradițională, datorată rezistenței opuse triburilor ungare;
- Extinderea stăpânirii regatului feudal maghiar, cu deosebire asupra regiunii de câmpie a Aradului, inclusiv înființarea Comitatului Arad fără clarificarea împrejurărilor de constituire efectivă; (transformările întinderii sale teritoriale, s-au încheiat abia în 1876);
- Divizarea teritoriului comitatului datorită stăpânirii turcești, substituită ulterior de cea a imperiului habsburgic care a marcat trecerea de la feudalism la modernitate,
- Reducerea comitatului Arad, la finele secolului al XVIII-lea, la o zonă îngustă la nord de Mureș, restul teritoriului fiind reorganizat în patru plăși atribuite comitatului Zărand.;
- Încadrarea totală a comitatului Zărand (după mai multe modificări administrative) în Imperiul Habsburgic, în timpul Mariei Tereza (1740-1780), Aradul devine centru de comitat și, după mai multe transformări și dezvoltări ajunge oraș liber regesc în 1834;
- Instituirea unui sistem mixt de edificări reglementate în scris și constituirii spontane pe teritoriul comitatului, perpetuat până la nivelul secolului al XX-lea;
- Trecerea, după 1850, la un nou tip de societate bazată pe producție industrială, vizând Aradul care, la 1871 a devenit municipiu, cu separarea administrației civile de justiție;
- Instalarea sistemului economic centralizat, după război, cu extinderea activităților industriale spre orașe mici;
- Transformări generate de modificările politice, economice și ale sistemului de proprietate după 1990, soldate cu diferite efecte, adeseori bulversante.

Privitor la resursele de patrimoniu construit se pot menționa următoarele:

Repertoriul Arheologic Național (RAN) relevă prezența a 483 de obiective din care doar 52 de obiective se regăsesc și în LMI 2015

Elemente constitutive ale patrimoniului construit protejat sunt înscrise în Lista Monumentelor Istorice 2015 și în anexa III la Legea 5/2000 pentru aprobarea PATN secțiunea 5 – zone protejate

Conform Legii 422/ 2001, privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu completările ulterioare, în cadrul Listei Monumentelor Istorice 2015 (Anexa la Ordinul ministrului culturii nr. 2 828/2015 pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2 314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată și cu Lista monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015, publicată în Monitorul

Oficial, Partea I nr. 113 bis din 15.02.2016) în județul Arad sunt înscrise **417 obiective, grupate structural pe 4 categorii**, astfel:

- **Monumente de arheologie (I)** – 143 obiective (62, în grupa valorică A și 81, în grupa valorică B);
- **Monumente de arhitectură (II)** – 234 obiective (55 în grupa valorică A și 179 în grupa valorică B);
- **Monumente de for public (III)** – 22 obiective (2 în grupa valorică A și 20 în grupa valorică B);
- **Monumente memoriale și funerare (IV)** – 18 obiective (18 în grupa valorică B).

În Anexa III, punctul I Valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare excepțională) la Legea 5/2000 pentru aprobarea PATN Secțiunea a III-a – zone protejate este evidențiată următoarea situație:

- La Subpunctul 1. **Monumente și ansambluri de arhitectură sunt nominalizate:** a) 2 cetăți, h) 3 biserici de lemn, k) 3 Biserici și ansambluri mănăstirești.
- La Subpunctul 2. **Monumente și situri arheologice este nominalizat** 1 obiectiv din categoria **d) Fortificații și așezări din prima epocă a fierului (Hallstattiene)**,

Punctul II al Anexei III la lege face referire la **Unități administrativ teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național**. Sunt remarcate:

- **Municipii:** 1unitate
- **Orașe:** 3 unități
- **Comune:** 9 unități.

Se adăugă evidențelor patrimoniului construit existența unui bogat patrimoniu mobil și a unui consistent patrimoniu imaterial care completează patrimoniul cultural al județului Arad, susținând concomitent identitatea teritorială, respectiv a peisajelor culturale.

Tendențele pozitive de protejare și valorificare a patrimoniului construit al județului Arad:

- Inițierea de inventare a unor situri arheologice nevalorificate (chiar dacă explorarea lor a fost inițiată) și de obiective valoroase de arhitectură, a căror clasare se impune (trebuie precizat că deși deține valori culturale deosebite, județul Arad de înscrie doar pe locul 32 în ierarhia națională, din punct de vedere al numărului monumentelor istorice înscrise în LMI 2015)
- Inițierea de rute culturale, în special în zone urbane ca stimulent al cunoașterii valorilor de patrimoniu;
- Preocupări pentru valorificarea unor obiective semnificative constituente ale patrimoniului construit urban și/sau rural (în special cetăți) prin inițierea unor acțiuni de restaurare și de concepere a unor rute de vizitare (eventual integrate regional sau internațional, după caz);
- Disponibilități locale de accesare a unor fonduri europene sau internaționale pentru finanțarea unor proiecte de valorificarea patrimoniului.

Principalele tendințe negative legate de conservarea și valorificarea patrimoniului construit

- Perpetuarea deficiențelor de accesibilitate la multe obiective de patrimoniu;
- Întârzieri în clarificarea situației unor zone cu resurse arheologice (dispariția unor situri care ar fi putut fi valorificate in situ, datorită neclarificării procedurilor legate de

finalizarea cercetărilor preventive, fie prin clasarea în LMI, fie prin descărcare de sarcină arheologică);

- Menținerea stării de degradare (până la precolaps) a unor situri sau monumente cu valori semnificative ;
- Neclarificări ale statutului incert al proprietății unor monumente și persistența birocrăției procedurilor de retrocedare sau de transfer al proprietății acestora;
- Lipsa cronică a finanțărilor din programe naționale de restaurare-valorificare a monumentelor clasate sau a obiectivelor cu potențial cultural;
- Întârzierea excesivă a actualizării unor documentații de urbanism fundamentate corect prin studii istorice care să conțină, printre altele, propuneri de definire și delimitare a imobilelor-monumente istorice și a zonelor lor de protecție, prin coordonate STEREO 70;
- Lucrări de restaurare de monumente proiectate și executate necorespunzător;
- Accentuarea instabilității legislației în domeniile proprietății și ale parteneriatului public-privat;
- Alterarea conștiinței valorilor tradiționale cultural-istorice, îndeosebi în rândul populației tinere.

Printre **prioritățile** identificate în etapa trecută de studiu se pot menționa:

- Eliminarea inconsecvențelor din LMI și RAN, marcând lipsa de omogenitate teritorială în cunoașterea resurselor arheologice;
- Crearea instrumentelor urbanistice adecvate pentru protejarea monumentelor izolate în intravilanele și extravilanele localităților; acestea trebuie să stabilească servituți privind desființarea construcțiilor (clasate sau neclasate), moduri de construire în vecinătăți, diminuarea schimbărilor, controlul activităților umane, realizarea echilibrului dintre elemente păstrate și elemente noi;
- Stabilirea prin sugestii de inițiative legislative specifice, a regimului juridic al zonelor de protecție a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice (regim fiscal sau financiar de susținere a unor activități/acțiuni juste de protejare);
- Stabilirea prin documentații noi sau actualizate de tip PUG a zonelor de protecție sau a celor protejate, fără a mai face apel la documentații de tip PUZ, a căror avizare locală poate eluda avizarea organelor de specialitate autorizate de către Ministerul Culturii;
- Urgentarea măsurilor de salvare a monumentelor aflate în stare de degradare avansată sau de precolaps și/sau a celor care au fost prost restaurate;
- Promovarea unor noi obiective în Lista Monumentelor Istorice, respectiv impulsivarea întocmirii dosarelor de clasare (se va avea în vedere lista de priorități întocmită în acest sens de către autoritățile locale);
- Urgentarea întocmirii Fișelor de folosință ale monumentelor pentru aducerea la cunoștința proprietarilor a tuturor constrângerilor și avantajelor ce le revin în condițiile deținerii responsabile a obiectivelor de patrimoniu;
- Instituirea unui control mai riguros al respectării competențelor de întocmire a documentațiilor de restaurare a monumentelor.

Având în vedere interferențele problematicei patrimoniului construit cu cele ale peisajelor culturale care înglobează resurse multiple generatoare de identitate, inclusiv aparținând patrimoniului material și imaterial se mai pot sublinia o serie de priorități:

- Eliminarea oricăror disfuncții legate de peisaje/peisaje culturale prin măsuri la nivel teritorial, menite să descurajeze: extinderi nejustificate de intravilane, construcții ilegale în extravilan, defrișări de părți de păduri, neurmate de reîmpăduriri, amenajări turistice și de agrement necontrolate, comasări de terenuri agricole și lucrări agricole care nu respectă reguli ecologice, braconaj, prelucrări ilegale sau necontrolate ale resurselor (lemn, metal, piatră) producătoare de poluări, depopularea gospodăriilor și satelor, depopularea sălașelor de pe terenurile agricole de altitudine;
- Urmărirea conservării prin documentațiile urbanistice de tip PUG, PUZ-CP și a Regulamentelor aferente, a morfologiilor urbane ale așezărilor, militând pentru păstrarea identității acestora și ale comunităților care trăiesc în ele; se va urmări conservarea trăsăturilor semnificative ale locuirii, ale organizărilor gospodărești, a tehnicilor de realizare a construcțiilor, a tradițiilor multiculturale și multiconfesionale, după caz.

2.2.4. Zone cu potențial de dezvoltare

Definirea unor zone cu potențial de dezvoltare pe teritoriul județului Arad urmărește facilitarea aplicării consecvente, la nivelul orizontului temporal al viitorului PATJ (2035), a unor politici coerente, asociate cu acțiuni de planificare teritorială integrată. Județul Arad are un nivel pozitiv de coeziune teritorială exprimat prin protejarea resurselor cadrului natural și a factorilor de mediu, protejarea/conservarea și valorificarea sustenabilă a patrimoniului natural și construit și a peisajelor/peisajelor culturale, prin dezvoltarea adecvată a infrastructurilor tehnice, precum și a unui sistem de localități solid și echilibrat.

La scara județului, PATJ Arad urmărește consolidarea coeziunii teritoriale, având în vedere transpunerea conceptului Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR) care propune:

- Susținerea dezvoltării policentrice a teritoriului național;
- Sprijinirea dezvoltării zonelor economice cu vocație internațională;
- Asigurarea unei competitivități crescute a orașelor mici și mijlocii cu orașele mari;
- Susținerea dezvoltării infrastructurii de bază prin asigurarea accesului tuturor localităților la servicii de interes general;
- Întărirea cooperării între autoritățile publice de la diferite niveluri administrative în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase a teritoriului național (SDTR, 2016)

Extrapolând o serie de concluzii ale unor studii de fundamentare ce au premers formularea SDTR (ex: Studiu privind zone cu specific geografic) remarcăm pe teritoriul județului Arad:

- Existența unor areale cu caracteristici istorice, sociale și geografice diverse, cu trăsături culturale comune care conduc spre unitate durabilă;
- Existența unei diversități naturale, culturale și peisagere, atât în mediul urban, cât și în cel rural care generează atracție pentru locuire, dar și pentru activități economice, în condiții de coeziune socială și culturală, bazată pe structuri tradiționale și pe un însemnat potențial de inovație al populației (competitivitate teritorială);
- Existența unui spațiu rural cu mare tradiție (inclusiv multiculturală) și vitalitate, cu resurse catalizate de sistemul urban în expansiune (coeziune teritorială)

Se conturează în urma acestor constatări trei niveluri de "decupaje" teritoriale care pot susține aplicarea politicilor și acțiunilor de planificare teritorială vizate de noul PATJ:

- Macro-teritorii competitive la nivel regional, național, supranațional/transfrontalier - zona metropolitană/periurbană a municipiului Arad;

- Teritorii recreate dinamic în funcție de provocări economico-sociale, sub forma unor micro-regiuni dezvoltate în jurul orașelor mici și/sau mijlocii, împreună cu grupări de așezări rurale (conectori), rolul centrului urban fiind de centru polarizator;
- Teritorii rurale acceptate ca poli de dezvoltare durabilă în sprijinul echilibrării teritoriale cu polii urbani.

Se poate obține astfel o rețea policentrică în care teritorii populate, având individualitate și rol specific în dezvoltarea teritorială să atribuie rol coordonator și unor așezări rurale, contrabalansând greutatea polilor urbani.

Se impune menționat că grupările de acest tip susțin coeziunea teritorială, asigurând și condiții favorabile bunei conservări a patrimoniului natural și construit și a peisajelor prin urmărirea prezervării identității geografice (caracteristici de relief, hidrografie, climă, biodiversitate) și a unor tradiții de locuire, ocupaționale, culturale.

2.2.5. Viziunea sectorială. Obiective strategice

Conectat la polii regionali din Regiunea de Dezvoltare Vest, dar și la cei din alte zone geografice naționale, precum și la teritoriul central și vest european, **județul Arad are o evoluție dinamică ce îndreptățește aspirațiile de element nodal la scara regiunii și de conector transfrontalier, în poziția extrem vestică a teritoriului național. Cu o rețea de localități adaptată unei mari și variate desfășurări de forme treptizate de relief, județul Arad este și poate evolua ca un teritoriu atractiv și competitiv, cu dezvoltare economică favorizată de resurse și de legături de transport variate. Menționăm că activitățile generatoare de venituri printre care se află și turismul pot asigura, prin politici și programe adecvate, valorificarea resurselor endogene, de la resurse ale solului și subsolului, până la elementele atractive de patrimoniu construit și ocupații tradiționale.**

Pornind de la **obiectivul domeniului țintă – structura teritoriului, obiectivul-Patrimoniu natural și construit. Peisaje** se constituie ca un **obiectiv secundar căruia i se subsumează obiective terțiare și măsuri.**

Abordarea tematicii patrimoniului și peisajelor a fost relaționată cu studiul privind Protecția monumentelor istorice și a patrimoniului construit întocmit pentru fundamentarea SDTR, 2016, cu Strategia de dezvoltare durabilă a județului Arad 2014-2020 și cu Strategia Culturală a Județului Arad 2015-2020. Reținem din cel din urmă document Viziunea strategică și anume:

"Județul Arad, - un spațiu cultural integrat, activ, cu un patrimoniu cultural valorificat inovativ, competitiv la nivel regional și național, internaționalizat și în care interculturalitatea este asumată."

Analizele precedente, încheiate cu diagnosticul general și prospectiv au confirmat unele din **disfuncționalitățile** evidențiate în studiul de fundamentare sus menționat, astfel:

- Se manifestă o tendință de slăbire a acțiunilor statului în sfera protecției patrimoniului, de neangajare în diferite procese și acțiuni, combinată cu dezinteresul proprietarilor privați sau a al administratorilor publici de a nu se angaja în acțiuni sau activități specifice în domeniu;
- Sistemul de protecție are mari probleme de eficiență, în condițiile în care legislația și aparatul public sunt defectuos concepute, respectiv subdimensionate;
- Teritoriul protejat este insuficient (însăși densitatea monumentelor este mică), iar patrimoniul rural înregistrat este subdimensionat, față de cel urban care este supradimensionat; lipsește un sistem de protecție teritorial – zone protejate care ar putea susține punerea la adăpost a valorilor centrelor urbane și rurale;

- Operațiunile de conservare – restaurare a patrimoniului finanțate public sunt puțin numeroase (doar punctual sau din programe europene), fiind mai numeroase inițiativele private;
- Sistemul de protecție nu este aliniat principiilor Convenției-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate (Faro, 2005), singura convenție ce nu a fost semnată de către România.

Alte observații sunt confirmate și din abordarea ca subiect, mai degrabă subsumat aspectelor dezvoltării activității de turism în strategiile locale, decât ca probleme independente foarte importante pentru însăși cultura locală.

- Viziunea restrânsă a colectivității și a administrației asupra efectelor benefice ale protejării patrimoniului construit;
- Atitudine pasivă a administrației publice centrale de specialitate care reprezintă problemele patrimoniului construit;
- Legislație neadaptată evoluției conceptelor patrimoniale, cu implicații asupra elementelor protejate;
- Lipsa de protecție în interiorul ansamblurilor, siturilor și în interiorul zonelor de protecție ale tuturor monumentelor istorice;
- Lipsa de protecție a teritoriilor denumite "zone protejate" și lipsa legislației aferente peisajului;
- Carențe majore în privința punerii în aplicare a OG 43/2000 prin actele normative subsecvente, reglementând protejarea patrimoniului arheologic;
- Lipsa de corelare a legislației de protecție a patrimoniului natural și a celui cultural;
- Lipsa de corelare a obiectivelor de conservare a valorilor teritoriale cu cele de dezvoltare, slăbiciuni în sistemul de avizare a documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului.

Propunerile strategice conținute în prezentul capitol se orientează spre: sprijinirea aplicării drepturilor și obligațiilor generate de statutul de monumente al obiectivelor studiate, protecția peisajului, protecția patrimoniului arheologic, reabilitarea, restaurarea și regenerarea urbană, regimul investițiilor publice, acțiunile impuse statului și colectivităților locale, patrimoniul vulnerabil și patrimoniul rural.

2.2.6. Obiectiv strategic secundar: Patrimoniul natural, și construit. Peisaj

Pornind de la disfuncționalitățile și prioritățile identificate în precedenta etapă de elaborare a PATJ Arad, coroborate cu semnalarea celor rezultate din documente de nivel național și județean, sunt propuse următoarele obiective terțiare, **(OPn-patrimoniul natural, OPc-patrimoniul construit, OPi-patrimoniul imaterial / peisaj) cultural, subordonate celui secundar.(OP-Patrimoniul).**

În ordinea de mai sus, obiectivele menționate se prezintă astfel:

- **OPn – Protejarea și valorificarea resurselor naturale și a peisajului** (este vizată valorificarea ariilor naturale protejate legal, dar și a peisajelor naturale, antropice și antropizate)
  - **OPn1 - Protecția și conservarea strictă a ariilor naturale protejate** (sunt vizate măsuri de pază și protecție pentru conservarea caracteristicilor biodiversității și de asigurare a unui cadru decent de vizitare, studiu, cercetare, conform reglementărilor prestabilite, de mediu);

- **OPn2 - Instituirea măsurilor de limitare a degradărilor cadrului natural/peisaj datorate riscurilor naturale sau antropice** (sunt vizate ariile naturale protejate și peisaje identificate prin studii de specialitate pentru fundamentarea documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului); se prevăd măsuri concrete de prevenire și combatere a riscurilor naturale, coroborate cu cele prevăzute în capitolul, dedicat);
- **OPn3 - Controlul dimensionării intravilanelor și al autorizării construirii, definirea și reglementarea unităților de peisaj** (se abordează obligatoriu la nivelul documentațiilor de urbanism – PUG PUZ pe baza unor studii specializate de fundamentare);
- **OPn4 - Încurajarea conservării și valorificării gospodăriilor și construcțiilor rurale tradiționale în zone cu caracteristici identitare și potențial turistic diversificat** (se aplică la nivelul documentațiilor de urbanism al UAT-urilor, prin recomandări ale PATJ; măsurile vizează elaborarea de reglementări specifice pentru conservarea morfologiei urbane și a specificului arhitectural și funcțional și/sau ghiduri orientative, utilizate la autorizarea construirii).
- **OPca - Cercetarea, restaurarea, protejarea și valorificarea patrimoniului construit (arheologie)**
  - **OPca1 - Extinderea cercetărilor arheologice la nivelul tuturor siturilor sau obiectivelor punctuale neexplorate și punerea lor în valoare** (sunt vizate primordiale situri explorate parțial și propuse pentru investigare completă și descărcare de sarcină și /sau pentru clasare);
  - **OPca2 - Delimitarea siturilor și monumentelor arheologice și a zonelor lor de protecție, pe criterii științifice și reprezentarea acestora, în coordonate STEREO 70, în documentațiile de urbanism general ale UAT-urilor** (se vor aborda la întocmirea documentațiilor de urbanism sau a lucrărilor de investiții și se vor materializa în rapoarte de cercetare arheologică);
  - **OPca3 - Semnalizarea, conservarea și protejarea siturilor arheologice** (se indică de la nivelul documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului)
- **OPcm - Cercetarea, restaurarea, protejarea și valorificarea patrimoniului construit (monumente istorice)**
  - **OPcm1 - Punerea în siguranță, restaurarea și conservarea monumentelor în stare avansată de degradare/precolaps** (operațiunile se vor aborda pe baza unor proiecte și expertize de specialitate, cu asigurarea asistenței unor echipe, experți și specialiști atestați MC);
  - **OPcm2 - Restaurarea prioritară a unor monumente situate în localități cu densitate mare de monumente istorice sau pe trasee istorice sau de turism tematic** (se vor aplica propuneri ale colectivităților locale și / sau științifice);
  - **OPcm3 - Delimitarea imobilelor monumente istorice (monumente, ansambluri, situri) și a zonelor lor de protecție, definite pe criterii științifice, în coordonate STEREO 70 și reprezentarea lor în documente de urbanism (PUG, PUZ)** (obiectivul impune întocmirea obligatorie a studiilor istorice de fundamentare a documentațiilor urbanistice, cu evaluarea pe criterii științifice a obiectivelor clasate în LMI 2015 și cu recomandări adecvate);
  - **OPcm4 - Promovarea clasării în LMI, pe baza unor studii și evaluări de specialitate a unor obiective valoroase neprotejate legal** (acțiunile vor fi recomandate prin PATJ către autoritățile locale care vor înainta spre MC, liste cu propuneri concrete).

- **OPI – Consolidarea patrimoniului material și imaterial și perpetuarea obiceiurilor și meșteșugurilor tradiționale**
  - **OPI1 - Susținerea activității de conservare, restaurare, și funcționalizare specifică a unor muzee, case de cultură, spații expoziționale** (sunt vizate obiective din mediul rural și urban, apreciate și ca nuclee de interes turistic);
  - **OPI2 - Susținerea tradițiilor ocupaționale ale locuitorilor (cojocărit, olărit, țesut, împletit de nuiete, gastronomie) prin promovarea reabilitării gospodăriilor specifice, transformarea lor în pensiuni și includerea în circuite agro-turistice** (se are în vedere relaționarea protecției patrimoniului imaterial cu interesul dezvoltării agro-turismului sau a altor activități turistice de nișă);
  - **OPI3 - Promovarea activității ansamblurilor și formațiilor artistice românești și ale minorităților** (se impune corelarea cu Strategia culturală a județului și cu asociațiile comunităților minorităților de pe teritoriul județului)

Toate obiectivele strategice sus menționate vor fi detaliate prin măsuri, politici și programe previzionate a fi prezentate în următoarea fază de studiu.

Reprezentarea schematică a obiectivelor primare și secundare se regăsește pe cartogramele atașate, realizate pe suportul grafic al unor probleme sesizate în Faza Diagnosticului general și prospectiv.

2.2.7. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației PATJ Arad anterioare

Realizarea documentației anterioare Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007 de către Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT - București și colaboratori (aprobată prin HCJ Arad nr. 28/2010), în conformitate doar cu prevederile Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului (înaintea apariției Ordinului 233/2016 al MDRAP) face ca structura ei să fie diferită în raport cu actualele prevederi. Astfel regăsim **Etapa a III-a – Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri, Documentație pentru obținerea avizelor**, cuprinzând un singur obiectiv fundamental privitor la teritoriul județului Arad **”Dezvoltarea echilibrată a teritoriului județean, prin optimizarea utilizării resurselor și valorificarea șanselor de dezvoltare, în vederea creării premizelor de dezvoltare economică și socială eficientă și durabilă, a creșterii calității vieții locuitorilor și în condițiile protejării mediului natural”**.

Pentru actualul domeniu **Patrimoniu natural și construit. Peisaje** regăsim în tabelul centralizator două obiective sectoriale cu orizont de timp 2010 și anume:

- **Administrarea ariilor naturale protejate printr-un ansamblu de măsuri de protecție și conservare**
- **Protejarea și valorificarea patrimoniului cultural construit.**

Din tabelul cu situația implementării Programului de măsuri aferente Strategiei din vechiul PATJ Arad (pus la dispoziție de către CJ Arad) rezultă existența în Programul de măsuri atașat documentației, a unor măsuri și acțiuni prioritare (subliniate colorat), identificate ca măsuri permanente a căror continuitate devine implicită și pentru anul 2030, cu eventuale reconfigurări sau cu înglobarea în noua Strategie și în Programul de măsuri ce va urma să fie definitivat în etapa viitoare. Situația este raportată ca necunoscută pentru celelalte.

Domeniul/subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1.Administrarea ariilor naturale protejate printr-un ansamblu de măsuri de protecție și conservare	<i>Rezervații naturale</i> - măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor, și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice. Pot fi admise activități științifice, activități turistice, activități educaționale și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale	I-II	ANANP PNLM DS Arad
	<i>Rezervații științifice</i> - asigurarea unui regim strict de protecție prin care habitatele sunt păstrate într-o stare pe cât posibil neperturbată; interzicerea desfășurării oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație și ecoturism cu limitările descrise în planul de management.	I-II	Agentia Națională pentru Arii Naturale Protejate
	<i>Parcuri naturale</i> - menținerea interacțiunii armonioase a omului cu natura prin protejarea diversității habitatelor și peisajului, promovând păstrarea folosințelor tradiționale ale terenurilor, încurajarea și consolidarea activităților, practicilor și culturii tradiționale ale populației locale; posibilități de recreere și turism și încurajarea activităților științifice și educaționale.	I-II	ANANP PNLM DS Arad APM Arad
	<i>Zone umede de importanță internațională</i> - conservarea și utilizarea durabilă a rezervelor biologice pe care le generează, în conformitate cu prevederile Convenției privind conservarea zonelor umede de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor sălbatice	I-II	ANANP PNLM APM Arad
	<i>Arii de protecție specială avifaunistică</i> - evitarea deteriorării habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și a perturbării speciilor readucerea într-o stare de conservare favorabilă a speciilor de	I-II	ANANP PNLM APM Arad

Domeniul/subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	păsări și a habitatelor specifice, desemnate pentru protecția speciilor de păsări migratoare sălbatice mai ales a celor prevăzute în anexele 3 și 4 a (OUG nr. 57/2007).		
	Situri de importanță comunitară - menținerea sau restaurarea la o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale din anexa nr. 2 (OUG nr. 57/2007) sau a speciilor de interes comunitar din anexa nr. 3 (OUG nr. 57/2007)	I-II	ANANP PNLM APM Arad
2..Protejarea și valorificarea patrimoniului cultural construit	Protecția și valorificarea zonelor cu valoare istorică și a ansamblurilor cu valoare urbanistică sau arhitecturală, prin adoptarea de reglementări specifice de urbanism (PUZCP) și studii de dezvoltare integrată (accesare de fonduri structurale): - centrele istorice urbane din Lipova, Ineu, Nădlac, Pâncota - ansambluri centrale rurale în comunele: Șiria, Păuliș, Bârzava, Ghioroc, Vărădia de Mureș, Vinga Cetatea Aradului	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Obligativitatea întocmirii studiilor istorice pentru fundamentarea documentațiilor de urbanism, pe baza cărora se vor delimita zonele construite protejate, cu regulamentele aferente	I-II	
	Realizarea de documentații de urbanism (planuri urbanistice zonale sau de detaliu pentru ansambluri), pentru obiectivele cu valoare de patrimoniu din Lista MCC 2002 în vederea protejării și valorificării acestora (palate, cetăți medievale, biserici și mănăstiri, biserici de lemn)	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Dezvoltarea integrată a zonelor cu concentrare de valori de patrimoniu cultural: - Zone cu concentrare foarte mare a patrimoniului cultural: 1.Valea Mureșului- mun. Arad, orașul Pecica, orașul Lipova, orașul		

Domeniul/subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
	<p>Nădlac și comunele Șeitin, Secusigiu, Felnac, Zădăreni, Șagu, Vinga, Fântânele, Frumușeni, Vladimirescu, Zăbrani, Conop, Bata, Bârzava, Birchiș, Vărădia de Mureș, Săvârșin, Petriș</p> <p>2.Podgoria Aradului- orașul Pâncota și comunele Șiria, Covăsânt, Ghioroc, Păuliș</p> <p>3.Zona Hălmațiu- comunele Hălmațiu, Hălmațel, Vârfurile, Pleșcuța</p> <p>- Zone cu concentrare mare de patrimoniu cultural:</p> <p>4. Țara Zărandului - orașele Ineu, Sebiș și comunele Șilindia, Bocsig, Tauț, Buteni, Chisindia, Almaș, Brazii, Gurahonț</p> <p>5. Zona Moneasa–comunele Moneasa și Dezna</p> <p>6. Zona Cermei-Hășmaș - comunele Craiva, Beliu, Hășmaș, Cermei.</p> <p>- Zone cu concentrare medie de patrimoniu cultural:</p> <p>7. Zona Chișineu-Criș - orașul Chișineu- Criș, comunele Pilu, Zerind, Socodor, Grăniceri, Șimand</p> <p>8. Curtici-Sântana-orașele Curtici, Sântana și comunele Macea, Sofronea, Zimandu Nou.</p>		
	<p>Renovarea, conservarea și valorificarea patrimoniului construit cu prioritate:</p> <p>- în localitățile cu mare densitate de valori culturale și naturale: Arad, Lipova, Sântana, Pâncota, Vladimirescu, Zădăreni, Păuliș, Șiria, Petriș, Hălmațiu</p> <p>- monumentele istorice cuprinse în trasee istorice și cele tematice-conace/castele(Arad, Macea, Săvârșin, Șiria, Pâncota, Mocrea, Șofronea, Petriș), biserici/mănăstiri-conform listelor anexate</p>	I-II	ONG, investitori privați
	Restaurarea, reabilitarea și conservarea monumentelor aflate	I-II	ONG, investitori privați

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Domeniul/subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Într-o stare avansată de degradare, în conformitate cu studiile de specialitate: cetățile Șoimoș, Șiria, Dezna, mănăstirea franciscană din cetatea Aradului (sever avariata), cetatea Ineului, biserica mănăstirii Bezdin, mănăstirea Radna, biserica voevodala de la Hălmagiu, castelul Mocioni de la Bulci, ansamblul bisericii catolice Zăbrani, Podul turcesc de la Seleuș, biserici de lemn (vezi anexa)		
	Elaborarea studiilor de specialitate pentru inventarierea exactă - localizare precisă, relevee, expertiza structurală- a monumentelor istorice categoria B, atât cele clasate, cât și cele propuse în vederea clasării	I	Consiliul Județean
	Reconversia funcțională a unor obiective culturale în vederea valorificării prin introducerea acestora în circuitul economic: - studii de specialitate pentru tipuri de obiective care se pretează la conversie turistică- - reabilitarea liniei de tramvai: Radna-Păuliș-Ghioroc-Șiria-Pâncota și a traseului actual al celei care e funcțională Ghioroc-Sâmbăteni-Cicir-Mândruloc-Vladimirescu-Arad și includerea în circuitul turistic	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Reabilitarea centrului istoric al orașului Lipova - după modelul de intervenție adoptat pentru centrul istoric al Aradului	I-II	Consiliul local Lipova Consiliul Județean investitori privați
	Reabilitarea complexului balnear Lipova Băi și includerea în circuitul turistic	I	Consiliul local Lipova Consiliul Județean ONG, investitori privați
	Dezvoltarea unei rețele de obiective culturale, conținând monumente și ansambluri de arhitectură, în scopul gestionării și valorificării în comun a acestora în corelare cu itinerariile	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Domeniul/subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	turistice (trasee culturale).		
	Valorificarea prin proiecte culturale complexe a patrimoniului cultural și etnografic din localitățile rurale	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Promovarea regulamentelor de urbanism care să păstreze tipurile tradiționale de așezare rurală, specificul locuirii, tehnici de construire în scopul păstrării peisajelor culturale specifice	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Valorificarea prin proiecte culturale complexe a patrimoniului cultural și etnografic și localitățile rurale - toate localitățile rurale care dețin elemente de patrimoniu cultural	I-II-III	Consiliile locale Consiliul Județean ONG Investitori privați
	Realizarea de programe de valorificare a patrimoniului cultural având un caracter integrat/tematic	I-II-III	Consiliile locale Consiliul Județean ONG Investitori privați
	Realizarea de programe de valorificare a patrimoniului cultural împreună cu patrimoniul natural valoros- promovarea unor zone specifice: Valea Mureșului, Țara Zărandului, Câmpia Aradului, zonele montane în relație cu zona Munților Apuseni	I-II-III	Consiliile locale Consiliul Județean ONG Investitori privați
	Măsuri specifice de protejare a valorilor de patrimoniu în zonele de construcție a rețelei rutiere majore	I-II	Consiliile locale Consiliul Județean
	Realizarea/îmbunătățirea căilor de acces către obiectivele culturale-priorități cetatile Șoimoș, Siria, Dezna; drum Tela - Bulci, Săvârșin – Troaș, Frumușeni - sit arheologic Mânăstirea Bizere.	I	Consiliile locale Consiliul Județean
	Realizarea unitară a sistemelor de informare/semnalizare a monumentelor istorice	I	Consiliile locale Consiliul Județean ONG Investitori privați
	Desemnarea de noi obiective ce trebuie incluse în categoria monumentelor istorice cu valoare de patrimoniu	I-II	Consiliul Județean

   -- realizat,
    - nerealizat,
    - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

O primă evaluare în urma analizei comparative dintre documentul de monitorizare a vechiului

PATJ și a propunerii de Strategie de mai sus (Capitolul 4) sugerează potențialul de cuprindere integrală a măsurilor propuse anterior, indiferent de stadiul implementării lor, urmărind etapizarea pe termen scurt (3-5 ani), mediu (5-10 ani) și lung (10-20 ani). Asimilarea va permite distribuirea mai precisă pe domeniul țintă și obiectivele primare, secundare, terțiare a măsurilor, realizând astfel o reală adecvare temporală și spațială. În ultimă instanță se vor redistribui responsabilitățile în funcție de restructurarea graficului de realizare a documentației. Toate modificările se vor regăsi în documentele Etapei a IV-a - Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

3. REȚEAUA DE LOCALITĂȚI

3.1. Direcțiile și prioritățile strategiei de dezvoltare a județului

Scopul acestui capitol îl constituie formularea unor elemente ale strategiei de dezvoltare spațială a județului Arad pe baza problemelor identificate și a priorităților stabilite în etapa anterioară, cea a situației existente.

Strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad cuprinde direcțiile și prioritățile majore ale dezvoltării, viziunea de dezvoltare precum și obiectivele generale și specifice necesare pentru asigurarea cerințelor prioritare pentru domeniul țintă structura teritoriului subdomeniul rețeaua de localități analizat în cele două faze ale situației existente.

3.1.1. Tendințe majore și priorități de dezvoltare

Dispersia localităților urbane în județul Arad se caracterizează printr-o distribuție dezechilibrată a acestora în teritoriu, zonă estică a județului fiind lipsită de localități urbane, așa cum a fost evidențiată și în cadrul PATN Secțiunea IV - Rețeaua de localități.

În partea vestică și centrală, județul este în general bine acoperit de centre urbane cu rol teritorial, fiind încadrat în zona de influență a municipiului Arad. Zona estică a județului însă nu dispune de localități urbane, cu excepția orașului Sebiș, care este însă și cea mai mică localitate urbană a județului (6314 locuitori).

În prezent, nu există comune în zona respectivă care să îndeplinească criteriile minimale de trecere de la statutul de comună la statutul de orașe. Pentru această zonă trecerea unor comune la statutul de oraș este dificilă, toate localitățile din acest areal având lacune semnificative la nivelul indicatorilor de definire. O soluție pentru această zonă este îmbunătățirea accesibilității rutiere la cele mai apropiate orașe și dezvoltarea serviciilor și acelor funcțiuni necesare la nivel local (servicii medicale de urgență, servicii educaționale, etc.).

Un element de potențial este reprezentant de tendința de evoluție a gradului de urbanizare al județului care a avut cea mai mare creștere din regiunea Vest, de 7,48%, în intervalul 1992-2019. Pe medii, la nivel național, populația urbană este constantă în acest interval, dar având în vedere faptul că populația rurală scade, gradul de urbanizare crește (53,92% în anul 1992 versus 56,41% în anul 2019). La nivel național și județean populația urbană crește iar cea rurală scade, în contextul unei scăderi a populației totale.

Sistemul urban este dominat de municipiul Arad care beneficiază atât de o accesibilitate sporită cât și de poziționarea pe principalele axe de dezvoltare ale județului. După cum se poate observa este vorba despre un sistem preponderent monocentric cu trei poli secundari, de importanță județeană, reprezentați de orașele Lipova, Pecica și Sântana. Sistemul este completat de o serie de poli de importanță locală, de o anvergură redusă, reprezentați de orașele Chișineu – Criș, Curtici, Ineu, Nădlac, Pâncota și Sebiș.

La nivel regiunii Vest sistemul urban Timișoara – Arad are o importanță regională.

La nivel județean au fost identificate:

- sistemul urban Arad care include municipiul Arad și orașele Nădlac, Pecica, și Lipova;
- sistemul urban potențial Central care include orașele Curtici, Sântana și Pâncota;
- sistemul urban potențial Nord care include orașele Chișineu-Criș, Ineu și Sebiș;

Cele mai des întâlnite disfuncționalități, în ceea ce privește îndeplinirea criteriile minimale, sunt cele legate de dotarea locuințelor cu instalație de încălzire centrală (care afectează 80% din localitățile urbane) respectiv numărul de paturi în spitale la 1000 de locuitori și numărul de locuri în hoteluri (care afectează 60% din localitățile urbane).

Analiza populației școlare relevă o scădere a acesteia în ansamblu. Se observă o reorientare a unei părți a elevilor de la înscrierea în învățământul liceal către învățământul profesional, coroborat cu o creștere a numărului elevilor înscriși în învățământul postliceal;

Din punctul de vedere al dotărilor și serviciilor în domeniul învățământului se observă faptul că există o problemă legată de insuficiența numărului sălilor de clasă și de profesori, caracteristică în special mediului urban dar și o problemă legată de existența infrastructurii necesare desfășurării activităților educaționale neutilizate la întreaga sa capacitate, în special în mediul rural cu tendințe descrescătoare ale populației.

Analiza dotărilor de sănătate evidențiază distribuție dezechilibrată pe suprafața județului. Doar cinci din cele zece localități urbane, dispun de cel puțin o dotare de sănătate cu rol teritorial: spital sau unitate medico-socială. Orașele Curtici, Nădlac, Pâncota, Pecica și Sântana nu au o astfel de dotare.

Valoarea medie pe județ a indicatorului numărul de paturi la 1000 locuitori este de 4,93 paturi/1000 locuitori, valoare inferioară mediei naționale (6,04) și celei regionale (6,46).

Indicatorul numărul locuitori / medic, în cazul județului Arad, are o valoare de 318 locuitori la un medic, valoare ridicată față de media națională de 276 locuitori la un medic, respectiv 211 locuitori la un medic în cadrul Regiunii Vest

La nivelul județului Arad, datele pentru anul 2019, arată un fond de locuințe cu o suprafață locuibilă și un număr de camere / locuință mai mare decât media pe regiune și pe țară. O persoană care locuiește în județul Arad are la dispoziție, în medie, o suprafață locuibilă mai mare decât o persoană care locuiește la nivelul Regiunii Vest sau la nivel național.

Locuințele din mediul rural au un număr mediu de camere superior celor din mediul urban dar atunci când vorbim de suprafața locuințelor putem observa un echilibru.

Locuințele de tip proprietate privată ocupă un procent foarte mare la nivelul județului Arad, de 99,08%, marea majoritate (57,25%) aflându-se în mediul urban iar 42.75% în mediul rural. Statul a încetat să fie un actor activ pe piața construcțiilor de locuințe, înstrăinând marea majoritate a imobilelor deținute. La nivelul județului Arad, de la 25,72% locuințe în proprietate publică în anul 1990 s-a ajuns la 0,92% locuințe în proprietate publică în anul 2019.

Din perspectivă regională, județul Arad, are valori inferioare după dotarea locuințelor cu instalații și dependențe față de celelalte județe ale Regiunii Vest. Față de situația la nivel național, județul Arad, are valori superioare la dependențe și la majoritatea dotărilor cu excepția încălzirii centrale.

Dezvoltarea Polului urban Arad, deja un centru economic puternic, al Regiunii Vest, prin întărirea competitivității acestui pol urban se poate realiza printr-o exploatare mai judicioasă a potențialului său transfrontalier.

3.2. Viziunea de dezvoltare

Din perspectiva rețelei de localități, viziunea de dezvoltare a teritoriului județului Arad este racordată la perspectiva de dezvoltare a teritoriului național din cadrul STDR Strategia de

dezvoltare teritorială a României pentru orizontul de timp 2035. Astfel se urmărește valorificarea avantajelor naturale ale teritoriului județean prin proiectarea unei structuri funcționale a teritoriului capabilă să susțină o creștere economică durabilă.

O rețea de localități echilibrată și autonomă, promovată printr-un parteneriat privind coordonarea și gestionarea dezvoltării durabile în spațiul județean. Relații armonioase între localități și teritoriu pe baza principiilor privind dezvoltarea durabilă, echilibrarea internă, deschiderea spre exterior, valorificarea potențialului existent, complementaritatea funcțională și sporirea autonomiei locale.

3.3. Obiectivele sectoriale ale subdomeniului rețeaua de localități

Strategia de regenerare a comunităților impune rezolvarea problemelor importante pentru comunitate: asigurarea unor condiții de locuit decente, atât în mediul urban cât și în cel rural; existența unei infrastructuri de transport pentru accesul facil al locuitorilor atât în zonele de interes din interiorul localităților cât și între localități; dezvoltarea rețelelor de servicii pentru asigurarea accesului populației la rețelele de apă, canalizare, energie electrică, gaze; crearea spațiilor propice pentru desfășurarea activităților recreative, de sport și agrement.

Obiectivele sectoriale ale domeniului structura teritoriului subdomeniul rețeaua de localități sunt următoarele:

3.3.1. OS 1: Dezvoltarea și echilibrarea rețelei de localități

Crearea unei rețele de localități echilibrate este o sarcină continuă Consiliilor Județene, a administrațiilor publice locale, care printr-un parteneriat la nivelul localităților județului favorizează o dezvoltare și o gestionare riguroasă a acestui teritoriu. Influențele teritoriale majore, cum sunt dezvoltarea infrastructurii de transport, vor favoriza, pe de o parte, pozitiv accesibilitatea zonei, precum și dezvoltarea economică a acesteia, în raport cu alte centre urbane mari. (Timișoara, Oradea, Cluj-Napoca, Alba-Iulia, Hunedoara, Reșița, Sibiu, Bistrița, etc). Pe de altă parte pot apărea efecte negative în ceea ce privește starea mediului, a continuității spațiale a localităților, precum și dezechilibre ale presiunii dezvoltării, în zonele prin care vor trece aceste căi majore de comunicații.

Este necesară, de asemenea, o distribuție cât mai echilibrată a populației și activităților în spațiul județean, astfel încât aceasta să beneficieze de condiții echivalente de muncă și viață. Politicile diferențiate de locuire, dotare și crearea de locuri de muncă precum și parteneriatul dintre localitățile județului, pot duce la o optimizare a distribuției populației în teritoriu.

Dezvoltarea centrelor urbane mai mici, considerate a fi poli județeni/locali (Pecica, Sântana, Lipova, Ineu, Chișineu-Criș, Nădlac, Curtici, Pâncota, Sebiș) trebuie să aibă un rol important la nivelul teritoriului județean Arad. Acești poli trebuie să fie principalele elemente de dezvoltare ale sistemului de localități mijlocii care să asigure un echilibru teritorial, să poată valorifica oportunitățile de dezvoltare în arealele lor de influență și să contribuie la realizarea de parteneriate la nivel urban-rural.

Rețeaua de localități echilibrată presupune ierarhizarea localităților rețelei periurbane, ceea ce se traduce printr-o dependență definită și coerentă între toate așezările din acest județ. Ierarhizarea localităților pe ranguri așa cum a fost definită ală Legea 351/2001 este orientată pe funcțiile administrative și nu face distincții între centre aflate în aceeași categorie, pe baza dezvoltării funcțiilor economice.

3.3.2. OS 2: Dezvoltarea, modernizarea și diversificarea infrastructurii educaționale

Calitatea forței de muncă într-un județ depinde foarte mult de ponderea populației cu nivel de școlarizare medie și superioară. În județul Arad ponderea populației cu studii superioare (13,7%), a populației absolvente de liceu (23,4%) și a populației cu studii la nivel gimnazial și primar se încadrează în valorile medii înregistrate la nivel național și regional.

Lipsa infrastructurii, în totalitatea ei, prezintă un obstacol în calea creșterii economice și a nivelului de ocupare. Totuși, infrastructura dezvoltată nu este o condiție suficientă pentru garantarea unei creșteri economice. Infrastructura educațională poate influența performanța economiei prin extinderea ariei de folosință a resurselor existente (muncă, capital etc.), atragerea de resurse adiționale sau creșterea productivității. Acest obiectiv specific este justificat prin aportul său la creșterea calității vieții locuitorilor județului.

Un deziderat important îl reprezintă creșterea calității nivelului de învățământ și adaptarea acestuia la standardele internaționale pentru pregătirea teoretică și practică a viitorilor profesioniști în diferite domenii ale industriei, precum și necesitatea unei conectivități informale a sistemului educațional cu mediul de afaceri, precum și cu alți actori interesați (AJOFM, etc.).

Acest obiectiv se corelează cu strategia de dezvoltare a resurselor umane care prevede:

- asigurarea unei formări continue, în perspectiva educației permanente, care să cuprindă atât dimensiunea profesională cât și socializarea politică și educația civică;
- asigurarea unor standarde minimale de formare a resurselor umane: educație de bază pentru toți, formare inițială minimă, integrare socială și profesională, participare civică, coeziune socială, capacitate de inovație etc.

Învățământul se realizează pe două dimensiuni majore: una de calificare a forței de muncă și una de cercetare în domeniile specifice județului. Ambele direcții trebuie să preocupe atât autoritatea publică implicată în acest proces, cât și sectorul privat interesat în eficientizarea activității desfășurate (prin creșterea calității și a productivității).

Prioritățile de intervenție trebuie să acorde o atenție specială mediului rural și calificării forței de muncă din acest mediu, pentru atingerea unor obiective specifice, dintre care se menționează:

- creșterea ponderii învățământului profesional în mediul rural;
- creșterea cifrei de școlarizare în domeniul agriculturii și în special al învățământului zootehnic;
- înființarea unor specializări în domeniul comerț - servicii în școlile rurale și adaptarea calificărilor industriale aplicabilității în mediul rural (industrializarea produselor agricole, servicii pentru utilaje agricole)
- calificare pentru activități industriale în întreprinderi rurale mici.

3.3.3. OS 3: Creșterea accesibilității și calității serviciilor de sănătate prin reabilitarea / modernizarea / echiparea infrastructurii specifice

Direcțiile de intervenție necesare pentru atingerea acestui obiectiv iau în considerare diferențele foarte mari între serviciile oferite în mediul rural față de cele din urban (accesibilitate redusă la serviciile medicale primare, stomatologice, farmaceutice, ca și infrastructura necorespunzătoare a dispensarelor rurale), precum și accesibilitatea redusă la serviciile de specialitate ambulatorii și la serviciile de medicină de urgență prespitalicească.

În general se consideră punctul medical (dispensarul sau cabinetul medical) și farmacia ca fiind serviciile minime care trebuie să existe în orice localitate. În rural se observă că dispensarele medicale pot fi întâlnite doar în centrele de comună, însă unele fără personal medical disponibil și

suficient calificat pentru cazuri de urgență. De aceea este necesară îmbunătățirea accesibilității instituționale prioritar în mediul rural.

În zonele în care valoarea indicatorului număr de locuitori/medic este foarte ridicată se propune creșterea numărului de medici.

Îmbunătățirea asistenței medicale primare se propune a se realiza prin reabilitarea, modernizarea și, unde este cazul, prin amenajarea în spații noi corespunzătoare, a cabinetelor medicale din fostele dispensare rurale.

3.3.4. OS 4: Reabilitarea/modernizarea/echiparea infrastructurii serviciilor sociale

Dezvoltarea infrastructurii de servicii publice locale este o necesitate care influențează nivelul de trai al locuitorilor și potențialul economic al comunității existente la nivelul județului.

Dezvoltarea serviciilor sociale orientate vizează promovarea autonomiei persoanelor vulnerabile și creșterea capacității acestora de integrare socială.

Din acest motiv un obiectiv principal al PATJ Arad este întreținerea, consolidarea și dezvoltarea infrastructurii de servicii publice, ca fundament pentru îmbunătățirea calității vieții și implicit a activităților economice și sociale.

Infrastructura tehnică și socială are rol de sprijinire a activităților socio-economice din județ și are implicații semnificative în ceea ce privește calitatea vieții.

Direcțiile de intervenție pentru atingerea acestui obiectiv sunt orientate spre trei categorii mari de persoane care necesită asistență socială, corespunzător cu care se propun:

- îmbunătățirea serviciilor pentru copii, tineri și familie;
- restructurarea serviciilor destinate persoanelor cu handicap;
- diversificarea serviciilor pentru persoanele vârstnice.

Referitor la protecția persoanelor adulte cu handicap se urmărește prevenirea instituționalizării și dezinstituționalizarea persoanelor cu handicap prin dezvoltarea serviciilor comunitare și a serviciilor la domiciliu.

Pentru evitarea suprasolicității serviciilor din cadrul centrelor de tip rezidențial se propune dezvoltarea la nivel comunitar a serviciilor integrate de îngrijire a persoanelor vârstnice, consiliere, asistență medicală și socială la domiciliu.

3.3.5. OS 5: Reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii culturale în vederea îmbunătățirii gradului de acces la cultură al populației la nivelul comunităților locale

La nivelul județului Arad există, pe lângă un patrimoniu material ce necesită renovare și conservare pentru a fi atractiv și un patrimoniu imaterial, cultural și al tradițiilor locale pentru care este necesar un sistem de promovare și susținere a activității de la nivelul comunității locale, la nivelul județului.

Direcțiile de intervenție pentru reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii culturale se vor orienta spre fiecare dintre categoriile de dotări specifice actului cultural.

Pentru dezvoltarea activităților culturale în mediul rural se propune mărirea numărului de clase externe ale Școlii Populare de Arte, cu amplasare în rural, activitățile urmând a fi orientate spre păstrarea tradițiilor și a meșteșugurilor.

Modernizarea serviciilor culturale se va realiza prin dotarea așezămintelor cu echipament modern de practică culturală, diversificarea funcțiilor pentru ca instituțiile culturale să devină

“puncte de acces universal comunitar”, înființarea de “centre multifuncționale” cu acces la Internet și cu site propriu atât în mediul urban cât și în rural.

Direcțiile de acțiune vizează reabilitarea, reamenajarea și extinderea infrastructurii destinate muzeelor cu prioritate în zonele deficitare.

3.3.6. OS 6: Dezvoltarea infrastructurii sportive, financiar bancare și juridice specifice în acord cu rolul localităților și necesitățile populației

Activitatea sportivă desfășurată în prezent în rețeaua unităților pentru sport trebuie să se bazeze atât pe dotările existente cât și pe diversificarea acestora pentru a valorifica potențialul existent pentru sporturi de iarnă și alte activități sportive asociate turismului.

Pentru completarea infrastructurii existente se propune realizarea de săli de sport și stadioane în localitățile urbane – poli locali de dezvoltare care în prezent nu dispun de acest tip de dotări.

Dotările financiar bancare sunt prezente în general în centrele urbane și mai rar în comune. Se propune extinderea unităților de profil la nivelul comunelor, filiala bancară/bancomatul fiind considerate unele dintre dotările de strictă necesitate pentru stimularea dezvoltării activităților economice în rural.

Referitor la dotările juridice, având în vedere că cele 5 judecătoriai deservește relativ echilibrat teritoriul județean, completările propuse se referă la asigurarea dotărilor necesare în acord cu rangul fiecărei localități conform Legii nr. 351/2001. Se vor înființa notariate în orașele Chișineu-Criș, Ineu, Sebiș, Lipova, Pâncota și Sântana.

3.3.7. OS7 : Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea fondului de locuințe și valorificarea eficientă a spațiului rezidențial

Creșterea calității locuirii este înțeleasă ca ansamblul de măsuri pentru regenerarea comunităților - în special privind calitatea locuințelor și a infrastructurii edilitare; accesul la servicii publice (sănătate, îngrijire, educație, etc.) și siguranță, dar și dezvoltarea infrastructurii culturale și de petrecere a timpului liber.

O atenție specială trebuie acordată creșterii gradului de confort al locuirii pentru populația atât din mediul urban cât și rural al județului Arad prin dezvoltarea infrastructurii existente, prin reabilitarea și modernizarea bazei materiale degradate sau învechite, prin construirea unui climat atractiv din punct de vedere al condițiilor de trai astfel încât să determine îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, în final urmărindu-se atingerea standardelor europene existente în domeniu.

3.4. Obiective specifice ale subdomeniului rețeaua de localități

Obiectivele principale specifice domeniului structura teritoriului subdomeniul rețeaua de localități sunt:

3.4.1. OS1 OSp1 Dezvoltarea policentrică și echilibrată a rețelei de localități

Promovarea unei structuri elastice și dinamice de organizare prin formarea, consolidarea și distribuția echilibrată a unor poli de dezvoltare, în relație cu funcțiunile economico-sociale și cu rolul lor teritorial:

- Centru urban est-european și pol supraregional rang II :- municipiul Arad, pentru care se propune întărirea competitivității pe baza atragerii investițiilor de vârf și creșterii economice, dezvoltarea funcțiilor administrativă și culturală, ridicarea nivelului de dotare și echipare;

- poli teritoriale – pentru care se propune creșterea rolului polarizator și de echilibru la nivelul rețelei de localități, prin dezvoltare și diversificare economică, descentralizarea/delocalizarea unor funcțiuni, ridicarea nivelului de dotare și echipare: Sântana, Ineu, Chișineu-Criș, Lipova, Nădlac și Curtici
- poli locali – orașe mici, furnizori de servicii și centre de revitalizare economică a zonelor rurale polarizate: Pecica, Pâncota și Sebiș
- poli rurali de dezvoltare, centre de polarizare intercomunală în zonele profund rurale, pentru care se propune dezvoltarea bazei de dotări și a unor funcțiuni agro-industriale, servicii și industrie mică (comunele Beliu, Bârzava, Cermei, Gurahonț) sau diversificarea activităților turistice prin dezvoltarea infrastructurii specifice turismului (comuna Săvârșin)

La baza constituirii relațiilor dintre centrele polarizatoare și localitățile polarizate este cooperarea intercomunală/interorășenească, condiție esențială de asigurare a creșterii competitivității localităților. Relațiile de cooperare dintre localitățile rurale sau urbane și rurale nu presupun modificări ale statutului administrativ, ele se constituie prin parteneriate voluntare și acorduri între administrațiile teritoriale

O formă de parteneriat care necesită atenție o reprezintă sisteme urbane:

- sistemul urban Arad care include municipiul Arad și orașele Nădlac, Pecica, și Lipova;
- sistemul urban potențial Central care include orașele Curtici, Sântana și Pâncota;
- sistemul urban potențial Nord care include orașele Chișineu-Criș, Ineu și Sebiș;

Constituirea zonei periurbane a Municipiului Arad este necesară pentru a contracara efectele dezvoltării spontane (cu consecințele precum utilizarea ineficientă a resurselor de teren).

Toți acești poli urbani de mici dimensiuni vor deveni adevărate "motoare ale dezvoltării" în teritoriul județean și vor avea un dublu rol: pe de o parte funcția de centre județene cu rol de echilibru în rețeaua de localități, de acum și pe de alta parte pot deveni (împreună cu teritoriul lor de influență) parte a sistemului policentric la nivel județean și chiar regional. De asemenea echilibrarea rețelei de localități a județului se propune a se face prin racordarea sa la rețeaua de localități a județelor vecine Timiș, Bihor și Hunedoara.

3.4.2. OS1 OSp2 Asigurarea unui nivel ridicat și a unui sistem echilibrat de servire a populației din punct de vedere social și economic

Satisfacerea indicatorilor cantitativi și calitativi minimali de definire în localitățile urbane, prin extinderea și completarea dotărilor publice cu rol teritorial și a echipării edilitare, respectiv, îndeplinirea pentru fiecare localitate a numărului de indicatori care nu ating valorile impuse prin Legea nr. 351/2001.

Pentru a putea deveni o zonă atractivă pentru resursele înalt specializate, județul Arad trebuie să aibă capacitatea de a asigura minim condițiile de bază și confort în privința dotării edilitare.

Asigurarea unui sistem echilibrat de servire prin dotarea la un nivel corespunzător cu aria fiecăruia de influență, a centrelor de polarizare principale – Arad, Sântana, Ineu, Chișineu-Criș, Lipova, Nădlac, Curtici, Pecica, Pâncota și Sebiș – și a centrelor intercomunale propuse (Beliu, Bârzava, Cermei, Gurahonț, Săvârșin)

3.4.3. OS1 OSp3 Stabilirea unor noi relații urban – rural, ca suport în coordonarea și eficientizarea măsurilor de amenajare a teritoriului

Relațiile care se stabilesc între localitățile urbane și rurale sunt deosebit de complexe: economice, demografice, politico – administrative, comerciale sau social – culturale și de recreere.

Menținerea unor relații echilibrate între zonele urbane și rurale trebuie susținută prin parteneriate care să aibă în vedere: dezvoltarea unei structuri echilibrate a localităților și îmbunătățirea accesibilității, diversificarea economiei într-un context urban – rural lărgit, conservarea și protejarea resurselor naturale și a patrimoniului cultural.

Promovarea parteneriatului ca formă de cooperare pentru atingerea unor obiective comune și facilitarea accesului la fonduri, în cadrul unor teritorii diferențiate, respectiv:

- sistemul urban Timișoara-Arad pol economic modern și competitiv (cu accent pe următoarele domenii de excelență: IT&C, tehnologii de vârf, automotive, industrii culturale și creative, energii regenerabile, agricultură ecologică);
- zona periurbană de cooperare Arad care include municipiul Arad și orașele Nădlac, Pecica, și Lipova;
- sistem urban potențial Central care include orașele Curtici, Sântana și Pâncota;
- sistem urban potențial Nord care include orașele Chișineu-Criș, Ineu și Sebiș
- zonele de cooperare intercomunitară între orașele mici și zonele rurale pe care le polarizează;

3.4.4. OS1 OSp4 Dezvoltarea spațială a rețelei de localități prin reglementarea dezvoltării urbanistice

O trăsătură fundamentală a procesului de reformă administrativă vizează creșterea gradului de cooperare dintre autoritățile publice locale. Trebuie avute în vedere dezvoltarea unor instrumente de politică publică prin intermediul cărora să se stimuleze cooperarea autorităților locale în vederea creșterii nivelului de satisfacție a cetățenilor județului Arad și îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice.

Este necesară elaborarea și/sau actualizarea documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului, la nivel județean, microregional și local pentru reglementarea dezvoltării în teritoriul județean:

- vizate cu prioritate următoarele documentații: Planurile Urbanistice Generale ale municipiilor, orașelor și comunelor, Planuri de amenajare a teritoriului zonal periurban și interurban, Planuri de amenajare a teritoriului microregional;
- întocmirea unor planuri zonale în arealele cu potențial turistic ridicat (PUZ), pentru a preîntâmpina dezvoltări haotice ale structurilor de cazare și a identifica cele mai potrivite zone pentru dezvoltarea activităților turistice;
- introducerea în regulamentele aferente PUG-urilor a unor prevederi clare referitoare la tipologia constructivă și forma arhitecturală și urbanistică a zonelor construite pentru a asigura conservarea caracterului tradițional valoros și a identității culturale a localităților;
- introducerea în regulamentele PUG-urilor a unor restricții severe privind dezvoltările urbanistice în zone de risc natural (inundații, alunecări de teren);

Un alt aspect important îl vizează monitorizarea aplicării prevederilor cuprinse în regulamentele aferente documentațiilor de urbanism aprobate.

Evitarea dezvoltării urbane extensive (în special de-a lungul căilor rutiere) prin analiza posibilităților de valorificare a terenurilor existente în intravilan, în vederea conservării cadrului natural;

3.4.5. OS2 OSp1 Creșterea accesibilității întregii populații la educația de bază și furnizarea unor servicii de calitate

Direcțiile de dezvoltare vizează realizarea de noi unități de învățământ, sau de noi săli de clasă în zonele cu un număr ridicat de elevi pe sală de clasă

Reorganizarea învățământului gimnazial prin redistribuirea elevilor în zonele cu un număr redus de elevi pe cadru didactic, sau prin asigurarea deplasării elevilor către unitatea școlară din altă localitate prin transport rutier specializat

Se propune finalizarea campusului preuniversitar în localitatea Nădlac și a realizarea unui campus tehnologic preuniversitar care să deservească toate liceele tehnologice din Arad.

3.4.6. OS2 OSp2 Asigurarea dotărilor necesare parcursului educațional conform nivelului ierarhic al polilor de dezvoltare, prin completarea cu infrastructura corespunzătoare

Direcțiile de dezvoltare vizează reabilitarea, consolidarea, modernizarea, extinderea și echiparea cu utilități pentru toate unitățile școlare care necesită intervenții de acest tip, este prioritară în special în mediul rural.

Este necesară dezvoltarea cercetării ca activitate conexasă învățământului superior prin crearea dotărilor necesare.

3.4.7. OS2 OSp3 Informatizarea și dotarea învățământului liceal, tehnic și profesional

Acest obiectiv vizează dotarea laboratoarelor, cabinetelor și bibliotecilor școlare cu echipamente IT și tehnologii moderne în liceele și grupurile școlare este necesară atât în mediul rural cât și cele din mediul urban.

3.4.8. OS2 OSp4 Adaptarea sistemului educațional la cerințele angajatorilor

Scopul acestui obiectiv este creșterea calității nivelului de învățământ și adaptarea acestuia la standardele internaționale. Acesta vizează sprijinirea și susținerea introducerii de noi profiluri în sfera învățământului profesional, vocațional și liceal tehnic, care să deservească nevoile economiei actuale și cu potențial viitor, în conformitate cu perspectivele de dezvoltare din județ și din Uniunea Europeană, și facilitarea accesului tinerilor din medii sociale dezavantajate la educație de calitate la toate nivelurile.

Concomitent se dorește mijlocirea înființării de parteneriate Unități de învățământ – Agenți economici, pentru asigurarea realizării stagiilor de practică pentru elevi, necesare în pregătirea profesională a viitorilor specialiști.

3.4.9. OS3 OSp1 Îmbunătățirea accesibilității instituționale, prioritar în rural

Creșterea atractivității se va face prin dezvoltarea accesibilității, prin extinderea și modernizarea infrastructurii de transport, a infrastructurii și serviciilor de utilități și prin îmbunătățirea calității vieții atât în mediul urban cât și în mediul rural, asigurarea accesului la locuință, asigurarea infrastructurii și a serviciilor de educație, sănătate și sociale.

Direcțiile de dezvoltare vizează creșterea numărului de medici în unitățile administrativ teritoriale în care valoarea indicatorului locuitor/medic este ridicată.

3.4.10. OS3 OSp2 Asigurarea infrastructurii necesare asistenței medicale de specialitate prin extinderea dotărilor publice necesare – policlinici, ambulatorii de spital, spital – prioritar în orașele care nu dispun de dotări în sectorul de stat

Aducerea serviciilor medicale de care beneficiază populația județului Arad la nivelul de calitate existent în Uniunea Europeană presupune îndeplinirea unei serii de măsuri de extindere a dotărilor existente:

- înființarea unor spitale și a unor dispensare în orașele în orașele care nu dispun astfel de dotări
- construirea unui nou spital modular ca bază pentru dezvoltarea și optimizarea Spitalului Județean de Urgență și a serviciilor furnizate de această instituție
- construirea unei unități spitalicești pentru secția oncologie în Arad, care să poată prelua pacienți din toată Regiunea de Vest a țării.

3.4.11. OS3 OSp3 Îmbunătățirea asistenței medicale primare

Este necesară modernizarea, dotarea și extinderea infrastructurii de sănătate (construirea sau renovarea spațiilor/clădirilor destinate activităților medicale cât și echiparea cu aparatură performantă și modernă necesară desfășurării actului medical)

Încurajarea înființării serviciilor medicale în mediul rural trebuie corelată cu reabilitarea, și modernizarea, unde este cazul, a cabinetelor medicale din fostele dispensare rurale.

Direcțiile de dezvoltare vizează dotarea corespunzătoare a unor centre de permanență și extinderea acestui tip de serviciu la nivelul întregului județ, extinderea rețelei de farmacii sau puncte farmaceutice până la nivel de sat respectiv creșterea numărului de cabinete stomatologice în mediul rural;

Un aspect important îl reprezintă organizarea și susținerea unor activități de educație sanitară a populației în scopul prevenirii îmbolnăvirii și adoptării unui stil de viață sănătos.

3.4.12. OS3 OSp4 Îmbunătățirea asistenței medicale de urgență prespitalicească

Acest obiectiv vizează îmbunătățirea unor aspecte cum ar fi:

- dotarea echipajelor mobile de prim ajutor calificat (descarcerare, transport victime) la stațiile din toate localitățile urbane având puncte de lucru și în centrele intercomunale de polarizare organizate pe lângă unitățile sanitare existente, cu dotarea bazelor operaționale cu echipamente specifice;
- dotarea unităților și subunităților specializate în situații de urgență cu echipamente performante pentru intervenții în timp util și pentru creșterea gradului de acoperire teritorială astfel încât să se îmbunătățească capacitatea de reacție în cazul unor situații de urgență și a unor dezastre naturale.

3.4.13. OS4 OSp1 Îmbunătățirea serviciilor pentru copii, tineri și familie

Se dorește dezvoltarea rețelei de servicii sociale prin:

- Multiplicarea serviciilor existente
- Diversificarea serviciilor existente prin crearea de noi servicii sociale care să ofere servicii integrate sociale și medicale
- Creșterea calității serviciilor sociale prin formarea și specializarea personalului

- Întărirea parteneriatului public-privat

Un alt deziderat îl reprezintă dezvoltarea unor rețele de susținere, de tipul consiliilor comunitare consultative, cu implicarea actorilor relevanți în soluționarea problemelor sociale, pentru copiii și familiile care se confruntă cu situații de dificultate

De asemenea dezvoltarea unor noi servicii sociale comunitare, destinate prevenirii separării copiilor de familiile lor, în funcție de nevoile membrilor comunității: servicii de consiliere, servicii de zi, servicii after school, centre de mediere pentru parintii divorțați sau în curs de divorț, centre de tipul atelierelor creative destinate femeilor și copiilor aflați în dificultate, servicii de zi și de recuperare pentru copilul cu handicap specializate în funcție de o problemă tratată.

Reducerea numărului de copii din sistemul rezidențial este urmărită prin:

- Reintegrarea în familia naturală a copilului
- Dezvoltarea alternativelor de tip familial
- Dezvoltarea serviciilor destinate copilului cu dizabilități și mai ales serviciilor de recuperare și integrare socială și familială a acestuia

Adopția este încurajată ca măsură specială de protecție a copilului aflat în dificultate

Reducerea numărului de copii în stradă va fi realizată prin reintegrarea socio-profesională și prevenirea recidivei prin:

- Monitorizarea numărului și cazuisticii copiilor în stradă
- Evaluarea cazuisticii copiilor străzii
- Identificarea soluțiilor optime pentru fiecare copil în parte

Dezvoltarea de servicii alternative pentru nevoi personalizate de îngrijire și recuperare a copiilor se va realiza prin o serie de dotări necesare:

- căsuțe de tip familial cu 8 – 10 locuri;
- centru de reabilitare psiho-socială a copilului cu tulburări de comportament;
- centru de zi pentru copilul cu autism;
- restructurarea serviciilor oferite în sistemul rezidențial de tip familial prin modularea unității în cadrul comunității, dezvoltarea serviciilor pentru copiii/tinerii ce părăsesc sistemul de protecție și creșterea eficienței intervențiilor sociale prin dezvoltarea serviciilor în regim de urgență
- centre de zi
- centre maternale
- centre de primire în regim de urgență
- centre de primire în regim de urgență pentru copilul cu handicap
- case de tip familial pentru tineri
- apartamente protejate pentru tineri

3.4.14. OS4 OSp2 Protecția persoanelor vârstnice care necesită asistență socială

Îmbunătățirea calității vieții persoanelor vârstnice cu/fără handicap prin:

- dezvoltarea la nivel comunitar a serviciilor integrate de îngrijire a persoanelor vârstnice, consiliere, asistență medicală și socială la domiciliu

- perfecționarea personalului care lucrează în sistemul de protecție și asistență a persoanelor vârstnice
- dezvoltarea de centre de zi și de servicii de îngrijire la domiciliu la nivelul comunităților locale

3.4.15. OS4 OSp3 Dezvoltarea / consolidarea parteneriatului public-privat pentru restructurarea și dezvoltarea dotărilor necesare asistenței sociale pentru oricare dintre categoriile de persoane vizate

Întărirea parteneriatului public - privat prin;

- implicarea societății civile, ONG-uri, asociații ale persoanelor cu handicap, instituții de cult recunoscute de lege în elaborarea de proiecte;
- încheierea de parteneriate cu ONG-uri a căror activitate este centrată pe problematica asistenței sociale pentru oricare dintre categoriile de persoane vizate
- dezvoltarea și consolidarea unei relații de comunicare și colaborare permanentă cu ONG-uri, asociații ce reprezintă drepturile persoanelor adulte cu handicap

3.4.16. OS5 OSp1 Reabilitarea și extinderea așezămintelor culturale

Inițiative precum construirea unor spații multifuncționale în localitățile în care acestea lipsesc:

- instituții de spectacol în toate orașele cât și în localitățile sistemelor rurale cu rol intercomunal de dezvoltare

De asemenea reabilitarea instituțiilor de spectacol și a muzeelor cu deficiențe ale construcțiilor:

- reabilitarea Caselor de Cultură din mediul urban și a Căminelor Culturale din mediul rural, precum și dotarea acestora cu echipamente necesare evenimentelor culturale;

Întocmirea unor studii de fundamentare privind posibilitatea înființării unor tipuri noi de așezăminte culturale:

- centre zonale pentru educația adulților (cu situare prioritară în aria deficitară în dotări culturale);

Modernizarea serviciilor culturale prin dotarea cu echipament modern de practică culturală, diversificarea funcțiilor pentru ca instituțiile culturale să devină “puncte de acces universal comunitar”, înființarea de “centre multifuncționale” cu acces la Internet și cu site propriu atât în mediul urban cât și în rural;

3.4.17. OS5 OSp2 Promovarea culturii și tradițiilor locale

Inițiative precum schimburi interculturale, promovarea unor evenimente de tip festivaluri, zilele comunității, tabere de creație, conservarea portului popular, reprezintă activități ce pot trasa blazonul oricărei comunități culturale.

Promovarea cursurilor formative susținute de meșteri consacrați în arta tradițională în cadrul așezămintelor culturale pentru meseriile tradiționale și specifice zonelor respective.

Însușirea sentimentului de mândrie și de apartenență a individului la o comunitate culturală reprezintă un factor important al formării coeziunii sociale la nivel local, pe când la nivel regional și național, coeziunea poate fi tradusă prin creșterea notorietății specificului cultural al județului Arad.

Promovarea tradițiilor și creațiilor culturale prin organizarea unor programe culturale care să pună în valoare tradițiile și personalitățile locale.

Alte posibile direcții de dezvoltare în cadrul acestui obiectiv sunt reprezentate de sprijinirea organizării de activități culturale și artistice prin care este promovat folclorul autentic - obiceiuri locale și port popular (festivaluri populare, zilele orașului/comunei, etc) dar și susținerea și promovarea tinerelor talente în arta sculpturii, picturii, a meșteșugurilor populare și muzicii.

3.4.18. OS5 OSp3 Completarea și modernizarea rețelei de biblioteci publice

Reamenajarea bibliotecilor și creșterea gradului de dotare a acestora

Realizarea în orașe de biblioteci-mediatecă;

3.4.19. OS6 OSp1 Completarea și diversificarea dotărilor pentru sport

Înființarea de noi dotări sportive în fiecare dintre UAT-uri prin construirea unor centre multifuncționale de sport în localitățile județului dar și modernizarea și echiparea corespunzătoare a terenurilor și sălilor de sport existente.

3.4.20. OS7 OSp1 Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea fondului de locuințe

Prioritizarea extinderii și modernizării infrastructurii de locuit reprezintă o măsură firească în contextul în care dezvoltarea economică a județului este condiționată în măsură semnificativă de existența unei infrastructuri publice moderne, cu o răspândire uniformă și cu un grad ridicat de acoperire.

Este necesară reabilitarea integrată a ansamblurilor de locuințe colective prin modernizarea fondului locativ existent cât și a spațiilor publice aferente acestora (spații verzi, spații de joacă, parcări). Reabilitarea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale este o prioritate dar trebuie coroborată cu implementarea unor standarde de calitate adecvate și în cazul construcției de locuințe noi.

Susținerea prin diverse stimulente economice a reabilitării locuințelor individuale (renovarea fondului locativ vechi valoros din centrele localităților cât și creșterea siguranței structurale și a fiabilității numeroaselor locuințe construite din materiale perisabile – în special în zonele rurale – care nu oferă durabilitatea construcțiilor și confortul locuirii)

Dezvoltarea de noi zone rezidențiale valorificând eficient terenurile din intravilanul localităților urbane și rurale.

3.5. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Documentația anterioară "Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad", Proiect Nr. 6961/2007 a fost elaborată de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București.

În cadrul etapei a III-a Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri au fost stabilite obiectivele strategice generale și obiectivele specifice pentru domeniile țintă precum și un program de măsuri care aveau ca orizont de timp perioada anilor 2010.

Pentru subdomeniul rețeaua de localități, în cadrul acelei documentații, a fost formulate trei obiective sectoriale:

- "Dezvoltarea unei rețele de localități policentrice, echilibrate în teritoriu și racordate la sistemul urban național/regional"

- "Asigurarea unei rețele de dotări pentru servicii publice de calitate și diversificate, în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață pentru locuitori și creșterea atractivității localităților"
- "Asigurarea condițiilor de locuire la standarde moderne pentru populație"

Consiliul Județean Arad a realizat o evidență a obiectivelor și măsurilor propuse în cadrul precedentei documentații PATJ în vederea evaluării modului de implementare a prevederilor acestei documentații.

Pentru domeniul structura teritoriului subdomeniul rețeaua de localități avem transpuse în tabelul de mai jos obiectivele sectoriale și programul de măsuri.

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
3.1.Structura, ierarhizare			
1. Dezvoltarea unei rețele de localități policentrice, echilibrate în teritoriu și racordate la sistemul urban național/regional	Îmbunătățirea nivelului de dotare a localităților urbane mici, conform legislației în vigoare (Legea 351/2001) pentru asigurarea îndeplinirii funcțiilor centrale, echilibrarea rețelei de localități și creșterea nivelului de trai al locuitorilor (Curtici, Pâncota, Sântana, Ineu, Chișineu-Criș, Pecica, Sebiș, Lipova)	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Asigurarea dotărilor sanitare, de învățământ, culturale și echiparea tehnico-edilitară a orașelor în conformitate cu prevederile Legii 351/2001, Anexa II	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Promovarea specializării funcțiilor economice ale localităților în paralel cu asigurarea relațiilor de complementaritate în zonele de cooperare, pentru eficientizarea utilizării resurselor	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Crearea de parteneriate bazate pe voluntariat între localitățile urbane aflate la distanțele mici (Curtici, Pâncota, Sântana, Ineu, Chișineu-Criș) pentru realizarea de proiecte de infrastructură, colaborare economică, proiecte culturale s.a.	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Crearea de parteneriate bazate pe voluntariat între localitățile urbane mici și localitățile rurale învecinate (zona Ineu-Pâncota- Lipova; zona Sebiș- Hălmăgel; zona Lipova-Săvârșin; zona Apateu- Cermei-Beliu- Sebiș; Sebiș-Moneasa; Sebiș-Târnova- Pâncota) pentru realizarea de proiecte integrate destinate revitalizării zonelor aflate în declin	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Sprijinirea creării de parteneriate între localitățile foarte mici, cu putere economică redusă, în vederea realizării de proiecte comune de infrastructură tehnică, sociale, economice s.a.	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Evitarea reorganizării comunelor prin diviziune mai ales în zonele cu potențial demografic redus	I –II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Crearea prin parteneriat voluntar a zonei periurbane a municipiului Arad în vederea cooperării eficiente și reciproc-avantajoase a municipiului cu localitățile urbane și rurale din vecinătate	I	Consiliul Județean Consiliile locale
	Dezvoltarea localităților rurale cu rol de servire în zonele de rural profund propuse: Săvârșin, Bârzava, Cermei, Gurahonț (sprijinirea dezvoltării economice și creșterea nivelului de dotare tehnico-edilitară și socială).	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
2. Asigurarea condițiilor de accesibilitate a localităților	Asigurarea condițiilor de transport între centrele intercomunale și localitățile din zona de influență prin modernizarea arterelor de circulație, asigurarea capacităților de transport, îndeosebi pe Dc și Dj.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Asigurarea condițiilor de transport/modernizarea tronsoanelor de căi de comunicații între localitățile de același rang cu relații de complementaritate (Curtici, Sântana, Pâncota, Ineu, Sebiș).	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiunile prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
	Dezvoltarea transportului suburban, prin promovarea formelor diversificate de transport și adaptate la solicitările din localitățile polarizate.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
3.2. Infrastructura socio-culturală			
Asigurarea unui nivel sporit de servicii a populației și echilibrarea accesului la servicii 1. Asigurarea accesului egal și sporit la servicii de educație pentru toți locuitorii.	Amplasarea echilibrată a dotărilor de învățământ în vederea asigurării accesului populației școlare la forme diversificate și superioare de învățământ	I- II-III	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Sporirea rolului educațional al învățământului primar în formarea deprinderilor comportamentale și a celor practice, în corelare cu specificul meșteșugurilor și obiceiurilor tradiționale, cu respectul pentru mediul înconjurător, valorile naturale și culturale, precum și nevoile de modernizare	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Completarea și modernizarea rețelei dotărilor de învățământ, în funcție de nevoile proprii și exigențele contemporane- prin dezvoltarea învățământului preșcolar și primar în toate localitățile și accentuarea rolului său educațional	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Reabilitarea și modernizarea unităților de învățământ existente	I	Consiliul Județean
	Asigurarea spațiilor de cazare pentru elevii interni în învățământul liceal și postliceal	I	Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Dezvoltarea învățământului liceal, a celui vocațional îndeosebi corelat cu specificul activităților din zonă; prin înființarea de noi unități în orașele Sebiș, Ineu, Pâncota, Lipova, Curtici, Nădlac, Chișineu-Criș, Sântana, Pecica și comunele Săvârșin, Gurahonț, Cermei; diversificarea specializărilor în unitățile existente în domenii cum sunt: tehnologiile ambientale de refacere a mediului, informatică, turism, textile, prelucrarea lemnului / produselor alimentare, agricultură/silvicultură s.a.;	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean MECT Guvern

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Dezvoltarea învățământului gimnazial în localitățile rurale cu număr optim de elevi și accesibilitate bună, precum și în localitățile urbane, în funcție de necesarul stabilit prin studii specifice și documentațiile de urbanism;	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
2.Creșterea calității și diversificarea serviciilor de educație	Dezvoltarea învățământului universitar în municipiul Arad în vederea acoperirii necesarului de specializări în domenii de excelență și crearea unui centru de cercetare – dezvoltare-inovare în domeniul tehnic, corelat cu nevoile sectoarelor economice locale și regionale;	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Srijinirea dezvoltării activităților de cercetare-inovare în domeniul viticulturii – Miniș comuna Ghioroc	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean MECT
	Diversificarea specializărilor în unitățile de învățământ liceale și postliceale în domenii cum sunt: informatică, turism, textile, prelucrarea lemnului / produselor alimentare, agricultură/silvicultură, ecologie s.a.;	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean
	Srijinirea unor activități extracuriculare cu rol de educație în domeniul cunoașterii și protecției mediului înconjurător- tabere de creație în mijlocul naturii, tabere ecologice s.a.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean, ONG-uri
	Îmbunătățirea condițiilor de funcționare a unităților școlare din toate localitățile prin: reparații curente, asigurarea condițiilor igienice de bază, asigurarea echipării specifice a spațiilor specializate – biblioteci, săli de sport, ateliere, grădină, locuri de joacă/sport s.a. – facilități pentru persoane cu nevoi speciale, spații de cazare pentru elevi;	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar Județean MECT

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
3. Asigurarea condițiilor optime pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației	Inițierea de spitale în orașele Pâncota, Curtici, Pecica, Nădlac, cu capacități până la 100 paturi pentru înscrierea în indicatorii de definire a localităților urbane (Legea 351/2001)	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Autoritatea de Sănătate Publică
	Modernizarea unităților medicale (spitale, policlinici) din toate localitățile urbane;	I- II	
	Asigurarea necesarului de cadre medicale și dotări minime de bază în localitățile rurale (Ignești, Șiștarovăț, Almaș, Șintea Mare, Pilu, Grăniceri, Conop, Olari, Cermei)	I	
	Sprijinirea ONG-urilor în asigurarea serviciilor de consiliere, ajutor și asistență pentru persoane cu probleme deosebite;	I	
	Dezvoltarea serviciilor de educație sanitară în vederea prevenirii îmbolnăvirilor și a fenomenelor de devianță socială.	I- II	Autoritatea de Sănătate Publică, ONG
4. Îmbunătățirea dotărilor de cultură în corelare cu nevoile populației și resursele de patrimoniu cultural local și regional	Reabilitarea caselor de cultură existente, cluburilor, sălilor de bibliotecă și revenirea la funcția lor culturală	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Introducerea în circuitul cultural parțial/total a caselor/ castelelor/palatelor cu valoare de patrimoniu național	I- II	DCCPN Arad ONG, proprietari
	Crearea de noi dotări de tip club / casă de cultură cu funcțiuni polivalente destinate tinerilor / vârstnicilor în localitățile rurale	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Mediatizarea și includerea muzeelor, caselor memoriale, alături de monumentele istorice în trasee turistice	I- II	Complexul Muzeal Arad DCCPN Arad
	Promovarea și valorificarea resurselor etnografice și meșteșugărești prin organizarea de târguri și serbări populare	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Promovarea unor programe de educație ecologică pentru populație prin rețeaua de dotări culturale.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
5. Asigurarea accesului locuitorilor la dotări de sport și agrement	Amenajarea/ modernizarea dotărilor sportive și de agrement din localitățile urbane	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Investitori privați
	Diversificarea ofertei de dotări sportive și de agrement, prin utilizarea resurselor naturale ale zonei, pentru desfășurarea unor activități sportive de interes turistic: schi, patinaj, turism sportiv, mountain bike, zbor cu parapanta, sporturi nautice, înot, pescuit și vânat sportiv s.a.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Crearea bazelor sportive și de agrement în zone cu potențial turistic și în stațiunile balneo- climaterice Moneasa, Lipova	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale Investitori privați
	Creșterea gradului de dotare cu săli de sport a localităților rurale	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
3.3. Locuire			
1. Asigurarea condițiilor de locuire la standarde moderne pentru populație	Sprijinirea construcției de locuințe conform standardelor europene; asigurarea confortului locuirii prin realizarea dotărilor conexe în zonele de locuit, utilizarea eficientă a resurselor de teren, vegetație, cadru natural prin realizarea documentațiilor de urbanism	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Reglementarea prin documentații de urbanism a construcției de locuințe cu respectarea specificului local (dimensiuni, materiale, tratarea fațadelor, tratarea/amenajarea spațiilor verzi, împrejmuiri) în localitățile rurale și în orașele cu zone construite tradiționale.		
	Reabilitarea fondului de locuințe în vederea îmbunătățirii confortului și a valorii estetice în toate localitățile urbane și rurale din zonele situate pe artere majore de circulație/situate în zona de frontieră/în zone cu valoare turistică/ (Valea Mureșului, Podgoria Aradului, Depresiunea Gurahonț-Hălmagiu, Munții Codru Moma, s.a.).		

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Dezvoltarea fondului locativ în scopul acoperirii cererii de locuințe noi, a modernizării și creării unui circuit de imobiliar adaptat nevoilor pieței.	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale

     -- realizat,   - nerealizat,   - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul structura teritoriului subdomeniul rețeaua de localități au fost formulate două obiective, pentru subdomeniul infrastructura socio-culturală cinci obiective iar pentru subdomeniul locuire a existat un singur obiectiv specific.

Actuala documentație propune un set de obiective specifice care preiau și actualizează anumite elemente ce se regăseau în documentația anterioară.

Apar însă și elemente noi, actualizate care vor asigura teritoriului județului Arad o viziune nouă de dezvoltare în subdomeniul rețelei de localități.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut câteva măsuri și acțiuni prioritare care au fost identificate ca fiind **permanente iar una nerealizată**, deci care ar putea avea continuitate și în actuala documentație PATJ Arad, pentru orizontul anilor 2030. Dintre aceste măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor subdomeniului rețelei de localități putem menționa:

- Asigurarea dotărilor sanitare, de învățământ, culturale și echiparea tehnico-edilitară a orașelor în conformitate cu prevederile Legii 351/2001, Anexa II;
- Amplasarea echilibrată a dotărilor de învățământ în vederea asigurării accesului populației școlare la forme diversificate și superioare de învățământ;
- Dezvoltarea învățământului gimnazial în localitățile rurale cu număr optim de elevi și accesibilitate bună, precum și în localitățile urbane, în funcție de necesarul stabilit prin studii specifice și documentațiile de urbanism;
- Înființarea de spitale în orașele Pâncota, Curtici, Pecica, Nădlac, cu capacități până la 100 paturi pentru înscrierea în indicatorii de definire a localităților urbane (Legea 351/2001);
- Modernizarea unităților medicale (spitale, policlinici) din toate localitățile urbane;
- Reabilitarea caselor de cultură existente, cluburilor, sălilor de bibliotecă și revenirea la funcția lor culturală;
- Promovarea și valorificarea resurselor etnografice și meșteșugărești prin organizarea de târguri și serbări populare;
- Amenajarea/ modernizarea dotărilor sportive și de agrement din localitățile urbane;
- Diversificarea ofertei de dotări sportive și de agrement, prin utilizarea resurselor naturale ale zonei, pentru desfășurarea unor activități sportive de interes turistic: schi, patinaj, turism sportiv, mountain bike, zbor cu parapanta, sporturi nautice, înot, pescuit și vânat sportiv s.a.

- Sprijinirea construcției de locuințe conform standardelor europene; asigurarea confortului locuirii prin realizarea dotărilor conexe în zonele de locuit, utilizarea eficientă a resurselor de teren, vegetație, cadru natural prin realizarea documentațiilor de urbanism
- Reabilitarea fondului de locuințe în vederea îmbunătățirii confortului și a valorii estetice în toate localitățile urbane și rurale din zonele situate pe artere majore de circulație/situate în zona de frontieră/în zone cu valoare turistică/ (Valea Mureșului, Podgoria Aradului, Depresiunea Gurahonț-Hălmagiu, Munții Codru Moma, s.a.).

Chiar dacă nu au fost incluse între măsurile care sunt realizate sau cele permanente putem considera că **sunt necesare, în continuare:**

- Îmbunătățirea nivelului de dotare a localităților urbane, conform legislației în vigoare (Legea 351/2001);
- Asigurarea necesarului de cadre medicale și dotări minime de bază în localitățile rurale;
- Dezvoltarea învățământului liceal, a celui vocațional îndeosebi corelat cu specificul activităților din zonă;
- Dezvoltarea localităților rurale cu rol de servire în zonele de rural profund propus;
- Crearea prin parteneriat voluntar a zonei periurbane a municipiului Arad în vederea cooperării eficiente și reciproc-avantajoase a municipiului cu localitățile urbane și rurale din vecinătate;

4. INFRASTRUCTURI TEHNICE MAJORE

4.1. Gospodărirea apelor

Alimentare cu apă

Alimentarea cu apă în sistem centralizat se face în toate cele 10 UAT-urile din mediul urban și în 56 UAT-uri din mediul rural. La nivel județean populația alimentată prin sistem centralizat are o pondere de cca. 74%, gradul de acoperire fiind mai mare în mediul urban (80% din ponderea județeană).

Pe teritoriul județului există microsisteme zonale care alimentează cu apă mai multe localități, sursa de apă a tuturor sistemelor fiind sursa subterană, cu excepția sistemelor Hălmăgel, Moneasa și Sebiș:

- Microsistemul zonal Arad, asigură cu apă potabilă mun. Arad și orașele și comunele din jurul Aradului: Zădăreni, Fântânele, Vladimirescu, Livada, Șofronea, Zimandu Nou, oraș Sântana, Olari, oraș Curtici, Dorobanți;
- Microsistemul zonal Păuliș-Ghioroc deservește comunele: Șiria, Covăsânț, Ghioroc, Păuliș din sursa de apă Ghioroc;
- Microsistemul zonal Chișineu Criș asigură apă potabilă a orașului Chișineu Criș și a localităților Socodor, Nădab, Sinteia Mare din sursa Chișineu Criș;
- Microsistemul zonal Ineu asigură apă potabilă orașului Ineu și localităților Șicula și Mocrea din sursa Ineu;
- Microsistemul zonal Bocsig asigură apă potabilă localităților Bocsig, Mănerău, Răpsig, Beliu, Archiș, Tăgădău, Lunca Teuzului, Craiva, Coroi din sursa Bocsig;
- Microsistemul zonal Sebiș asigură apă potabilă orașului Sebiș și localităților Voivodeni, Aldești, Bârsa, Chisindia, Buteni, Berindia, Livada, Sălăjeni din sursa Sebiș;

- Microsistemul zonal Gurahonț deservește localitățile Almaș, Cil, Bontești, Iosaș, Pescari, Feniș, Hontișor, Brazii, Buceava-Șoimuș, Mădrigești din sursa Gurahonț;
- Microsistemul zonal Hălmăgel deservește localitățile Hălmăgel, Hălmăgiu, Vârfurile din sursa Hălmăgel.

O problemă specifică județului este conținutul mare de fier și mangan al apei captate din subteran, fapt care necesită tratarea suplimentară a apei pentru potabilizare.

Apa distribuită prin sistem centralizat este corespunzătoare din punct de vedere calitativ și în cantitate suficientă.

Gradul de acoperire al tramei stradale cu rețele de distribuție apă potabilă de 100% nu este realizat în nici una dintre localitățile județului.

Canalizare ape uzate

Canalizarea apei uzate se realizează în toate localitățile urbane din județ și funcționează în sistem divisor și mixt. Gradul de acoperire al tramei stradale cu rețele de canalizare apă uzată este de cca. 80% în municipiul Arad și relativ scăzut în celelalte orașe.

Stațiile de epurarea apă uzată din municipiul Arad și orașele Ineu, Lipova și Pecica sunt modernizate și re tehnologizate prin proiecte cu finanțare din programul PHARE și Fonduri de Mediu.

În mediul rural sistemele de canalizare existente deservește câteva gospodării sau blocuri din satul reședință de comună și descarcă apele colectate în fose sau direct în emisari, fără epurare. Sisteme de canalizare cu epurarea apelor uzate există în comunele Gurahonț, Moneasa și Vladimirescu, aceasta din urmă evacuând apele uzate în rețeaua municipiului Arad.

Comunele Almaș, Gurahonț, Șagu, Săvârșin, Socodor, Vladimirescu, Zărădeni și Zerind au beneficiat de investiții pentru sistemele de canalizare apă uzată prin HG 904/2007 privind unele măsuri pentru realizarea programelor multianuale prioritare de mediu și gospodărirea apelor ce conțin obiective de investiții în infrastructura de mediu.

Îmbunătățirea sistemelor existente de alimentare cu apă și cele de canalizare și epurare apă uzată este inclusă într-un program de investiții pe perioada 2009 – 2038 propus în Master Planul privind alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate în județul Arad, programul acoperă toate localitățile urbane și rurale din județ. Acest program are la bază cerințele și nevoia județului de a se conforma acordurilor dintre Uniunea Europeană și România în Capitolul 22 al Tratatului de Aderare.

Compania de Apă Arad, implementează prin Programul Operațional Infrastructură Mare proiectul: „Fazarea proiectului Extinderea și Modernizarea Infrastructurii de Apă și Apă uzată în județul Arad”. Proiectul continuă lucrările din Programul Operațional Sectorial de Mediu care are perioada de implementare 2015 – 2022 și vizează extinderi și reabilitări ale rețelelor de distribuție apă potabilă și canalizare apă uzată, reabilitarea fronturilor de captare a apei pentru aglomerările Arad, Curtici, Ineu, Nădlac, Păuliș, Pâncota, Sântana, Șiria.

Managementul infrastructurilor de alimentare cu apă și de canalizare apă uzată

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014 – 2020 are ca viziune: „Județul Arad pol de specializare funcțională și inteligentă, susținută de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul european”. În această viziune este intergrată preocuparea constantă pentru calitatea vieții prin asigurarea unui trai confortabil, într-un mediu de viață curat și civilizată, susținut de o infrastructură modernă și de accesul la serviciile publice de bună calitate.

Dezvoltarea județului este concentrată pe creșterea economică, ca rezultat al dezvoltării relației dintre educație, inovare, sectoarele economiei locale specializate funcțional, suprapusă peste interesul pentru calitatea locuirii în comunitățile județului.

Pentru păstrarea forței de muncă și a populației, în general, Strategia de dezvoltare județeană trasează direcțiile de acțiune pentru îmbunătățirea aspectelor care țin de calitatea locuirii:

- infrastructura edilitară de bază (alimentare cu apă, canalizare apă uzată, alimentare cu energie electrică și gaze naturale),
- infrastructura de transport (rutier, feroviar, aerian),
- infrastructura culturală și de petrecere a timpului liber.

Pentru atingerea viziunii de dezvoltare sunt propuse două **obiective strategice** susținute de două **obiective asociate**. Implementarea acestora se realizează printr-o serie de obiective specifice și axe prioritare care cuprind măsuri concrete de acțiune. Măsurile prevăzute pentru calitatea locuirii vor avea condiționări asupra creșterii competitivității economice și vor contribui la valorificarea potențialului turistic, la dezvoltarea agriculturii, la protecția mediului, precum și la dezvoltarea administrației publice și a cooperării transfrontaliere.

Obiectivul strategic: Creșterea calității locuirii

Creșterea calității locuirii reprezintă ansamblul de măsuri pentru regenerarea comunităților, în special privind calitatea locuințelor și a infrastructurii edilitare.

Dezvoltarea infrastructurii locale (tehnico-edilitară, de transport, de servicii publice) influențează nivelul de trai al locuitorilor și potențialul economic al comunităților existente în județ.

Pentru a putea deveni o zonă atractivă pentru resurse de înaltă specializare, județul Arad trebuie să asigure condiții minime de bază și confort în privința dotării edilitare.

Obiectiv specific 1: Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară)

Regenerarea comunităților impune rezolvarea problemelor importante pentru comunitate și anume:

- asigurarea de condiții decente de locuit atât în mediul urban, cât și în cel rural;
- existența unei infrastructuri de transport pentru accesul facil al locuitorilor în interiorul localităților și în afara acestora;
- dezvoltarea rețelelor de servicii pentru asigurarea accesului populației la rețelele de apă potabilă, canalizare apă uzată, energie electrică, gaze naturale;
- elaborarea de programe de curățire a teritoriului intra și extravilan;
- crearea de spații speciale pentru activități recreative, sport, agrement.

Extinderea și modernizarea rețelelor de servicii, în scopul creșterii procentului de populație care beneficiază de accesul la rețelele de alimentare cu apă și de canalizare apă uzată reprezintă una dintre măsurile necesare atingerii obiectivului specific prezentat.

Master Planul privind alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate în județul Arad reprezintă pentru județ, strategia de dezvoltare a serviciilor de apă și canalizare pe o perioadă de 30 de ani, începând cu anul 2008.

Obiectivul Master Planului este acela de a se asigura că localitățile urbane și rurale ale județului se conformează obligațiilor asumate de România prin Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană, care decurg din:

- Directiva Consiliului 98/83/CEE referitoare la calitatea apei destinate consumului uman;
- Directiva Consiliului 91/271/CEE referitoare la tratamentul apei uzate.

Programul de investiții pe 30 de ani a fost împărțit în trei faze distincte, acoperind programul de investiții prioritare din perioada 2008-2013 (realizate cu finanțare de la Uniunea Europeană, prin Fonduri de Coziune), cu programe consecutive pe 5 ani pentru perioada rămasă din Master Plan.

Faza 1: Investiții prioritare – perioada 2008 - 2013

Investițiile din această etapă au acoperit cerințele de conformitate la Directiva 91/271/CEE cu amendările sale privind aglomerări mai mari de 10.000 locuitori echivalenți, și orice investiții critice cerute pe baza prevederilor Directiva 98/83/CEE.

Faza 2: perioada 2013 - 2018

Etapa a doua a investițiilor prioritare a fost elaborată având la bază faptul că toate localitățile care nu sunt acoperite de etapa întâi a programului cu o populație mai mare de 50 de locuitori (se aplică aproape la tot județul) vor avea nevoie de o alimentare acceptabilă cu apă potabilă, care să se conformeze cu prevederile Directivei 98/83/EEC până în anul 2015.

Programul privind colectarea și epurarea apelor uzate se aplică numai pentru acele localități care pot fi clasificate ca aglomerări pe baza definițiilor din Directiva 91/271/EEC și cu o populație echivalentă mai mare de 2000 de locuitori.

Faza 3: perioada 2018 - 2038

Programul de investiții pentru serviciile de alimentare cu apă, colectare și epurare a apelor uzate prevede necesitatea menținerii infrastructurilor corespunzătoare în stare bună, dar fără investiții în noile infrastructuri. Pentru această sunt conturate următoarele investiții:

Sector Apă:

- înlocuirea continuă a echipamentelor mecano-electrice de la fronturile de captare pentru a îmbunătăți eficiența energetică, reabilitarea componentelor majore structurale la captările de suprafață, înlocuirea sistemelor SCADA la fronturile de captare apă subterană;
- reabilitarea facilităților existente în stațiile de tratare a apei și dotarea cu facilități suplimentare acolo unde calitatea apei ridică probleme, reabilitarea componentelor structurale majore ale stațiilor de tratare, analizarea suplimentării capacității de tratare o dată cu schimbările privind cererea de apă potabilă;
- continuarea reabilitărilor și înlocuirilor de rețele de apă, extinderea rețelelor atât cât este necesar în conformitate cu planurile urbanistice ale localităților, continuarea înlocuirii rețelelor pe baza rezultatelor campaniei de control al pierderilor de apă.

Sector Apă uzată:

- înființarea serviciilor de canalizare în localitățile rurale, care nu au avut termen de conformare anul 2018;
- continuarea reabilitării rețelelor existente de canalizare, dezvoltarea unui model hidraulic pentru localitățile urbane importante, reconfigurarea rețelelor pe baza rezultatelor modelului hidraulic al rețelelor, dotarea cu echipament care să colecteze materialul vidanjabil din fosele septice;
- construirea completă a facilităților de epurare a apei uzate pentru localitățile din mediul rural, înlocuirea echipamentelor mecano-electrice din stațiile de epurare, analizarea eficienței stațiilor de epurare în funcțiune și modificarea lor acolo unde este necesar;
- extinderea facilităților de tratare a nămolului din stațiile de epurare, începerea evacuării nămolului pe terenuri în conformitate cu legislația din domeniu.

Pentru folosirea eficientă a surselor de apă și a stațiilor de tratare apă existente, localitățile județului au fost grupate în „zone”, astfel încât să fie alimentate, pe cât posibil, din aceeași sursă. Localitățile care nu au fost incluse în aceste zone au surse de apă potabilă individuale, adecvate prevederilor Directivei 98/83/CEE. Există șase localități pentru care nu sunt prevăzute investiții, acestea având populație mai mică de 50 de locuitori, valoarea prag prevăzută de Directivă.

Zonele de serviciu privind alimentarea cu apă identificate și gestionate de către Compania Regională sunt:

Nr. crt.	Zonă de deservire	Localități componente		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
1	Arad	Arad Fântânele Frumușeni Șofronea Curtici Dorobanți Macea Livada Zimandu Nou Șimand Sântana Olari Vladimirescu Șagu Vinga Zădăreni Felnac Secusigiu	municipiul Arad Fântânele Tisa Nouă Aluniș Frumușeni Șofronea Sânpaul Curtici Dorobanți Macea Sânmartin Livada Sânleani Andrei Șaguna Zimandu Nou Zimandcuz Șimand Sântana Caporal Alexa Olari Șintea Mică Vladimirescu Mândruloc Cicir Horia Cruceni Șagu Firiteaz Fiscut Hunedoara Timișană Mailat Mănăștur Vinga Bodrogu Nou Zădăreni Felnac Călugăreni Munar Sânpetru German Satu Mare Secusigiu	255.298
2	Birchiș	Birchiș	Birchiș Căpâlnaș Ostrov	3.868

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Nr. crt.	Zonă de deservire	Localități componente		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
		Bata Săvârșin (parțial)	Virismort Bata Bacău de Mijloc Bulci Țela Căprioara Valea Mare	
3	Bocsig	Bocsig Beliu Craiva Cărand Archiș Hășmaș Cermei (parțial)	Bocsig Colonia Bocsig Mânerău Răpsig Beliu Benești Bochia Vasile Goldiș Secaci Tăgădău Ciuntești Chișlaca Coroi Craiva Mărăuș Rogoz de Beliu Șiad Susag Stoinești Tălmaci Cărand Seliște Archiș Bârzești Groșeni Nermiș Hășmaș Comănești Agrîșu Mic Botfei Clit Urvișu de Beliu Avram Iancu	14.571
4	Chișineu Criș	Chișineu Criș Socodor Sintea Mare	Chișineu-Criș Nădab Socodor Sintea Mare Adea Țipar	17.843

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Nr. crt.	Zonă de deservire	Localități componente		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
		Mișca	Mișca Satu Nou Vânători Zerindu Mic	
5	Ghioroc	Șiria Covăsânț Ghioroc Păuliș	Galșa Mâsca Șiria Covăsînț Cuvin Ghioroc Miniș Barațca Cladova Păuliș Sâmbăteni	19.012
6	Gurahonț	Gurahonț Almaș Dieci Brazii Pleșcuța	Gurahonț Bontești Dulcele Honțișor Feniș Pescari Iosaș Mustești Valea Mare Zimbru Almaș Cil Rădești Joia Mare Cociuba Crocna Dieci Roșia Revetiș Brazii Buceava Șoimuș Iacobini Mădrigești Secaș Aciuța Budești Dumbrava Gura Văii Pleșcuța Rostoci Tălagiu	12.184

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Nr. crt.	Zonă de deservire	Localități componente		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
7	Hălmăgel	Hălmăgel Hălmagiu Vârfurile	Hălmăgel Târnăvița Țohești Luncșoara Sârbi Bodești Bănești Brusturi Cristești Hălmagiu Ionești Leasa Leștioara Poienari Țărmure Tisa Avram Iancu Groși Lazuri Măgulicea Mermești Poiana Vârfurile Vidra	8.516
8	Ineu	Ineu Șicula	Ineu Mocrea Chereluș Gurba Șicula	14.798
9	Lipova	Lipova Zăbrani	Lipova Radna Șoimoș Chesinț Neudorf Zăbrani	15.708
10	Moneasa	Moneasa Dezna	Moneasa Rănușa Buhani Dezna Laz Neagra Slatina de Criș	2.579
11	Nădlac	Nădlac	Nădlac	8.144
12	Pâncota	Pâncota Seleuș	Pâncata Măderat Iermata	10.375

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Nr. crt.	Zonă de deservire	Localități componente		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
			Moroda Seleuș	
13	Pecica	Pecica	Pecica Bodrogu Vechi Sederhat Turnu	13.024
14	Sebiș	Sebiș Buteni Chisindia Bârsa Ignești	Sebiș Donceni Prunișor Sălăjeni Buteni Berindia Cuied Păulian Chisindia Păiușeni Văsoaia Aldești Bârsa Hodiș Voivodeni Ignești Minead Nădălbești Susani	14.121
15	Semlac	Semlac	Semlac	3.787
16	Tauț	Tauț Târnova Șilindia	Tauț Minișel Minișul de Sus Nadăș Agrîșu Mare Arăneag Chier Drăuț Dud Târnova Camna Iercoșeni Luguzău Satu Mic Șilindia	9.376
	TOTAL			423.204

Sursă date: Master Planul privind alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate în județul Arad, 2008

Zona de deservire cu apă Arad - este cea mai extinsă, care va acoperi 41 de așezări separate. Se propune folosirea în continuare a stației de tratare apă Arad și extinderea magistrelor de transport și a rețelelor de distribuție apă potabilă

Zona de deservire Birchiș – are ca propuneri executarea de foraje noi de mare adâncime, stație de clorinare și extinderea rețelelor de distribuție apă potabilă în toate satele comunelor Birchiș și Bata, precum și în satele Căprioara și Valea Mare din comuna Săvârșin.

Zona de deservire Bocsig – are ca propuneri reabilitarea forajelor existente aflate în funcțiune (3 buc), reabilitarea majoră a stației de tratare a apei, reabilitarea rezervoarelor existente la Bocsig, extinderea rețelei de alimentare cu apă în toate localitățile cuprinse în această zonă.

Zona de deservire Chișineu Criș – are ca propuneri reabilitarea forajelor de mare adâncime (12 buc), a stației de tratare a apei, a stațiilor de pompare apă de la Chișineu Criș, reabilitarea și extinderea rețelelor de apă în toate localitățile cuprinse în zonă.

Zona de deservire Ghioroc – are ca propuneri reabilitarea forajelor existente (Ghioroc), construcția de rezervoare de apă, instalație automată de dezinfecție cu clor (Ghioroc, Șiria), construcția de stații de pompare apă (Galsa, Mășca, Cladova, Covășânt), reabilitarea magistralilor de apă și extinderea rețelei de distribuție apă în toate localitățile cuprinse în zonă.

Zona de deservire Gurahonț – are ca propuneri reabilitarea forajelor de mare adâncime existente (10 buc), reabilitarea facilităților de tratare a apei și a stațiilor de pompare apă în satele comunei Gurahonț. Furnizarea apei potabile în toate localitățile cuprinse în zonă.

Zona de deservire Hălmăgel – are ca propuneri extinderea stației de tratare a apei existentă la Hălmăgel și furnizarea apei potabile în toate localitățile cuprinse în zonă.

Zona de deservire Ineu – are ca propuneri suplimentarea forajelor de apă existente (2 buc), reabilitarea stației de tratare a apei, a stației de pompare apă și suplimentarea capacității de stocare apă cu 250m³ (Ineu), înlocuirea magistralei de apă (Ineu) și extinderea rețelelor de distribuție apă potabilă (sat Mocrea și comuna Șicula).

Zona de deservire Lipova – are ca propuneri extinderea rețelei de apă potabilă în comuna Zăbrani și sat Șoimoș (or. Lipova).

Zona de deservire Moneasa – reabilitarea forajului existent și extinderea cu încă un foraj (Moneasa), reabilitare stație de tratare apă și stații de pompare apă (Moneasa), extinderea alimentării cu apă în toate satele comunei Dezna.

Zona de deservire Nădlac – are ca propuneri reabilitarea forajelor de apă (3 buc) și realizarea de noi foraje (3 buc), stație de pompare apă, și instalație de clorinare apă noi, reabilitarea și extinderea rețelei de distribuție apă în oraș.

Zona de deservire Pâncota – are ca propuneri extinderea rețelei de apă în Pâncota și extinderea magistralei de apă pentru alimentarea comunei Seleuș:

Zona de deservire Pecica – are ca propuneri extinderea rețelei de apă în satele zonei.

Zona de deservire Sebiș – are ca propuneri reabilitarea stației de tratare a apei de la Sebiș, furnizarea apei în toate localitățile zonei.

Zona de deservire Semlac – are ca propuneri reabilitarea forajelor de apă existente (3 buc) și asigurarea clorinării apei prelevate.

Zona de deservire Tăut – are ca propuneri foreje noi de apă și dezinfecția apei prelevate, extinderea rețelei de apă potabilă către toate localitățile zonei.

Pentru canalizarea și epurarea apelor uzate sunt propuse aglomerări sau grupuri de aglomerări, acolo unde este fezabil din punct de vedere tehnic, pentru a fi deservite de o singură stație de epurare.

Aglomerarea este definită (cf. Directivă 91/271/CEE) ca „zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt concentrate suficient, astfel încât să fie posibilă colectarea apelor urbane reziduale în vederea dirijării lor către o stație de epurare/un punct final de evacuare”. Limitele unei aglomerări pot să coincidă sau nu cu granițele unei unități administrative; câteva unități

administrative (adiacente) sau o singură unitate administrativă poate constitui o aglomerare, dacă ele reprezintă zone suficient de concentrate, separate în teritoriu.

La nivel județean, Master Planul propune următoarele aglomerări (grupări apă uzată):

Nr.crt.	Grupare apă uzată	Localități din cadrul grupării		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
1	Arad	Arad Fântânele (parțial) Vladimirescu Zădăreni Felnac (parțial) Șofronea (parțial) Zimandu Nou Livada	Arad Fântânele Vladimirescu Mândruloc Cicir Horia Zădăreni Felnac Șofronea Andrei Șaguna Zimandu Nou Zimandcuz Livada Sânleani	199.487
2	Apateu	Apateu Șepreuș Cermei	Apateu Șepreuș Cermei Șomoșcheș	7.653
3	Chișineu Criș	Chișineu Criș Socodor	Chișineu Criș Nădab Socodor	10.682
4	Curtici	Curtici Macea Dorobanți	Curtici Macea Sânmartin Dorobanți	15.941
5	Gurahonț	Gurahonț	Gurahonț	2.020
6	Ineu	Ineu Șicula Bocsig Beliu	Ineu Mocrea Șicula Bocsig Colonia Bocsig Beliu Tăgădău	17.345
7	Lipova	Lipova	Lipova Radna Șoimoș	11.236
8	Nădlac	Nădlac	Nădlac	8.144
9	Pâncota	Pâncota Seleuș Șiria	Pâncota Măderat Seleuș Galșa Șiria Mâsca	19.278

Nr.crt.	Grupare apă uzată	Localități din cadrul grupării		Populație potențial deservită
		UAT	localități	
		Târnova	Târnova	
10	Păuliș/Ghioroc	Covăsinț Ghioroc Păuliș	Covăsinț Cuvin Ghiorac Miniș Păuliș	8.502
11	Pecica	Pecica	Pecica	11.452
12	Șagu	Șagu	Șagu	2.023
13	Sântana	Sântana Olari	Sântana Caporal Alexa Olari	14.430
14	Sebiș	Sebiș Buteni	Sebiș Buteni	7.478
15	Secusigiu	Secusegiu	Secusigiu Sânpetru German	4.312
16	Șeitin	Șeitin	Șeitin	6.783
17	Semlac	Semlac	Semlac	3.787
18	Șimand	Șimand	Șimand	4.144
19	Vinga	Vinga	Vinga	4.218
20	Zăbrani	Zăbrani	Zăbrani	2.299
	TOTAL			361.214

Sursă date: Master Planul privind alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate în județul Arad, 2008

Aglomerarea Arad – are ca propunere realizarea/reabilitare de rețele colectoare în satele Cicir, Horia, Mândruloc din comuna Vladimireascu și în toate satele din comunele Felnac, Livada, Șofronea, Zădăreni, Zimandu Nou și de a evacua apele uzate în stația de epurare a mun. Arad;

Aglomerarea Apateu – are ca propunere realizarea unui sistem regional cu rețele de canalizare și stație de epurare în Apateu, la care să se racordeze colectoarele de canalizare din comunele Cermei, Șepreuş, cu transferarea apelor uzate în stația de epurare de la Apateu;

Aglomerarea Chișineu Criș – are ca propunere extinderea rețelei de canalizare și reabilitarea stației de epurare din oraș, realizarea de colectoare de canalizare în satul aparținător Nădab și satul Socodor cu transferarea apelor uzate în stația de epurare de la Chișineu Criș;

Aglomerarea Curtici – are ca propunere extinderea și reabilitarea rețelei de canalizare din oraș, realizarea unei stații noi de epurare a apelor uzate (15.000 l.e.), realizarea de colectoare de canalizare în satele comunelor Dorobanți și Macea cu transfer al apelor uzate în noua stație de epurare de la Curtici;

Aglomerarea Gurahonț – are ca propunere extinderea rețelei de canalizare, reabilitarea și extinderea stației de epurare existente pentru asigurarea tratării complete a apei uzate numai în satul Gurahonț, celelalte localități ale comunei neputând fi incluse, din punct de vedere economic, într-un proiect regional;

Aglomerarea Ineu – are ca propunere extinderea rețelei de canalizare și finalizarea stației de epurare din oraș, se vor realiza rețele de canalizare în satele adiacente Beliu și Tăgădău (comuna Beliu), Bocsig și Colona Bocsig (comuna Bocsig), Mocrea, Șicula cu transfer al apelor uzate în stația de epurare de la Ineu;

Aglomerarea Lipova – are ca propunere extinderea rețelelor de canalizare în satele aparținătoare Radna și Șoimoș, precum și reabilitarea și extinderea stației de epurare existente în oraș (la 12.000 I.e.) pentru asigurarea îndepărtării nutrienților de pe tot fluxul instalației;

Aglomerarea Nădlac – este formată numai din oraș deoarece nu există zone adiacente care să se poată include, în mod economic, într-un proiect regional. Are ca propunere extinderea rețelei de canalizare și construirea unei stații noi de epurare (10.000 I.e.) cu asigurarea completă a treptei secundare (biologice);

Aglomerarea Pâncota – are ca propunere extinderea rețelei de canalizare în oraș, construirea unei stații noi de epurare (20.000 I.e.) cu treaptă secundară (biologică) completă și îndepărtarea nutrienților care să deservească toată aglomerarea. În localitățile adiacente Măderat (Pâncota), Seleuș (comuna Seleuș), Gașa, Mâsca, Șiria (Șiria) și Târvova (Târnova) se realizează rețele de canalizare cu transfer la stația de epurare Pâncota;

Aglomerarea Păuliș-Ghioroc – are ca propunere realizarea de rețele noi de canalizare în localitățile incluse în aglomerare Covăsint (comuna Covăsint), Ghioroc, Cuvin, Miniș (comuna Ghioroc), Păuliș (comuna Păuliș), cu transfer într-o stație nouă de epurare pentru grup (10.000 I.e.) situată la sud de Păuliș;

Aglomerarea Pecica – este formată numai din oraș, dat fiind faptul că satele adiacente Turnu și Sederhat nu sunt rentabile să fie incluse într-un proiect regional. Propunerile pentru aglomerarea sunt extinderea și reabilitarea rețelelor de canalizare, extinderea stației de epurare (la 15.000 I.e.);

Aglomerarea Șagu – este formată numai din localitatea Șagu, nefiind economic introducerea de localități adiacente într-un proiect regional. Propunerea pentru aglomerarea este de realizare a unui sistem de canalizare format din rețea de canale, stație de pompare apă uzată și stație de epurare cu treaptă secundară completă;

Aglomerarea Sântana – are ca propunere extinderea și reabilitarea rețelei de canalizare din oraș și construirea unei stații noi de epurare (15.000 I.e.) cu asigurarea tratării secundare (biologice) complete și îndepărtarea nutrienților, care să deservească aglomerarea. În satele adiacente Caporal Alexa și Olari se propun rețele noi de canalizare cu transfer al apei uzate la stația de epurare de la Sântana;

Aglomerarea Sebiș – are ca propunere extinderea rețelelor de canalizare și construirea unei stații noi de epurare (8.000 I.e.), iar pentru satul Buteni, care este inclus în aglomerare, realizarea de rețea de canalizare cu transfer la stația de epurare de la Sebiș;

Aglomerarea Secusegiu – sunt incluse satele Secusegiu și satul învecinat Sânpetru German. Nu sunt identificate alte localități care să fie include, în mod economic, într-un proiect regional. Pentru localitățile din aglomerare se propune realizarea de rețele noi de canalizare cu transfer la o stație nouă de epurare, cu treaptă secundară completă, amplasată la Secusegiu;

Aglomerarea Șeitin - cuprinde numai satul Șeitin, pentru care se propune extinderea rețelei de canalizare și construirea unei stații de epurare locale cu treaptă secundară completă;

Aglomerarea Semlac - cuprinde numai satul Semlac, pentru care se propune realizarea rețelei de canalizare și construirea unei stații de epurare locale cu treaptă secundară completă;

Aglomerarea Șimand - cuprinde numai satul Șimand, pentru care se propune realizarea rețelei de canalizare și construirea unei stații de epurare locale;

Aglomerarea Vinga - nu sunt identificate alte localități care să fie include, în mod economic, într-un proiect regional. Pentru satul Vinga se propune realizarea rețelei de canalizare și construirea unei stații de epurare locale cu treaptă secundară completă;

Aglomerarea Zăbrani - nu sunt identificate alte localități care să fie include, în mod economic, într-un proiect regional. Pentru satul Zăbrani se propune realizarea rețelei de canalizare și construirea unei stații de epurare locale cu treaptă secundară completă.

Măsurile propuse în Master Plan pentru perioada 2019 – 2038 sunt:

Alimentare cu apă:

- municipiul Arad: reabilitare echipamente mecanice și electrice la stația de tratare a apei, la stațiile de pompare a apei pentru aducțiuni și rețele de distribuție a apei, înlocuiri de rețele de distribuție în mediul urban și rural a zonei de serviciu, realizare sistem SCADA, modelare hidraulică pentru rețelele de apă potabilă;
- comuna Almaș, sat Almaș: remedieri la stația de pompare apă;
- comuna Cermei, sat Cermei: reabilitare stație de pompare, renovare rezervor de apă;
- orașele Pâncota, Pecica (Sederhat, Turnu), Sântana (Caporal Alexa), Sebiș: extinderea (realizarea) infrastructurii de apă potabilă în toate localitățile aparținătoare;
- comunele Apateu, Beliu, Bocsig, Brazii, Buteni, Cărand, Cermei, Chisindia, Covășinț, Craiva, Dezna, Dieci, Fântânele, Felnac, Frumușeni, Grăniceri, Gurahonț, Hălmațiu, Hălماغel, Hășmaș, Ignești, Iratoșu, Mișca, Moneasa, Olari, Păuliș, Peregu Mare, Pilu, Săvârșin, Seleuș, Semlac, Socodor, Șagu, Șeitin, Șepreuș, Șicula, Șimand, Șofronea, Tăuț, Târnova, Vărădia de Mureș, Vinga, Vârfurile, Vladimirescu, Zăbrani, Zădăreni, Zărand, Zerind extinderea infrastructurii de alimentare cu apă în toate satele componente ale comunelor;
- comunele Bata, Bârzava, Birchiș, Conop, Petriș, Pleșcuța, Secusigiu, Șilindia, Șiștarovăț, Ususău realizarea sistemului de alimentare cu apă în toate satele comunelor.

Canalizare apă uzată:

- municipiul Arad: reabilitarea echipamentelor mecanice și electrice din stația de epurare, realizarea de tancuri septice pentru satele cu mai puțin de 500 locuitori (populația medie 225 locuitori) și mai mult de 500 locuitori (populația medie 900 locuitori), reabilitarea echipamente la stațiile de pompare pentru rețele de canalizare și transfer, înlocuire de rețele de canalizare în mediul urban și rural, modelare hidraulică pentru rețelele de canalizare;
- oraș Chișineu Criș, sat Nădab: rețea de canalizare nouă, conductă de transfer ape uzate la stația de epurare Chișineu Criș, stație pompare ape uzate în rețea, stație pompare ape uzate pentru transfer la stația de epurare Chișineu Criș;
- oraș Pâncota: rețea canalizare pentru conectare cu conducta de transfer Târnova-stația de epurare Pâncota, stație de pompare pentru transfer ape uzate către stația de epurare Pâncota, sat Măderat: rețea nouă de canalizare, stație de pompare ape uzate;
- oraș Sântana, sat Caporal Alexa: rețea nouă de canalizare, conductă de transfer ape uzate către Sântana, stație de pompare pentru transfer ape uzate;
- comunele Almaș, Beliu, Bocsig, Cermei, Chisindia, Conop, Covăsânț, Dezna, Dieci, Fântânele, Felnac, Ghioroc, Gurahonț, Hălmațiu, Macea, Moneasa, Păuliș, Săvârșin, Semlac, Socodor, Șagu, Șeitin, Șicula, Șofronea, Târnova, Vărădia de Mureș, Vladimirescu, Zădăreni, Zerind extinderea infrastructurii de canalizare și epurare a apelor uzate în toate satele componente;
- comunele Apateu, Archiș, Bata, Birchiș, Bârsa, Bârzava, Brazii, Buteni, Cărand, Craiva, Dorobanți, Frumușeni, Grăniceri, Hălماغel, Hășmaș, Ignești, Iratoșu, Livada, Mișca, Olari, Peregu Mare, Petriș, Pilu, Pleșcuța, Secusegiu, Seleuș, Șepreuș, Șilindia, Șimand, Șiria, Șiștarovăț, Tăuț, Ususău, Vinga, Vârfurile, Zăbrani, Zărand, Zimandu Nou realizarea infrastructurilor de canalizare și epurare a apelor uzate în toate satele componente.

Reabilitările, extinderile și realizările de rețele noi de distribuție a apei potabile cuprind și montarea hidranților exteriori pentru stins incendiu, conform legislației în vigoare: NP 133/2013-

Normativ privind proiectarea, executarea și exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare a localităților, NP 086/2005-Normativ pentru proiectarea, executarea și exploatarea instalațiilor de stingere a incendiilor, SR 4163-1/0995-Alimentare cu apă. Rețele de distribuție. Prescripții fundamentale de proiectare.

Pentru asigurarea protecției resurselor de apă și a apei potabile distribuită pentru consum este necesară asigurarea și menținerea zonei de protecție sanitară și hidrogeologică la sursele de apă, la obiectele sistemelor de alimentare cu apă și canalizare și epurare ape uzate în conformitate cu legislația actuală din domeniu (HG 930/2005, NP 133/2013 și OMS 994/2018). În acest sens se propune menținerea sau instaurarea distanțelor minime pentru zona de protecție sanitară cu regim sever astfel:

- la sursele de apă subterane din stratul freatic dimensiunile minime sunt 50m amonte și 20m aval de captare pe direcția de curgere a apelor subterane și 20m de o parte și de alta a captării. În cazul captării izvoarelor minim 50m în amonte și 20m lateral de o parte și de alta a captării;
- la sursele de apă subterană de adâncime, zona este circulară cu centrul pe poziția forajului și rază de 10m;
- la captările din cursuri de apă zona de protecție sanitară cu regim sever va fi determinată după caracteristicile locale ale albiei. Dimensiunile minime ale zonei vor fi de 100m pe direcția amonte de priză, 25m pe direcția aval de ultimile lucrări componente ale prizei, 25m de o parte și de alta a prizei;
- la captările din lacuri zona de protecție va avea dimensiunile minime 100m radial pe apă față de punctul de captare, 25m radial pe malul unde se află prizea;
- la aducțiunile de apă potabilă 10m de la generatoarele exterioare ale acesteia;
- la instalațiile de tratare a apei 20m de la zidurile exterioare ale acesteia;
- la stațiile de pompare apă 10m de la zidurile exterioare ale clădirilor;
- la stațiile de pompare apă uzată 50m de la zidurile exterioare ale clădirilor;

Potrivit Art. 12 din Anexa la HG 930/2005:

(1) Dimensiunea și configurația zonelor de protecție se stabilesc de către unitățile atestate de autoritatea publică centrală din domeniul apelor, prin studii hidrogeologice elaborate în conformitate cu instrucțiunile privind delimitarea zonelor de protecție sanitară și perimetrului de protecție hidrogeologică (Ordin nr. 1278/2011), aprobate prin ordin al conducătorului autorității publice centrale din domeniul apelor; zonele de protecție astfel stabilite se reprezintă cartografic pe planul de situație în sistem Stereo 70 al lucrării respective, la o scară corespunzătoare, cu precizarea măsurilor de protecție impuse în conformitate cu prezentele norme.

(2) Deținătorii și/sau operatorii cu orice titlu ai captărilor de ape subterane destinate alimentării centralizate cu apă potabilă vor supune studiile hidrogeologice prevăzute la alin. (1) expertizei efectuate în cadrul Institutului Național de Hidrologie și Gospodărirea Apelor. Fac excepție de la această prevedere captările care furnizează debite medii de până la 10 m³/zi sau care deservesc mai puțin de 50 de persoane.

Distanța de protecție sanitară la stațiile de epurare a apelor uzate din localități este stabilită prin studii de impact asupra sănătății populației și mediului înconjurător elaborate de institute specializate. În lipsa acestora se recomandă, până la elaborarea studiilor, distanțele de 300m pentru stațiile de epurare cu paturi de uscare nămol și 100m pentru stațiile de epurare compacte (monobloc) până la zonele construite (OMS 994/2018).

Utilizarea terenurilor din interiorul zonelor de protecție se face conform prevederilor normativelor menționate.

4.2. Amenajări de îmbunătățiri funciare (irigații, desecări, combaterea eroziunii solului)

Diagnostic și probleme, concluzii din etapele anterioare

Lucrările de îmbunătățiri funciare privesc conservarea și ameliorarea durabilă a calității terenurilor agricole. Pe teritoriul agricol al județului Arad s-au executat lucrări de îmbunătățiri funciare de tip combaterea eroziunii solului, desecări și irigații.

Lucrările de combaterea eroziunii solului (23.197 ha.. ha) au înregistrat o scădere puternică până în anul 2020 cu aprox. 13.000 ha, au fost executate pe suprafețe afectate de procese de degradare care ridică probleme cu privire la folosința terenurilor în agricultură și afectează fertilitatea acestuia. Întreaga suprafață amenajată brută cu lucrări de CES – 10.284 ha era în stare de funcționare la nivelul anului 2019. Cele mai importante sisteme de combaterea eroziunii solului sunt Cermei Tăut, Crișul Alb, Mureș.

Lucrările de desecare (226.742ha. ha) au fost executate pe terenurile afectate de exces de umiditate, de nivelul ridicat al pânzei freactice. Suprafața amenajată brută la desecare era în 2019 de 224.214 ha. din care în stare de funcționare erau 129.069 ha. Cele mai importante sisteme sunt Budier, Canalul Morilor, Chișer Pogonier, Crac Nădlac, Hanioș Vărșand, Ier Arad Frontieră, Mureș Mal Drept, Teuz.

Pentru eliminarea efectelor perioadelor secetoase au fost executate lucrări de irigații pe o suprafață de aproape 29.139 ha, (în anul 2020 - 23.492 ha.) la: Semlac Pereg, Fântânele Șagu, Păuliș Matca, Mureșel Ier. În anul 2019, din suprafața amenajată netă la irigații de 23.492 ha erau în stare de funcționare numai 424 ha. Suprafața amenajată pentru irigații propusă pentru reabilitat prin PNI este de 22.541 ha. Sunt în derulare proiecte publice și private pentru darea în funcțiune a unor lucrări care să acopere încă 10.000 ha de teren irigat. În anul 2019 a avut loc reabilitarea stației de pompare Păuliș, prin Programul național de reabilitare a infracturii de irigații, cu care se pot iriga 25.000 de hectare terenuri arabile (aprox. 4.000 ha. în zona apropiată municipiului Arad). Pentru stațiile de pompare de bază din amenajările Semlac și Fântânele Șagu și canalele principale s-au întocmit documentații pentru lucrări de reabilitare. Au fost derulate proiecte de reabilitare în zona Șemlac, care acoperă 6000 ha. și în zona Fântânele Șagu unde există posibilitatea de irigare a 8.000 ha.

Lucrările îmbunătățiri funciare fiind executate în majoritate înainte de 1990 necesită reevaluarea și adaptarea lor la cerințele formelor noi de proprietate și a noilor tehnologii agricole precum și măsuri de extindere, reabilitare și modernizare. Asigurarea fondurilor pentru realizarea lucrărilor de întreținere și exploatare a amenajărilor de IF ar rezolva problema celor care sunt nefuncționale din cauza lipsei echipamentelor de exploatare.

Sectorul îmbunătățirilor funciare se mai confruntă cu dificultăți de genul:

- lipsa echipamentelor de udare și distribuția neuniformă a acestora în teritoriu;
- stațiile de pompare sunt echipate cu agregate de pompare cu randamente scăzute, ceea ce conduce la consumuri ridicate de energie electrică;
- imposibilitatea de exploatare în condiții de eficiență economică a suprafețelor amenajate datorita procesele de degradare și distrugere petrecute după 1990;
- fărâmițarea și mărimea redusă a parcelelor cu folosință agricolă (cca. 2,3 ha) cu implicații negative, din punct de vedere tehnic și financiar, în exploatarea, întreținerea și repararea infrastructurii de îmbunătățiri funciare;
- utilizarea extrem de redusă a amenajărilor de irigații;
- amenajarea Mureșel Ier - nu este funcțională pentru că proprietarii de terenuri din zonă nu sunt interesați de acest tip de lucrări, terenurile se află în apropierea Centurii Aradului și a Autostrăzii A1 iar interesul este de a transforma aceste terenuri în zone pentru dezvoltare imobiliară;

- amenajările de irigații Neudorf, Cermei - Șicula, Canalul Morilor, Chisindia Buteni sunt declarate de neutilitate publică și sunt dezafectate;
- disfuncționalități în întreținerea și exploatarea în amenajările pentru desecări (decolmatări, curățire vegetație) și a amenajărilor de combatere a eroziunii solului cu consecințe în diminuarea efectului acestora asupra solului;
- canalele de aducțiune și de distribuție sunt, în mare parte, neimpermeabilizate, înregistrându-se pierderi mari de apă;
- stațiile de pompare sunt echipate cu agregate de pompare cu randamente scăzute, ceea ce conduce la consumuri ridicate de energie electrică;
- suprafața de 10.836 ha din amenajarea pentru desecare cu pompare de la Canalul Morilor nu este funcțională datorită stațiilor de pompare dezafectate. Suprafața respectivă funcționează gravitațional când nivelul apei în emisar permite;
- datorită depozitarii reziduurilor menajere pe marginea sau în interiorul canalelor de desecare, în urma precipitațiilor, reziduurile sunt antrenate de apă, ducând la colmatarea canalelor, podețelor, existând pericolul inundării unor suprafețe de teren sau chiar gospodării și a deteriorării calității apei ce se descarcă în emisari (sau râuri).

Alte probleme vizează:

- pierderile prin infiltrații sunt foarte mari și datorită faptului că nivelul apelor freatice din zonă a scăzut foarte mult, nivelul apei în râul Mureș a scăzut cu mai mult de 5,0 m de la reabilitarea stației Păuliș din anul 1975;
- abaterile de la regimul optim de irigare datorită utilizării extrem de reduse a amenajărilor de irigații poate avea efecte negative asupra solului;
- manifestarea unor fenomene meteorologice deosebit de intense, alternarea unor perioade puternic secetoase cu altele cu precipitații puternice, repetate ca intensitate în aceleași perimetre;
- creșterea costului pomparei apei care conduce la limitarea accesului fermierilor la irigații, precum și reticența acestora în orientarea culturilor către plante care răspund bine la irigații și care au desfacere imediată pe piața internă și externă;
- proiectele de extindere a suprafețelor irigate sunt limitate.

Corelarea Strategiei domeniului infrastructurii de îmbunătățiri funciare a PATJ Arad cu orientările europene, naționale, regionale, județene

Contextul strategic european

În Protocolul de aderare a României la Uniunea Europeană, se face referire la necesitatea ca România să adapteze o serie de acte normative care reglementează activitatea în principalele ramuri ale economiei naționale, a căror activitate trebuie integrată în normele și obligațiile statelor membre, așa cum au fost acestea convenite printr-o serie de regulamente, decizii sau protocoale.

Deșertificarea este o formă de degradare a terenurilor care reprezintă o amenințare tot mai mare în UE. Potrivit studiilor, zonele afectate de deșertificare sunt adesea afectate și de eroziunea solului, de salinizare, de pierderea carbonului organic din sol, de declinul biodiversității și de alunecări de teren. Deși deșertificarea și degradarea terenurilor reprezintă amenințări tot mai mari, încă nu există o viziune comună la nivelul UE care nu dispune de o strategie dedicată sau de un cadru juridic specific în materie de deșertificare. Cu toate acestea, anumiți factori asociați cu deșertificarea și degradarea terenurilor sunt abordați în cadrul unor diverse alte strategii.

- Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru combaterea deșertificării (UNCCD) este un acord internațional care stabilește un cadru global pentru combaterea deșertificării. Aceasta a fost adoptată în 1994, în urma Summitului Pământului de la Rio de Janeiro din 1992;
- Strategia UE privind adaptarea la schimbările climatice adoptată în aprilie 2013 pentru a încuraja statele membre să ia măsuri de adaptare. Aceasta subliniază necesitatea ca UE să ia măsuri pentru a se adapta la efectele inevitabile ale schimbărilor climatice și la costurile economice, de mediu și sociale ale acestora;
- Programul general al Uniunii de acțiune pentru mediu adoptat în noiembrie 2013, pentru a „garanta că, până în 2020 terenurile vor fi gestionate în mod sustenabil în Uniune, solul va fi protejat în mod adecvat, iar refacerea siturilor contaminate va fi în plină desfășurare”;
- Strategia UE pentru păduri adoptată în 2013 a evidențiat că pădurile sunt importante nu numai pentru dezvoltarea rurală, ci și pentru mediu și pentru lupta împotriva schimbărilor climatice. Pădurile joacă un rol important în combaterea degradării terenurilor și a deșertificării;
- Strategia Europa 2020 care reprezintă un program pe zece ani (2010 – 2020) prin care Uniunea Europeană și-a propus să creeze condiții pentru o creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Strategia se fundamentează pe trei priorități tematice, care se întrepătrund și se condiționează reciproc din care se evidențiază ”promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitivă”.

Contextul strategic național

Fenomenul schimbărilor climatice afectează viața comunităților umane putând schimba total parametrii de dezvoltare a acesteia. Dezvoltarea infrastructurii și activității economice trebuie să ia în calcul factorul de risc de mediu determinat fie de fenomenele climatice extreme (inundații, secetă) fie de starea efectivă a mediului (pondere mai mare a precipitațiilor). Lipsa întreținerii și consolidării infrastructurii de protecție poate avea efecte catastrofale și poate favoriza fenomene de mediu ireversibile chiar dacă se întâmplă lent (ex. deșertificare, colmatarea canalelor).

Politica națională în domeniul infrastructurii tehnice din agricultură și protejării solurilor împotriva degradării sub influența efectului schimbărilor climatice se subordonează politicii europene în materie de adaptare la schimbările climatice, combatere a deșertificării și urmărește gestionarea sustenabilă a resurselor naturale, a terenurilor agricole, refacerea zonelor contaminate și degradate.

În această direcție a fost elaborată, printre alte documente strategice, Strategia de Dezvoltare Durabilă a Agriculturii - 2004 (Priorități strategice – Orizont 2025). Această Strategie evidențiază ca prioritate strategică ”Îmbunătățirea activității în domeniul îmbunătățirilor funciare”.

Problematika domeniului este legată și de Strategia Națională de Protecția Mediului – 2004-2025 care a definit ca Obiectiv general - Protecția și valorificarea durabilă a elementelor mediului natural prin identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive. Dezvoltarea infrastructurii și activității economice trebuie să ia în calcul fenomenele climatice extreme (inundații, secetă, eroziuni ale solului, alunecări de teren).

Contextul strategic regional

În afara riscurilor imediate punctuale, datorate unei situații neprevăzute sau accentuării temporare a unor condiții meteo, Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climatice cu efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu: fenomenul de

deșertificare poate fi un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an, scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe.

”Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020” a reprezentat viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională și baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe /comunitare, naționale, regionale și / sau locale. În Regiunea Vest regăsim la nivelul agriculturii o combinație între terenuri mici (sub 20 ha), necompetitive și valorificate pentru producție proprie cât și terenuri mari de peste 50 ha, bine tehnologizate (în general deținute de companii mari) care practică o agricultură cu productivitate înaltă. Lipsa asocierii, fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigațiile necorespunzătoare, unitățile de producție mici și slaba dotare tehnologică sunt câteva din cauzele care nu permit practicarea unei agriculturi eficiente și competitive.

Obiectivul general al Strategiei pentru Dezvoltare Regională 2014 – 2020 pentru Regiunea Vest a fost ca, orientând intervențiile pe nevoile locuitorilor săi, să ajungă la nivelul de calitate a vieții din regiunile puternice ale Europei Centrale. Au fost identificate Prioritățile de dezvoltare dintre care Axa prioritară 6 a vizat Valorificarea specificului local al comunităților urbane și rurale. Obiectivul acesteia a fost diminuarea disparițiilor regionale prin dezvoltarea integrată și echitabilă a zonelor urbane și rurale, în context transfrontalier.

Strategia a stabilit Priorități de investiții prin care să se realizeze obiectivele stabilite dintre care de interes pentru acest domeniu a fost Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii al carei Obiectiv specific îl reprezintă „Creșterea atractivității zonelor rurale din regiune / îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban”.

Operațiunile orientative / acțiunile care participă la atingerea acestor obiective sunt legate de încurajarea luării de măsuri împotriva secetei și fenomenelor de risc climatic:

- Modernizarea și extinderea rețelei de conducte de irigații și adaptarea acesteia la cerințele agriculturii regionale
- Modernizarea și/sau re tehnologizarea lucrărilor de desecare și drenaj și de corectare a torenților situați pe fondul agricol
- Încurajarea efectuării unor lucrări de îmbunătățiri funciare
- Achiziționarea de utilaje și echipamente pentru serviciile publice
- Programe de instruire și conversie profesională a locuitorilor din mediul rural
- Sprijinirea constituirii formelor asociative în agricultură

”Strategia pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027” elaborată la nivel regional de ADR Vest răspunde nevoilor de dezvoltare de la nivel regional, identificate prin analizele statistice sau consultările partenoriale, dar ține cont și de orientările și tendințele din documentele strategice elaborate la nivel european sau național. Are la bază Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020, pe care o înlocuiește, preluând unele din obiectivele strategice și măsurile identificate.

De interes pentru acest capitol este: Pilonul 2. Tranziție verde și schimbări climatice, Regiunea Vest la orizont 2030 care vizează Rezistență crescută la schimbări climatice și capacitate crescută de a face față riscurilor. Alinierea Pilonului 2 cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă se face prin priorități de dezvoltare:

- Prioritate 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu prin obiectivul specific - Accesul crescut la servicii edilitare de calitate prin investiții în infrastructura de alimentare cu apă, apă uzată.

- Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre prin obiectivul specific - Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu.

Contextul strategic județean

Racordarea politicii județene, definite în Strategia de dezvoltare Economico-Socială a județului Arad pentru perioada 2014 – 2020, CJ Arad, 2016, la obiectivul general al politicii naționale în domeniul îmbunătățirilor funciare, în scopul dezvoltării acestui sector, se realizează prin stabilirea ca obiectiv specific – Prevenirea, protecția, refacerea și sporirea potențialului agricol.

Pentru atingerea acestui obiectiv sunt necesare reabilitarea, modernizarea, re tehnologizarea și extinderea amenajărilor de îmbunătățiri funciare în corelare cu standardele de mediu.

Obiective strategice sectoriale propuse prin PATJ

Definirea la nivelul PATJ Arad a obiectivelor domeniului îmbunătățirilor funciare se face prin racordarea acestora la obiectivele Strategiilor europene, naționale și regionale. Pornind de la problemele identificate în capitolul de analiză diagnostic și analiză SWOT, se definesc obiective strategice care au în vedere evitarea materializării amenințărilor atât prin eliminarea punctelor slabe, cât și prin valorificarea punctelor tari și a oportunităților.

Pentru atingerea obiectivului specific care privește Prevenirea, protecția, refacerea și sporirea potențialului agricol, definit în "Strategia de dezvoltare Economico-Socială a județului Arad pentru perioada 2014 – 2020", pornind de la problemele identificate în capitolul de analiză diagnostic și analiza SWOT, PATJ Arad propune Obiective legate de sectorul îmbunătățirilor funciare care au în vedere evitarea materializării amenințărilor atât prin eliminarea punctelor slabe, cât și prin valorificarea punctelor tari și a oportunităților și anume:

- Modernizarea, extinderea și reabilitarea amenajărilor de îmbunătățiri funciare
- Crearea cadrului administrativ necesar îmbunătățirii activității în domeniul îmbunătățirilor funciare.

Pentru atingerea obiectivelor și pentru realizarea direcțiilor de acțiune evoluția sectorului de îmbunătățiri funciare necesită următoarele măsuri și acțiuni prioritare

- Măsuri de extindere, reabilitare și modernizare a amenajărilor existente de îmbunătățiri funciare.
- Creșterea gradului de utilizare a amenajărilor de irigații și desecări, abaterile de la regimul optim de irigare având efecte negative asupra solului.
- Asigurarea fondurilor și echipamentelor pentru realizarea lucrărilor de întreținere și exploatare în amenajările de îmbunătățiri funciare (desecări, CES.)
- Realizarea de lucrări de stabilizare a terenurilor în localități care nu au lucrări de îmbunătățiri funciare.
- Realizarea de lucrări de desecare și combaterea inundațiilor pe terenuri care prezintă exces de umiditate în UAT care nu au lucrări de acest tip.
- Reducerea pierderilor de apă prin impermeabilizarea unor canale de transport, aducțiune și distribuție, acestea fiind în mare parte neimpermeabilizate, înregistrându-se pierderi mari de apă.
- Accesarea fondurilor europene pentru proiecte de reabilitare a infrastructurii de îmbunătățiri funciare, asigurarea fondurilor necesare pentru întreținerea, repararea și exploatarea lucrărilor.

- Trebuie luată în considerare existența posibilităților de finanțare prin Programul Național de Dezvoltare Rurală sau prin alte instituții financiare ale Uniunii Europene (accesarea Fondului European pentru Dezvoltare Rurală), Băncii Mondiale etc., pentru reabilitarea, modernizarea, re tehnologizarea și extinderea amenajărilor de îmbunătățiri funciare în corelare cu standardele de mediu. De asemenea, trebuie avută în vedere Strategia M.A.P.D.R., precum și sprijinul acordat din partea statului, sprijin care încurajează practicarea agriculturii în forme asociative.
- Accesarea programelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru construcția sistemelor de irigații, achiziția de echipamente pentru irigații finanțate prin Programul de Dezvoltare Rurală 2014-2020.
- Finanțarea nerambursabilă prin Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR) - linia de finanțare - submăsura 4.3 „Investiții pentru dezvoltarea, modernizarea sau adaptarea infrastructurii agricole și silvice”, componenta infrastructură de irigații - una dintre liniile de finanțare din cadrul programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020..
- Strategia M.A.P.D.R., precum și sprijinul acordat din partea statului care încurajează practicarea agriculturii în forme asociative prin OUA (Organizația Utilizatorilor de Apă) în scopul acordării fondurilor necesare modernizării și re tehnologizării sistemelor de irigații.

Măsuri aplicabile la nivel de județ

Evoluția sectorului de îmbunătățiri funciare necesită măsuri și acțiuni prioritare aplicabile la nivel de județ. Acțiunile necesare funcție de tipul amenajărilor vizează:

- Pentru Desecări. Lucrările de desecare, care la această dată deserveșc o suprafață 224.214 ha, necesită:
  - Reabilitarea lucrărilor de desecare prin care se urmărește repararea construcțiilor hidrotehnice, a rețelei de drenuri, reprofilarea rețelei de canale, decolmatarea canalelor, reparațiile stațiilor de pompare, întreținerea construcțiilor hidrotehnice și ale cantoanelor de exploatare.
  - lucrări de extindere a suprafeței desecate, executarea de lucrări noi în zonele depresionare care prezintă exces de umiditate, cu atât mai mult cu cât lucrările de desecare contribuie la apărarea împotriva inundațiilor.
- Pentru Combaterea eroziunii solului

Lucrările de combatere a eroziunii solului sunt repartizate în amenajări mai mari de 1000 ha. și cuprind o suprafață amenajată brută de 23.197 ha.

Pentru ca lucrările de combaterea eroziunii solului să aibă funcționalitate și eficacitate este necesar ca toți beneficiarii terenurilor din amenajările cu astfel de lucrări să respecte și să aplice măsurile agropedoameliorative pentru folosirea terenului amenajat în conformitate cu prevederile documentațiilor, să nu degradeze lucrările și să aplice tehnologiile de cultură antierozională. Întrucât în ultimii 30 de ani, urmare a fondurilor mici alocate, nu s-a mai dat importanța necesară acestor lucrări, sunt necesare lucrări de reabilitare a amenajărilor existente dar și de extindere a acestora în perimetrele care reclamă execuția lucrărilor de combatere a eroziunii.

- Pentru Irigații

Lucrările de irigații sunt executate pe o suprafață de aproape 29.139 ha, în amenajări mai mici de 1000 de ha și în amenajări locale. Lipsa precipitațiilor afectează culturile agricole. Dat fiind evoluția fenomenelor meteorologice și accentuarea secetei este prioritară:

- pe teritoriul localităților care dețin terenuri arabile vulnerabile la secetă este necesară amenajarea lucrărilor de irigații pe aprox. 30% din suprafața arabilă;

- creșterea gradului de utilizare a amenajărilor de irigații;
- accesarea programelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru construcția sistemelor de irigații, achiziția de echipamente pentru irigații, finanțate prin Programul de Dezvoltare Rurală.

Măsurile aplicabile la nivel local

Măsurile care vizează satisfacerea obiectivelor sectoriale propuse prin prezentul PATJ sunt:

1. Pentru obiectivul - Modernizarea, extinderea și reabilitarea amenajărilor de îmbunătățiri funciare:

- Extinderea, reabilitarea și modernizarea amenajărilor de desecare, decolmatarea canalelor de desecare, de pompare – evacuare. Amenajările vizate se află pe teritoriul următoarelor UAT-uri: Municipiul Arad, Orașele Curtici, Chișinău Criș, Ineu, Nădlac, Pîncota, Pecica, Santana, Sebiș, comunele Apateu, Beliiu, Bogsig, Cărand, Cermei, Covăsinț, Craiva, Dorobanți, Felnac, Ghioroc, Grăniceri, Ignești, Iratoșu, Livada, Macea, Mișca, Olari, Pilu, Sinteza Mare, Socodor, Sofronea, Șiria, Șilindia, Șeitin, Șemlac, Șicula, Șimand, Secusigiu, Socodor, Tîrnova, Vinga, Vladimirescu, Zărand, Zerind, Zimandu Nou.

Lucrările de desecare necesită modernizări la stațiile de pompare cu înlocuirea agregatelor de pompare existente cu cele submersibile, înlocuirea conductelor metalice de aspirație și refulare cu conducte din fibră de sticlă, care au o durată de exploatare mult mai mare, înlocuirea echipamentelor hidromecanice cu tehnologie modernă.

Prin reabilitarea lucrărilor de desecare se urmărește repararea construcțiilor hidrotehnice, a rețelei de drenuri, reprofilarea rețelei de canale, decolmatarea canalelor, reparațiile stațiilor de pompare, întreținerea construcțiilor hidrotehnice și ale cantoanelor de exploatare. Se poate vorbi de asemenea și de lucrări de extindere a suprafeței desecate, executarea de lucrări noi în zonele depresionare care prezintă exces de umiditate, cu atât mai mult cu cât lucrările de desecare contribuie la apărarea împotriva inundațiilor, prin inventarierea suprafețelor care necesită evacuarea excesului de umiditate.

- Lucrări de modernizare, extindere, reabilitare, amenajări silvice pe suprafețe amenajate cu lucrări de combatere a eroziunii solului pentru prevenirea apariției eroziunii și a producerii alunecărilor de teren. Amenajările vizate se află pe teritoriul următoarelor UAT-uri: orașul Sebiș, comunele Almaș, Apateu, Bata, Beliu, Birchiș, Bocsig, Brazii, Buteni, Cermei, Craiva, Cărand, Chisindia, Dezna, Dieci, Gurahonț, Ignești, Sinteza Mare, Șepreș, Șicula, Mișca, Pleșcuța, Șistarovăț, Ususău.
- Extinderea, reabilitarea și modernizarea amenajărilor de irigații. Amenajările vizate se află pe teritoriul următoarelor UAT-uri: Municipiul Arad, Orașele Chișinău Criș, Pecica, Sîntana, comunele, Felnac, Fântânele, Frumușani, Livada, Olari, Păuliș, Șagu, Vladimirescu, Zărand, Zimandu nou.
- Accesarea programelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru construcția sistemelor de irigații și achiziția de echipamente pentru irigații și accesarea fondurilor nerambursabile prin Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR) - linia de finanțare - submăsura 4.3 „Infrastructura de irigații”
- Practicarea agriculturii în forme asociative prin OUI (Organizația Utilizatorilor de Apă) în scopul accesării fondurilor necesare amenajării sistemelor de irigații.
- Dat fiind evoluția fenomenelor meteorologice și accentuarea secetei este prioritară accesarea programelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru construcția sistemelor de irigații noi, achiziția de echipamente pentru irigații finanțată prin Programul de Dezvoltare Rurală.

- Întreținerea și reabilitarea pe suprafețele amenajate cu lucrări complexe de irigații și desecare. Este vorba despre lucrările de desecare și combaterea eroziunii solului din amenajarea Cermei – Tăut. Aceasta se desfășoară și pe teritoriul județului Bihor și cuprinde următoarele suprafețe: desecare - 6.815 ha. și CES - 1.097 ha.

2. Pentru Obiectivul. - Crearea cadrului administrativ necesar îmbunătățirii activității în domeniul îmbunătățirilor funciare

- Dezvoltarea politicii organizatorice pentru lucrările de îmbunătățiri funciare,
- Reevaluarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare și adaptarea lor la cerințele noilor tehnologii agricole și la formele noi de proprietate:
- Activități de training cu personalul în vederea instruirilor privind exploatarea terenurilor, echipamentelor și instalațiilor în amenajările de îmbunătățiri funciare.

Situația implementării măsurilor prevăzute în Programul de măsuri al vechiului PATJ elaborat în anul 2010.

Prezentul document va prelua și recomanda continuarea implementării, în planul de măsuri al domeniului îmbunătățirilor funciare, acelor măsuri din Planul anterior care n-au fost realizate până la această dată. Aceste măsuri sunt legate de următoarele obiective așa cum au fost definite la data elaborării PATJ:

- Îmbunătățirea activității în domeniul îmbunătățirilor funciare
- Crearea cadrului administrativ necesar îmbunătățirii activității în domeniul îmbunătățirilor funciare
- Respectarea prevederilor Legii îmbunătățirilor funciare nr. 138/2004

Pentru domeniul îmbunătățirilor funciare măsurile care sunt evidențiate ca nerealizate sunt legate de "Modernizarea și reabilitarea sistemelor de îmbunătățiri funciare". Există și propuneri pentru care nu sunt informații certe despre stadiul implementării.

Tabelul nr. 3: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ

Măsuri nerealizate	Măsuri fără informații certe
Obiectivul 1. Îmbunătățirea activității în domeniul îmbunătățirilor funciare	
<p>Modernizarea și reabilitarea sistemelor de îmbunătățiri funciare :</p> <ul style="list-style-type: none"> - întreținerea și extinderea amenajărilor de desecare: decolmatarea canalelor de desecare, întreținerea gurilor de descărcare, întreținerea stațiilor de pompare – evacuare în amenajările Țiganca - 64 ha, Vinga -163 ha, Mureșel Mal Drept - 13610 ha, Crac Nădlac - 13104 ha, Aranga Secusigiu - 5817 ha, , Colector-Oradea - 417 ha, Gut - 3809 ha, Ineu-Bocsig - 950 ha. - extindere, reabilitare și modernizare a amenajărilor existente de irigații, creșterea gradului de utilizare a irigațiilor, întreținerea sistemelor de irigație existente, decolmatarea canalelor și curățirea acestora de vegetație în amenajările Fântânele Șag -7144 ha, , 	<p>Modernizarea și reabilitarea sistemelor de îmbunătățiri funciare :</p> <ul style="list-style-type: none"> - întreținere și reabilitare pe suprafețele amenajate cu lucrări complexe de irigații și desecare care funcționează alternativ; aplicarea în regim complex a lucrărilor de desecare – drenaj și irigații în scopul ameliorării procesului de sărăturare a solului Canalul Morilor – 16992 ha.;

Măsuri nerealizate	Măsuri fără informații certe
<p>Neudorf -962 ha, Cermei-Sicula - 242 ha, Canalul Morilor - 156 ha, Chisindia-Buteni 131 ha.</p> <p>- extinderea, reabilitarea și consolidarea suprafețelor amenajate cu lucrări de combatere a eroziunii solului din amenajările: Cermei-Tauț-1097 ha., Chisindia - 703 ha., Chizdia - 324 ha., Bodești - 900 ha., Almaș - 121 ha., Crișul Alb- 4420 ha., Mureș-1987 ha., Mustești-732 ha.</p>	
Obiectivul 2. Crearea cadrului administrativ necesar îmbunătățirii activității în domeniul îmbunătățirilor funciare	
	<ul style="list-style-type: none"> - reevaluarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare și adaptarea lor la cerințele unor noi tehnologii agricole și în special la formele noi de proprietate, prin: - promovarea privatizării amenajărilor de irigații prin transferul de la Societatea Națională „Îmbunătățiri funciare”-SA la asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații, - stimularea utilizatorilor de irigații în procesul de eficientizare a managementului irigațiilor - stimularea utilizatorilor de apă în a se organiza în asociații (conform Legii nr. 573/2003).
Obiectivul 3. Respectarea prevederilor Legii imbunatatirilor funciare nr. 138/2004	
	Art.2 (4) Realizarea amenajarilor de imbunatatiri funciare la nivel local are loc conform nevoilor autoritatilor publice locale, ale persoanelor juridice si fizice interesate, pe baza programelor zonale si locale de amenajare a teritoriului si in corelare cu strategia sectoriala

Extras din Programul de măsuri al PATJ Arad 2010

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
4.3. Amenajări pentru agricultură- lucrări de îmbunătățiri funciare			
1.Îmbunătățirea activității în domeniul îmbunătățirilor funciare	Modernizarea și reabilitarea sistemelor de îmbunătățiri funciare : - întreținerea și extinderea amenajărilor de <i>desezare</i> : decolmatarea canalelor de deseclare, întreținerea gurilor de descărcare, întreținerea stațiilor de pompare – evacuare în amenajările Canalul	I- II	Autoritatea Națională de Îmbunătățiri Funciare – sucursala Arad Autoritățile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiunile prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
	<p>Morilor – 16836 ha, Țiganca - 64 ha, Vinga -163 ha, Nădlac-Șeitin - 820 ha, Mureșel Mal Drept - 13610 ha, Ier Arad Frontieră - 32918 ha, Crac Nădlac - 13104 ha, Teuz - 55780 ha, Aranga Secusigiu - 5817 ha, Chiser-Poganier - 17008 ha, Cigher - 9902 ha, Budier - 20316 ha, Hanios-Vârșand - 24374 ha, Pilu -Vârșand - 3402 ha, Cermei-Tăut - 4924 ha, Colector-Oradea - 417 ha, Gut - 3809 ha, Ineu-Bocsig - 950 ha.</p> <p>- extindere, reabilitare și modernizare a amenajărilor existente de irigații, creșterea gradului de utilizare a irigațiilor, întreținerea sistemelor de irigație existente, decolmatarea canalelor și curățirea acestora de vegetație în amenajările Semnac Pereg - 8622 ha, Fântânele Șag -7144 ha, Păuliș Matca - 4138 ha, Mureșel Ier - 3095 ha, Neudorf -962 ha, Cermei-Sicula - 242 ha, Canalul Morilor - 156 ha, Chisindia-Buteni 131 ha.</p> <p>- întreținere și reabilitare pe suprafețele amenajate cu lucrări complexe de irigații și desecare care funcționează alternativ; aplicarea în regim complex a lucrărilor de desecare – drenaj și irigații în scopul ameliorării procesului de sărăturare a solului Canalul Morilor – 16992 ha.;</p> <p>- extinderea, reabilitarea și consolidarea suprafețelor amenajate cu lucrări de combatere a eroziunii solului din amenajările: Cermei-Tauț- 1097 ha, Chisindia - 703 ha., Chizdia - 324 ha., Bodești - 900 ha., Almaș - 121 ha., Crișul Alb- 4420 ha., Mureș- 1987 ha., Mustești-732 ha.</p>		
2.Crearea cadrului administrativ necesar îmbunătățirii activității în domeniul îmbunătățirilor funciare	<p>- Reevaluarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare și adaptarea lor la cerințele unor noi tehnologii agricole și în special la formele noi de proprietate, prin:</p> <p>- promovarea privatizării amenajărilor de irigații prin transferul</p>	I- II	Autoritatea Națională de Îmbunătățiri Funciare – sucursala Arad Autoritățile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	de la Societatea Națională „Îmbunătățiri funciare”-SA la asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații, - stimularea utilizatorilor de irigații în procesul de eficientizare a managementului irigațiilor - stimularea utilizatorilor de apă în a se organiza în asociații (conform Legii nr. 573/2001).		
3. Respectarea prevederilor Legii imbunatatirilor funciare nr. 138/2004	Art.2 (4) Realizarea amenajarilor de imbunatatiri funciare la nivel local are loc conform nevoilor autoritatilor publice locale, ale persoanelor juridice si fizice interesate, pe baza programelor zonale si locale de amenajare a teritoriului si in corelare cu strategia sectoriala	Permanent	Autoritatea Națională de Îmbunătățiri Funciare – sucursala Arad Autoritățile locale

 -- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

4.3. Căi de comunicație și transport

4.3.1. Tendințe majore și priorități de dezvoltare

Poziționarea județului Arad la limita vestică a țării își pune amprenta asupra caracterului său, atât potențialul de dezvoltare al județului, cât și rețelele de transport fiind o consecință a factorilor interni și externi (zona de tranzit către Europa de Vest).

Astfel, transportul la nivelul județului Arad are o componentă importantă a fluxurilor de tranzit internațional ce se suprapune peste traficul interior județului și peste traficul național.

Rețeaua de transport a județului Arad, deservită de trei din modurile de transport existente la nivel național: modul rutier, modul feroviar și modul aerian, este adaptată funcțiunii de “poarta” prin prezența punctelor de trecere a frontierei, pentru toate cele trei moduri de transport. În același timp, teritoriul județului Arad este traversat atât de rețeaua europeană TEN-T centrală, cât și de rețeaua TEN-T globală. La nivelul județului Arad, sectoarele rețelei TEN-T centrale reprezintă elemente componente suprapuse ale Coridorului TEN-T Orient/ Mediterana de Est și, respectiv ale Coridorului Rin – Dunare.

Din punct de vedere geografic, zona de vest a județului a permis dezvoltarea unor localități mai mari și mai dinamice economic, în timp ce zona de est, zona montană este o zonă mai puțin poluată, slab dezvoltată economic, și cu accesibilitate deficitară.

În perioada 2009-2019 s-a înregistrat o scădere sau o stagnare a populației urbane din județ, dar s-a observat o creștere a populației în localitățile rurale din jurul municipiului Arad. Pentru aceeași perioadă de analiză, numărul mediu al salariaților a cunoscut creșteri pe jumătatea vestică a județului, în special în zona municipiului Arad și a localităților rurale vecine, a localităților de graniță – Nădlac, Pecica, Curtici, și la nivelul orașelor Chișineu-Criș, Santana, Lipova.

Concentrarea populației și a locurilor de muncă în zona periurbană a municipiului Arad conturează zona urbană funcțională a municipiului Arad, reflectată și în relațiile de navetism dintre aceste localități.

În plus, față de relațiile la nivel județean, analiza rețelei de localități pune în evidență sistemul urban de importanță regională Timișoara-Arad ce determină propriile relații de trafic.

Astfel, coroborând factorii de influență asupra relațiilor de trafic la nivelul județului Arad, pentru transportului rutier, din punct de vedere al intensității traficului (clasa tehnică) și a ponderii ridicate a transportului de marfă (clasa de trafic) se disting următoarele axe:

- axa principală: Autostrada A1 (parte a rețelei TEN-T centrală) - clasa tehnică II, clasă de trafic Excepțional 1
- axe secundare:
- DN 7 - clasa tehnică I - III, clasă de trafic Excepțional 1
- DN 79 (componență a rețelei rutiere TEN-T globală) - clasa tehnică I - III, clasă de trafic Excepțional 1

Pentru cele trei axe este estimat un trafic excepțional (tip 1) din punct de vedere al transportului de mărfuri și un trafic general intens sau foarte intens corespunzător unor amenajări de drumuri cu patru benzi, drumuri expres sau autostăzi.

Totuși, odată cu deschiderea completă a traseului autostrăzii A1 este prevăzută o diminuare a traficului pe DN 7 și o creștere a fluxurilor de deservite de A1.

De asemenea, implementarea unor proiecte precum Autostrada Timișoara – Moravița va determina rerutarea unor trasee de tranzit, de exemplu relațiile spre Italia vor putea utiliza noua autostradă, dar în același timp ar putea să apară și un trafic internațional pe direcția Nord-Sud ce va crește fluxurile pe direcția Oradea – Arad – Timișoara – Moravița, respectiv pe direcția DN 79.

Astfel, în context suprateritorial este prioritară dezvoltarea componentelor rețelei rutiere TEN-T, respectiv finalizarea A1 și apartia Drumului Expres Arad – Oradea.

Pentru dezvoltarea economică a județului, a zonelor urbane funcționale și asigurarea accesibilității zonelor slab dezvoltate este necesară inclusiv dezvoltarea rețelei de drumuri județene și comunale ce vor asigura accesul rapid între localități, spre zonele cu potențial insuficient valorificat, dar și către rețelele TEN-T, drumurile naționale și către celelalte județe vecine.

Modernizarea și reabilitarea drumurilor județene și locale, trebuie realizată în contextul asigurării unei mobilități durabile care să permită circulația în condiții de siguranță tuturor participanților, atât autovehicule, dar și bicicliști și pietoni.

Atât din punct de vedere al siguranței, dar și al asigurării unui mediu mai puțin poluat ca noxe și zgomot este necesară construirea/ completarea variantelor de ocolire pentru zonele urbane.

De asemenea, o compomenentă a mobilității durabile o reprezintă transportul public. Acesta trebuie încurajat prin modernizarea infrastructurii și flotei sistemelor de transport public, dar și amenajarea terminalelor/ stațiilor și dotarea cu P&R și B&R, după caz.

Pentru transportul feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistralei 200 Curtici – Arad – Simeria și a liniei 217 Timișoara – Arad, iar rețeaua feroviară globală cuprinde linia 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea. Asemenea rețelei rutiere, sectoarele TEN-T reprezintă axele principale de transport feroviar la nivelul județului Arad.

Pentru asigurarea circulației feroviare în condiții de viteză sporită sunt necesare continuarea modernizării magistralei 200, dar și reabilitarea liniei 310 și dublarea liniei 217.

La nivelul liniilor secundare, datele de trafic pentru călători au pus în evidență o cerere cvasi-constantă în perioada 2010-2019, chiar în condițiile unor viteze comerciale medii modeste. Aceasta cerere poate crește odată cu îmbunătățirea timpilor de călătorie, prin reabilitarea liniilor, dar și a facilităților disponibile.

Toate proiectele de reabilitare/ modernizare a liniilor CF trebuie însoțite de proiecte de modernizarea/ reabilitarea/ amenajarea trecerilor la nivel în condiții de siguranță, modernizarea stațiilor, precum și a acceselor rutiere/ cu bicicleta/ pietonale către acestea, amenajarea de P&R și B&R în stațiile cu potențial. De asemenea, introducerea unor legături cu grafice de mers cadentat poate crește atractivitatea călătoriilor cu trenul.

La nivelul municipiului Arad, calea ferată traversează orasul de la sud la nord și de la est la vest creând o barieră la nivelul țesutului urban și numeroase conflicte la nivelul trecerilor rutiere la nivel cu CF. În prezent schimbul de trafic între axele feroviare principale: magistrala 200, linia 217 și linia 310, dar și linia 215 are loc în intravilanul municipiului Arad, astfel încât traficul CF de marfă internațional sau pe direcția Timișoara – Oradea, traversează municipiul Arad. Pentru diminuarea impactului căii ferate la nivelul municipiului Arad este necesară construirea unei "centuri" feroviare care să asigure legăturile celor trei axe fără tranzitarea orașului, sau într-o cât mai mică măsură.

În ceea ce privește transportul de marfă, pe teritoriul județului Arad funcționează două terminale de transport intermodal rutier/ feroviar (Curtici – cel mai mare și mai modern din țară și Glogovăț – de dimensiuni reduse), ambele situate pe magistrala 200 și pe rețeaua feroviară TEN-T central. În prezent, pentru sporirea activității terminalului intermodal de marfă Glogovăț este necesară modernizarea acestuia.

4.3.2. Identificarea zonelor cu potențial de dezvoltare

Datorită contextului geografic și economic al județului Arad, precum și a tendințelor de dezvoltare identificate, se disting următoarele direcții de intervenție:

- Zona Urbană Funcțională (ZUF) Arad – ca zonă complexă de abordare a intervențiilor
- Dezvoltarea/ îmbunătățirea condițiilor de transport pe rețeaua TEN-T și asigurarea conectivității la aceasta
- Îmbunătățirea conexiunilor transfrontaliere
- Asigurarea relațiilor regionale
- Asigurarea relațiilor intrajudețene și accesibilizarea zonelor cu potențial insuficient valorificat

Zona Urbană Funcțională (ZUF) Arad definită pe baza relațiilor de navetism, conform RPL 2011, este alcătuită din localitățile: Arad, Lipova, Sântana, Curtici, Pecica, Peregu Mare, Șemlac, Șeitin, Secusigiu, Felnac, Vinga, Șagu, Zădăreni, Fântânele, Frumușeni, Zăbrani, Covăsinț, Ghioroc, Păuliș, Șiria, Olari, Șimand, Macea, Dorobanți, Iratoșu, Șofronea, Zimandu Nou, Vladimirescu, Livada.

Efectul polarizator al municipiului Arad se reflectă în nivelul fluxurilor de trafic, relații suprapuse peste cele de tranzit. Astfel, fluxurile de trafic au intensitatea cea mai mare corespunzătoare clasei tehnice I în vecinătatea municipiului Arad pe DN 7, sectorul Sâmbăteni - Arad și pe DN 79, sectorul Zimandu Nou – Arad.

Cu o rețea densă a infrastructurii de transport (rutieră și feroviară), dispusă preponderent radial și un nivel ridicat al fluxurilor locale și de tranzit, zona urbană funcțională Arad concentrează un număr ridicat de accidente grave în perioada 2015-2019: 64,72% accidente rutiere grave din totalul acestora la nivelul județului și 63,72% accidente feroviare din totalul acestora la nivelul județului.

Astfel, ZUF Arad se distinge ca o macro-zona cu caracter complex din punct de vedere al cererii și ofertei de transport situată la intersecția rețelei centrale și globale TEN-T.

În prezent, **rețeaua rutieră TEN-T globală** se suprapune pe traseul DN 79, Arad – Oradea. Necesitatea construirii unui drum de mare viteză pe această relație este susținută de intensitatea

traficului. Pentru asigurarea accesibilității directe și indirecte la rețeaua TEN-T, drumurile secundare trebuie să asigure condiții optime de circulație.

În ceea ce privește rețelele feroviare TEN-T, acestea necesită lucrări de modernizare, dar și sporirea accesibilității către acestea atât prin reabilitarea rețelelor feroviare secundare, dar și a drumurilor de acces.

Aradul, fiind județ de graniță este necesar să se analizeze/îmbunătățească și relațiile la frontieră de pe drumuri secundare (naționale sau județene).

Relațiile la nivel regional sunt deservite inclusiv de drumuri județene, acestea pot asigura interconectarea localităților din județe vecine, dar pot reprezenta și trasee alternative celor naționale sau trasee de legătură între diferite drumuri naționale.

Îmbunătățirea relațiilor intrajudețene și accesibilizarea zonelor cu potențial insuficient valorificat, prin:

- asigurarea legăturii municipiului Arad cu localități urbane și cu caracter turistic din județ;
- asigurarea de legături în zona montană, mai slab dezvoltată dar cu potențial agroturistic de exemplu între Valea Crisului Alb și Valea Mureșului.

4.3.3. Viziune

Județul Arad are un sistem de transport eficient, durabil, integrat și sigur, capabil să susțină dezvoltarea economică și socială.

4.3.4. Obiective strategice generale

Obiective strategice

- Eficiență, durabilitate, flexibilitate și siguranță
- Implementarea unui sistem de transport eficient economic, sustenabil, sigur, cu impact redus asupra mediului
- Crearea și utilizarea unei metodologii de modelare intersectorială pentru identificarea proiectelor cu performanță economică

Obiectivele strategice identificate pentru sectorul de transport rutier sunt următoarele:

- Îmbunătățirea mobilității populației și a traficului aferent transportului de mărfuri în cadrul rețelei TEN-T de bază și a rețelei extinse, prin construcția unei rețele de autostrăzi și drumuri expres;
- Asigurarea accesului pentru populație și pentru mediul de afaceri la rețeaua TEN-T de bază și la rețeaua extinsă, prin construcția coridoarelor de legătură națională;
- Asigurarea unei rețele de transport rutier sigure și operaționale, care să contribuie la reducerea numărului de accidente rutiere, precum și la reducerea timpilor de călătorie;
- Asigurarea accesului internațional prin intermediul legăturilor cu țările vecine;
- Asigurarea unei rețele de transport propice mediului înconjurător, prin implementarea proiectelor de variantă de ocolire.

Obiectivele strategice identificate pentru sectorul de transport rutier

- Îmbunătățirea condițiilor de deplasare prin modernizarea rețelei feroviare naționale și prin dezvoltarea serviciilor feroviare
- Stabilirea unor mecanisme și măsuri de intervenție și control, armonizate cu legislația și practicile europene, pentru sectorul feroviar

Obiectivele strategice identificate pentru sectorul de transport aerian

- Dezvoltarea infrastructurii aeroportuare și realizarea de noi legături naționale și internaționale
- Obiectivele strategice identificate pentru sectorul de transport multimodal
- Dezvoltarea infrastructurii multimodale la nivelul regiunilor de dezvoltare și ai polilor naționali de creștere

Programului Operațional Regional 2021 - 2027

Viziunea strategică

Regiunea Vest dorește să devină o regiune competitivă la nivel european, cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții, conectată intern și internațional, ai cărei cetățeni să beneficieze de un sistem educațional la nivel european, în localități prietenoase cu mediul și care să asigure o calitate a vieții ridicată.

Pentru perioada 2021-2027, Uniunea Europeană sprijină cinci obiective principale de politica (OP)

1. Europă mai inteligentă (o transformare economică inovatoare și inteligentă),
2. Europă mai verde, fără emisii de carbon,
  - Obiective specifice:
    - Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării
    - Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile
3. Europă mai conectată (mobilitate și conectivitate TIC regională),
  - Obiectiv specific:
    - Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere
4. Europă mai socială (implementarea Pilonului european al drepturilor sociale) și
5. Europă mai aproape de cetățeni (dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin inițiative locale).

Planul de Dezvoltare Regionala Vest 2021-2027

Viziune:

La orizontul anului 2030, Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități.

Ca urmare a analizei socio-economice și parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2021-2027, au fost identificate **7 domenii majore de intervenție - PILONI** în care trebuie să se concentreze investițiile:

- 1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare**
- 2. Tranziție verde și schimbări climatice**

3. Accesibilitate

Prioritatea 1: Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T

Obiectiv specific: Îmbunătățirea conectivității și mobilității inter-regionale și transfrontaliere prin investiții la axele TEN-T

Prioritatea 2: Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T

Obiectiv specific: Îmbunătățirea conectivității și mobilității intra-regionale, care să conducă la creșterea mobilității durabile și inteligente între localități

Prioritatea 3: Dezvoltarea infrastructurii digitale

4. Educație, sănătate și sisteme sociale performante

5. Sustenabilitate prin turism și cultură

6. Dezvoltare urbană durabilă

Prioritate 1: Mobilitate urbană durabilă

Obiectiv specific: Reducerea poluării și congestiei în orașe, prin încurajarea modurilor ecologice de transport

Prioritate 2: Orașele Regiunii Vest – orașe smart

Prioritate 3: Regenerare urbană

7. Tradiție și diversificare în mediul rural

Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziune

Județul Arad pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european!

Obiectiv Strategic 2. Creșterea calității locuirii

Obiectiv specific 2.1 Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară)

Axe prioritare

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport

Măsura 2.1.2.1. Îmbunătățirea transportului public în județul Arad

Măsura 2.1.2.2. Reabilitare și/sau modernizarea de drumuri județene

Măsura 2.1.2.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport aerian pe Aeroportul Internațional Arad

Măsura 2.1.2.4. Dezvoltarea modalităților de transport alternativ/ intermodal și sporirea siguranței rutiere (ex. Trasee pietonale, piste pentru bicicliști, semnalistică verticală pentru treceri de pietoni, realizare de perdele forestiere, parapeți, etc)

Reconversia și refuncționalizarea terenurilor și suprafețelor degradate, vacante sau neutilizate din interiorul județului

Măsura 2.1.4.3 Modernizarea străzilor adiacente terenurilor și suprafețelor degradate din județ

Măsura 2.1.4.4 Crearea, reabilitarea și modernizarea spațiilor publice – zone verzi neamenajate, terenuri abandonate, piațete, scuaruri, zone pietonale

Obiectiv Asociat 4. Dezvoltarea administrației publice și a cooperării transfrontaliere

Axe prioritare

Măsura 4.2.1 Îmbunătățirea facilităților de transport transfrontalier

Măsura 4.2.2. Îmbunătățirea comunicațiilor transfrontaliere

Planul de Mobilitate Urbană Durabilă pentru municipiul Arad

Planul de Mobilitate Urbană Durabilă pentru municipiul Arad are ca scop îmbunătățirea accesibilității în zonele urbane și asigurarea mobilității durabile și a unui transport de înaltă calitate în interiorul zonelor urbane și pe arterele de penetrație către acestea.

Obiective fundamentale:

- **EFICIENȚĂ ECONOMICĂ** - sistemul de transport și mobilitate va sprijini în continuare desfășurarea activităților economice în Municipiul Arad, generând noi locuri de muncă, bunăstare pentru toți cetățenii, în condiții de dezvoltare durabilă;
- **ACCESIBILITATE** - sistemul de transport și mobilitate va facilita accesul la toate formele și sistemele de transport urbane disponibile pentru toate categoriile de utilizatori;
- **SIGURANȚĂ** - sistemul de transport și mobilitate va urmări reducerea numărului de victime provenite din accidentele rutiere, cu precădere pentru participanții la trafic vulnerabili;
- **MEDIU** - sistemul de transport și mobilitate va urmări reducerea impactului negativ asupra mediului (emisii de poluanți, de gaze cu efect de seră, zgomot), contribuind astfel o dezvoltare urbană durabilă și la creșterea calității vieții în Municipiul Arad.

4.3.5. Obiective strategice la nivelul județului Arad

Dezvoltarea unei mobilități durabile, inteligente și intermodale la nivelul județului Arad, inclusiv îmbunătățirea conectării la rețelele TEN-T și a mobilității transfrontaliere

4.3.6. Obiective specifice pe domeniile țintă

Obiectiv specific 1: Creșterea și îmbunătățirea conectivității teritoriului județului Arad la teritoriul european, național și regional

Direcții de acțiune/Măsuri

Subdomeniul: Transportul rutier

- Dezvoltarea infrastructurii de drumuri rapide (drumuri expres) pe rețeaua rutieră TEN-T
- Îmbunătățirea conexiunilor transfrontaliere
- Îmbunătățirea infrastructurii rutiere de interes regional și național

Subdomeniul: Transportul feroviar

- Îmbunătățirea infrastructurii feroviare pe rețeaua feroviară TEN-T

Subdomeniul: Transportul aerian

- Elaborarea unei strategii investiționale pe termen mediu și lung pentru Aeroportul Internațional Arad

Subdomeniul: Transportul combinat

- Modernizarea terminalului intermodal de marfă Glogovăț

Obiectiv specific 2: Asigurarea conectivității și mobilității durabile a persoanelor și mărfurilor în cadrul județului Arad

Direcții de acțiune/Măsuri

Subdomeniul: Transportul rutier

- Modernizarea/reabilitarea drumurilor județene care asigură conectivitatea directă sau indirectă cu rețeaua TEN-T, inclusiv măsuri de siguranță rutieră
- Crearea sau extinderea variantelor ocolitoare, inclusiv măsuri de siguranță rutieră
- Modernizarea/reabilitarea drumurilor județene care asigură conectivitatea cu județele vecine
- Modernizarea unor drumuri județene și/sau comunale pentru asigurarea conectivității în interiorul județului și creșterea accesului cetățenilor la serviciile publice, inclusiv la stațiile CF
- Dezvoltarea și îmbunătățirea rețelelor și a serviciilor de transport în Zona Urbană Funcțională Arad
- Îmbunătățirea condițiilor de siguranță circulației în special în zona rurală și îmbunătățirea sistemelor de semnalizare verticală și orizontală, de orientare și prioritate
- Realizarea unor drumuri colectoare, paralele cu drumul național, în zonele construite care se dezvoltă în afara localităților și atunci când intravilanul unei localități se extinde în lungul drumului național, care să preia traficul generat de obiectivele locale și care să deașeze în drumul național în 2-3 intersecții amenajate conform normativelor tehnice în vigoare
- Reabilitare poduri
- Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii și serviciilor de transport public, inclusiv amenajarea terminalelor/ stațiilor și dotarea cu P&R și B&R, după caz
- Dezvoltarea infrastructurii (piste, parcuri, B&R) pentru biciclete la nivelul localităților
- Dezvoltarea traseelor pentru biciclete între localități
- Extinderea rețelei de stații pentru încărcarea mașinilor electrice.

Subdomeniul: Transportul feroviar

- Reabilitarea infrastructurii liniilor secundare;
- Amenajare treceri la nivel cu CF;
- Reabilitarea stațiilor CF și amenajarea de P&R și B&R în stațiile cu potențial.

4.4. Alimentarea cu energie electrică

Tendențe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

Județul Arad nu este un mare producător de energie din punct de vedere al puterii totale instalate din sursele de energie existente, însă beneficiază de un potențial de surse regenerabile

diversificat, constând în principal, în energie solară, hidro și biomasă. Investițiile în instalații de utilizare a surselor regenerabile, existente pe teritoriul județului, sunt realizate, cu precădere, de firme private și persoane fizice, fiind necesară o mai mare implicare a autorităților locale.

În ceea ce privește rețeaua electrică de distribuție, județul dispune de o infrastructură dezvoltată, dar care necesită modernizarea rețelelor învechite și cu grad crescut de uzură, și extinderea acestora în zonele unde încă există gospodării neelectrificate.

Prioritățile identificate sunt:

- modernizarea rețelei electrice de distribuție învechite și cu grad ridicat de uzură;
- extinderea rețelei electrice de distribuție pentru racordarea gospodăriilor neelectrificate;
- creșterea investițiilor din fonduri publice pentru proiecte de utilizare a surselor regenerabile de energie existente.

Obiective specifice

Pentru formularea obiectivelor specifice propuse prin această documentație s-au avut în vedere atât obiectivele stabilite prin documente strategice la nivel județean, regional și național pentru perioada de programare 2014-2020 cât și obiective ale documentelor strategice pentru perioada 2021-2027, cu care acestea se corelează.

Astfel, pentru perioada de programare 2014-2020, în vederea formulării obiectivelor specifice, s-au urmărit tendințele de dezvoltare stabilite de obiectivele următoarelor documente strategice:

- **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020:**
  - Obiectiv strategic 2: Creșterea calității locuirii, Obiectiv specific 2.1. Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară). Axa prioritară 2.1.3: Dezvoltarea rețelelor de infrastructură de bază (în care este inclusă și rețeaua electrică);
  - Obiectiv asociat 3: Dezvoltarea turismului, dezvoltarea agriculturii și protecția mediului. Axa prioritară 3.3. Protecția mediului înconjurător. În cadrul acestei axe, a fost propusă măsura 3.3.6 - Valorificarea potențialului biomasei forestiere.
- **Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020, actualizată în decembrie 2016**

Printre obiectivele principale relevante, în context județean, sunt de menționat:

- îmbunătățirea eficienței energetice atât prin rețehnologizare pentru reducerea consumului de resurse epuizabile, cât și prin asigurarea necesarului de energii regenerabile pentru activități social-economice,
- promovarea strategiei de producere a energiei pe bază de resurse regenerabile,
- reducerea impactului negativ al sectorului energetic asupra mediului înconjurător, prin folosirea cu prioritate a resurselor de energii regenerabile de care dispune județul Arad
- distribuția de energie electrică produsă din surse regenerabile în rețelele existente, în condiții de eficiență economică,
- utilizarea potențialului hidro al râurilor Mureș, Crișul Alb sau afluenții acestora, pe care se pot instala capacități de producție energetică.

În contextul european și național privind **perioada de programare 2021-2027**, sunt propuse obiective de politică, printre care și obiectivul **OP2 - O Europă mai verde**, în cadrul căruia sunt identificate priorități de investiții pentru eficiență energetică și energia din surse regenerabile.

Pentru domeniul "Energie", obiectivul **PO2** are în vedere următoarele obiective specifice:

1. Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

Prioritate de investiții

- Renovarea clădirilor publice și rezidențiale în vederea asigurării/îmbunătățirii eficienței energetice în funcție de potențialul de reducere a consumului, respectiv reducerea a emisiilor de carbon

2. Promovarea energiei din surse regenerabile

Priorități de investiții

- Creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al clădirilor
- Măsuri de creștere a adecvanței rețelei naționale de energie electrică pentru a crește capacitatea de integrare a energiei provenite din surse regenerabile, de natură variabilă

3. Dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și stocare în afara TEN-E

Priorități de investiții

- Echipamente și sisteme inteligente pentru asigurarea calității energiei electrice
- Implementarea de soluții digitale pentru izolarea defectelor și realimentarea cu energie în mediul rural și urban

Programele Operaționale alocate obiectivului de politică **OP2** sunt:

- **Programul Operațional Regional 2021-2027 Regiunea Vest**, prin:

- **Prioritatea 3:** O regiune cu orașe prietenoase cu mediul

Obiectiv specific - Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă

Axa Prioritară 1. Tranziție energetică bazată pe eficiență energetică, emisii reduse, sisteme inteligente de energie, rețele și soluții de stocare

Alte documente strategice, la nivel național, care cuprind următoarea perioadă de programare, și cu ale căror obiective se corelează obiectivele specifice propuse, sunt:

- **Strategia energetică a României 2020-2030**, cu perspectiva anului 2050, proiect propus în august 2020: în cadrul Strategiei sunt definite cinci obiective strategice fundamentale care structurează planificarea în acest orizont de timp:
  - creșterea nivelului de securitate energetică,
  - piețe de energie competitive, baza unei economii competitive,
  - energie curată, cu emisii reduse de gaze cu efect de seră și alte noxe,
  - modernizarea sistemului de guvernare energetică,
  - protecția consumatorului vulnerabil și reducerea sărăciei energetice.
- **Proiectul Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 201-2030**, prin dimensiunile "Decarbonare" (energie din surse regenerabile), "Eficiență energetică" și "Piața internă a energiei" (interconectivitatea rețelelor electrice și infrastructura de transport a energiei);

- **Conceptul strategic de dezvoltare teritorială România 2030:** Obiectivul 3 – Structurarea și dezvoltarea echilibrată a rețelei de localități urbane, Obiectivul 5 – Dezvoltarea rurală, Obiectivul 8 – Creșterea competitivității teritoriale;
- **Strategia Națională de renovare pe termen lung pentru sprijinirea parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice cât și private într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050,** aprobată prin HG nr.1034 din 27/11/2020;
- **Strategia Națională privind accelerarea dezvoltării serviciilor comunitare de utilități publice** aprobată prin HG nr. 246 din 16/02/2006.

La nivel regional a fost elaborat **Planul pentru Dezvoltare Regională al regiunii Vest 2021-2027**, prin a cărui strategie regională au fost identificate 7 domenii majore de intervenție, denumite piloni, dintre care obiectivele specifice propuse prin PATJ se încadrează în **Pilonul 2. Tranziție verde și schimbări climatice:**¹

- **Prioritatea 3.** Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile, obiectiv specific: Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia prin creșterea eficienței energetice și prin valorificarea resurselor regenerabile de energie

Obiective specifice propuse prin PATJ

- **OS1.1: Asigurarea unei infrastructuri moderne care să asigure alimentarea cu energie electrică la un nivel înalt de calitate**
- **OS1.2: Dezvoltarea producției de energie electrică din surse regenerabile**

Aceste obiective au în vedere atât obiectivele documentelor strategice și a planurilor de dezvoltare a operatorilor rețelelor electrice de pe teritoriul județului Arad cât și prioritățile rezultate din analiza situației existente, pentru rezolvarea problemelor identificate privind alimentarea cu energie electrică în județul Arad, și anume:

- modernizarea rețelei electrice de distribuție învechite și cu grad ridicat de uzură;
- extinderea rețelei electrice de distribuție pentru racordarea gospodăriilor neelectrificate;
- creșterea investițiilor din fonduri publice pentru proiecte de utilizare a surselor regenerabile de energie existente.

Pentru atingerea acestor obiective este esențială dezvoltarea durabilă a infrastructurii de energie electrică, dar și creșterea utilizării surselor regenerabile de energie pentru producerea energiei electrice.

OS1.1: Asigurarea unei infrastructuri moderne care să asigure alimentarea cu energie electrică la un nivel înalt de calitate

Județul Arad dispune de o infrastructură energetică dezvoltată, atât în ceea ce privește rețeaua electrică de transport, cât și cea de distribuție. Infrastructura de transport a energiei electrice de pe teritoriul județului are importanță majoră în realizarea inelului național de 400 kV (linii interne), dar și interconexiunea cu alte rețele de transport europene.

Pe teritoriul județului Arad se aplică viziunea și obiectivele strategice naționale în domeniul energiei, dar și obiectivele strategice stabilite la nivel regional și județean, care urmăresc atât producerea unei energii curate și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cât și modernizarea capacităților energetice, creșterea securității energetice și o piață de energie competitivă.

Măsurile aferente obiectivului OS1.1 propus pentru alimentarea cu energie electrică sunt:

- M1.1.1. Dezvoltarea rețelei electrice de transport de pe teritoriul județului Arad și a interconexiunii cu rețelele europene
- M1.1.2. Modernizarea rețelei electrice de distribuție și înlocuirea echipamentelor uzate
- M1.1.3. Extinderea rețelei electrice de distribuție pentru asigurarea accesului tuturor consumatorilor la energie electrică

CNTEE Transelectrica, care gestionează rețeaua electrică de transport (RET) de pe teritoriul județului Arad prin Sucursala de Transport Timișoara, a stabilit, prin Planul de dezvoltare a rețelei electrice de transport (RET) pentru perioada 2020-2029, următoarele obiective:

- funcționarea în siguranță a SEN și transportul energiei electrice la niveluri de calitate corespunzătoare;
- dezvoltarea RET astfel încât aceasta să fie corespunzător dimensionată pentru transportul energiei electrice prognozate a fi produsă, consumată, importată, exportată și tranzitată;
- creșterea capacității de interconexiune a rețelelelor energetice;
- sustenabilitatea prin integrarea energiei din surse regenerabile în rețea și prin transportul energiei generate din surse regenerabile până la principalele centre de consum;
- cuplarea cu piața europeană unică pe toate segmentele acesteia;
- asigurarea accesului nediscriminatoriu al solicitanților la rețeaua de interes public, în condițiile prevăzute de normele în vigoare;
- minimizarea cheltuielilor de investiții la alegerea soluțiilor de dezvoltare RET.

Una dintre direcțiile strategice ale Transelectrica în domeniul investițional este modernizarea și reabilitarea stațiilor electrice din cadrul RET. Pe de altă parte, Transelectrica participă, împreună cu alți Operatori de Transport și Sistem europeni (OTS), la proiecte de investiții care urmăresc integrarea în rețelele europene și asigurarea interoperabilității acestora.

Măsura **M1.1.1.** propusă se încadrează în direcțiile strategice ale Transelectrica, în ceea ce privește proiectele de integrare în rețelele europene. În cadrul unui astfel de proiect, în care este inclus și teritoriul județului Arad, se va realiza trecerea la 400 kV a LEA 220 kV d.c. Reșița – Timișoara – Săcălaz – Arad, acest proiect fiind inclus în lista de Proiecte de Interes Comun European, și care face parte din clusterul "Mid Continental East Corridor".

Operatorul care gestionează rețeaua electrică de distribuție din județul Arad, **E-Distribuție**, prin **E-Distribuție Banat - Sucursala Arad**, are ca obiectiv principal modernizarea rețelelor prin digitalizare și trecerea la rețele inteligente (smart grid). Compania derulează constant programe de investiții pentru modernizarea infrastructurii:

- modernizarea stațiilor de transformare, prin introducerea lor în sistemul Telecontrol și prin înlocuirea transformatoarelor de putere și a altor echipamente,
- modernizarea rețelei electrice prin înlocuirea liniilor electrice, instalarea de contoare inteligente sau supravegherea video a stațiilor, pentru scăderea riscurilor.

Prin **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020**, una dintre măsurile propuse în cadrul **Axei prioritare 2.1.3** (obiectivul strategic 2, obiectiv specific 2.1.): Dezvoltarea rețelelor de infrastructură de bază (în care este inclusă și rețeaua electrică) a fost **măsura 2.1.3.2** - Sprijinirea și încurajarea investițiilor în lucrările de extindere și modernizare a rețelelor de servicii în scopul creșterii procentului de populație care beneficiază de accesul la rețelele de energie electrică și gaze.

Deasemenea, **Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020**, actualizată în decembrie 2016, a propus ca măsură (F) de creștere a eficienței energetice pentru îndeplinirea obiectivelor strategice propuse, lucrări de management energetic și alte activități, care includ:

- montarea unor sisteme inteligente de contorizare, sau, după caz, instalarea unor sisteme de control active, precum sistemele de automatizare, control și/sau monitorizare, care vizează economia de energie,
- implementarea sistemelor de management al funcționării consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru promovarea și gestionarea energiei electrice.

Planul pentru Dezvoltare Regională al regiunii Vest 2021-2027 preia obiective specifice propuse la nivel național în domeniul energiei, prin **Pilonul 2**. Tranziție verde și schimbări climatice:

Prioritatea 3. Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile, obiectiv specific: Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia prin creșterea eficienței energetice și prin valorificarea resurselor regenerabile de energie

Măsurile propuse în cadrul acestei priorități, cu care sunt corelate măsurile propuse prin PATJ sunt:

- Stimularea investițiilor în rețele inteligente de transport și distribuție a energiei,
- Investiții pentru securitatea energetică prin dezvoltarea / modernizarea / rețehnologizarea rețelelor de energie.

La nivel local, este de menționat **Strategia integrată de dezvoltare urbană 2014-2030 a municipiului Arad** care, în cadrul unui set de obiective de dezvoltare urbană integrată, include și obiective și direcții de acțiune cu referire la rețelele de utilități, inclusiv cele energetice. Modernizarea rețelelor electrice este inclusă în obiectivul **O5**. Arad eficient - oraș verde și sănătos, cu emisii scăzute de CO₂ și un model de dezvoltare urbană sustenabilă, prin obiectivul specific **O5.2**. Infrastructură tehnico - edilitară modernă și eficientă. Se propun în acest sens reabilitarea rețelelor și sistemelor de utilități existente.

Măsurile **1.1.2** și **1.1.3** se corelează atât cu programele de investiții ale operatorului rețelei de distribuție, cât și cu măsurile prevăzute prin strategiile la nivel regional și județean privind modernizarea și dezvoltarea rețelei electrice de pe teritoriul județului Arad.

Obiectivul **OS 1.1** propus asigură, prin măsurile formulate, continuitatea obiectivelor și măsurilor propuse prin documentele strategice din **perioada de programare 2014-2020** și se corelează cu strategiile care au fost elaborate pentru **perioada 2021-2027**.

OS1.2: Dezvoltarea producției de energie electrică din surse regenerabile

Măsura aferentă obiectivului **OS1.2** pentru alimentarea cu energie electrică este:

M1.2.1. Creșterea investițiilor publice pentru dezvoltarea instalațiilor de utilizare a surselor regenerabile

Obiectivul **OS 1.2** propus asigură, prin măsura formulată, continuitatea obiectivelor și măsurilor propuse prin documentele strategice din **perioada de programare 2014-2020** și se corelează cu documentele care au fost elaborate pentru **perioada 2021-2027**.

Prin **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020**, în cadrul **Axei prioritare 3.3**. (obiectivul asociat 3): Protecția mediului înconjurător, a fost propusă măsura **3.3.6** - Valorificarea potențialului biomasei forestiere. Deasemenea, în cadrul măsurilor propuse

privind îmbunătățirea managementului deșeurilor, s-a propus, în scopul valorificării superioare a deșeurilor, realizarea unei stații de cogenerare pentru producerea de energie electrică și termică.

Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020, actualizată în decembrie 2016, pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, a propus, în cadrul măsurii C, instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei: sisteme descentralizate de alimentare cu energie din surse regenerabile de energie, precum panouri solare fotovoltaice, utilizarea cogenerării de înaltă eficiență, în scopul reducerii consumurilor energetice din surse convenționale și a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Strategia energetică identifică oportunități investiționale, pentru administrațiile locale, privind energia regenerabilă în județul Arad, în scopul producerii energiei electrice, cum ar fi:

- energia hidro:
  - amenajarea de microhidrocentrale în condiții de eficiență și economicitate ridicată pe cursurile unor afluenți ai Crișului Alb și ai Mureșului în localități cum ar fi: Buteni, Bocsig, Mocrea (Ineu), Nădab,
  - re tehnologizarea unor microhidrocentrale realizate înainte de 1989 pentru a aduce un surplus de energie prin investiții relativ mici, cum ar fi: Iosășel (Gurahonț), Dezna, Sebiș și Mocrea (Ineu);
- energia solară - utilizarea panourilor fotovoltaice ce ar aduce un aport substanțial de energie electrică pentru comunitățile rurale și nu numai;
- biogaz - utilizarea gunoiului de grajd produs în complexuri zootehnice și porcine, existente pe teritoriul județului Arad, care ar putea fi procesat în instalații de producere a biogazului, producând astfel energie electrică și căldură. Cu același rezultat s-ar putea utiliza și deșeurile menajere de pe platformele de gunoi ale orașelor;
- energia eoliană (într-o mai mică măsură), în zone restrânse, în Câmpia de Vest și în Dealurile Podgoriei, în Defileul Mureșului.

Planul pentru Dezvoltare Regională al regiunii Vest 2021-2027 prevede, prin **Pilonul 2 - Tranziție verde și schimbări climatice, Prioritatea 3**. Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile, **obiectivul specific**: Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia prin creșterea eficienței energetice și prin valorificarea resurselor regenerabile de energie.

Măsura propusă în cadrul acestei priorități, cu care sunt corelate măsurile propuse prin PATJ, este: creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al clădirilor.

La nivel local, **Strategia integrată de dezvoltare urbană 2014-2030 a municipiului Arad**, prin setul de obiective de dezvoltare urbană integrată și obiectivul specific propus (O5), include direcția de acțiune **D 5.2.1**. Utilizarea energiei regenerabile și a soluțiilor tehnologice moderne în furnizarea de utilități. Se propune în acest sens adoptarea de soluții tehnice noi, ce utilizează energia regenerabilă.

4.4.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsurile din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

Alimentare cu energie electrică			
Obiectivul OS1.1. Asigurarea unei infrastructuri moderne care să asigure alimentarea cu energie electrică la un nivel înalt de calitate			
Măsurile PATJ actual	Măsurile PATJ 2010		
	Măsurile nerealizate	Măsurile permanente	Măsurile fără informații certe
M.1.1.1. Dezvoltarea rețelei electrice de transport de pe teritoriul județului Arad și a interconexiunii cu rețelele europene	Trecerea liniei LEA 220 Kv Arad – Timișoara la 400 Kv		Modernizarea rețelelor de transport a energiei electrice
M1.1.2. Modernizarea rețelei electrice de distribuție și înlocuirea echipamentelor uzate			<p>Modernizarea și rețehnologizarea stațiilor de transformare de 110 kV</p> <p>Reabilitarea liniilor electrice aeriene și subterane de 110 kV</p> <p>Trecerea instalațiilor de 6 kV la tensiunea de 20 kV</p> <p>Modernizarea / rețehnologizarea liniilor electrice aeriene și subterane de medie tensiune</p> <p>Modernizarea integrală a liniilor electrice aeriene de joasă tensiune și a bransamentelor</p> <p>Dezvoltarea sistemului de automatizare a distribuției SAD</p> <p>Extinderea sistemului de telegestiune și monitorizare a</p>

Alimentare cu energie electrică			
Obiectivul OS1.1. Asigurarea unei infrastructuri moderne care să asigure alimentarea cu energie electrică la un nivel înalt de calitate			
Măsurile PATJ actual	Măsurile PATJ 2010		
	Măsurile nerealizate	Măsurile permanente	Măsurile fără informații certe
			parametrilor de calitate a energiei electrice
M1.1.3. Extinderea rețelei electrice de distribuție pentru asigurarea accesului tuturor consumatorilor la energie electrică			Racordarea la rețele electrice a tuturor gospodăriilor neelectrificate prin extinderea rețelelor în zonele mai vechi sau mai nou construite
OS1.2: Dezvoltarea producției de energie electrică din surse regenerabile			
M1.2.1. Creșterea investițiilor publice pentru dezvoltarea instalațiilor de utilizare a surselor regenerabile			Trecerea la folosirea pe scară largă a energiilor regenerabile

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

4.5. Alimentare cu energie termică

Tendințe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

Conform INS, de aproape 20 de ani, numărul localităților din județul Arad în care se distribuie energie termică a rămas constant, cinci localități: municipiul Arad și orașele: Chișineu-Criș, Ineu, Nădlac și Sebiș. În cazul orașului Chișineu-Criș, energia termică distribuită⁸, înregistrată în baza de date a INS (Baza Temp o-online) reprezintă energia termică distribuită de microcentralele termice de bloc și din clădirile publice, aparținând unităților administrației locale, întrucât acest oraș nu are un sistem centralizat de alimentare cu energie termică. Dintre aceste localități urbane, orașul Sebiș nu beneficiază încă de distribuție locală de gaze naturale, Centrala Termică Sebiș din cadrul S.C. Termo-Construct S.A. funcționând cu combustibil lichid, respectiv motorină.

Amplasat în zona vestică a județului, recunoscută pentru zăcămintele geotermale, orașul Nădlac folosește apa geotermală pentru încălzirea blocurilor de locuințe și a clădirilor instituționale.

În prezent, sistemul de încălzire centralizată din municipiul Arad se confruntă cu o reducere a eficienței energetice, datorată în principal debransărilor de la sistemul de termoficare, cu efect negativ asupra randamentelor surselor de producere a energiei termice și a pierderilor de energie termică. Prin Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Arad nr.109/2008, respectiv Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Arad nr.445/2016 au fost declarate unele zone unitare de încălzire

⁸ Conform INS Energia termică distribuită (Gcal) reprezintă energia termică distribuită prin cumpărare de la centralele electrice de termoficare și centralele termice de zonă, precum și energia termică distribuită de microcentralele termice de bloc sau cvartal, aparținând unităților administrației locale, conf. INS,2020)

în Municipiul Arad, dar totuși, în aceste zone s-au permis și realizat debranșări de la sistemul centralizat după data aprobării acestei hotărâri, iar dezvoltările imobiliare care s-au făcut nu au luat în considerare alimentarea cu energie termică în sistem centralizat. S.A.C.E.T.⁹ Arad poate fi eficientizat energetic și economic, în primul rând prin stoparea debranșărilor de la sistemul centralizat, prin realizarea investițiilor necesare pentru reabilitarea și modernizarea capacităților de producție și a rețelelor de transport și distribuție în vederea reducerii pierderilor înregistrate, prin găsirea unei soluții optime de alimentare cu energie termică a clienților rămași conectați la sistemul centralizat și prin implementarea unei campanii de atragere a unor noi consumatori sau încercarea de reconectare a clienților debranșați.

Alimentarea cu căldură a localităților județului se realizează prin utilizarea gazelor naturale în centrale termice sau sobe (în localitățile care beneficiază de rețele de distribuție gaze naturale), sau cu centrale termice și sobe alimentate cu combustibil solid (lemn, peleți) sau lichid. Majoritatea locuințelor din mediul rural folosesc pentru încălzire combustibil solid (lemn) ceea ce duce la poluarea mediului, riscuri pentru siguranța oamenilor și un confort termic redus; principala cauză o reprezintă lipsa distribuțiilor de gaze naturale.

Principalele disfuncționalități ale alimentării centralizate cu energie termică în județul Arad sunt: rețele de termoficare primară și secundară nereabilitate, pierderi în rețelele de transport și distribuție, puncte termice nereabilitate, instalații interioare (din blocurile de locuințe) de termoficare cu grad ridicat de uzură. Sistemul de încălzire din orașul Nădlac, ce folosește apa geotermală, necesită, de asemenea, modernizare și re tehnologizare pentru obținerea unei eficiențe energetice sporite.

Lipsa izolării termice a clădirilor, atât în mediul urban cât și în cel rural, reprezintă o disfuncționalitate ce duce la inconfort termic, consum mare de energie, apariția condensului, degradarea clădirilor. Utilizarea combustibilului solid sub forma lemnului de foc în gospodării reprezintă o soluție costisitoare și nu asigură un nivel ridicat al gradului de confort termic în locuințe.

Utilizarea la scară redusă a surselor regenerabile de energie din județ, solară, biomasă, geotermală, constituie o disfuncționalitate, în condițiile în care este necesară exploatarea rațională a resurselor și protejarea mediului ambiant.

Ca elemente de potențial, se constată că păstrarea alimentării cu energie termică în sistem centralizat în municipiul Arad și orașele: Ineu, Nădlac și Sebiș, reprezintă un punct forte în cadrul dezvoltării județului, ca și utilizarea biomasei în punctul termic din cartierul Aradul Nou. Existența resurselor geotermale în zona de vest a județului reprezintă un potențial necesar a fi exploatat la adevărata sa capacitate, în funcție de temperatură, în instalații de încălzire, preparare apă caldă, ștrand termal, etc.

Proiectele depuse la Ministerul Fondurilor Europene: Sistem de producere și distribuție a energiei termice, utilizând energie geotermală, capacitate de producție a energiei minim 4MW, Comuna Macea, Județul Arad (data depunerii 10.17.2019) și Sistem integrat de furnizare a energiei termice, utilizând surse regenerabile de tip biomasă, biogaz, la nivel de localitate în comuna Seleuș, județul Arad (data depunerii 12.18.2019) reprezintă puncte importante în utilizarea surselor de energii regenerabile locale.

Serviciile publice de încălzire urbană în sistem centralizat din județ trebuie menținute și dezvoltate deoarece, în condițiile specifice României și ale tehnologiilor actuale, acestea pot asigura alimentarea cu energie termică pentru sectorul rezidențial în condiții de siguranță, eficiență energetică și performanță economică ridicată, având totodată un impact pozitiv asupra protecției și conservării mediului ambiant prin controlul strict al emisiilor poluante.

Obiectiv sectorial propus prin PATJ – O1. Creșterea eficienței energetice a alimentării cu energie termică

⁹ Sistem de Alimentare Centralizat cu Energie Termică

Obiective specifice

Stabilirea obiectivelor specifice propuse prin PATJ s-a făcut luând în considerare propunerile documentațiilor strategice de la nivel local, județean, regional și național:

Pentru modernizarea sistemului de alimentare cu energie termică a Municipiului Arad, **Planul de administrare S.C. CET HIDROCARBURI S.A., 2017-2021**, prevede în cadrul Cap. IV. **Strategia de administrare pentru atingerea obiectivelor și criteriilor de performanță**, subcapitolul IV.8. **Strategii investiționale**: Modernizarea SC CET Hidrocarburi SA prin accesarea fondurilor din programul PAED (Planul de acțiuni pentru energii durabile) finanțat de guvernul elvețian. Obiectivul specific îl reprezintă reducerea pierderilor de energie termică și electrică din activitatea de exploatare atât pe rețeaua de transport cât și pe cea de distribuție, prin acțiuni ce urmăresc:

- modernizarea rețelelor de transport și distribuție;
- transformarea unor puncte termice periferice în centrale pe gaz și biomasă;
- montarea de convertizoare de frecvență pe pompele de circulație agent primar și pompele de circulație încălzire din punctele termice;
- modernizarea parcului de contoare;
- înlocuirea electrovanelor de izolare magistrale termoficare primară;
- transformarea PT "Aradul Nou" în centrală termică pe gaz și biomasă;
- reabilitarea rețelelor de distribuție prin accesarea fondurilor din Programul Termoficare 2006-2021.

Obiectivul general al subcapitolului IV.8.este pregătirea proiectelor de înlocuire a rețelelor de distribuție care se află într-o stare avansată de uzură și de montare a unor module termice în anumite zone, în scopul reducerii pierderilor în rețelele de transport și distribuție, prin acțiuni de înlocuire a rețelelor de distribuție clasice cu conducte de oțel preizolate.

De asemenea, în cadrul strategiilor privind operarea și mentenanța se urmărește: dezvoltarea sistemului de detectare pierderi masice și de energie termică, extinderea și modernizarea sistemului de teletransmisie date din punctele termice și module; până în anul 2017 s-au finalizat transmisiile de date din 40 de puncte termice și 36 de module, urmând a se definitiva încă 3 transmisiile din puncte termice și 27 module.

Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020, în cadrul Obiectivului strategic 2: Creșterea calității locuirii, are ca Obiectiv specific 2.1. Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară). Acest obiectiv specific urmărește patru axe prioritare, dintre care, importantă pentru prezentul capitol este: Axa prioritară 2.1.1: Reabilitarea și modernizarea clădirilor, pentru creșterea gradului de confort al locuirii. Măsurile propuse pentru realizarea Axei prioritare 2.1.1. sunt: 2.1.1.1 Reabilitarea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor publice, și 2.1.1.2 Sprijin cu privire la reabilitarea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale.

Strategia de Dezvoltare a județului Arad propune dezvoltarea unei politici județene de îmbunătățire a serviciilor de management al deșeurilor, incluzând valorificarea superioară a deșeurilor prin construirea unei stații de cogenerare pentru producerea de energie electrică și termică. De asemenea, **Obiectivul Specific 2.1** Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară) are în cadrul Axelor prioritare, **Axa 2.1.3. Dezvoltarea rețelelor de infrastructură de bază (apă, canalizare, electricitate, distribuție gaze)**, prin care sunt propuse măsuri de încurajare a valorificării resurselor geotermale existente în anumite zone ale județului, pentru încălzirea spațiilor de locuit și producerea apei calde menajere.

Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020, actualizată în decembrie 2016, are ca principale obiective: promovarea producerii de energie electrică și termică

în centrale de cogenerare de înaltă eficiență, continuarea reabilitării termice a circa 40% din fondul existent de clădiri multietajate precum și dezvoltarea de proiecte de clădiri pasive sau cu consumuri energetice foarte reduse. În privința obținerii energiei din alte surse și din surse regenerabile sunt recomandate:

- procesarea deșeurilor menajere într-o centrală Green Power care ar putea produce energie verde de 1 MW/oră;
- utilizarea în balneazăie prin realizarea unor microstațiuni balneare în zonele Zerind, Socodor, Curtici, Macea, Iratoș, Șofronea, Șimand, Peregu Mare, Semlac, Felnac, Șeitin, Nădlac, Moneasa, Dezna a apelor geotermale, așa cum au fost preconizate prin proiectele realizate înainte de 1989 după forarea puțurilor de ape geotermale;
- utilizarea apelor geotermale pentru încălzirea locuințelor în orașul Nădlac și Curtici care au beneficiat de instalații de încălzire utilizând această resursă și care ar trebui modernizate și re tehnologizate pentru obținerea unei eficiențe energetice sporite.
- producerea de căldură sau chiar de energie electrică utilizând pompe de căldură puse în cascadă care să utilizeze întregul potențial al sondelor de apă geotermală;
- utilizarea gazului de sondă împreună cu care vine apa geotermală, prin separarea acestuia prin construcția unor degazoare ar putea produce curent electric și căldură în instalații de cogenerare.

Strategia Energetică a României (SER) 2019-2030, cu perspectiva anului 2050 prevede opt obiective generale pentru care sunt stabilite 23 obiective strategice (OS). În cadrul obiectivelor generale: OB1. Energie curată și eficiență energetică, OB2 Asigurarea accesului la energie electrică și termică pentru toți consumatorii și OB4 Piețe de energie competitive, baza unei economii competitive – sunt prevăzute mai multe obiective strategice, dintre care, reprezentative pentru acest capitol sunt:

- OS.10. Creșterea eficienței energetice pe întreg lanțul valoric al sectorului energetic, ce prevede: valorificarea potențialului de **eficiență energetică în sectorul clădirilor**, prin programe de **izolare termică în sectorul public, al blocurilor de locuințe și al comunităților afectate de sărăcie energetică**; și abordarea integrată a sectorului de **încălzire centralizată** a clădirilor, cu coordonarea proiectelor de investiții pe lanțul valoric – producție, transport și consum eficient al agentului termic;
- OS.22. Creșterea accesului populației la energie electrică, **energie termică și gaze naturale**, prin: dezvoltarea de politici publice la nivelul unităților administrative locale privind **modul de asigurare a energiei termice pentru comunități**; și **dezvoltarea rețelelor de distribuție a gazelor naturale la nivelul întregii țări**, crescând astfel gradul de racordare a consumatorilor casnici la rețeaua de distribuție gaze naturale.

Strategia națională pentru utilizarea resurselor energetice regenerabile susține integrarea în sistemul energetic național a resurselor regenerabile cu scopul de a crea independență față de combustibilii din import și de a satisface angajamentele cu privire la emisiile de gaze poluante la nivel național. Este apreciată importanța utilizării biomasei în noile instalații de biomasă sau în regim de cogenerare, având în vedere că prin folosirea biomasei se poate acoperi circa 70% din angajamentul României de a folosi resurse regenerabile.

La nivel european, eficientizarea energetică a clădirilor a fost reglementată, în principal, prin **Directiva 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor (EPBD)** și **Directiva 2012/27/UE, privind eficiența energetică (EED)**. Prin revizuirea Directivei privind Performanța Energetică a Clădirilor (EPBD) au fost introduse, la Articolul 9 „Clădirile cu consum de energie aproape zero” (nZEB) următoarele cerințe:

- până la 31 decembrie 2020, toate clădirile noi să fie clădiri cu consum de energie aproape zero (nZEB);
- după 31 decembrie 2018, clădirile noi ocupate și deținute de autoritățile publice sunt clădiri cu consum de energie aproape zero”.

La art. 2 Definiții, o ”clădire cu consum de energie aproape zero” este acea clădire care are performanțe energetice foarte mari, astfel cum este stabilit în conformitate cu anexa I (Cadrul general comun pentru calculul performanței energetice a clădirilor). Cantitatea de energie aproape zero sau foarte mică necesară ar trebui acoperită într-o măsură foarte semnificativă cu energie din surse regenerabile, inclusiv energie din surse regenerabile produse la fața locului sau în apropiere.

În România, conform Legii nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor, modificată și completată prin OG 13/2016, la art. 14.(2) clădirile noi din proprietatea/ administrarea autorităților administrației publice, care urmează să fie recepționate în baza autorizației de construire emise după 31 decembrie 2018, vor fi clădiri al căror consum de energie este aproape egal cu zero. La Art. 3 se definește o clădire al cărei consum de energie este aproape egal cu zero, acea clădire cu o performanță energetică foarte ridicată, la care consumul de energie este aproape egal cu zero sau este foarte scăzut și este acoperit, în proporție de minim 10% cu energie din surse regenerabile, inclusiv cu energie din surse regenerabile produse la fața locului sau în apropiere.

Întrucât eficiența energetică a clădirilor reprezintă o prioritate în cadrul politicilor europene privind energia, schimbările climatice și securitatea aprovizionării cu energie, este necesar ca și în cazul proiectelor/investițiilor din județ să se studieze posibilitatea implementării unor soluții prin care să se reducă consumul de energie. Aceste soluții vor viza atât anvelopa clădirilor cât și instalațiile aferente.

Obiective specifice propuse prin PATJ:

- **OS1.1: Creșterea eficienței energetice a alimentării cu energie termică**
- **OS1.2: Dezvoltarea sistemelor de alimentare cu energie termică**
- **OS1.3: Promovarea utilizării energiei din surse regenerabile**

Obiectivele specifice enunțate se regăsesc în documentele strategice, în planurile de dezvoltare/administrare ale operatorilor sistemelor de alimentare cu energie termică din județul Arad și în prioritățile rezultate din analiza situației existente a alimentării cu energie termică. Pentru realizarea acestor obiective se propun următoarele măsuri aplicabile la nivel de județ:

Măsurile aferente obiectivului OS1.1 sunt:

M1.1.1 Creșterea eficienței energetice a alimentării cu energie termică, în scopul reducerii consumului de combustibil, prin intervenții asupra anvelopei (termoizolare), cât și asupra instalațiilor interioare la clădirile publice, locuințe colective, dar și locuințe individuale.

M1.1.2 Utilizarea instalațiilor de gazeificare pentru producerea de energie (electrică și termică), folosind combustibil deșeurile municipale, în localitățile urbane: **municipiul Arad și orașele: Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pâncota, Pecica, Sântana, Sebiș;** (în municipiul Arad, păstrarea Centralei electrice de termoficare CET-L poate permite conversia acesteia către producerea de energie (electrică și termică) cu instalații de gazeificare, folosind combustibil deșeurile municipale).

M1.1.3 Modernizarea **S.A.C.E.T. Arad** prin: modernizarea rețelelor de termoficare primară și secundară rămase nereabilitate; modernizarea punctelor termice: Punctul Termic 5 Grădiște, Punctul Termic 2 Lac, Punctul Termic 4 Macul Roșu, Punctul Termic Pasaj, Punctul Termic 6 Vânători, Punctul Termic Ocsko Terezia, Punctul Termic 2 Lac și a rețelelor de termoficare secundară aferente, și studierea soluțiilor de scoatere de pe terenurile private a anumitor tronsoane ale rețelei secundare (str. Iustin Marșieu nr. 34 – 36, str. St. A. Doinaș nr. 24 și str. St.

A. Doinaș nr. 36.); transformarea unor puncte termice periferice în centrale pe gaz și biomasă; transformarea PT "Aradul Nou" în centrală termică pe gaz și biomasă.

M1.4 Modernizarea și re tehnologizarea sistemului de încălzire ce folosește apa geotermală în orașul Nădlac, pentru obținerea unei eficiențe energetice sporite.

Măsurile aferente obiectivului OS1.2 sunt:

M1.2.1 Montarea centralelor termice moderne, automatizate, cu grad redus de poluare în toate clădirile publice din județ, în special în unitățile cu aglomerări de persoane (învățământ, sănătate, administrație).

M1.2.2 Alimentarea cu energie termică în localitățile cu distribuții de gaze prin instalarea de centrale termice de bloc/scară de bloc sau individuale, utilizând drept combustibil gazele naturale, în: municipiul Arad, orașele: Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Nădlac, Pâncota, Pecica, Sântana, comunele: Fântânele, Livada, Macea, Șeitin, Semlac, Simand, Siria, Sofronea, Vinga, Vladimirescu, Zădăreni, Zerind, Zimandu Nou.

M1.2.3 Alimentarea cu energie termică în localitățile fără distribuții de gaze prin instalarea de centrale termice funcționând pe combustibil lichid, GPL, biomasă, pentru eliminarea sistemelor improvizate de încălzire a apartamentelor/clădirilor, în UAT: orașele Lipova și Sebiș, comunele: Almaș, Apateu, Archiș, Bata, Bârsa, Bârzava, Beliu, Birchiș, Bocsig, Brazii, Buteni, Cărand, Cermei, Chisindia, Conop, Covâsinț, Craiva, Dezna, Dieci, Dorobanți, Felnac, Frumușeni, Ghioroc, Grăniceri, Gurahonț, Hălmăgiu, Hălmăgel, Hășmaș, Ignești, Iratoșu, Mișca, Moneasa, Olari, Păuliș, Peregu Mare, Petriș, Pilu, Pleșcuța, Săvârșin, Secusgiu, Seleuș, Sinteia Mare, Socodor, Șagu, Șepreuș, Șicula, Șilindia, Șiștarovăț, Tauț, Târnova, Ususău, Vărădia de Mureș, Vârfurile, Zăbrani, Zărand.

Măsurile aferente obiectivului OS1.3 sunt:

M1.3.1 Promovarea proiectelor de obținere și utilizare a energiei din surse regenerabile, depuse la Ministerul Fondurilor Europene: "Sistem de producere și distribuție a energiei termice, utilizând energie geotermală, capacitate de producție a energiei minim 4MW, Comuna Macea, Județul Arad" și "Sistem integrat de furnizare a energiei termice, utilizând surse regenerabile de tip biomasă, biogaz, la nivel de localitate în comuna Seleuș, județul Arad".

M1.3.2 Încurajarea investițiilor (din fonduri publice și private) pentru proiecte de utilizare a sursei geotermale, existentă în zona de vest a județului Arad, la adevărata sa capacitate, în funcție de temperatură, în instalații de încălzire, preparare apă caldă, ștrand termal, etc. Dintre acțiunile ce pot fi întreprinse în acest scop se pot enumera cele din Strategia energetică a județului Arad, lista acestora nefiind limitativă:

- utilizarea în balneație prin realizarea unor microstațiuni balneare în zonele Zerind, Socodor, Curtici, Macea, Iratoș, Șofronea, Șimand, Peregu Mare, Semlac, Felnac, Șeitin, Nădlac, Moneasa, Dezna a apelor geotermale;
- utilizarea apelor geotermale pentru încălzirea locuințelor în orașul Nădlac și Curtici;
- producerea de căldură utilizând pompe de căldură puse în cascadă care să utilizeze întregul potențial al sondelor de apă geotermală;
- utilizarea gazului de sondă împreună cu care vine apa geotermală, care prin separare în degazoare poate produce curent electric și căldură în instalații de cogenerare.

M1.3.3 Dezvoltarea sistemelor de utilizare a biomasei, cu accentul pe producerea și arderea peletilor de lemn/deșeuri lemnoase în toate localitățile.

M1.3.4 Adoptarea soluțiilor de utilizare a energiei solare pentru încălzirea apei calde menajere în toate localitățile județului.

4.5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsurile din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

În vederea evaluării modului de implementare a prevederilor documentației anterioare Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007, pentru domeniul infrastructurilor tehnice, respectiv sub-domeniile: alimentare cu energie termică și surse regenerabile de energie (necesare pentru obținerea energiei termice) a fost necesară o situație la zi a programului de măsuri din cadrul strategiei de dezvoltare spațială. Cu sprijinul Consiliului Județean Arad am primit această evidență care este transpusă în tabelul următor, unde sunt prezentate obiectivele sectoriale și programul de măsuri.

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
Alimentarea cu energie termică			
1. Alimentarea cu energie termică în municipiul Arad	Continuarea și finalizarea reabilitării sistemului centralizat de alimentare cu energie termică (S.A.C.E.T.) la nivelul conductelor de transport, al punctelor termice și al rețelelor secundare	I	Consiliul local municipal
2. Alimentarea cu energie termică în municipiul Arad	Montarea de module termice de nivel de bloc, scara de bloc sau apartament la construcțiile noi care se racordează la S.A.C.E.T.	II	Consiliul local municipal
3. Alimentarea cu energie termică în municipiul Arad și în localitățile Chișineu Criș, Ineu, Nădlac	Montarea de module termice la nivel de bloc, scara de bloc sau apartament la construcțiile existente care sunt racordate în prezent și care vor rămâne racordate la S.A.C.E.T.	III	Consiliul local municipal Consiliile locale
4. Alimentarea cu energie termică în localitățile racordate la S.A.C.E.T. (Chișineu Criș)	Reabilitarea sistemului centralizat de alimentare cu energie termică (S.A.C.E.T.) la nivelul centralelor termice și al rețelelor termice	I-II	Consiliile locale
5. Alimentarea cu energie termică în localitățile fără distribuții de gaze, în care clădirile au fost racordate la S.A.C.E.T. care au fost desființate sau cu numeroase apartamente debranșate (Curtici, Ineu, Nădlac, Sebiș)	Montarea de centrale termice de bloc sau scară de bloc funcționând pe gaze naturale, combustibil lichid sau GPL pentru eliminarea sistemelor improvizate de încălzire a apartamentelor	II	Consiliile locale Asociațiile de proprietari Investitorii privați
6. În toate localitățile în care există locuințe condominiale	Reabilitarea termică și, dacă este cazul, funcțională a clădirilor de locuit condominiale	I - II	MDLPL Consiliile locale Asociațiile de proprietari

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
Surse regenerabile de energie			
1.Implementarea energiei solare pentru prepararea apei calde menajere	In localitățile din zonele de șes și de deal ale județului	Etapă I	Consiliile locale Investitorii particulari
2.Implementarea energiei solare pentru încălzirea și pentru prepararea apei calde menajere, precum și pentru producerea energiei electrice cu celule fotovoltaice	In localitățile din zonele de șes și de deal ale județului	II -III (10-20 ani)	Consiliile locale Investitorii particulari
3.Dezvoltarea sistemelor de utilizare a apelor geotermale	In localitățile cu zăcăminte exploatabile de ape geotermale, aflate în zona de vest a județului	I-II	Consiliile locale Investitorii particulari
4.Dezvoltarea sistemelor de utilizare a biomasei, cu accentul pe producerea și arderea peștilor de lemn	In toate localitățile, cu accentul pe zonele de exploatare forestiere, cu condiția înființării de plantații dedicate acestui scop pentru evitarea creșterii presiunii asupra ecosistemelor forestiere valoroase.	I-II	Consiliile locale Investitorii particulari

-- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru sub-domeniul alimentării cu energie termică au existat șase obiective specifice prin care se urmărea: o modernizare a sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică în municipiul Arad și orașele Chișineu-Criș, Ineu, Nădlac, o modernizare a sistemelor de încălzire în localitățile fără distribuții de gaze, în care clădirile au fost racordate la S.A.C.E.T. care au fost desființate sau cu numeroase apartamente debransate (Curtici, Ineu, Nădlac, Sebiș), și reabilitarea termică a clădirilor de locuit condominiale.

Actuala documentație propune un set de obiective specifice prin care sunt actualizate și completate obiective și măsuri ce se regăseau în documentația anterioară.

Din cercetarea tabelului, se poate observa lipsa informațiilor certe asupra realizării/implementării obiectivelor și măsurilor propuse în documentația anterioară, dar din analiza situației existente în prezenta documentație se constată că măsurile propuse au fost realizate parțial până în prezent. De asemenea, s-a constatat că orașul Chișineu Criș nu deține un sistem propriu de termoficare, S.A.C.E.T., încălzirea clădirilor publice și a celor din sectorul rezidențial fiind asigurată cu centrale termice individuale, utilizând gaze naturale sau combustibil solid și cu sobe.

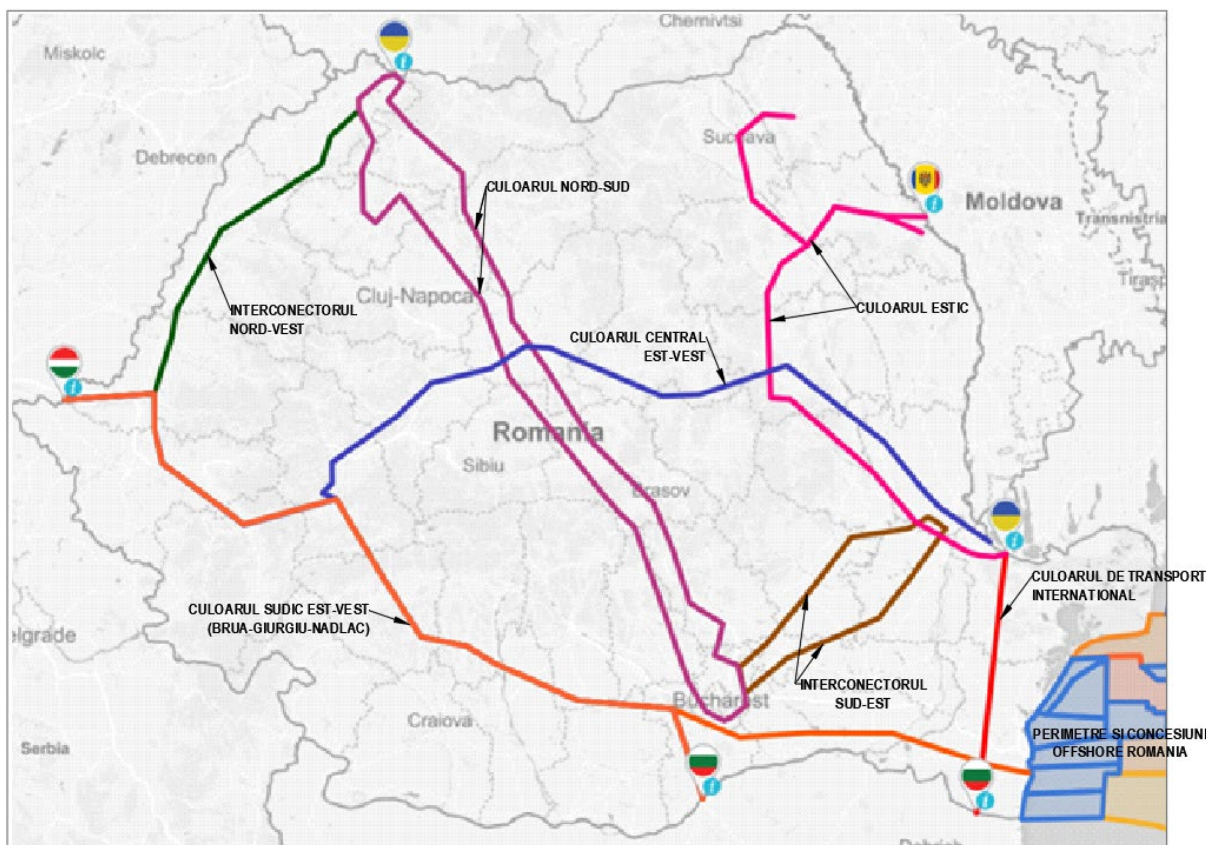

4.6. Alimentare cu gaze naturale

Tendențe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

Rețeaua de transport gaze naturale de pe teritoriul administrativ al județului Arad este reprezentată de Interconectorul Nord-Vest, ce face parte din Sistemul Național de Transport Gaze Naturale, operat de S.N.T.G.N. TRANSGAZ S.A.

Figura nr. 4: Harta principalelor culoare de transport gaze naturale, aparținând SNT Romania

Sursa: gazderomania.ro/harta-transport-gaz/,2020

Județul Arad este alimentat cu gaze naturale, din următoarele magistrale: conducta DN 500 mm Ernei – Corunca – Coroi – Botorca – Simeria – Hațeg – Jupa – Recaș – Arad; conducta DN 400 mm Satu Mare – Abrămuț – Salonta, respectiv DN 500 mm, Salonta – Arad; conducta Szeged – Arad.

În zona județului Arad, SNTGN din România se interconectează cu sistemul similar din Ungaria prin intermediul conductei de interconectare Szeged (HU) – Arad (RO)- Csanadpalota cu următoarele caracteristici tehnice: DN 700, Capacitate = 1,75 mld.mc/an și Pmax = 63 bar.

Conductele de transport gaze naturale sunt realizate din oțel și sunt montate subteran.

Interconectorul Nord-Vest traversează teritoriul județului Arad în zona de vest, de la sud la nord, ca urmare doar localitățile aflate în zona de vest a județului au putut beneficia de alimentare cu gaze naturale, fiind astfel necesară extinderea Sistemului Național de Transport Gaze Naturale și în zona de est a județului Arad, pentru a permite înființarea de noi distribuții de gaze naturale în localitățile din zonele respective.

Obiectiv sectorial propus prin PATJ:

O2. Dezvoltarea Sistemului Național de Transport gaze naturale în județul Arad

În Planul de Dezvoltare a Sistemului Național de Transport Gaze Naturale, pentru perioada 2018–2027, SNTGN TRANSGAZ SA MEDIAȘ propune proiecte de anvergură prin care

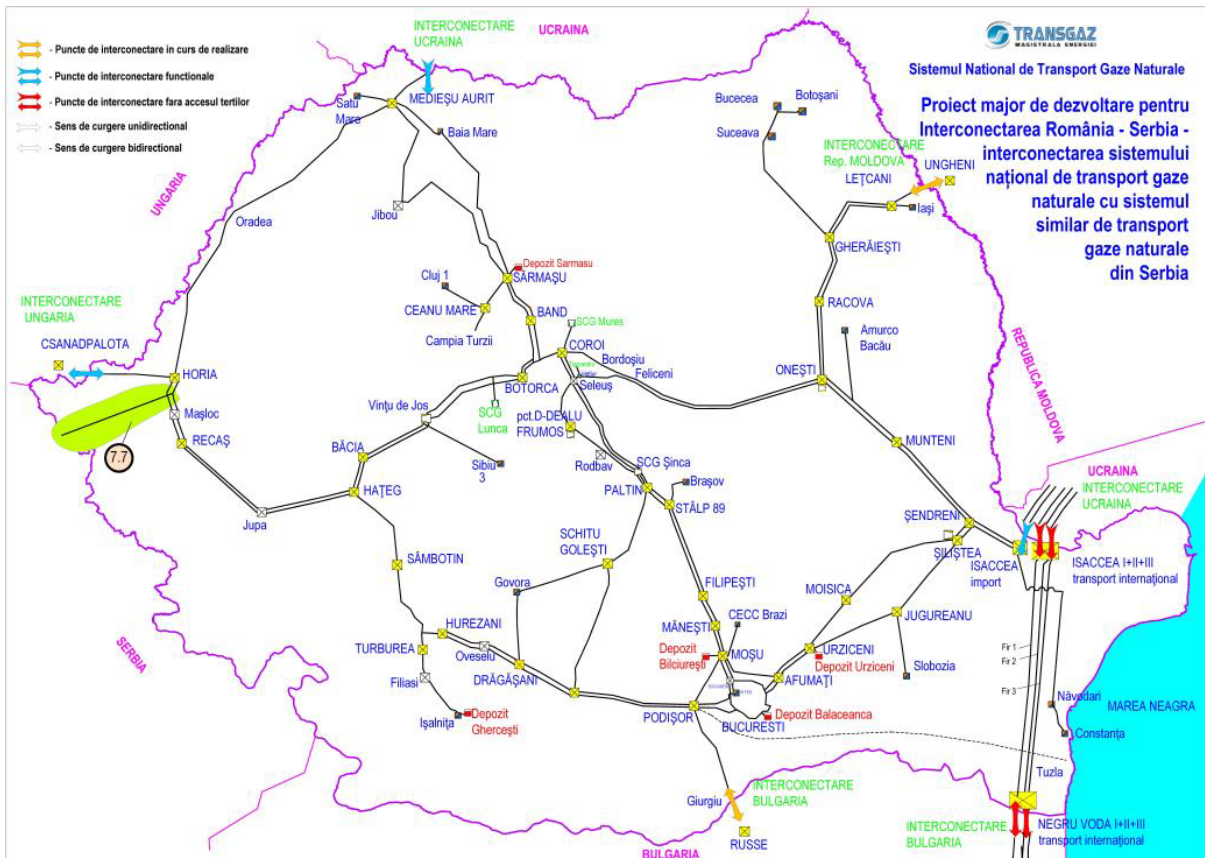
să asigure un grad adecvat de interconectivitate cu țările vecine și să creeze rute de transport gaze naturale la nivel regional pentru a asigura transportul gazelor naturale provenite din diverse noi surse de aprovizionare.

În scopul întăririi gradului de interconectivitate între sistemele de transport gaze naturale din statele membre UE și al creșterii securității energetice în regiune, se înscrie și proiectul privind realizarea interconectării Sistemului Național de Transport (SNT) gaze naturale din România cu cel din Serbia. Varianta analizată de export gaze naturale spre Serbia este de preluare a gazelor naturale din viitoarea conductă BRUA (faza I). Cel mai apropiat punct al conductei BRUA de granița dintre România și Serbia este localitatea Mokrin, zona Arad.

Proiectul "Interconectarea Sistemului Național de Transport gaze naturale cu sistemul similar de transport gaze naturale din Serbia" constă în construirea unei conducte de interconectare a sistemului național de transport gaze naturale cu sistemul similar de transport gaze naturale din Serbia pe direcția Arad – Mokrin, în lungime de aproximativ 97 km, din care 85 km pe teritoriul României și 12 km pe teritoriul Serbiei; conducta va avea următoarele caracteristici: Dn 600mm, presiunea în conducta BRUA zona Arad: 47 bar; pe teritoriul României se va construi o stație de măsurare gaze naturale.

Exportul de gaze naturale spre Serbia se va realiza după finalizarea proiectului BRUA (faza I). În situația în care vor fi preluate gaze naturale din Serbia spre România, acestea pot fi direcționate la consum în zona Timișoara – Arad, prin conducta DN 600 Horia – Mașloc – Recaș (25 bar), la presiuni mai mici decât în conducta BRUA.

Figura nr. 5: Interconectarea SNT cu Serbia pe direcția Arad - Mokrin

Sursa: SNTGN TRANSGAZ SA MEDIAȘ, Planul de Dezvoltare a Sistemului Național de Transport Gaze Naturale, 2018 – 2027

În **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020** se menționează faptul că asigurarea unor condiții decente de locuit și a unui mediu de viață ofertant reprezintă o prioritate a viziunii de dezvoltare a județului, iar planul de măsuri propuse prin **Strategia de**

dezvoltare vine să traseze liniile directe ale acțiunilor pentru îmbunătățirea aspectelor care țin de calitatea locuirii, cu referire la infrastructura edilitară de bază: alimentare cu apă, canalizare, electricitate, gaze. **Obiectivul Specific 2.1 Regenerarea comunităților (locuințe și infrastructură edilitară)** are în cadrul **Axelor prioritare, Axa 2.1.3. Dezvoltarea rețelelor de infrastructură de bază (apă, canalizare, electricitate, distribuție gaze)**, prin care sunt propuse măsuri de sprijinire și încurajare a investițiilor în lucrările de **extindere și modernizare a rețelelor de servicii** în scopul creșterii procentului de populație care beneficiază de accesul la rețelele de energie electrică și gaze.

Pentru realizarea obiectivului **O2** se propun următoarele măsuri principale, aplicabile la nivelul județului:

- **M2.1** - Extinderea Sistemului de transport gaze naturale în zona de est a județului Arad, pentru alimentarea cu gaze naturale a **UAT de pe Valea Mureșului**, pe trasee cât mai paralele cu drumurile existente pentru a se putea interveni cu rapiditate în cazul producerii unui accident.
- **M2.2** - Extinderea Sistemului de transport gaze naturale în zona de est a județului Arad, pentru alimentarea cu gaze natural a **UAT de pe Valea Crișului Alb**, pe trasee cât mai paralele cu drumurile existente pentru a se putea interveni cu rapiditate în cazul producerii unui accident.
- **M2.3** – Relizarea Proiectului "Interconectarea Sistemului Național de Transport gaze naturale cu sistemul similar de transport gaze naturale din Serbia" ce constă în construirea unei conducte de interconectare a celor două sisteme naționale de transport gaze naturale, pe direcția Arad – Mokrin.
- **M2.4** Respectarea distanțelor de protecție și siguranță ale conductelor de transport și ale celorlalte obiective ale Sistemului de transport gaze naturale de pe teritoriul județului.

Asigurarea condițiilor pentru exploatarea în siguranță a sistemului de transport gaze naturale necesită și realizarea unor lucrări de creștere a gradului de siguranță a conductelor de transport gaze în zonele unde s-au ridicat construcții pe terenurile retrocedate deasupra și în vecinătatea conductelor.

Exploatarea de petrol și gaze la nivel județean

Tendențe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

Județului Arad beneficiază de resurse naturale de petrol și gaze asociate din câmpurile petrolifere situate în zona de nord și vest a județului, astfel: petrol în zona localităților Zădăreni, Pecica, Sântana și Sânmartin (comuna Macea) și petrol și gaze asociate în zona localităților Turnu (comuna Pecica) și oraș Nădlac. Exploatarea petroliere de pe teritoriul județului Arad aparținând OMV PETROM SA.

S.C. CONPET S.A., concesionar al Sistemul Național de Transport al petrolului (S.N.T.), asigură colectarea petrolului extras din perimetrele de exploatare și dirijarea lui de la punctele la care este predat de către producători la unitățile de prelucrare. Pe teritoriul județului Arad, S.C. CONPET S.A. deține rampa de încărcare țitei și conducte de țitei aferente din zona orașului Pecica.

Existența pe teritoriul administrativ al județului Arad a sondelor de extracție petrol și gaze și a conductelor și instalațiilor aferente impune respectarea prevederilor "Normativului departamental pentru stabilirea distanțelor din punct de vedere al prevenirii incendiilor dintre obiectivele componente ale instalațiilor tehnologice din industria extractivă de petrol și gaze", aprobat prin Ordinul nr. 278/1986. De asemenea, operațiunile de transport prin conducte a fluidelor combustibile (țitei, gazolină, condensat și etan) sunt reglementate prin Ordinul 196/10.10.2006 al președintelui Agenției Naționale pentru Resurse Minerale privind aprobarea Normelor și

prescripțiilor tehnice actualizate, specifice zonelor de protecție și zonelor de siguranță aferente Sistemului național de transport al țițeiului, gazolinei, condensatului și etanului (SNTTGCE).

Activitatea de extracție și transport petrol și gaze impune respectarea distanțelor minime de protecție și siguranță ale sondelor, conductelor și instalațiilor aferente, în conformitate cu prevederile normativelor specifice în vigoare, facilitarea întreținerii și exploatării de către firmele abilitate și, de asemenea, împiedicarea prelevărilor ilegale de combustibili.

Obiectiv specific propus prin PATJ:

O3. Exploatarea în condiții de siguranță a sondelor de extracție petrol și gaze, a conductelor și a instalațiilor aferente

Pentru realizarea obiectivului **O3** se propun următoarele măsuri principale, aplicabile la nivelul județului:

M3.1 Exploatarea în condiții de siguranță a sondelor de extracție petrol și gaze, a conductelor de fluide combustibile și a instalațiilor aferente, prin respectarea prevederilor normativelor în vigoare, și în special a distanțelor de siguranță a noilor obiective față de sonde, conducte și instalații aferente;

M3.2 Întreținerea corespunzătoare a sondelor, conductelor și instalațiilor pentru evitarea accidentelor și poluarea mediului în zonele de extracție petrol și gaze.

Distribuția gazelor naturale la nivel județean

Tendințe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

În județul Arad sunt alimentate cu gaze naturale 8 localități urbane (municipiul Arad și orașele: Chișineu Criș, Curtici, Ineu, Nădlac, Pâncota, Pecica, Santana) dintr-un total de 10 localități urbane din județ, orașele Lipova și Sebiș nefiind alimentate cu gaze naturale.

De asemenea, dintr-un total de 68 comune ale județului, doar 13 comune sunt alimentate cu gaze naturale: Fântânele, Livada, Macea, Șeitin, Semlac, Simand, Siria, Sofronea, Vinga, Vladimirescu, Zădăreni, Zerind, Zimandu Nou.

Se remarcă astfel, racordarea greoaie a localităților (orașe și comune) la rețelele de înaltă presiune, prețurile ajungând la costuri ridicate și faptul ca înființarea distribuțiilor de gaze s-a realizat predominant în zona vestică a județului, în apropierea conductelor din sistemul de transport al gazelor naturale. Deși există conducte de transport gaze naturale în partea de vest a județului, totuși, sunt multe UAT ce nu beneficiază de alimentare cu gaze naturale, deși sunt situate în apropierea acestor conducte.

Lipsa conductelor de transport gaze naturale în partea de est a județului reprezintă o problemă principală ce blochează înființarea de noi sisteme de distribuție gaze naturale în această zonă.

Obiectiv specific propus prin PATJ:

O4. Dezvoltarea alimentării cu gaze naturale la nivelul UAT

În 15.05.2018 Primăria orașului Lipova a emis proiectul de hotărâre prin care orașul se asociază cu comunele: Zăbrani, Șiștarovăț, Covăsânt, Păuliș, Conop, Bîrzava, Vărădia de Mureș, Săvârșin, Ususău, Bata, Birchiș și Ghioroc în vederea constituirii **Asociației de dezvoltare intercomunitară "Extindere magistrală gaz – Valea Mureșului"**. Capacitatea financiară cumulată a acestor unități administrativ-teritoriale este considerată necesară pentru realizarea unui singur Studiu de Fezabilitate care să cuprindă toate UAT-urile, costurile fiind astfel mai mici; acest studiu prevede dezvoltarea sistemului de transport gaze naturale pe Valea Mureșului, în scopul înființării rețelelor de distribuție gaze naturale în unitățile administrativ teritoriale membre. Extinderea magistralei va fi suportată în totalitate de Transgaz, dar partea de racordare și rețeaua de distribuție va fi suportată de beneficiar, respectiv UAT.

În 20.03.2019 primăria orașului Lipova împreună cu primăriile comunelor Paulis, Ghioroc, Covasant, Zăbrani și Ususau, prin adresa 17196 informează SNTGN TRANSGAZ SA că au inițiat procedurile necesare pentru elaborarea studiilor de fezabilitate pentru solicitarea avizului ANRE în vederea inițierii procesului de atribuire a concesiunii serviciului public de distribuție a gazelor naturale în orașul Lipova și în comunele menționate. În urma analizelor, au propus două variante posibile de racordare a localităților de mai sus la Sistemul Național de Transport Gaze Naturale (SNTGN):

- Varianta 1 presupune realizarea unui racord din sudul localității Fântânele, astfel putând fi alimentată cu gaze naturale și comuna Frumușeni; pentru alimentarea comunelor Păuliș, Ghioroc și Covasant va fi necesară o subtraversare a Râului Mureș; racordul se va opri în zona orașului Lipova, iar comuna Ususău va fi alimentată din SRMP Lipova, printr-o conductă de medie presiune;
- Varianta 2 presupune realizarea a două racorduri: primul în sudul localității Fântânele pentru comunele Frumușeni și Zăbrani, oraș Lipova și comuna Ususău; al doilea racord va porni din zona localității Vladimirescu pentru comunele: Păuliș, Ghioroc și Covasant; prin această variantă se evită subtraversarea râului Mureș.

Pentru alimentarea cu gaze naturale a orașului Lipova, SNTGN TRANSGAZ SA are în prezent (anul 2022) în derulare Proiectul Tehnic de realizare a unei conducte de transport gaze naturale cu Dn 300 mm și lungime de cca. 24 km, pe direcția Vladimirescu-Lipova, conductă ce va traversa UAT Lipova, Zăbrani, Păuliș și Vladimirescu.

În anul 2022, SNTGN TRANSGAZ SA informează, de asemenea, că are în derulare un al doilea Proiect Tehnic de realizare a unei conducte de racord pentru alimentarea cu gaze naturale a SRMP pentru compania HAI EXTRUSION SRL din localitatea Chișineu Criș, județ Arad, conducta ce va avea Dn 100 mm și lungimea de 160 m.

Prin prezentul PATJ se propune alimentarea cu gaze naturale a **UAT-urilor de pe Valea Mureșului** prin dezvoltarea SNTGN în zona de sud a județului Arad. Conducta principală propusă va respecta propunerile proiectului tehnic, **PT 1372/2019, Conducta de transport gaze naturale Dn 300 mm, în lungime de aproximativ 24 km și presiune de operare 40 bar, Vladimirescu – Lipova**. Pentru alimentarea cu gaze naturale a comunelor învecinate se propune realizarea unei ramificații în apropierea localității Sâmbăteni, din care se vor alimenta comunele Ghioroc și Covăsânț. În zona comunei Păuliș se propune o a doua ramificație ce va subtraversa Mureșul și va alimenta cu gaze naturale comuna Păuliș; se propune realizarea unui racord la această conductă din care să se alimenteze cu gaze și localitatea Radna, pentru a evita o altă traversare a râului Mureș. Comuna Zăbrani se propune a se alimenta cu gaze naturale printr-un racord la conducta Vladimirescu – Lipova.

În zona orașului Lipova se propune extinderea SNT din conducta Vladimirescu-Lipova pe un traseu ce va permite alimentarea cu gaze naturale a UAT: Șiștarovăț, Ususău, Bata, Birchiș. Satele Căpâlnaș, Căprioara, Valea Mare se vor putea alimenta cu gaze naturale prin intermediul unei conducte de medie presiune de la SRM Birchiș. Pentru alimentarea cu gaze naturale a comunelor Săvârșin, Petriș, Vărădia de Mureș, Bârzava și Conop se propune o ramificare a conductei principale, ramificație ca va subtraversa (foraj orizontal) Râul Mureș în zona comunei Bârzava.

Comuna Frumușeni se va putea alimenta cu gaze naturale printr-un racord la conducta de transport existentă Recaș-SRM Arad I.

Ca urmare a acestor propuneri pe **Valea Mureșului, se vor putea înființa distribuții gaze naturale în orașul Lipova și în comunele: Bata, Bârzava, Birchiș, Conop, Covăsânț, Frumușeni, Ghioroc, Păuliș, Petriș, Săvârșin, Șiștarovăț, Ususău, Vărădia de Mureș, Zăbrani.**

Tot în anul 2018 s-a constituit **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Extindere magistrală gaz – Valea Crișului Alb"**, din care fac parte: orașul Sebiș și comunele: Bogsig,

Ignești, Bîrsa, Moneasa, Dezda, Dieci, Almaș, Beliu, Hășmaș, Buteni, Chisindia, Gurahonț. Scopul asociației este de a înființa distribuții de gaze naturale în UAT membre și dezvoltarea rețelei de transport gaze.

Ca urmare, prin prezentul PATJ se propune extinderea SNTGN în zona Valea Crișului Alb, prin prelungirea traseului conductei de transport gaze Chișineu-Criș - Ineu. Astfel se vor crea condiții pentru **înființarea sistemelor de distribuție gaze naturale în orașul Sebiș și în comunele: Almaș, Archiș, Bârsa, Beliu, Bogsig, Buteni, Chisindia, Dezda, Dieci, Hășmaș, Gurahonț, Ignești, Moneasa, Pleșcuța, Șilindia.**

Pe site-ul **Comisiei Nationale de Strategie si Prognoză**, în cadrul Listei proiectelor eligibile pentru finanțare din FDI (Fondul de Dezvoltare și Investiții) se regăsesc următoarele proiecte: Alimentare cu gaze naturale a localității Caporal Alexe din oraș Sântana, Extindere rețea distribuție gaze naturale în comuna Semlac, Înființare sistem de distribuție gaze naturale în comuna Șicula și satele aparținătoare. De asemenea, în cadrul listei proiectelor aflate în analiză din domeniul gazelor naturale la care Ministerul Economiei a comunicat că este necesară extinderea/dezvoltarea se găsesc următoarele proiecte de înființare sistem de distribuție gaze naturale în județul Arad, în comunele: Socodor, Seleuș, Zărand, Felnac, Olari.

Prin PATJ se propune de asemenea alimentarea cu gaze naturale a următoarelor UAT, iar lucrările se vor realiza în funcție de cererile potențialilor consumatori, atunci când investițiile vor fi considerate necesare:

- Comunele Cermei și Șepreuș, prin racord la conducta de transport gaze Chișineu-Criș - Ineu, în zona comunei Șicula;
- Comunele Olari, Zărand, Seleuș, prin racord la conducta de presiune înaltă ce alimentează cu gaze naturale orașul Sântana;
- Comuna Târnova, prin racord la conducta de transport ce alimentează cu gaze naturale orașul Pâncota;
- Comunele Socodor și Grăniceri, prin racord la conducta de transport gaze Horia-Chișineu-Criș;
- Comuna Mișca, prin racord la conducta de transport gaze Chișineu-Criș – Zerind, din acest racord se va putea alimenta cu gaze și comuna Apateu;
- Comuna Sinteia Mare, prin racord la conducta de transport gaze Chișineu-Criș - Ineu;
- Comuna Dorobanți, prin racord la conducta de transport gaze Curtici – Macea;
- Comuna Peregu Mare, prin racord la conducta de transport gaze Arad – Szeged;

În ianuarie 2021, Primăria comunei Felnac anunță asupra luării deciziei realizării proiectului "Elaborare SF – Alimentare cu gaze naturale a comunelor Felnac (satele Felnac și Călugăreni) și Zădăreni (sat Bodrogu Nou)". Sat Zădăreni este alimentat cu gaze naturale prin intermediul unei conducte de medie presiune de la Arad. Alimentarea cu gaze naturale a comunei Felnac este propusă a se realiza prin extinderea traseului conductei de presiune medie de la Zădăreni.

Introducerea acestui serviciu de utilitate publică în localități va contribui la creșterea confortului în locuințe și în spațiile publice, la ridicarea nivelului de trai al locuitorilor. Odată cu înființarea noilor distribuții de gaze naturale va fi înlocuit într-o mare măsură combustibilul lemnos utilizat în prezent, ceea ce va duce la protecția fondului forestier prin diminuarea tăierilor pentru lemne de foc și diminuarea poluării aerului. Va crește, de asemenea, și gradul de atractivitate al orașelor și comunelor respective pentru noi investitori, creându-se astfel oportunități de dezvoltare ale localităților respective.

Pentru realizarea obiectivului **O4** se propun următoarele măsuri principale, aplicabile la nivelul județului:

M4.1 Dezvoltarea alimentării cu gaze naturale în **UAT în care există distribuții de gaze naturale**, prin extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale, în paralel cu înlocuirea conductelor cu durată normală de viață expirată: **municipiul Arad, orașele Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Nădlac, Pancota, Pecica, Santana, comunele: Livada, Macea, Semlac, Zădăreni.**

M4.2 Alimentarea cu gaze naturale în **UAT în care nu există distribuții de gaze naturale**, dar care sunt traversate de conducte de transport, prin înființarea distribuțiilor de gaze naturale și montarea conductelor și instalațiilor de consum pe baza unor studii de fezabilitate în funcție de cererile cetățenilor și planurile de dezvoltare prezumate de către investitori: **Peregu Mare, Șicula, Sinteza Mare.**

M4.3 Înființarea de noi distribuții gaze naturale în comunele aflate în apropierea conductelor existente de transport gaze (pentru alimentarea cărora este necesar un racord la conductele existente) și în comunele învecinate acestora: **Dorobanți; Mișca și Apateu; Socodor și Grăniceri; Cermei și Șepreuș; Olari, Zărand și Seleuș;**

M4.4 Înființarea de noi distribuții gaze naturale în UAT situate în apropierea conductelor de transport gaze propuse prin dezvoltarea sistemului de transport gaze pe teritoriul județului, respectiv pe **Valea Mureșului: orașul Lipova și în comunele: Bata, Bârzava, Birchiș, Conop, Covăsint, Frumușeni, Ghioroc, Păuliș, Săvârșin, Șiștarovăț, Ususău, Vărădia de Mureș, Zăbrani.**

M4.5 Înființarea de noi distribuții gaze naturale în UAT situate în apropierea conductelor de transport gaze propuse prin dezvoltarea sistemului de transport gaze pe teritoriul județului, respectiv pe **Valea Crișului Alb: orașul Sebiș și în comunele: Almaș, Archiș, Bârsa, Beliu, Bogsig, Buteni, Chisindia, Dezda, Dieci, Hășmaș, Gurahonț, Ignești, Moneasa, Pleșcuța, Șilindia, Târnova.**

M4.6 Înființarea de noi distribuții gaze naturale în UAT, alimentate din conducte de medie presiune gaze: **comuna Felnac**, propusă a se alimenta cu gaze naturale prin prelungirea traseului conductei de presiune medie de la Zădăreni.

M4.7 Respectarea distanțelor de siguranță a noilor clădiri/obiective față de conductele de transport și față de conductele de distribuție gaze naturale existente și propuse, întreținerea lor corespunzătoare pentru evitarea accidentelor în zonele tranzitate de conductele de transport/distribuție a gazelor naturale.

4.6.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsuri din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

În vederea evaluării modului de implementare a prevederilor documentației anterioare Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007, pentru domeniul **infrastructurilor tehnice, respectiv sub-domeniile: alimentare cu gaze naturale și fluide combustibile** a fost necesară o situație la zi a programului de măsuri din cadrul strategiei de dezvoltare spațială. Cu sprijinul Consiliului Județean Arad am primit această evidență care este transpusă în tabelul următor, unde sunt prezentate obiectivele sectoriale și programul de măsuri.

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
4.4.3. Alimentarea cu gaze naturale și fluide combustibile			
1. Alimentarea cu gaze naturale în localitățile în care există distribuții de gaze naturale	Extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale, în paralel cu înlocuirea conductelor cu durată normală de viață expirată	I	DISTRIGAZ SUD S.A. Direcția Regională Distribuție Vest E-ON Gaz Distribuție S.T.G.M.
2. Alimentarea cu gaze naturale în localitățile în care nu există distribuții de gaze naturale dar care sunt amplasate în apropierea conductelor de transport	Inițierea distribuțiilor de gaze naturale și montarea conductelor și instalațiilor de consum pe baza unor studii de fezabilitate în funcție de planurile de dezvoltare prezumate de către investitorii strategici	I	DISTRIGAZ SUD S.A. Direcția Regională Distribuție Vest Firmele autorizate E-ON Gaz Distribuție S.T.G.M.
3. Alimentarea cu gaze naturale în localitățile în care nu există distribuții de gaze naturale și care sunt amplasate în afara zonelor din apropierea conductelor de transport	Inițierea distribuțiilor de gaze naturale și montarea conductelor și instalațiilor de consum pe baza unor studii de fezabilitate în funcție de planurile de dezvoltare prezumate de către investitorii strategici	II -III	DISTRIGAZ SUD S.A. Direcția Regională Distribuție Vest Firmele autorizate E-ON Gaz Distribuție S.T.G.M.
4. Rețelele de transport gaze naturale	Extinderea rețelelor în funcție de realizarea zonelor de dezvoltare, parcuri industriale, tehnologice <ul style="list-style-type: none"> Valea Mureșului Valea Crișului Alb	I -II -III	SNTGN TRANSGAZ SA DISTRIGAZ SUD S.A. Direcția Regională Distribuție Vest Firmele autorizate

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
5. Respectarea distanțelor de siguranță a noilor clădiri față de conductele de transport gaze naturale, întreținerea lor corespunzătoare pentru evitarea accidentelor	In zonele tranzitate de conductele de transport a gazelor naturale se va cere avizul înainte de începerea oricăror lucrări administratorului de rețele Localitățile în care E-ON Gaz Distribuție STGM deține în întreținere și exploatare rețele de gaze naturale sunt: Arad, Vladimirescu, Horia, Cicir, Mândruloc, Fântânele, Zădăreni, Livada, Sânleani, Sântana, Nădlac, Pecica, Chișineu Criș	Permane nt	Consiliile locale SNTGN TRANSGAZ SA E-ON Gaz Distribuție S.T.G.M. - Exploatarea Teritorială Arad
6. Respectarea distanțelor de siguranță față de conductele de transport țigetei	In zonele tranzitate de conductele de transport țigetei se va solicita avizul societății CONPET S.A. PLOIEȘTI, unicul concesionar al SNTTGCE (zona orașului Pecica)	Permane nt	CONPET S.A. PLOIEȘTI Consiliile locale

-- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Pentru sub-domeniul alimentării cu gaze naturale și fluide combustibile au existat șase obiective specifice prin care se urmărea: extinderea rețelelor de transport și de distribuție gaze naturale, înființarea de noi sisteme de distribuție gaze naturale și respectarea distanțelor de siguranță a noilor clădiri față de conductele de transport gaze naturale. Cinci dintre măsurile propuse sunt considerate permanente. Măsura ce prevedea extinderea rețelelor în zonele Valea Mureșului și Valea Crișului Alb nu a fost implementată până în prezent.

Prin actuala documentație s-a propus:

- un obiectiv sectorial referitor la dezvoltarea sistemului de transport gaze naturale, pentru realizarea căruia au fost propuse patru măsuri (prin care sunt actualizate și completate propunerile anterioare) ce prevăd inclusiv dezvoltarea sistemului de transport gaze pe Valea Mureșului și pe Valea Crișului Alb.
- la sub-capitolul referitor la exploatarea de petrol și gaze a fost propus un obiectiv specific și două măsuri necesare pentru exploatarea în condiții de siguranță a sondelor de extracție, conductelor și instalațiilor aferente.
- la sub-capitolul referitor la distribuția gazelor naturale a fost propus un obiectiv specific și șapte măsuri necesare pentru dezvoltarea sistemelor de distribuție existente, pentru înființarea de noi sisteme de distribuție gaze naturale în județ și pentru exploatarea în siguranță a acestora.

Fiecare măsură propusă răspunde obiectivului sectorial și poate fi realizată prin materializarea proiectelor pe care aceasta le presupune. Ca urmare, programul de măsuri este în strânsă legătură cu obiectivele strategiei de dezvoltare spațială și de aceea acestea vor fi reluate în tabelul măsurilor în cadrul etapei ulterioare: Etapa IV - Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

4.7. Telecomunicații

Tendențe majore și priorități de dezvoltare (Diagnostic general și prospectiv)

La nivelul județului Arad, din datele prezentate în analiza situației existente, se observă existența unui decalaj între zona urbană și cea rurală privind furnizarea serviciilor de telecomunicații de calitate.

Astfel, există încă localități în care nu există acces la rețele fixe cu viteze de 30 Mbps sau mai mari la persoane fizice. Deși unele localități sunt deservite de rețele fixe sau mobile, acestea nu pot oferi vitezele minime specificate. În aceste localități nu sunt declarate intenții de investiții în aceste sens, în viitorul apropiat, din partea operatorilor.

Obiective specifice

Obiectivul propus prin actuala documentație se corelează atât cu obiectivele definite prin documente strategice la nivel județean, regional și național pentru perioada de programare 2014-2020 cât și cu obiective ale documentelor strategice pentru perioada 2021-2027.

Astfel, pentru **perioada de programare 2014-2020**, în vederea formulării obiectivului specific, s-au urmărit tendințele de dezvoltare stabilite de obiectivele următoarelor documente strategice:

- **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020:**

Obiectiv strategic 1. Creștere economică - Obiectivul specific 1.2. Inovare

Axa prioritară 1.2.1 Sprijinirea sectoarelor cu potențial de dezvoltare inteligentă,

- **Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România** - cu cele 4 domenii de acțiune ale Agendei digitale pentru România 2014-2020:
  - e-Guvernare, Interoperabilitate, Securitate Cibernetică, Cloud Computing, Open Data, Big Data și Media Sociale – creșterea eficienței și reducerea costurilor din sectorul public din România prin modernizarea administrației;
  - TIC în Educație, Sănătate, Cultură și eInclusion - intervine în provocările sociale la un nivel sectorial și va asigura că investițiile TIC vor crea un impact pozitiv în contextul social;
  - e-Commerce, Cercetare, Dezvoltare și Inovare în TIC– se bazează pe avantajele comparative ale României regionale și sprijină creșterea economică din sectorul privat;
  - Broadband și Servicii de Infrastructură Digitală – asigură incluziunea socială și permite beneficii în toate celelalte domenii de acțiune.
- **Planul Național de dezvoltare a infrastructurii - NGN (Next Generation Network)**, aprobat prin HG nr. 414/3.06.2015, al cărui obiectiv este dezvoltarea de rețele avansate de telecomunicații cu acoperire națională. Planul promovează construirea de rețele de comunicații în bandă largă (de fibră optică) cu acoperire națională și cu o largă răspândire a punctelor de distribuție, cât mai aproape de utilizatorul final și cu niveluri adecvate de simetrie și interactivitate, pentru a garanta o transmitere cât mai bună de informații în ambele sensuri.

Pentru atingerea obiectivului propus prin Planul "NGN" au fost identificate 5 direcții de acțiune:

- Încurajarea accesului la infrastructura pasivă existentă;
- Îmbunătățirea transparenței și coordonării în lucrările de construcții civile relevante;
- Simplificarea procedurilor de autorizare a construirii rețelelor de comunicații electronice;

- Normele referitoare la infrastructura NGN pentru clădiri noi;
- Utilizarea potențialului tehnologiei Next Generation Wireless pentru accelerarea extinderii/implementării infrastructurii de bandă largă în zonele rurale.

În Contextul european și național privind **perioada de programare 2021-2027**, printre obiectivele de politică propuse este obiectivul **OP3** - O Europă mai conectată, prin dezvoltarea mobilității și a conectivității TIC regionale, în cadrul căruia sunt identificate priorități de investiții pentru consolidarea conectivității digitale.

Pentru broadband, obiectivul **OP3** are în vedere **obiectivul specific** - Îmbunătățirea conectivității digitale, cu următoarele priorități: Investiții în infrastructură de bandă largă (broadband).

Programul Operațional alocat obiectivului de politică OP3 este **Programul Operațional Regional 2021-2027 regiunea Vest**, prin:

Prioritatea 2: O regiune cu orașe Smart și o administrație digitalizată

Obiectiv Specific - Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

Alte documente strategice, la nivel național, în domeniul telecomunicațiilor, care se suprapun perioadei de programare 2021-2027, și cu care sunt corelate obiectivele specifice propuse, sunt:

- Conceptul strategic de dezvoltare teritorială România 2030: Obiectivul 3 – Structurarea și dezvoltarea echilibrată a rețelei de localități urbane, Obiectivul 5 – Dezvoltarea rurală, Obiectivul 8 – Creșterea competitivității teritoriale;
- Strategia 5G pentru România, aprobată prin HG 429/20.06.2019, care conține obiective strategice care, conform Strategiei, dau semnale clare privitor la prioritățile care trebuie atinse în parcursul implementării 5G în România și reprezintă totodată modalități de focalizare a proceselor decizionale ale actorilor publici și privați, deținători de interese în domeniu.

Prin obiectivele propuse de Strategia 5G se urmărește:

- lansarea rapidă a serviciilor (în anul 2020),
- devansarea beneficiilor din 5G,
- reducerea barierelor la dezvoltarea rețelelor 5G,
- promovarea noilor utilizări și stimularea cooperării.

La nivel regional, **Planul pentru Dezvoltare Regională al regiunii Vest 2021-2027 (PDR Vest)**, prevede, în cadrul celor 7 piloni care sunt domeniile majore de intervenție, doi piloni prin care se propun priorități privind dezvoltarea telecomunicațiilor:

- **Pilonul 1-** Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare, **Prioritatea 3.** O regiune pregătită pentru era digitalizării, cu **obiectivul specific** "Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public".

În cadrul PDR Vest, regiunea digitală propusă prin Prioritatea 3 este o regiune în care populația are un acces bun la rețeaua de internet broadband, prin regiunea digitală urmărindu-se asigurarea unei infrastructuri care permite sectorului public și furnizorilor de servicii comerciale să livreze servicii mai avansate atât pentru cetățeni și întreprinderi și să adreseze agenda incluziunii sociale făcând accesibil și disponibil serviciul de internet la o gamă mai largă de oameni.

PDR Vest propune trei categorii de domenii unde trebuie îmbunătățite aspectele digitale pentru a obține o regiune digitală:

- Piață unică digitală

- Incluziune digitală
- Servicii publice

Pilonul 3. Accesibilitate, Prioritatea 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale, cu **obiectivul specific** "Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, interoperabile și sigure". Prin acest obiectiv se urmărește asigurarea unei conexiuni broadband cu viteze superioare ale transferului de date și interoperabile pentru toate localitățile regiunii .

Obiectiv specific propus prin PATJ

OS2.1.: Dezvoltarea rețelelor de telecomunicații prin creșterea utilizării noilor tehnologii digitale.

Acest obiectiv are în vedere atât obiectivele documentelor strategice și a planurilor de dezvoltare elaborate la nivel național, regional și județean cât și prioritatea rezultată din analiza situației existente, în etapa anterioară, principala prioritate identificată fiind asigurarea accesului la broadband, cu viteze de 30 Mbps sau mai mari, în localitățile cuprinse în "zonele albe", prin programe de investiții în infrastructura de comunicații electronice.

Măsurile din cadrul obiectivului **OS2.1**, propuse pentru dezvoltarea rețelelor de telecomunicații sunt:

M2.1.1. Creșterea digitalizării rețelei de telecomunicații

M2.1.2. Extinderea infrastructurii de bandă largă (cu viteze de 30 Mbps sau mai mari) în localități unde aceasta nu există

M.2.1.3. Implementarea 5G în toate centrele urbane

La nivel județean, direcțiile de dezvoltare și măsurile care le susțin sunt propuse prin **Strategia de Dezvoltare a Județului Arad**, care a prevăzut pentru perioada 2014-2020, în cadrul **Axei prioritare 1.2.1** Sprijinirea sectoarelor cu potențial de dezvoltare inteligentă, **măsura 1.2.1.3** Sprijinirea conectării la rețele broadband, precum și consolidarea infrastructurii TIC în special în zonele rurale.

La nivel regional, **PDR Vest 2021-2027** a inclus în **Pilonul 3 - Prioritatea 3**, ce vizează dezvoltarea infrastructurii digitale, următoarele măsuri:

- Dezvoltarea serviciilor de telefonie și internet mobil în zonele mai puțin accesibile,
- Dezvoltarea și extinderea infrastructurii de bandă largă (broadband), în special în mediul rural,
- Dezvoltarea rețelelor de Wi-Fi gratuit pentru cetățeni,
- Utilizarea tehnologiilor wireless de încărcare în spațiile publice,
- Extinderea mobilierului urban de tip "wi-fi free" și "green charge",
- Dezvoltarea infrastructurii de tip 5G, în special în instituțiile publice.

La nivel național, **Strategia 5G pentru România** este relevantă prin obiectivele strategice pe care le propune și care conturează direcția de dezvoltare a sectorului telecomunicațiilor.

Astfel, prin aplicarea acestor obiective, se prevede:

- lansarea comercială a 5G în primele mari orașe în anul 2020,
- acoperirea tuturor centrelor urbane, a principalelor căi de transport (rutiere, ferate, aeriene, maritime și fluviale) și a primelor 10 parcuri industriale din România până în anul 2025.

Măsurile propuse în cadrul obiectivului **OS2.1.** se încadrează în prioritățile și obiectivele strategiilor prezentate și se corelează cu măsurile prevăzute de acestea.

Obiectivul **OS 2.1** propus asigură, prin măsurile formulate, continuitatea obiectivelor și măsurilor propuse prin documentele strategice din **perioada de programare 2014-2020** și se corelează cu obiectivele și măsurile prevăzute în strategiile la nivel regional și județean care au fost elaborate pentru **perioada 2021-2027.**

4.7.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsuri din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

Telecomunicații			
OS2.1.: Dezvoltarea rețelelor de telecomunicații prin creșterea utilizării noilor tehnologii digitale			
M2.1.1. Creșterea digitalizării rețelei de telecomunicații		Creșterea gradului de digitizare a rețelei	
M2.1.2. Extinderea infrastructurii de bandă largă (cu viteze de 30 Mbps sau mai mari) în localități unde aceasta nu există		Introducerea pe scară largă a unor servicii de „bandă largă”, internet, transmisii date	
M.2.1.3. Implementarea 5G în toate centrele urbane		Continuarea programului de extindere și modernizare a rețelei de comunicații în vederea sporirii accesului la serviciile universale de telecomunicații	

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

4.8. Amenajări pentru gestionarea deșeurilor menajere și industriale

Diagnostic și probleme - concluzii din etapele anterioare.

Depozitele de deșeuri se numără printre obiectivele recunoscute ca generatoare de impact și risc pentru mediu și sănătatea publică. Depozitele neimpermeabilizate de deșeuri urbane sunt sursa infestării apelor subterane cu nitrați și nitriți dar și cu alte elemente poluante. Principalele forme de impact și risc determinate de depozitele de deșeuri orășenești și industriale sunt: modificări de peisaj și disconfort vizual, poluarea aerului, poluarea apelor de suprafață, modificări ale fertilității solurilor și ale compoziției biocenozelor pe terenurile învecinate.

Poluarea aerului este deosebit de evidentă în zona depozitelor orășenești actuale, în care nu se practică exploatarea pe celule și acoperirea cu materiale inerte. Scurgerile de pe versanții depozitelor aflate în apropierea apelor de suprafață contribuie la poluarea acestora cu substanțe organice și suspensii.

Principalele probleme privind gestionarea deșeurilor în județul Arad sunt legate de întârzierile în aplicarea proiectului „Sistemului de Management Integrat al Deșeurilor în județul Arad” fapt care determină gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor municipale și industriale și are drept consecință influențarea calității factorilor de mediu. Toate activitățile implicate în sistemul de gestionare a deșeurilor, respectiv de colectare, transport, tratare, valorificare, eliminare și dezafectare a infrastructurii aferente pot avea un impact negativ asupra mediului dacă nu sunt respectate condițiile de gestionare ecologică.

Depozitele de deșuri industriale și activitățile de exploatare a acestora prin ocuparea de suprafețe de teren cu halde de steril, cariere și alte amenajări aferente acestor activități reprezintă zone critice sub aspectul degradării mediului ca urmare a contaminării cu diverse tipuri de poluanți. Organizarea depozitelor de deșuri industriale duce la scoaterea din circuit a unor suprafețe de teren și implicit deteriorarea calității solurilor respective.

Corelarea Strategiei domeniului Gospodării deșeurilor a PATJ Arad cu orientările europene, naționale, regionale, județene

Contextul european - Alinierea la politicile de mediu europene în domeniul gestionării deșeurilor

La nivel European, prin adoptarea Pachetului privind economia circulară, statele member sunt obligate să ia măsuri specifice pentru a susține prevenirea, pregătirea pentru reutilizare și reciclarea deșeurilor în detrimentul depozitării și incinerării acestora. În martie 2020, la nivel european a fost adoptat „Un nou Plan de acțiune privind economia circulară - Pentru o Europă mai curată și mai competitivă” (COM(2020)98), conform căruia produsele, serviciile și modelele de afaceri sustenabile vor deveni norma, iar tiparele de consum se vor transforma, astfel încât să se evite de la început generarea de deșuri.

Țintele prevăzute în legislația națională și europeană vizează pregătirea pentru reutilizare și reciclare a 65% din masa deșeurilor municipale și reducerea cantității de deșuri municipale depozitate până la minim 10% din cantitatea totală de deșuri municipale depozitate până în 2035.

Obiectivul principal al politicii europene, stabilit și prin legislația în domeniu, este legat de prevenirea generării deșeurilor prin utilizarea unor tehnologii moderne și inovative, precum și transformarea deșeurilor generate într-o resursă. Printre documentele strategice la nivelul UE de interes pentru domeniul gestionării deșeurilor se numără:

- "Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene" - are ca obiectiv îmbunătățirea continuă a calității vieții pentru generațiile prezente și viitoare prin crearea unor comunități sustenabile, capabile să gestioneze și să folosească resursele în mod eficient și să valorifice potențialul de inovare ecologică și socială al economiei;
- "Strategia tematică privind prevenirea și reciclarea deșeurilor" - stabilește obiective referitoare la reducerea impactului negativ asupra mediului datorat deșeurilor, de la generare la eliminarea finală.

Uniunea Europeană intenționează să reducă semnificativ cantitățile de deșuri generate prin aplicarea de politici de prevenire, de utilizare mai eficientă a resurselor și încurajarea consumului durabil. Abordarea Uniunii Europene se bazează pe trei principii:

- prevenirea generării deșeurilor: - un factor cheie în orice strategie de gestionare a deșeurilor. Dacă putem reduce cantitatea de deșuri generate și pericolozitatea lor, atunci eliminarea deșeurilor va fi mai ușoară. Prevenirea este strâns legată de îmbunătățirea metodelor de fabricație și de influențarea consumatorilor în vederea achiziționării de produse ecologice, care folosesc cantități mai mici de ambalaje.
- reciclare și reutilizare: dacă prevenirea nu este posibilă, vor fi valorificate cantități cât mai mari de deșuri, de preferat prin reciclare. Comisia Europeană a definit câteva fluxuri specifice cărora li s-a acordat o atenție prioritara: ambalaje, VSU, baterii, DEEE. 13 Directivele europene corespunzătoare au fost transpuse în legislațiile naționale. O parte din Statele Membre înregistrând succese în implementarea lor (de exemplu peste 50% reciclare deșuri ambalaje)
- îmbunătățirea eliminării finale și a monitorizării: dacă deșeurile nu pot fi reciclate sau reutilizate, ele vor fi incinerate corespunzător, depozitarea lor rămânând ca ultimă opțiune. Ambele metode pot afecta serios mediul înconjurător, dacă nu sunt monitorizate și controlate. Directiva privind depozitarea deșeurilor interzice depozitarea anumitor tipuri de deșuri (anvelope uzate) și stabilește ținte pentru reducerea cantităților de

deșeuri biodegradabile. Directiva privind incinerarea deșeurilor impune limite la emisiile din incineratoare (dioxine, NO₂, SO₂, HCl).

Ca urmare a aplicării acestor politici la nivel european, se remarcă o tendință de scădere a cantității de deșeuri depozitate și o îmbunătățire a calității aerului.

Contextul strategic regional

În ceea ce privește managementul deșeurilor în regiune există în continuare depozite de deșeuri menajere neconforme, sunt deschise rampe de gunoi ilegale, nu se colectează și nu se valorifică cantitățile de deșeuri reciclabile, conform angajamentelor, deși s-au implementat sau sunt în curs de realizare sisteme de management integrat al deșeurilor, care cuprind depozite conforme, ecologice, stații de transfer, stații de compostare, mijloace de transport moderne, etc. Cu toate acestea, colectarea deșeurilor este deficitară, mai ales în mediul rural, unde o parte din deșeuri sunt depozitate în spații neamenajate, iar colectarea selectivă a fost implementată la o scară redusă, fiind necesare măsuri suplimentare de informare și conștientizare a populației în acest sens. Rămâne nevoia de investiții cu un rang înalt de prioritate pentru a finaliza sistemul de gestionare a deșeurilor, pentru a promova tranziția la o economie circulară și, în special, pentru a extinde sistemele de gestionare a deșeurilor la nivel județean în vederea creșterii gradului de reutilizare și reciclare, a prevenirii generării de deșeuri și a evitării depozitării deșeurilor.

Decăderea industriei extractive în regiune a lăsat în urmă numeroase probleme de mediu, de la situri industriale abandonate, depozite de steril, terenuri contaminate a căror efecte nefaste curente pot fi amplificate de riscuri latente vizibile în condiții extreme (ex. umplerea și deversarea unor lacuri artificiale de colectare, antrenarea în atmosferă a pulberilor cu potențial radioactiv). Activitatea industrială a generat astfel poluare nu doar în interiorul siturilor ci și în proximitate, abordarea acestora fiind de asemenea importantă.

Strategia pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 elaborată la nivel regional de ADR Vest răspunde nevoilor de dezvoltare de la nivel regional, identificate prin analizele statistice sau consultările partenoriale, dar ține cont și de orientările și tendințele din documentele strategice elaborate la nivel european sau național. Are la bază Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020, pe care o înlocuiește, preluând unele din obiectivele strategice și măsurile identificate. De interes pentru acest capitol este: Pilonul 2. Tranziție verde și schimbări climatice, Regiunea Vest la orizont 2030:

- tipare de consum transformate, astfel încât să se evite generarea de deșeuri, consumul excesiv de resurse de bază: apă, energie;
- depozite de deșeuri neconforme închise;
- locuitorii regiunii și mediul economic reciclează selectiv;
- rezistență crescută la schimbări climatice și capacitate crescută de a face față riscurilor;

Alinierea Pilonului 2 cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă se realizează printr-o serie de priorități dintre care de interes pentru domeniul acesta sunt:

- Prioritate 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu prin obiectivul specific - Accesul crescut la servicii edilitare de calitate prin investiții în infrastructura de alimentare cu apă, apă uzată, reciclarea și valorificarea deșeurilor
- Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre prin obiectivul specific - Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu. În afara riscurilor imediate punctuale, datorate unei situații neprevăzute sau accentuării temporare a unor condiții meteo, Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climatice cu efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu: fenomenul de deșertificare poate fi

un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an, scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe.

Contextul strategic național

Politica națională în domeniul gestionării deșeurilor se subscie politicii europene în materie de prevenire a generării deșeurilor și urmărește reducerea consumului de resurse.

În Raportul de Țară din 2020, se precizează că gestionarea deșeurilor continuă să reprezinte o provocare majoră pentru România, înregistrându-se în continuare o rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14 %) și rate ridicate de depozitare a deșeurilor (70 %).

Obiectivul principal al politicii europene este legat de prevenirea generării deșeurilor prin utilizarea unor tehnologii moderne și inovative, precum și transformarea deșeurilor generate într-o resursă. La nivel național acest obiectiv este preluat prin Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor și prin Planului Național de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020, care stabilește ca obiectiv general-dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic, care să asigure protecția sănătății populației și a mediului.

Politica națională în domeniul gestionării deșeurilor trebuie să se subscie politicii europene în materie de prevenire a generării deșeurilor și să urmărească reducerea consumului de resurse și aplicarea practică a ierarhiei deșeurilor. În vederea identificării și prioritizării investițiilor de mediu la nivel național, conform angajamentelor asumate pentru sectorul de deșeuri, au fost elaborate o serie de documente strategice în cadrul unui proces de consultare partenerială cu factorii interesați. Principalele documente legislative după care se ghidează procesul de gestionare a deșeurilor în România sunt următoarele:

- Tratatul de aderare - Secțiunea Mediu; angajamentele asumate de România pentru sectorul de deșeuri sunt detaliate la nivelul fiecărui județ în cadrul Planurilor de Implementare pentru Directivele Uniunii Europene;
- POS Mediu - Axa prioritară 2, domeniul major de intervenție 1, "Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor și extinderea infrastructurii de management al deșeurilor";
- Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor (SNGD);
- Planul Național de Gestionare a Deșeurilor (PNGD);
- Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României - Orizonturi 2013 – 2025 - 2030 (Document aprobat prin HG nr. 1460 /noiembrie 2008). Strategia propune obiective concrete pe termen scurt, mediu și lung care să determine o acțiune concertată menită să contribuie la direcția privind dezvoltarea durabilă a României.

Transpunerea politicii UE în domeniul gestionării deșeurilor se asigură la nivel național prin Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020 aprobată prin HG 870/2013 care stabilește politica și obiectivele strategice ale României în domeniul gestionării deșeurilor pentru perioada 2014-2020. Strategia Națională de gestionare a deșeurilor (SNGD) a apărut din necesitatea identificării obiectivelor și politicilor de acțiune, pe care România trebuie să le urmeze în domeniul gestionării deșeurilor în vederea atingerii statutului de societate a reciclării.

Prevederile Planului Național de Gestionare a Deșeurilor - PNGD completează prevederile Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor ca și modalitate principală de abordare, anume îndreptarea României către o societate a reciclării și aplicarea ierarhiei deșeurilor pentru toate tipurile de deșeuri care fac obiectul planificării..

Obiectivele privind gestionarea deșeurilor pentru perioada de planificare 2013-2025-2030 au fost stabilite pe baza prevederilor legislative europene și naționale în vigoare și a prevederilor

Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020. Aceste obiective sunt stabilite pentru orizonturi de timp, astfel:

- Orizontul de timp 2025 Obiectivul acestei strategii este atingerea nivelului mediu actual al țărilor membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește principalii indicatori ai dezvoltării durabile a României. Obiectiv național: Decuplarea creșterii economice de degradare a mediului prin inversarea raportului dintre consumul de resurse și crearea de valoare adăugată și apropierea de indicii medii de performanță ai UE privind sustenabilitatea consumului și producției.
- Orizontul de timp 2030 Obiectivul strategic este apropierea semnificativă a nivelului de dezvoltare durabilă a României de nivelul mediu de dezvoltare a țărilor Uniunii Europene. Această strategie are la bază Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă, iar responsabilitatea implementării ei revine atât Uniunii Europene, cât și statelor membre care sunt răspunzătoare pentru atingerea acestui obiectiv strategic.

Obiectivul general al Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor și al Planului Național de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020 este dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic, care să asigure protecția sănătății populației și a mediului.

Obiectivele strategice vizează:

- îmbunătățirea calității mediului și protecția sănătății populației,
- sprijinirea activităților de cercetare/dezvoltare în domeniul gestionării deșeurilor,
- încurajarea investițiilor verzi,
- creșterea eficienței utilizării resurselor,
- gestionarea durabilă a deșeurilor,
- corelarea prevederilor politicilor de gestionare a deșeurilor cu cele privind schimbările climatice,
- dezvoltarea comportamentului responsabil privind prevenirea generării și gestionării deșeurilor și întărirea capacității instituționale.

Prioritățile României în ceea ce privește gestionarea și prevenirea deșeurilor, stabilite prin Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor (SNGD pentru perioada 2014-2020), au fost următoarele:

- prioritizarea eforturilor în domeniul gestionării deșeurilor în linie cu ierarhia deșeurilor;
- dezvoltarea de măsuri care să încurajeze prevenirea generării de deșeuri și reutilizarea lor, promovând utilizarea durabilă a resurselor;
- creșterea ratei de reciclare și îmbunătățirea calității materialelor reciclate, lucrând aproape cu sectorul de afaceri și cu unitățile și întreprinderile care valorifică deșeurile;
- promovarea valorificării deșeurilor din ambalaje, precum și a celorlalte categorii de deșeuri;
- reducerea impactului produs de carbonul generat de deșeuri;
- încurajarea producerii de energie din deșeuri pentru deșeurile care nu pot fi reciclate;
- organizarea bazei de date la nivel național și eficientizarea procesului de monitorizare;
- implementarea conceptului de "analiză a ciclului de viață" în politica de gestionare a deșeurilor;

- extinderea serviciului de salubritate atât din mediul urban cât și din mediul rural- Gradul de acoperire cu serviciu de salubritate 100%;
- Reducerea cantității depozitate de deșeuri biodegradabile municipale La 35% din cantitatea totală.

Contextul strategic județean

La nivel județean definirea obiectivelor domeniului gestionării deșeurilor se face prin racordarea acestora la obiectivele Strategiilor europene, naționale și regionale care privesc gestionarea eficientă și sigură a deșeurilor municipale și industriale.

Un document care conține prevederi legate de problema deșeurilor este Strategia de Dezvoltare a județului Arad. Aceasta propune o serie de măsuri care vin în întâmpinarea obiectivelor strategice definite prin Strategia Națională, prin dezvoltarea unei politici județene de îmbunătățire a serviciilor de management al deșeurilor. Între acestea cele mai importante sunt:

- Îmbunătățirea sistemului de precolectare prin construirea de platforme betonate și împrejmuite;
- Valorificarea superioară a deșeurilor prin construirea unei stații de cogenerare pentru producerea de energie electrică și termică;
- Închiderea și ecologizarea depozitului neconform de deșeuri de la Lipova care a sistat activitatea din 2018;
- Construirea de platforme pentru deșeuri verzi din grădini, sere, solarii în localități cu activități preponderent în agricultură (Seleuș, Curtici, Macea, etc).

Racordarea politicii județene la obiectivele strategice ale politicii europene și la obiectivul general al Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor s-a realizat prin elaborarea și implementarea proiectului "Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Arad".

Consiliul Județean Arad implementează prin programul POS Mediu acest proiect la nivelul întregului județ, atât în mediul urban, cât și în mediul rural, înglobând activitățile de colectare, transport, tratare și eliminare a deșeurilor municipale. Prin această finanțare se asigură amenajarea unor facilități pentru tratarea deșeurilor și achiziția unor bunuri utilizate în gestiunea deșeurilor, măsura fiind completată cu activități de informare și conștientizare a publicului și încheiată de delegarea gestiunii unor importante componente ale serviciului de salubritate.

Prin SMID se are în vedere realizarea obiectivelor de reducere a cantităților totale de deșeuri depozitate și a obiectivelor de recuperare / reciclare /valorificare a deșeurilor, a gestionării eficiente și sigure a deșeurilor municipale. Pentru atingerea obiectivelor acestui proiect și pentru gestionarea corespunzătoare a deșeurilor municipale cu consecințe pozitive în ceea ce privește calitatea factorilor de mediu este necesară:

- Aplicarea tuturor componentelor „Sistemului de Management Integrat al Deșeurilor”;
- Îmbunătățirea calității mediului prin depozitarea și eliminarea deșeurilor municipale generate în depozitului ecologic;
- Implementarea 100% a colectării selective a deșeurilor în mediul urban și mediul rural în vederea reducerii cantităților de deșeuri biodegradabile eliminate în depozite.

Principalele obiective în domeniul gestionării deșeurilor pentru județul Arad, așa cum sunt ele cuprinse în proiectul SMIDS, sunt următoarele:

- Implementarea colectării selective la nivelul întregului județ astfel încât să se asigure un grad de acoperire cu servicii de salubritate de 100%, atât în mediul urban, cât și în mediul rural;

- Implementarea colectării separate a deșeurilor reciclabile, în mediul urban și în mediul rural pentru deșeurile de metal și plastic în zona urbană;
- Implementarea colectării separate a deșeurilor biodegradabile menajere în municipiul Arad și orașele din zona 1 la circa 80% din gospodării;
- Implementarea compostării individuale la 80% din gospodăriile din mediul rural, prin achiziționarea unităților de compostare individuală;
- Asigurarea reciclării deșeurilor din construcții și demolări (achiziționarea unui concasor mobil);
- Implementarea colectării separate a deșeurilor voluminoase și a deșeurilor periculoase municipale prin achiziționarea de mijloace de transport specializate;
- Amenajarea unei stații de sortare în zona Mocrea – Ineu cu o capacitate de 6.100 tone/an;
- Amenajarea unei stații de compostare în zona municipiului Arad cu o capacitate de circa 19.000 tone/an;
- Amenajarea unei instalații de compostare în zona Ineu – Mocrea cu o capacitate de cca. 700 tone/an;
- Amenajarea a 4 stații de transfer în Chișineu Criș, Mocrea, Sebiș și Bârzava;
- Închiderea depozitelor municipale neconforme în perioada ulterioară datei de 16 iulie 2010.

Obiective strategice propuse prin PATJ

Preluarea la nivelul PATJ Arad a obiectivelor SMID se face prin definirea unor obiective ale domeniului gestionării deșeurilor menajere și industriale orientate spre:

- Dezvoltarea unei politici județene coerente în vederea continuării implementării și menținerii Sistemului Integrat de Gestionare a Deșeurilor- SMID;
- Reducerea impactului negativ al deșeurilor industriale asupra mediului
- Creșterea gradului de conștientizare a populației cu privire la beneficiile implementării proiectului SMID.

Măsurile prin care se realizează aceste obiective vizează:

- Asigurarea celor mai bune opțiuni pentru colectarea și transportul deșeurilor municipale, în vederea unei valorificări cât mai eficiente și reducerea cantităților de deșeuri eliminate prin depozitare, pentru asigurarea unui management ecologic rațional;
- Respectarea prevederilor privind colectarea selectivă, reciclarea deșeurilor re folosibile și eliminarea finală doar a deșeurilor neutilizabile.
- Gestionarea corespunzătoare a deșeurilor din construcții și demolări, cu respectarea principiilor strategice și a minimizării impactului asupra mediului și sănătății umane.
- Crearea și dezvoltarea unei rețele de colectare, valorificare, reciclare a vehiculelor scoase din uz
- Reducerea cantității de deșeuri municipale biodegradabile depozitate.
- Implementarea serviciilor de colectare, transport și eliminare a deșeurile periculoase în mod ecologic.

- Adoptarea și implementarea măsurilor în vederea prevenirii generării deșeurilor de ambalaje, asigurării valorificării și reciclării și minimizarea riscului determinat de substanțele periculoase din ambalaje;
- Asigurarea de capacități de colectare și de sisteme de transport adaptate numărului de locuitori și cantităților de deșeuri generate
- Crearea și utilizarea de mecanisme economico-financiare pentru gestionarea deșeurilor în condițiile respectării principiilor generale, cu precădere a principiului “poluatorul plătește” și a principiului subsidiarității
- Promovarea unui sistem de informare, conștientizare și motivare pentru toate părțile implicate

Strategia de gestionare a deșeurilor menajere

Prin elaborarea și implementarea proiectului Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Arad se realizează mare parte a obiectivelor de reducere a cantității totale de deșeuri menajere și o parte a deșeurilor industriale nepericuloase, a obiectivelor de reciclare și valorificare a deșeurilor de ambalaje, a gestionării eficiente a deșeurilor municipale.

În cadrul proiectului Sistem de Management Integrat al Deșeurilor Solide (SMIDS), s-au desfășurat până în prezent următoarele activități:

- Obiectiv: Implementarea colectării selective:
  - Au fost achiziționate pubele, unități de compostare, concasor, vehicule pentru transport/ compactare deșeuri.
- Obiectiv: Închideri depozite urbane:
  - Au fost închise depozitele din Pecica, Curtici, Sântana;
  - A rămas în activitate depozitul conform ASA SA Arad, activitatea celorlalte depozite neconforme fiind sistată și acestea închise în conformitate cu prevederile Normativului 757/2005. Au fost executate lucrările de închidere și ecologizare la depozitele de deșeuri menajere neconforme de la Chisineu Cris, Ineu, Nădlac, Pâncota, Sebiș, depozitul neconform Câmpul Liniștii din Municipiul Arad și depozitul neconform de pe str. Poetului din Municipiul Arad. Cu toate acestea ele produc impact asupra posibilităților de extindere viitoare a localităților deoarece se apreciază că sunt necesari 20 ani de refacere ecologica si postmonitorizare.
  - Închiderea depozitului neconform din orașul Lipova nu a făcut obiectul SMID. Până la această dată (iulie 2022) nu au fost realizate lucrările de închidere pentru acesta.
- Obiectiv: Stații de transfer, sortare și compostare
  - Stația de compostare Arad (19.000 to/an), stația de compostare Mocrea (700 to/an), stația de sortare Mocrea (6.100 to/an), stația de transfer Mocrea fără compactare (4.875 to/an), stația de transfer Chișineu – Criș cu compactare (7.075 to/an), stația de transfer Sebiș (8.375 to/an), stația de transfer Bârzava (6.250 to/an) – în curs de executare.

În vederea conformării cu cerințele legislative în domeniul gestionării deșeurilor, programele de investiții includ activități legate de ierarhia în ceea ce privește managementul deșeurilor (prevenire, colectare și colectare selectivă, valorificare și reciclare, tratare și eliminare). Este necesară derularea în același timp a proiectelor de conștientizare a populației, având în vedere faptul că realizarea sistemelor eficiente de gestionare integrată a deșeurilor presupune nu doar dezvoltarea infrastructurii, ci și implicarea populației, dezvoltarea laturii educaționale pentru un mediu sănătos și curat.

Pornind de la problemele identificate în capitolul de analiză diagnostic și analiza SWOT, au fost identificate și definite acțiunile care au în vedere evitarea materializării amenințărilor atât prin eliminarea punctelor slabe, cât și prin valorificarea punctelor tari și a oportunităților. Sistemul de Management Integrat al Deșeurilor județului Arad prevede:

- Extinderea colectării selective pe mai multe domenii (hârtie și carton, sticlă, plastic și metal, deșeuri biodegradabile, deșeuri reziduale. Singurele localități unde este implementată colectarea separată sunt comunele Fantanele, Frumuseeni și Varadia de Mures, unde se realizează colectarea separată a deșeurilor de plastic (folie) și a deșeurilor de hârtie și carton.
- Tratarea și valorificarea deșeurilor municipale, în vederea reciclării sau eliminării prin sortare și tratare mecano – biologică cu rolul de reducere a componentei biodegradabile din deșeurile menajere. În prezent, în județul Arad nu există stație de tratare mecano – biologică.
- Minimizarea cantităților de deșeuri destinate eliminării prin depozitare sau incinerare. Acestea reprezintă pierderile de materie și energie care contravin principiilor unei dezvoltări durabile.
- Colectarea separată a deșeurilor biodegradabile, cu scopul obținerii compostului constituie un prim pas, util și eficient, pentru valorificarea și pentru reducerea cantității de deșeuri organice depozitate.
- Transportul deșeurilor și transferul lor la instalațiile de tratare sau la depozitare.
- Refacerea ecologică și postmonitorizarea depozitelor de deșeuri neconforme închise;
- Precolectarea, colectarea și transportul deșeurilor municipale, inclusiv ale deșeurilor toxice periculoase din deșeurile menajere, cu excepția celor cu regim special;
- Colectarea, transportul, depozitarea și valorificarea deșeurilor voluminoase provenite de la populație, instituții publice și agenți economici, neasimilabile celor menajere (mobilier, deșeuri de echipamente electrice și electronice etc.)
- Crearea sau după caz extinderea asocierilor de dezvoltare intercomunitară.
- Campanii de informare și conștientizare a populației județului cu privire la gestionarea corespunzătoare a deșeurilor în cadrul SMID Arad.

În ceea ce privește problema deșeurilor din construcții și demolări, conform legislației, cantitățile de deșeuri din construcții și demolări generate la nivelul județului trebuie prezentate pe o perioadă de 5 ani, defalcate pe coduri de deșeuri cu evidențierea cantității de deșeuri periculoase din cantitatea totală generată. În prezent această defalcare nu poate fi realizată, datele deținute de autorități referindu-se doar la cantitatea totală colectată, obținută din raportările statistice anuale ale agenților de salubritate. Ca atare se impune ca măsură proiectarea și gestionarea unei baze de date pentru deșeurile din construcții și demolări.

Zonarea teritoriului județean după zonele de colectare a deșeurilor menajere

Delegarea gestiunii serviciului public de salubritate a județului Arad reprezintă o componentă importantă în implementarea Sistemului de management integrat al deșeurilor (SMID), în scopul diminuării impactului asupra mediului și a riscurilor asupra sănătății umane date de modul necorespunzător de gestionare a deșeurilor din momentul la care s-a început realizarea componentelor acestuia și al conformării cu legislația UE și din România în domeniu.

Proiectul SMID are în vedere investiții în infrastructura aferentă activităților componente ale serviciului de salubritate și anume:

- colectarea separată și transportul separat al deșeurilor municipale și al deșeurilor similare provenind din activități comerciale din industrie și instituții, inclusiv fracții colectate separat, fără a aduce atingere fluxului de deșeuri de echipamente electrice și electronice, baterii și acumulatori;
- organizarea prelucrării, neutralizării și valorificării materiale și energetice a deșeurilor;
- operarea/administrarea stațiilor de transfer pentru deșeurile municipale și deșeurile similare;
- sortarea deșeurilor municipale și a deșeurilor similare în stațiile de sortare;
- administrarea depozitelor de deșeuri și/sau a instalațiilor de eliminare a deșeurilor municipale și a deșeurilor similare;

Obiectivele pe care trebuie să le atingă serviciul public de salubritate sunt următoarele:

- îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației;
- promovarea calității și eficienței serviciului;
- dezvoltarea durabilă a serviciului;
- gestionarea serviciului pe criterii de transparentă, competitivitate și eficiență;
- promovarea programelor de dezvoltare și reabilitare a sistemului de salubritate pe baza unui mecanism eficient de planificare multianuală a investițiilor;
- consultarea cu utilizatorii serviciului, în vederea stabilirii politicilor și strategiilor locale și regionale în domeniu;
- adoptarea normelor locale referitoare la organizarea și funcționarea serviciului precum și a procedurilor de delegare a gestiunii acestuia.

Operatorul va fi responsabil pentru următoarele fluxuri de deșeuri:

- deșeuri menajere/reziduale și deșeuri asimilabile celor menajere rezultate de la instituții și agenți economici;
- deșeuri reciclabile colectate separat (deșeuri de hârtie și carbon, deșeuri de plastic și metal și deșeuri de sticlă) de la populație, instituții și agenți economici;
- deșeuri biodegradabile colectate separat de la populația din mediul urban și deșeurile biodegradabile generate de instituții și agenții economici (deșeuri alimentare, deșeuri din piețe, restaurante, catering etc)

În acest sens s-a elaborat "Strategia de Dezvoltare a Serviciului de Salubritate a Județului Arad". Obiectivele specifice ale serviciului public de salubritate al județului Arad sunt legate de:

- îmbunătățirea sistemului de colectare și transport al deșeurilor;
- reducerea cantităților de deșeuri biodegradabile depozitate;
- valorificarea potențialului util din deșeurile municipale;
- eliminarea deșeurilor în conformitate cu legislația în vigoare în scopul protejării sănătății populației și a mediului;
- crearea unui sistem de colectare, tratare și valorificare a deșeurilor din construcții și demolări;
- colectarea și valorificarea vehiculelor scoase din uz;

- organizarea unor centre de colectare pentru DEEE.

Conform Studiului de Fezabilitate al proiectului SMID, pentru o mai bună desfășurare a activităților mai sus menționate, pe raza județului Arad au fost delimitate 5 zone funcțional separate. Deșeurile colectate atât de la populație cât și de la agenți economici vor fi transportate fie la stațiile de transfer (construite pentru eficientizarea transportului deșeurilor municipale de la populație la depozitul conform de la Arad) fie direct la depozitul conform de la Arad, astfel:

- Zona 1. Arad (257.428 locuitori pe an). Pentru UAT-rile arondate Zonei 1 deșeurile vor fi transportate direct la depozitul conform de la Arad.
- Zona 2. Chisineu Cris (35.046 locuitori pe an). Pentru UAT-rile arondate Zonei 2 deșeurile vor fi transportate la stația de transfer Chisineu Cris (7.075 tone/an).
- Zona 3. Ineu (51.105 locuitori pe an) pentru UAT-rile arondate Zonei 3 deșeurile reziduale vor fi transportate fie la stația de transfer Ineu 4.875 tone/an fie la cea din localitatea Mocrea.
- Zona 4. Sebiș (27.212 locuitori, pe an) pentru UAT-rile arondate Zonei 4 deșeurile reziduale vor fi transportate la stația de transfer Sebiș- 8.375 tone/an
- Zona 5. Bârzava pentru UAT-rile arondate Zonei 5 deșeurile reziduale vor fi transportate la stația de transfer Bârzava- 6. 250 tone/an

Deșeurile reciclabile colectate atât de la populație cât și de la agenți economici vor fi transportate la stațiile de sortare fie direct fie prin intermediul stațiilor de transfer:

- pentru UAT-rile arondate Zonele 1, 2 și 5 deșeurile reciclabile vor fi transportate la stația de sortare existentă la Arad
- pentru UAT-urile arondate Zonele 3 și 4 deșeurile reciclabile vor fi transportate la stațiile de sortare de la Ineu și Mocrea

Pentru colectarea deșeurilor biodegradabile se propune

- extinderea colectării separate a deșeurilor menajere biodegradabile pentru 80% din familiile care locuiesc în colectivitatile urbane Arad, Curtici, Nădlac, Ineu, Pâncota, Pecica, Sântana;
- deșeurile biodegradabile colectate separat vor fi transportate la stația de compostare de la Arad și la stațiile de compostare de la Ineu și Mocrea.

În vederea tratării cantăților de deșeuri reciclabile colectate separat, prin proiect s-a prevăzut construirea unei stații de sortare la Ineu. Analiza a fost întreprinsă pentru aceleași zone ca pentru stațiile de transfer astfel încât stațiile de sortare existente și cele nou propuse vor avea următoarea arie de acoperire:

- Stația de sortare de la Ineu cu o capacitate de circa 6.100 t/an - va deservi ZONA 4 și ZONA 3 (cu excepția localităților deservite de proiectul Phare Ineu);
- ZONELE 1, 2 și Zona 5 vor fi deservite de stația de sortare existentă de la Arad.

Tabelul nr. 4: Localități arondate stațiilor de transfer

Zona 1 - Arad	Zona 2 – Chișineu-Criș	Zona 3 - Ineu	Zona 4 – Sebiș	Zona 5 - Lipova
Municipiul Arad	Oras Chișineu-Criș	Oraș Ineu	Oraș Sebiș	Oraș Lipova
Oras Curtici	Grăniceri	Apateu	Almaș	Bata

Zona 1 - Arad	Zona 2 – Chișineu-Criș	Zona 3 - Ineu	Zona 4 – Sebiș	Zona 5 - Lipova
Oras Nadlac	Mișca	Archis	Bârsa	Birchiș
Oraș Pâncota	Olari	Beliu	Brazii	Barzava
Oraș Pecica	Pilu	Bocsig	Buteni	Conop
Oraș Santana	Sintea Mare	Cermei	Cărand	Ghioroc
Covasint	Socodor	Craiva	Chisindia	Pauliș
Dorobanți	Șepreuş	Hașmaș	Dezna	Petriș
Fântânele	Șimand	Seleuș	Dieci	Săvârșin
Felnac	Zărand	Sicula	Gurahonț	Sistarovăț
Frumșeni	Zerind	Silindia	Halmagiu	Ususău
Iratosu		Tăut	Hălmagel	Varadia De Mureș
Livada		Târnova	Ignești	Zabrani
Macea			Moneasa	
Peregu Mare			Pleșcuța	
Șagu			Vârfurile	
Secusigiu				
Șeitin				
Semlac				
Șiria				
Sofronea				
Vinga				
Vladimirescu				
Zădăreni				
Zimandu Nou				

Sursa: Strategia serviciului de salubritate Arad 2015-2020 – Asociația de Dezvoltare Intercomunitară

Strategia de gestionare a deșeurilor industriale

Depozitele de deșeuri industriale și activitățile de exploatare a acestora prin ocuparea de suprafețe de teren cu halde de steril, cariere și alte amenajări aferente acestor activități reprezintă zone critice sub aspectul degradării mediului ca urmare a contaminării cu diverse tipuri de poluanți. Organizarea depozitelor de deșeuri industriale duce la scoaterea din circuit a unor suprafețe de teren și implicit deteriorarea calității solurilor respective.

Activitățile industriale desfășurate în județul Arad produc presiuni asupra stării de calitate a solurilor prin depozitări de deșeuri industriale (halde industriale), atât ca urmare a activității curente cât și ca efecte remanente (reziduuri rămase după încetarea activității).

Depozitul pentru deșeuri de la Turnu Nord face parte din categoria depozitelor pentru deșeuri periculoase din industria extractivă a petrolului și reprezintă un tip de poluare a solului cu șlamuri petroliere în sensul că nu este realizat în conformitate cu reglementările în vigoare (HG 349/2005). Depozitarea a fost sistată în data de 31 decembrie 2006 fiind efectuată decontaminarea sitului, în urma căreia nu s-au mai desfășurat activități de depozitare/stocare deșeuri. În anul 2012 s-a realizat o verificare pe teren ce a avut ca scop constatarea îndeplinirii condițiilor pentru realizarea proiectului tehnic de remediere.

Sectorul minier în județul Arad se află în procedură de sistare a activității. Haldele de steril existente aparțin exploatărilor miniere de la Rănușa, Milova, Brusturi și Barzava au început lucrări specifice de închidere din 2006 și 2007

În anul 2007, S.C. ASA Servicii Ecologice S.R.L. - depozitare deșeuri nepericuloase încadrate în trei grupe: deșeuri municipale, deșeuri industriale și deșeuri din construcții. Termenul de finalizare al proiectului conform actului adițional nr.8 a fost prelungit până la data de

31.12.2018. Contractul de concesiune nr. 6863/25.07.2002 încheiat între Consiliul Local al Mun. Arad și ASA INTERNATONAL Environmental Services GmbH (actualmente FCC Environemt SRL) a fost prelungit până la data de 25.07.2032, conform Actului aditional nr.19/ 18.06.2020.

Obiectivul specific în domeniul gestionării deșeurilor industriale vizează Reducerea impactului negativ al deșeurilor industriale asupra mediului.

Pentru gestionarea corespunzătoare a deșeurilor industriale, prioritățile și măsurile strategice în acest domeniu sunt legate de:

- necesitatea programelor de reconstrucție ecologică pentru toate siturile contaminate (mine, cariere) în urma activităților din industria extractivă a petrolului, a exploatărilor miniere care au primit avize de încetare a depozitării;
- în scopul eliminării legăturii dintre creșterea economică și impactul asupra mediului asociat cu generarea de deșeuri trebuie adoptate programele de prevenire a generării deșeurilor. Prevenirea generării de deșeuri este o prioritate în ierarhia gestionării lor și trebuie aplicată prioritar fluxurilor de deșeuri cu volum mare, deșeurilor periculoase și deșeurilor care conțin substanțe periculoase;
- proiecte de refacere și ecologizare a zonelor afectate de ocuparea și diminuarea suprafețelor agricole cu halde de steril ca urmare a activităților miniere de la Rănușa, Milova, Barzava și Brusturi. care au început lucrări specifice de închidere din 2006 și 2007;
- creșterea profesionalismului în rândul angajaților din administrația locală, a numărului de lucrători specializați în acest domeniu, dar și informarea cetățenilor cu privire la obligațiile europene ce ne revin și implicarea lor în implementarea sistemelor de colectare selectivă.

Situația implementării măsurilor prevăzute în Programul de măsuri al PATJ anterior, elaborat în anul 2010.

Prezentul document va prelua și recomanda continuarea implementării, în Planul de măsuri al domeniului gestionării deșeurilor, acelor măsuri din Planul anterior care n-au fost realizate până la această dată și, de asemenea, va recomanda continuarea implementării măsurilor cu caracter permanent. Aceste măsuri sunt legate de următoarele obiective așa cum au fost definite la data elaborării PATJ:

- Dezvoltarea politicii județene în vederea implementării unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor;
- Eliminarea deșeurilor în conformitate cu cerințele legislației în domeniul gestiunii deșeurilor în scopul protejării sănătății populației și a mediului;
- Reducerea impactului negativ al deșeurilor industriale asupra mediului.
- Conștientizarea locuitorilor de beneficiile rezultate din proiect, separarea colectării deșeurilor și reciclarea acestora

Pentru domeniul gestionării deșeurilor măsurile care sunt evidențiate ca neimplementate au în majoritate caracter permanent. Există și propuneri de măsuri nerealizate precum și măsuri pentru care nu sunt informații certe despre stadiul implementării.

Tabelul nr. 5: Măsuri din PATJ 2010 care vor fi preluate în actualul PATJ

Măsuri nerealizate	Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
---------------------------	--------------------------	-------------------------------------

Măsuri nerealizate	Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
Obiectivul 1. Dezvoltarea politicii județene în vederea implementării unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor		
Realizarea stațiilor de transfer în localitățile Pecica, Sântana, Lipova		
Obiectivul 3. Eliminarea deșeurilor în conformitate cu cerințele legislației în domeniul gestiunii deșeurilor în scopul protejării sănătății populației și a mediului		
	<p>Gestionarea corespunzătoare cu respectarea principiilor strategice și a minimizării impactului asupra mediului și sănătății umane.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Implementarea unui sistem de colectare separată a deșeurilor periculoase din deșeurile municipale, conform prevederilor legale - Tratarea corespunzătoare, în instalații autorizate, a deșeurilor periculoase municipale colectate separat - Eliminarea deșeurilor periculoase municipale în instalații autorizate	
	<p>Extinderea sistemului de colectare a deșeurilor menajere în mediul urban și rural:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Implementarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor, în toate localitățile județului, atât la nivelul gospodăriilor populației, cât și în zonele publice,	
Obiectivul 4. Reducerea impactului negativ al deșeurilor industriale asupra mediului		
	<p>Reabilitarea și diminuarea nivelului de poluare a zonelor afectate de eliminarea necontrolată a deșeurilor industriale</p> <ul style="list-style-type: none"> - curățarea și recuperarea siturilor poluate care afectează panza de apă și reprezintă un pericol pentru populație; - diminuarea cantității de deșeuri industriale depozitate în mod necontrolat - Monitorizarea conformării depozitarii deșeurilor industriale - Utilizarea nămolurilor de la stațiile de epurare în agricultura, <p>Gestiunea deșeurilor de echipamente electrice, electronice și restricțiile de folosire a anumitor substanțe periculoase în echipamente electrice și electronice.</p>	<p>Reabilitarea zonelor afectate de eliminarea necontrolată a deșeurilor industriale nepericuloase asupra mediului care nu corespund în totalitate cerințelor de protecție a mediului înconjurător:</p> <ul style="list-style-type: none"> - haldele cu minereu de uraniu aparținând Companiei Naționale a Uraniului asupra apelor de scurgere din galerii, apelor potabile (izvoare și fântâni), apelor de suprafață, a solului, vegetației și așezărilor umane. - depozitul de cenușă și zgură al C.E.T pe lignit asupra apelor subterane,

Măsuri nerealizate	Măsuri permanente	Măsuri fără informații certe
Obiectivul 5. Conștientizarea locuitorilor de beneficiile rezultate din proiect, separarea colectării deșeurilor și reciclarea acestora		
	Prevenirea poluării și generării deșeurilor prin educarea populației: <ul style="list-style-type: none"> - organizarea și susținerea de programe de educare și conștientizare a populației, de către toate părțile implicate - organizarea și susținerea de programe de educare și conștientizare în unitățile școlare 	

Extras din Programul de măsuri al PATJ Arad 2010

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1.3. Amenajări pentru gestionarea deșeurilor menajere și industriale			
1. Dezvoltarea politicii județene în vederea implementării unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea PJGD s-a adoptat prin HCJ nr. 7/23.01.2008 - Realizarea stațiilor de transfer în localitățile: Ineu, Bârzava, Chișineu-Criș, Sebiș, Lipova 	I-II	Consiliile locale: Consiliul Județean; Parteneriat public privat; Operatorii de depozite
2. Depozitarea deșeurilor în conformitate cu cerințele legislației în domeniul gestionării deșeurilor în scopul protejării sănătății populației și a mediului	<ul style="list-style-type: none"> - Reducerea poluării factorilor de mediu prin: - Sistarea activității și închiderea etapizată a depozitelor de deșeurii menajere neconforme existente: Nădlac, Ineu, Pâncota, Sebiș, Lipova, Chișineu-Criș, Curtici 	I-II 2009 - 2018	Consiliile locale: Consiliul Județean; Parteneriat public privat; Operatorii de depozite
3. Eliminarea deșeurilor în conformitate cu cerințele legislației în domeniul gestiunii deșeurilor în scopul protejării sănătății populației și a mediului	<ul style="list-style-type: none"> - Inchiderea celor două depozite din municipiul Arad (din Câmpul Liniștii și Strada Poetului), care au încetat activitatea din anul 2003 - Sistarea activității de depozitare în depozitele urbane neconforme din localitățile Nădlac și Curtici - Inchiderea depozitelor din localitățile Nădlac și Curtici, conform prevederilor legale în vigoare - Închiderea și ecologizarea celor 121 spații de depozitare din mediul rural - Asigurarea transportului deșeurilor corelat cu închiderea depozitelor neconforme și a spațiilor de depozitare din mediul 		

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	urban corespunzătoare cu respectarea principiilor strategice și a minimizării impactului asupra mediului		
	Gestionarea corespunzătoare cu respectarea principiilor strategice și a minimizării impactului asupra mediului și sănătății umane. - Implementarea unui sistem de colectare separată a deșeurilor periculoase din deșeurile municipale, conform prevederilor legale - Tratarea corespunzătoare, în instalații autorizate, a deșeurilor periculoase municipale colectate separat - Eliminarea deșeurilor periculoase municipale în instalații autorizate	I-II	Consiliile locale; Consiliul Județean; Parteneriat public privat; Operatorii de depozite
	Reducerea cantităților de deșeurii biodegradabile la depozitare - prelucrarea deșeurilor biodegradabile provenite de la populație prin implementarea sistemului de colectare selectivă în municipii și orașe și a deșeurilor stradale și spații verzi - construirea unor stații de compost la Arad și Ineu - încurajarea compostării în gospodării în zona rurală	I-II	Consilii locale; Consiliul Județean; Operatorii de salubritate
	Extinderea sistemului de colectare a deșeurilor menajere în mediul urban și rural: - Implementarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor, în toate localitățile județului, atât la nivelul gospodăriilor populației, cât și în zonele publice, - Extinderea colectării deșeurilor în mediu rural prin înființarea punctelor de colectare și creșterea coeficientului de colectare selectivă (în comunele limitrofe orașelor)	I-II	Consilii locale; Operatorii de salubritate
4.Reducerea impactului negativ al deșeurilor industriale asupra mediului	Reabilitarea zonelor afectate de eliminarea necontrolată a deșeurilor industriale nepericuloase asupra mediului care nu corespund în	I-II-III	Consiliile locale; Operatorii de salubritate Parteneriat public

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiunile prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
	<p>totalitate cerințelor de protejare a mediului înconjurător:</p> <ul style="list-style-type: none"> - haldele cu minereu de uraniu aparținând Companiei Naționale a Uraniului asupra apelor de scurgere din galerii, apelor potabile (izvoare și fântâni), apelor de suprafață, a solului, vegetației și așezărilor umane. - depozitul de cenușă și zgură al C.E.T pe lignit asupra apelor subterane, - batalul de la Combinatul Chimic (S.C. Archim S.A.) asupra apelor subterane, - depozitelor de deșeuri menajere ale municipiului Arad <p>Reabilitarea și diminuarea nivelului de poluare a zonelor afectate de eliminarea necontrolată a deșeurilor industriale</p> <ul style="list-style-type: none"> - curățarea și recuperarea siturilor poluate care afectează panza de apă și reprezintă un pericol pentru populație; - diminuarea cantității de deșeuri industriale depozitate în mod necontrolat - Monitorizarea conformării depozitarii deșeurilor industriale - Utilizarea nămolurilor de la stațiile de epurare în agricultură, <p>Gestiunea deșeurilor de echipamente electrice, electronice și restricțiile de folosire a anumitor substanțe periculoase în echipamente electrice și electronice.</p>		privat Agenți economici deținători de stații de epurare
5. Conștientizarea locuitorilor de beneficiile rezultate din proiect, separarea colectării deșeurilor și reciclarea acestora	<p>Prevenirea poluării și generării deșeurilor prin educarea populației:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizarea și susținerea de programe de educare și conștientizare a populației, de către toate părțile implicate - organizarea și susținerea de programe de educare și conștientizare în unitățile școlare 	I-II-III	Consiliile locale Cons. Județean ; Mass-media; Inspect. Școlar ; Parteneriat public privat

-- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

5. ZONIFICAREA TERITORIULUI

Diagnostic general și probleme

Zonificarea teritoriului constituie suportul pentru realizarea obiectivului major al amenajării teritoriului, respectiv dezvoltarea spațială echilibrată și armonioasă a rețelei de localități, a activităților economice, a infrastructurii tehnice și sociale, în relație cu resursele naturale ale județului și comunitatea locală.

Funcțiile localităților ca rol definitoriu în zonificarea teritoriului

În județul Arad se regăsesc zone cu destinație specială, identificate ca: puncte de trecere a frontierei și puncte vamale de control și pază; aeroportul din zona de vest a mun. Arad; Zona Liberă Arad; Centrul Militar din Arad și unități militare din teritoriul județului; unități de servicii SRI, alte structuri specializate de protecție și pază, Penitenciarul Arad și Centrul de specializare și formare a ofițerilor pentru activitatea penitenciarelor; etc.

Orașe cu un caracter industrial și de servicii sunt: Arad, Chișineu-Criș, Curtici, Sântana, Pecica. Oraș cu un caracter de servicii și agricol este Nădlac. Zone în care sunt dezvoltate activități mixte, prin dezvoltarea activităților economice diversificate, sunt întâlnite în localitățile: Arad, Chișineu-Criș, Nădlac, Sântana, Pecica, Lipova și Sebiș.

O zonă în care potențialul turistic se poate valorifica prin dezvoltarea agroturismului și turismului de recreere se poate contura în partea de est, nord-est și sud-est a județului, acolo unde și potențialul natural este favorabil. Se pot contura zone turistice și în partea de vest a județului, în teritoriile urbane, acolo unde se pot dezvolta forme de turism cultural, de tranzit și de afaceri.

Diferite forme de turism se pot practica în zone naturale împădurite din județul Arad. Activitățile de agrement, recreere, petrecerea timpului liber sunt tot mai frecvent întâlnite ca forme de turism. Județul Arad deține o suprafața însemnată a rezervațiilor naturale și zonelor protejate naturale.

Sunt identificate zone în care se manifestă presiune asupra terenurilor, prin extinderea activităților economice în zona limitrofă a marilor orașe. Presiunea cea mai accentuată este resimțită pentru localitățile ce sunt învecinate cu mun. Arad. Aceste teritorii preiau o parte din funcțiile economice ale municipiului Arad, existând tot mai frecvent extinderi ale activităților economice pe teritoriul lor. Localitățile limitrofe municipiului Arad, unde se resimte astfel de presiune economică, sunt: Vladimirescu, Zimandu Nou, Sofronea, Pecica, Zădăreni, Șagu, Fântânele.

Municipiul Arad este un centru economic competitiv care beneficiază de un număr însemnat de parcuri industriale și zone industriale productive. Suprastructurile industriale și platformele logistice sunt amplasate în toate punctele cardinale ale municipiului. Aceste platforme sunt amplasate strategic, făcând legătura cu toate rețelele de transport de pe raza municipiului Arad. Mediul de afaceri local este competitiv și susținut pentru a genera performanță.

Parcurile de activități, zonele industriale, parcul științific și tehnologic, sunt suprastructuri industriale și de servicii, platforme care sunt create cu scopul de a susține mediul de afaceri local și totodată de a atrage investitori în teritoriu. Aceste structuri sunt create pentru a genera inovare și competitivitate în economia locală.

Rețeaua de localități ca rol definitoriu în zonificarea teritoriului

Teritoriul județului Arad are o structura administrativ-teritorială formată din 78 UATB-uri, din care: 10 unități teritoriale sunt din mediul urban și celelalte 68 unități teritoriale sunt din mediul rural. Unitățile administrativ teritoriale din mediul urban sunt formate din mun. reședință Arad și alte nouă orașe: Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pâncota, Pecica, Sântana, Sebiș.

De la apariția Legii nr.350/2001 și până în prezent s-au declarat două orașe noi la nivel de județ, acestea fiind: Pecica – prin Legea nr.83 din anul 2004 și Sântana – prin Legea nr.583 din

anul 2003. Aceste localități sunt situate în partea centrală și de vest a județului. Se constată faptul că disparitățile teritoriale s-au accentuat între estul și vestul județului.

Zone cu disfuncționalități în cadrul rețelei de localități au fost semnalate pentru prima dată în cadrul studiilor privind PATN- Secțiunea IV Rețeaua de localități, acestea fiind menționate în anexa Legii nr.351/ 2001.

Conform cu Legea nr.351/ 2001-Anexa II, în județul Arad există două zone lipsite de orașe pe o rază de 20-25 km, pentru care se cer acțiuni prioritare de înființare a unor localități cu rol de servire. Aceste zone de servire sunt formate din următoarele comune: Bata, Birchiș, Bârzava, Brazii, Gurahonț, Hălmăgiu, Hălmăgel, Petriș, Pleșcuța, Săvârșin, Vărădia de Mureș, Vârfurile.

Obiectiv sectorial

OZ: Dezvoltarea durabilă a zonelor funcționale din județ, bazate pe cooperare, competitivitate și inovare, cu scopul de a atenua dezechilibrele de dezvoltare teritorială

Obiective specifice, în conformitate cu strategia națională și comunitară de dezvoltare spațială:

Întărirea și consolidarea centrelor urbane mici ce va constitui un suport și pentru dezvoltarea localităților din zonele rurale, asigurând creșterea accesului la servicii publice de bază pentru locuitori.

Promovarea unor noi relații urban – rural este un obiectiv major promovat de Uniunea Europeană în documentele strategice, atât pentru dezvoltarea rețelei de localități cât și pentru revitalizarea zonelor rurale aflate în declin.

Dezvoltarea centrelor rurale cu rol intercomunal sau realizarea de parteneriate între localități rurale pentru asigurarea serviciilor teritoriale este de asemenea o modalitate de a antrena dezvoltarea în teritoriile rurale aflate în dificultate.

Zonificare V1 – Zone definite pe baza potențialului economic manifestat dar și a tendințelor de dezvoltare la nivel teritorial

Pentru evidențierea potențialului de dezvoltare al teritoriului se propune o zonificare având în vedere elemente de: potențial economic, utilizarea terenurilor, funcțiile orașelor, activitățile economice, și rolul teritorial al localităților.

Așa cum sunt prezentate în cartograma Zone definite pe baza potențialului economic manifestat, dar și a tendințelor de dezvoltare, sunt conturate zone cu potențial diferit de dezvoltare și valorificare.

Zona de vest

Este identificată ca zonă cu potențial ridicat de dezvoltare și diversificare a activităților economice.

Zona de vest cuprinde Câmpia Crișurilor, Câmpia Aradului și Câmpia Vingăi.

Zona se caracterizează printr-un potențial de dezvoltare bogat și variat, existând suprafețe mari de terenuri arabile cu condiții pedoclimatice favorabile practicării activităților agricole performante.

În zona de vest există o densitate mare a centrelor urbane cu economie bazată pe industrie prelucrătoare, spre exemplu: Arad, Chișineu Criș, Ineu, Pecica, Sântana, Lipova și local extractive în orașul Pecica.

Este o zonă cu potențial ridicat de dezvoltare prin activități productive mixte, care integrează în procesul economic actual activități ca: agricultură, industrie, construcții, servicii, inovare, transfer tehnologic, comerț, piscicultură, zootehnie.

Zona de vest se caracterizează prin creșteri în structura populație, densitate relativ mare a infrastructurii tehnice și de transport - cu perspectiva dezvoltării rețelelor magistrale, relații transfrontaliere cu Ungaria.

În zona de vest există un potențial turistic datorat prezenței monumentelor istorice, vechimii localităților (Arad, Ineu, Lipova), varietății culturale (interferențelor culturale ale populației multietnice) resurselor hidrografice, zonelor naturale valoroase (Parc natural Lunca Mureșului, Zonele avifaunistice, ZNP de importanță națională).

Zona este cunoscută pentru potențialul ridicat în activități de cercetare- dezvoltare, inovare și progress tehnologic. În această zonă sunt active suprastructuri industriale, parcuri industriale și tehnologice, alte structuri de inovare și progress tehnologic, care aduc performanță și competitivitate în teritoriu.

Direcții de acțiune pentru zona de vest a județului:

- dezvoltarea și diversificarea producției agricole, dezvoltarea producției bio, identificarea noilor rețele de desfacere a producției, cultivarea durabilă a terenurilor agricole;
- creșterea competitivității și producției în ramuri ale industriei cu potențial de dezvoltare și performanțe crescute;
- relansarea sectorului zootehnic și eficientizarea activității;
- dezvoltarea industriei extractive - Pecica, Turnu;
- creșterea performanțelor industriei prelucrătoare, cu precădere în ramurile cu tradiție - exemplu: industria textile, de prelucrare a lemnului, construcții de mașini;
- diversificarea serviciilor prin dezvoltarea serviciilor de transport și a celor conexe în localitățile adiacente rețelei majore rutiere și feroviare: Arad, Curtici, Nădlac, Pecica, Iratoșu, Dorobanți, Pilu, Grăniceri; Chișineu Criș, Șimand, Socodor, Zerind, Șintea Mare, Șepreș, Apateu, Mișca, Zimandu Nou, Livada, Șofronea, Vinga, Șagu, Șemlac, Secușiu, Șeitin;
- dezvoltarea capacităților turistice în localitățile Nădlac, Curtici, Pecica, Ineu, Sântana, Chișineu Criș, Macea, Sântana;
- reabilitarea și modernizarea stațiunii Lipova Băi;
- creșterea competitivității și inovării în structurile destinate pentru dezvoltarea afacerilor;
- dezvoltarea /crearea de parcuri industriale și tehnologice în Arad și localitățile Pecica, Chișineu Criș;
- dezvoltarea centrelor de cercetare-dezvoltare- inovare în Municipiul Arad;
- crearea unor poli de aglomerări urbane transfrontaliere în relație cu centrele urbane situate în zona frontalieră atât din România cât și din Ungaria: Nădlac- Șeitin, Semlac, Nagylak, Csanadpalota; Battonya- Turnu, Peregu Mare; Gyula-Vârșand, Pilu.

Zona viticolă - Podgoria Aradului

Zona se identifică cu un potențial viticol remarcabil, ce trebuie promovat și integrat în activitățile de turism și servicii. Zona este cu tradiție viticolă din perioada dacică, pentru care se propun acțiuni de promovare și integrare a resurselor în activități turistice și de servicii.

Zona este cunoscută ca Podgoria Aradului. Zona cuprinde localități din centrul județului Arad, o zonă compactă cu tradiție a resurselor viticole și totodată în practicarea activităților specifice domeniului.

Zona se întinde de-a lungul axului format de DJ 709 și este consemnată cu tradiții viticole încă din perioada dacică.

Potențialul de dezvoltare este specific și se referă la valoarea economică și culturală a zonei alcătuită din localitățile de pe axul DJ 709: oraș Pâncota și comunele Șiria, Covăsânt, Ghioroc, Păuliș.

Direcții de acțiune specifice zonei:

- relansarea economică a podgoriilor prin: modernizarea producției, promovarea resurselor, atragerea investițiilor;
- dezvoltarea turistică a localităților, prin turism uval și cultural determinat de prezența cetăților medievale, castele, case memoriale, tradiții în viticultură, minerit.

Obiective ce pot fi integrate în activitățile viticole și de turism, sunt: Muzeul viei și al vinului de la Ghioroc (castelul Grassalkovich), Muzeul tramvaiului electric, Muzeul apicol Miniș, Cetatea Șiria, Castelul Bohus (Șiria), Castelul Solymosy (Mocrea), Muzeul Ioan Slavici și Emil Montșia (Șiria) cramele vechi din Miniș,

- sprijinirea formelor complexe de învățământ, de cercetare-dezvoltare în Stațiunea de cercetări viticole Miniș;
- creșterea accesibilității zonei prin îmbunătățirea infrastructurii de transport;
- relansarea formelor originale de transport și integrarea acestora în circuite turistice. Spre exemplu: reabilitarea traseului tramvaiului electric, transport naval pe Mureș, ciclism și alte forme tradiționale.

Zona de sud-est a județului

Este identificată ca zonă cu potențial insuficient valorificat pentru dezvoltarea activităților de creștere a animalelor, a agroturismului și a altor forme de turism. Este o zonă în care resursele locale pot fi valorificate eficient și durabil în activități de turism, creșterea animalelor, piscicultură, activități de recreere, agroturism.

Zona cuprinde partea montană cu munții Zărandului și Munții Hușului, parțial Munții Apuseni și Culoarul Mureșului, Dealurile Begăi și Bulzei.

Zona are un bogat potențial natural constituit din prezența pădurilor, a resurselor minerale, a zonelor naturale valoroase de interes național și comunitar, valori de patrimoniu cultural și etnografic.

Orașul Lipova, situat la extremitatea vestică a zonei este singurul centru industrial și de servicii având rol polarizator redus pentru un areal întins de localități rurale.

Zona de sud-est cuprinde un areal cu tradiții în cultivarea pomilor fructiferi, activități pomicole dezvoltându-se în localitățile Zăbrani, Ususău, Vărădia de Mureș, Bârzava, Conop, Șiștarovăț.

În zona de sud-est profilul economic dominat este cel pomicol, zootehnic, agro-turistic, de servicii, agro-industrial și silvic.

În zonă se practică activități agricole restrânse - specific zonelor montane. Activitățile industriale sunt slab dezvoltate, infrastructura tehnică și social rămân încă deficitare.

În zonă forța de muncă este limitată numeric, existând un spor demografic negativ.

Direcții de acțiune pentru zona de sud-est:

- promovarea și dezvoltarea activităților de agroturism și turism de recreere în teritoriu;
- sprijinirea în dezvoltare a activităților de comerț și servicii;
- dezvoltarea activităților de servicii de transport, depozitare și infrastructura logistică aferentă;

- dezvoltarea activităților industriei prelucrătoare și sprijinirea activităților de construcții în puncte apropiate de traseul autostrăzii;
- creșterea rolului teritorial al orașului Lipova și dezvoltarea localităților cu rol de echilibru în rețeaua de localități: Bârzava, Săvârșin;
- creșterea rolului teritorial al localităților Sebiș și Moneasa;
- îmbunătățirea accesibilității localităților de pe malul stâng al Mureșului (comuna Ususău) prin construirea unui pod la Bârzava;
- sprijinirea practicării unei agriculturi performante;
- dezvoltarea activităților zootehnice;
- valorificarea în condiții de eficiență a resurselor colectate din pădurile județului, dezvoltarea durabilă a activităților silvice;
- sprijinirea dezvoltării turismului prin modernizarea și extinderea capacităților turistice și de servicii în stațiunile Lipova și Moneasa, precum și dezvoltarea agroturismului în localitățile rurale;
- aplicarea de măsuri pentru stoparea declinului demografic, prin crearea de locuri de muncă, dezvoltarea serviciilor sociale, îmbunătățirea condițiilor de viață în localități.

Zona de nord-est, sud-est

Zonă identificată cu potențial scăzut în practicarea activităților agricole, dar cu potențial ridicat în dezvoltarea turismului și serviciilor. Este o zonă cu resurse naturale valoroase unde se propun acțiuni de diversificare a activităților și promovarea/valorificarea durabilă a resurselor existente.

Zona cuprinde o suprafață extinsă din județ, localizată în jumătatea estică a acestuia. Zona integrează depresiunea Zărandului pe partea nordică a culoarului Crișului Alb.

În zonă sunt suprafețe mari de terenuri cu vegetație forestieră, pășuni și fânețe.

Zona are potențial de dezvoltare pentru activități agro-industriale, silvice, zootehnice, turistice prin recreere.

Zona este marcată de fenomene negative demografice și declin economic. Rețeaua de localități cuprinde doar o localitate urbană, aceasta fiind orașul Sebiș.

Atuurile zonei se referă la cadrul natural favorabil dezvoltării turismului și existența unei infrastructuri turistice însemnate, a unui cadru etnografic deosebit, cu resurse turistice unice ce pot fi integrate durabil în activitățile de turism. Agroturismul, eco-turismul și turismul cultural sunt forme de turism care prind contur în dezvoltare la nivel zonal.

Există la nivel zonal resurse de muncă calificate în activități ale industriei prelucrătoare, industriei extractive, silvicultură, construcții, servicii, comerț.

Direcții de acțiune specifice zonei:

- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii turistice existente, dar și a resurselor turistice locale (în stațiunea Moneasa și localitatea Dezna);
- relansarea ramurilor industriale tradiționale și dezvoltarea acestora în condiții de durabilitate;
- susținerea dezvoltării orașului Sebiș astfel încât să devină un real centru polarizator și de echilibru al zonei;
- dezvoltarea segmentului zootehnic, prin folosirea spațiului și resurselor naturale existente în zonă;

- dezvoltarea formelor de turism și integrarea producției animalieră în serviciile culinare tradiționale;
- promovarea și integrarea resurselor culturale în activitățile de turism;
- valorificarea turistică a potențialului cultural și etnografic prin dezvoltarea capacităților de cazare de mici dimensiuni și a serviciilor conexe în toate comunele din zonă;
- practicarea unei activități silvice în condiții sustenabile;
- creșterea numărului de salariați în activități cu performanță economică;
- stoparea declinului demografic prin măsuri de îmbunătățire a accesibilității localităților, dezvoltarea serviciilor, crearea de locuri de muncă atractive.

Zona de centru - nord

Zona este identificată cu potențial mediu de dezvoltare a activităților, fiind insuficient valorificate în prezent.

Zona este poziționată la jumătatea teritoriului județean, cu extindere către partea de nord a acestuia. Zona analizată se suprapune peste zona viticolă Miniș-Maderat, concentrând astfel activități agricole și viticole cu potențial ridicat de valorificare.

Potențialul specific zonei este cel agricol, viticol, silvic, industrial, de construcții, zootehnic, servicii și comerț.

Direcții de acțiune și măsuri specifice zonei:

- promovarea și valorificarea producției agricole;
- integrarea produselor viticole în industria de profil, dar și în activități de turism;
- dezvoltarea activităților piscicole și de acvacultură;
- dezvoltarea activităților silvice în condiții de sustenabilitate;
- stimularea industriei cu potențial ridicat de dezvoltare;
- dezvoltarea activităților de servicii și comerț.

Zona Arad

Zona este cunoscută cu potențial foarte ridicat de dezvoltare și performanță economică remarcabilă. În această zonă se pot manifesta presiuni asupra spațiului rural, prin dezvoltarea și extinderea activităților.

Zonele cu folosire intensă a terenurilor sunt situate cu preponderență în interiorul și în apropierea municipiului Arad. Localitățile care constituie sistemul urban al municipiului sunt cele cu teritorii administrative juxtapuse teritoriului municipiului Arad și cele aflate în relații de colaborare specifice: Curtici- Zona liberă- din categoria terenurilor cu destinație specială.

Pentru delimitarea sistemului urban al municipiului Arad sunt necesare studii la nivel teritorial mai detaliat, de tip PATIC pentru a relațiile de cooperare, situarea terenurilor aferente activităților urbane specifice acestei zone și strategia de dezvoltare a localităților, spre exempli studiu pentru Zona periurbană.

Relații de cooperare sunt necesare, în vederea funcționării în sistem policentric între municipiul Arad și orașele: Pecica, Curtici, Lipova, precum și între Sântana –Pâncota- Ineu. Aceste relații se referă la sprijinirea activităților economice în complementaritatea lor, realizarea infrastructurilor tehnice și sociale, utilizarea forței de muncă.

Nu se recomandă diviziuni de teritorii administrative așa cum s-au realizat la Frumușeni-Fântânele, Curtici- Dorobanți, Felnac-Zădăreni pentru că diminuează capacitatea financiară a comunităților și cresc costurile în realizarea și utilizarea serviciilor.

Însă, realizarea cooperării teritoriale în zona periurbană asigură optimizarea utilizării resurselor de teren în avantajul tuturor localităților.

Zonificare V2 - Zonarea teritoriului pe baza rețelei de localități și a relațiilor dintre acestea

Zonificarea teritoriului reprezintă suportul pentru realizarea obiectivului major al amenajării teritoriului, respectiv dezvoltarea spațială echilibrată și armonioasă a rețelei de localități, integrând în aceasta activitățile economice, resursele acestuia, rețelele și infrastructura județului.

Se propune o structură a zonificării teritoriului, structură formulată pe baza rețelei de localități din județ, urmând ca pe termen mediu și lung să se poată contura tendințe de dezvoltare la nivel teritorial. Prin această abordare se confere un rol teritorial mai nuanțat. Amplasarea la nivel teritorial a acestor zone se poate observa în tabelul de mai jos, dar și în cartograma: Zone de cooperare propuse pe baza centrelor urbane polarizatoare de influență la nivel de județ.

Zone de cooperare propuse pe baza centrelor urbane polarizatoare și de influență în județul Arad

Zona de cooperare propusă pe baza centrelor polarizatoare și de influență	Localități componente zonelor propuse	Număr de localități componente
ZONA NĂDLAC	Oraș Nădlac, Șeitin	2
ZONA ARAD	Municipiul Arad, Oraș Pecica, Felnac, Iratoșu, Șofronea, Semlac, Secusgiu, Vinga, Șagu, Frumușeni, Livada, Vladimirescu, Zădăreni, Peregu Mare, Fântânele, Zimandu Nou	18
ZONA CURTICI	Oraș Curtici, Dorobanți, Macea, Șimand	4
ZONA SÂNTANA	Oraș Sântana, Olari, Zărand	3
ZONA PÂNCOTA	Oraș Pâncota, Șiria, Covăsânț, Ghioroc, Păuliș	5
ZONA LIPOVA	Oraș Lipova, Conop, Ususău, Șiștarovăț, Zăbrani, Bârzava, Bata, Birchiș, Vărădia de Mureș, Săvârșin, Petriș	11
ZONA CHIȘINEU-CRIȘ	Oraș Chișineu-Criș, Grăniceri, Pilu, Socodor, Zerind, Sinteza Mare, Mișca, Șepreus, Apateu	9
ZONA INEU	Oraș Ineu, Seleuș, Șicula, Cermei, Craiva, Beliu, Bocsig, Hășmaș, Șilindia, Târnova, Tauț	11
ZONA SEBIȘ	Oraș Sebiș, Archiș, Cărand, Ignești, Moneasa, Bârsa, Buteni, Dezna, Dieci, Chisindia, Almaș, Brazii, Gurahonț, Pleșcuța, Vârfurile, Hălmăgel, Hălmăgiu	17

Identificarea rolului pe care îl au unitățile administrative teritoriale în cadrul rețelei de localități

Centru județean- municipiul reședință de județ – rang II - Arad

Mun. reșed. Arad are funcțiuni complexe administrative, politice, financiare, învățământ și cercetare, cultură, industriale de importanță județeană și regional. Municipiul are rol județean, regional și supraregional, reprezentând pol de dezvoltare de importanță supraregională.

Centre urbane de dezvoltare – orașe - rang III: Chișineu- Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pâncota, Pecica, Sântana, Sebiș

Aceste orașe au funcțiuni industrial - agricole diversificate, dotări și echipări de nivel zonal, fiind unități teritoriale cu rol intercommunal, de importanță locală

Sate reședință de comună- rang IV – 68 UATB-uri

Satele reședință de comună au rol limitat la propriul lor teritoriu administrative.

Prin PATJ Arad actual, sunt formulate propuneri de centre rurale de dezvoltare - rang IV, dar și pentru sate componente ale comunelor și orașelor- rang V

Centre rurale de dezvoltare - rang IV propuse: Săvârșin, Bârzava, Cermei, Gurahonț.

Aceste localități au funcțiuni agro- industriale, cu servicii și mică industrie, dotare și echipare de nivel zonal, având rol intercomunal și comunal de importanță locală.

Sate componente ale comunelor și orașelor- rang V propuse: sunt încadrate localități fără rol teritorial.

Forța polarizatoare a localităților este determinată de numărul de relații economice constante cu localitățile învecinate, forță ce este exercitată în afara cadrului administrativ și normativ existent.

Relațiile dintre centrele polarizatoare și localitățile polarizate au un dublu sens deoarece, primele preiau resurse și își extind activitățile în teritoriu, celelalte beneficiază de serviciile diversificate și specializate din centrele de polarizare.

Accentuarea centralității este o condiție necesară pentru funcționalizarea rețelei de localități și constă în amplasarea de funcțiunilor specifice în localitățile ce au relații de dependență cu localitățile din aria lor de proximitate.

La baza constituirii acestor tipuri de relații este cooperarea intercomunală/interorășenească, condiție esențială de asigurare a creșterii competitivității localităților.

Zonarea teritoriului rural - dezvoltarea rurală

Prin studiile realizate în anul 2006, pentru realizarea PATN Secțiunea VIII - Dezvoltarea rurală, sunt conturate zone favorabile dezvoltării la nivel teritorial, dar și a unor zone unde se concentrează factorii restrictivi ai dezvoltării rurale.

Conform acestor studii, în județul Arad se întâlnesc două areale considerate favorabile dezvoltării rurale și anume: una dintre acestea este situată în Câmpia de vest a județului, având potențial agricol ridicat și o dezvoltare relativ crescută a localităților și cea de-a doua conturează o zonă montană cu potențial turistic, dar insuficient dezvoltată în prezent.

Conform studiilor sunt identificate totodată locașități rurale considerate ca având un grad redus de dezvoltare. Din această categorie identificăm comunele: Șiștarovăț, Ususău, Hălmăgel, Tauț, Brazii, Dezna, Ignești, Hășmaș, Craiva, Cărand, Șilindia, Zărand, Apateu, Șepreuş.

În județul Arad analiza rețelei de localități a semnalat existența un număr mare de sate și comune de dimensiuni mici. Puterea economică a acestor comune este redusă și determină dificultăți în realizarea și întreținerea dotărilor de infrastructură tehnică.

În acest sens și în concordanță cu tendințele contemporane de abordare a dezvoltării localităților rurale se recomandă realizarea de parteneriate între comune și evitarea reorganizării comunelor prin divizare. Pe termen lung se pot propune comasări ale comunelor de dimensiuni foarte mici, în baza unor acorduri reciproce și cu respectarea legislației în vigoare, în condițiile în care acest lucru este favorabil pentru economia și comunitatea locală.

Comune de dimensiuni foarte mici pentru care este recomandată asocierea cu alte comune sau teritorii urbane învecinate în vederea realizării proiectelor de dezvoltare sunt: Tauț,

Vărădia de Mureș, Bârsa, Peregu Mare, Dorobanți, Dieci, Archiș, Petriș, Chisindia, Hălmăgel, Dezna, Hășmaș, Zerind, Pleșcuța, Dorgoș, Cărand, Bata, Moneasa, Șilindia, Șistarovăț, Ignești.

Prin dezvoltarea structurilor de tip GAL și ADI se vor intensifica relațiile de cooperare în teritoriu, se vor eficientiza producțiile și serviciile dezvoltate în comun, va crește randamentul și productivitatea în zonă.

5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsurile din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
1. Asigurarea unei structuri echilibrate de utilizare a teritoriului, prin valorificarea superioară și eficiență a resurselor zonale în scopul atenuării dezechilibrelor de dezvoltare teritorială.	<p>Zona de vest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diversificarea producției agricole prin creșterea productivității terenurilor, creșterea varietății producției vegetale, relansarea sectorului zootehnic; - Diversificarea serviciilor prin dezvoltarea serviciilor de transport și a celor conexe în localitățile adiacente rețelei majore rutiere și feroviare: Arad, Curtici, Nădlac, Pecica, Iratoșu, Dorobanți, Pîlu, Grâniceri; Chișineu Criș, Șimand, Socodor, Zerind, Sinteza Mare, Șepreuș Apateu, Mișca, Zimandu Nou, Livada, Șofronea, Vinga, Șagu, Semlac, Secusigiu, Șeitin; - Dezvoltarea industriei extractive în condiții de performanță (Pecica, Turnu) - Crearea de parcuri industriale și tehnologice în Arad și localitățile Pecica, Chișineu Criș; <p>Dezvoltarea centrelor de cercetare-dezvoltare- inovare în Municipiul Arad.</p>	I –II- III	Consiliul județean Consiliile locale Direcția pt.Agricultură și DR Arad (MADR) Societatea Națională de Îmbunătățiri Funciare – sucursala Arad DSA Investitori privați
	<p>Zona Podgoria Aradului</p> <ul style="list-style-type: none"> - relansarea economică a Podgoriilor prin atrageri de capital, modernizare, marketing - dezvoltarea turistică a localităților, prin turism uval și cultural.Obiective: Muzeul viei și al vinului Ghioroc (castelul Grassalkovich), Muzeul tramvaiului electric, Muzeul apicol Miniș, Cetatea Șiria, Castelul Bohus (Șiria), Castelul Solymosy (Mocrea), Muzeul Ioan Slavici și Emil Montșia (Șiria) cramele vechi din Miniș, - sprijinirea formelor complexe de 	I –II- III	Consiliul județean Consiliile locale DR Arad (MADR) DSA Investitori privați ANP Mureș Direcția Region de Drumuri și Poduri Timișoara

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Învățământ-cercetare-dezvoltare în Stațiunea de cercetări viticole Miniș - îmbunătățirea infrastructurii de transport; relansarea formelor originale de transport- reabilitarea traseului tramvaiului electric, transport naval pe Mureș, ciclism și alte forme tradiționale.		
	Zona Codru Moma - susținerea dezvoltării orașului Sebiș prin măsuri de relansare economică și creștere a gradului de echipare tehnică și de servicii - creșterea capacităților turistice și dezvoltarea serviciilor conexe (Moneasa, Dezna) - promovarea meșteșugurilor și dezvoltarea ramurilor industriale legate de prelucrarea produselor agricole/ale pădurii/ lemnului și valorificarea lor în turism; - încurajarea activităților zootehnice în localitățile care dețin importante suprafețe de pășuni și fânețe: Gurahonț, Hășmaș, Moneasa, Carand, Dezna, Archiș - practicarea unei silviculturi durabile; - dezvoltarea transportului între localități și păstrarea drumurilor în stare de viabilitate, dezvoltarea serviciilor de sănătate, învățământ, protecție a persoanelor în vârstă - valorificarea turistică a potențialului cultural și etnografic prin dezvoltarea capacităților de cazare de mici dimensiuni și a serviciilor conexe, în toate comunele	I –II- III	Consiliul județean Consiliile locale DR Arad (MADR) DSA, ITRSV Oradea Investitori privați Direcția Region de Drumuri și Poduri Timișoara
	Zona sud-estică - creșterea rolului teritorial al orașului Lipova și dezvoltarea localităților cu rol de echilibru în rețeaua de localități: Bârzava, Săvârșin; - îmbunătățirea accesibilității localităților de pe malul stâng al Mureșului (comuna Ususău) prin construirea unui pod la Bârzava;	I –II- III	Consiliul județean Consiliile locale DR Arad (MADR) DSA, ITRSV Oradea Investitori privați Direcția Region

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
	<ul style="list-style-type: none"> - relansarea activităților agricole tradiționale în Zona Dealurilor Cigherului, Agrijului, Cuedului, cultivarea pomilor fructiferi și a vitei de vie (Buteni, Bârsa, Șilindia, Târnova, Tauț, Chisindia). - încurajarea activităților zootehnice în localitățile care dețin importante suprafețe de pășuni și fânețe: Bârzava, Tauț, Săvârșin, Petriș, Brazii, Pleșcuța, Vârfurile, Hălmăgiu, Hălmăgel, Șiștarovăț - dezvoltarea activităților industriei prelucrătoare și sprijinirea activităților de construcții în puncte apropiate de traseul autostrăzii; - diversificarea serviciilor prin dezvoltarea celor legate de transport odată cu realizarea culoarelor majore de infrastructură rutieră și feroviară; - sprijinirea dezvoltării turismului prin modernizarea și extinderea capacităților turistice și de servicii în stațiunea Lipova, precum și dezvoltarea agroturismului în localitățile rurale; - măsuri concertate de stopare a declinului demografic, prin crearea de locuri de muncă, dezvoltarea serviciilor sociale, îmbunătățirea condițiilor de viață în localități; - protecția mediului natural fragil îndeosebi în activitățile generate de construcția autostrăzii și de dezvoltare a zonelor de agrement/turistice; - măsuri de prevenire și protecția terenurilor față de factorii de risc natural (alunecări de teren, inundații, combaterea eroziunii solurilor); - lucrări specifice de amenajare hidrografică a albiei Mureșului 		de Drumuri și Poduri Timișoara ANP Mureș
	Realizarea parteneriatelor între localitățile din zona periurbană a municipiului Arad	I- II	Consiliile locale
	Realizarea de parteneriate bazate pe voluntariat între localitățile urbane Arad, Pâncota, Sântana, Ineu, Pecica, Curtici, Lipova pentru crearea unui sistem urban policentric eficient, bazat pe complementaritate	I –II- III	Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Realizarea de parteneriate în cadrul Programului de cooperare teritorială europeană transfrontalieră Ungaria-România 2007-2013, privind cooperarea în regiunea de graniță dintre cele două țări, în domeniile infrastructura de transport și de comunicații, protecția mediului înconjurător, dezvoltarea economică și socială.	I –II- III	Consiliul județean Consiliile locale
2.Reglementarea și controlul dezvoltării în teritoriu a localităților	Controlul extinderii intravilanelor de-a lungul arterelor de circulație- în zona axului Pâncota- Lipova prin documentațiile de urbanism	I- II	Consiliul județean Consiliile locale
	Controlul extinderii intravilanelor în localitățile din zonele cu potențial turistic prin realizarea documentațiilor de urbanism PUG, PUZ	I- II	Consiliul județean Consiliile locale
	Reabilitarea platformelor industriale existente și extinderea controlată a zonelor destinate industriei și serviciilor (PUG, PUZ)	I- II	Consiliile locale

■ -- realizat, ■ - nerealizat, ■ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul Zonificarea teritoriului au existat două obiective specifice care urmăresc:

- Asigurarea unei structuri echilibrate de utilizare a teritoriului, prin valorificarea superioară și eficientă a resurselor zonale în scopul atenuării dezechilibrelor de dezvoltare teritorială.
- Reglementarea și controlul dezvoltării în teritoriu a localităților.

În capitolul Obiective specifice ale zonificării teritoriului, actuala documentație propune un set de obiective specifice care preiau și actualizează anumite elemente ce se regăseau în documentația anterioară. În mare parte au fost preluate delimitarea zonelor de dezvoltare pentru componenta **Zone de cooperare propuse pe baza centrelor urbane polarizatoare și de influență la nivel de județ**, însă au fost integrate și elemente de noutate. În varianta actuală a PATJ s-a realizat o alternativă de zonificare a teritoriului, prin identificarea unor **Zone de cooperare propuse pe baza potențialului economic manifestat dar și a tendințelor de dezvoltare din teritoriu**.

În acest context de abordare apar elemente noi, actualizate care vor asigura teritoriului județului Arad o viziune nouă de dezvoltare.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut mai multe măsuri pentru obiectivul specific 1, dintre care numai 3 măsuri au caracter permanent.

Celelate măsuri nu se află în stadiul de realizare. Pentru formularea obiectivului 2 au fost identificate 3 măsuri, 2 dintre acestea având caracter permanent.

Dintre măsurile permanente identificate în documentația anterioară, ar **putea avea continuitate și în actuala documentație PATJ Arad, pentru orizontul anilor 2030, următoarele măsuri:**

- dezvoltarea activităților industriei prelucrătoare și sprijinirea acțiunilor de construcții în puncte apropiate de traseul autostrăzii;
- diversificarea serviciilor prin dezvoltarea celor legate de transport odată cu realizarea culoarelor majore de infrastructură rutieră și feroviară;
- diversificarea producției agricole prin creșterea productivității terenurilor, creșterea varietății producției vegetale, relansarea sectorului zootehnic;
- controlul extinderii intravilanelor în localitățile din zonele cu potențial turistic prin realizarea documentațiilor de urbanism PUG, PUZ;
- reabilitarea platformelor industriale existente și extinderea controlată a zonelor destinate industriei și serviciilor (PUG, PUZ).

CAPITOLUL 2 - STRUCTURA SOCIO - DEMOGRAFICĂ ȘI RESURSELE DE MUNCĂ**1. INTRODUCERE**

Din punct de vedere socio-demografic, fiind un județ cu grad de urbanizare mai mare comparativ cu alte județe de pe teritoriul național, județul Arad este afectat de fenomenele demografice specifice țării noastre pentru acest mediu de rezidență, însă într-o măsură mai mare comparativ cu alte județe ale țării. Procesul de îmbătrânire demografică este mai accentuat, iar stocul de resurse umane este mai scăzut față de alte județe. Însă în mediul urban metropolitan, starea de sănătate bună a resursei de muncă, nivelul crescut de calificare a acesteia, accesul crescut la servicii medicale și educaționale diversificate, fac din municipiul Arad un centru polarizator, extrem de important în rețeaua națională de localități.

În procesul de elaborare a strategiei de dezvoltare teritorială, populația și caracteristicile ei reprezintă elemente cheie pentru ierarhizarea problemelor legate de manifestarea unor fenomene demografice, pentru localizarea acestora pe teritoriul analizat și identificarea unor oportunități de atenuare a unor fenomene de declin deja instalate. Toate aceste elemente sprijină procesul de intervenție asupra componentelor sistemelor teritoriale, prin formularea unor obiective dezirabile, la nivel macro și microteritorial, ce vor fi detaliate prin măsuri necesare a fi implementate pentru atingerea lor.

Diagnoza socio-demografică elaborată în etapa anterioară stă la baza evidențierii unor spații sociale semnificative, a modului lor de structurare și a relațiilor dintre acestea. Problemele, respectiv oportunitățile identificate, au diferite grade de amploare și de complexitate, iar localizarea spațială se referă fie la areale macroteritoriale, fie la localizări punctuale cu caracteristici similare.

2. DIRECȚIILE ȘI PRIORITĂȚILE STRATEGIEI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI ARAD PENTRU POPULAȚIE ȘI RESURSE DE MUNCĂ**2.1. Tendințe majore și prioritățile de dezvoltare****Structura socio-demografică a județului**

Județul Arad este un județ de mărime medie, ocupând locul 20 ca mărime a volumului populației în context suprateritorial, având un profil rural mai accentuat față de celelalte județe din vestul țării, mai concret, din Regiunea de dezvoltare Vest, din care face parte.

Analiza comparativă pentru principalii indicatori socio-demografici indică o scădere constantă a populației în ultimii 25 de ani, cu tendințe evolutive diferite pe mediile de rezidență, în anumite intervale de timp. Dacă inițial populația urbană a cunoscut un ritm de creștere superior celui din rural, după anul 2008, populația scade în ambele medii de rezidență, însă populația urbană se menține ca pondere majoritară în total populație. În ultimii ani populația rurală tinde să scadă într-un ritm ușor inferior celui urban, iar schimbările de stil de viață din ultimii ani, cu preferință rezidențială în proximitatea aglomerațiilor urbane, au determinat o creștere în volum a populației rurale din jurul municipiului Arad. Însă oricare ar fi fluctuațiile efectivelor de populație, județul Arad rămâne un teritoriu cu un grad de urbanizare mult mai crescut comparativ cu alte județe ale țării.

Instalarea procesului de îmbătrânire demografică este relevată de ponderea mare a populației vârstnice, fenomen accentuat în urbanul județului, dar și în urbanul regiunii din care face parte. Distribuția populației pe medii și grupe mari de vârstă în 2019, comparativ cu mediile naționale și regionale, subliniază declinul demografic al județului Arad, mai ales în mediul urban, unde ponderea populației în vârstă de muncă este sub mediile contextului suprateritorial, iar ponderea populației vârstnice este mai mare în aceiași termeni de comparație. În schimb, populația de 0-14 ani are ponderi superioare în Aradul urban față de urbanul altor județe intraregionale, apropiindu-se de media națională.

Indicele de îmbătrânire demografică a populației, considerat un indicator al vitalității populației, crește cu 19,5 puncte procentuale în perioada 2009 - 2019, demonstrând accentuarea procesului de îmbătrânire demografică. Indicele îmbătrânirii demografice este mult mai mare în mediul urban al județului Arad față de rural.

Totuși, județul Arad are o situație mai bună comparativ cu alte județe intraregionale, înregistrând o evoluție mai lentă a procesului de îmbătrânire demografică în ambele medii rezidențiale. O altă remarcă este că, dacă în 2009 în mediul rural populația era mai îmbătrânită decât în urban, în anul 2019 situația s-a inversat, iar îmbătrânirea demografică este mult mai accentuată în mediul urban.

Dependența demografică, un indicator ce influențează dependența economică, sugerează presiunea socială exercitată asupra segmentului de populație în vârstă de muncă, reprezentând principalul suport al dezvoltării unei comunități locale, și are o valoare ușor mai mare în Arad față de cea la nivel regional, pe seama ponderii mai mari de copii și a ponderii populației în vârstă de muncă mai reduse comparativ cu contextul regional din același an, 2019.

Raportul de dependență demografică este mai mare în rural (46,8%) față de cel din urban (44,3%) în anul 2019, din cauza populației în vârstă de muncă mai redusă, concomitent cu un număr mai crescut de copii în mediul rural, în condițiile unor ponderi de vârstnici relativ egale în ambele medii de rezidență. Comunele cu valoarea acestui indicator mult peste medie reprezintă 14% din totalul unităților și se grupează cu precădere în estul și sudul județului. Populația în vârstă de muncă redusă ca pondere reprezintă un semnal de alarmă, deoarece consecința acestui fapt este insuficiența forței de muncă, ce poate avea efecte inhibitoare în procesul de dezvoltare a economiei locale.

Faptul că populația tânără de 0-14 ani din mediul rural al județului este mai numeroasă ca pondere comparativ cu mediul urban constituie și un avantaj, dar și un dezavantaj. Avantaj, pentru că reprezintă un potențial de întinerire și de revigorare a forței de muncă viitoare, dezavantaj că, în combinație cu ponderea mare de vârstnici, crește raportul de dependență demografică, adică gradul de suportabilitate al populației adulte privind populația de tineri și de vârstnici.

O problemă specifică mediului rural al județului o reprezintă valorile crescute ale mortalității, care arată că serviciile medicale nu acoperă nevoile populației, aceste servicii fiind încă greu accesibile locuitorilor din acest mediu de rezidență, fie din lipsă de infrastructură, fie din lipsă de personal calificat.

În general, evoluția mișcării naturale pe medii subliniază situația critică a mediului rural comparativ cu mediul urban, iar mediile contextului suprateritorial arată dezavantajul județului Arad, unde scăderea naturală are o intensitate mai mare față de alte zone rurale și urbane ale regiunii sau ale țării. Din perspectiva mișcării migratorii, se poate observa că localitățile cu spor migratoriu pozitiv se grupează în jurul orașelor, ceea ce înseamnă că se instalează un fenomen de deplasare a populației dinspre urban înspre ruralul de proximitate sau dinspre alte comune către cele aflate în apropierea orașelor. Concentrarea comunelor cu rate migratorii mari în vestul județului indică o polarizare bună a municipiului Arad.

Resursele umane și forța de muncă

În perioada 2014-2018, analiza datelor statistice privind resursele de muncă arată că în județul Arad forța de muncă înregistrează un ușor declin. Resursele de muncă feminine se află într-o situație mai critică față de cele masculine, deoarece, deși resursele de muncă scad pe seama populației masculine, populația activă civilă și populația ocupată civilă scad pe seama populației feminine. Și numărul de șomeri scade mai accentuat în rândul bărbaților, în acești 5 ani, față de cel al femeilor. Toate datele relevă un dezavantaj al populației feminine pe piața ocupării, deoarece femeile în Arad își găsesc mai greu un loc de muncă comparativ cu bărbații din același județ.

În județul Arad, din punct de vedere al ocupării, sectorul terțiar este cel mai bine reprezentat, fiind urmat de sectorul secundar și apoi de sectorul primar. Ponderea ocupării din sectorul

secundar peste media națională demonstrează importanța industriei prelucrătoare în economia județului. În schimb, toate activitățile din industrie, cu excepția celei prelucrătoare, se confruntă cu o diminuare a ocupării, în special cele din industria extractivă, în timp ce activitățile din sectorul terțiar, în special cele din sănătate și asistență socială, dar și activitățile profesionale, științifice și tehnice înregistrează o creștere numărul locurilor de muncă în medie cu 10%.

Comerțul reprezintă a doua activitate importantă în economia județului și are tendința de a se dezvolta ușor, prin creșterea volumului de salariați. Însă dinamica numărului de salariați relevă tendința clară de dezvoltare a sectorului de servicii, în special activitățile din transport și depozitare, din hoteluri și restaurante și din sănătate și asistență socială. De departe, activitățile de servicii administrative și activitățile de servicii suport înregistrează cea mai consistentă creștere a efectivului de salariați (cu 35%) în intervalul analizat.

O valoare importantă a evoluției acestui indicator o reprezintă creșterea cu 10,4% a numărului de salariați din activitățile sectorului primar, ceea ce relevă, în coroborare cu o accentuată scădere a ocupării în acest sector, tendința de trecere de la agricultura de subzistență la cea bazată pe profit.

Principalii factori restrictivi în domeniul dezvoltării pieței muncii sunt reprezentați de diminuarea drastică, în 15-20 de ani, a resurselor de muncă, prin scoaterea din activitate a forței de muncă disponibilă în prezent, ce va avea drept consecință diminuarea resurselor de muncă și scăderea nivelului de trai, în special în unele orașe care ar trebui să reprezinte un suport de dezvoltare pentru zona rurală înconjurătoare.

Sărăcie și nivel de trai

Rata mortalității infantile a înregistrat în Arad valori din ce în ce mai scăzute ceea ce reflectă o îmbunătățire a calității serviciilor medicale pediatrice. Analiza indicatorului pe medii rezidențiale arată totuși că situația este favorabilă mediului urban al județului, fapt ce demonstrează existența unor curenți în rețeaua spitalicească rurală și accesibilitatea dificilă a populației rurale la servicii medicale de calitate.

Din punct de vedere al gradului de dezvoltare umană locală, se poate remarca o concentrare a satelor din județul Arad cu niveluri de dezvoltare relativ scăzută și foarte scăzută în estul, sudul și sud-estul județului, care au cel mai redus nivel de dezvoltare, conform valorii indicelui dezvoltării umane locale (IDUL). Există un risc crescut de accentuare a sărăciei în zonele cu ponderi semnificative de populație romă.

Coroborarea IDUL cu cele patru clase de potențial economic al satelor județului, relevă că satele cu niveluri de dezvoltare scăzută și medie-scăzută din estul, sudul și sud-estul județului au cel mult un potențial de dezvoltare economică moderat, deci resursele de dezvoltare locală sunt limitate.

În concluzie, calitatea mai redusă a capitalului uman, în relație cu utilizarea slabă a forței de muncă disponibile și reducerea constantă a dimensiunii resurselor umane, datorită accentuării proceselor de declin demografic, împiedică avansarea nivelului de dezvoltare locală și adâncirea problemelor legate de marginalizarea socială.

Deficiențele de dezvoltare de la nivelul județului se mențin din cauza fondurilor locale limitate, problemă identificată la nivelul întregului teritoriu național, insuficiente pentru inițierea și implementarea de proiecte de dezvoltare de amploare, pe fondul accesării slabe a fondurilor disponibile în cadrul programelor de dezvoltare de la nivel național și european. Resursele financiare deficitare la nivel local și capacitatea administrativă slabă, în special în cazul localităților rurale, reprezintă principalele impedimente pentru accesarea de fonduri nerambursabile și susținerea proiectelor finanțate prin fonduri europene. Lipsa de susținere a unui proces optim de gestiune și dezvoltare teritorială este amplificată de colaborarea deficitară interinstituțională în cadrul județului pentru implementarea diferitelor proiecte de dezvoltare locală sau regională.

Principalele domenii de intervenție necesare pentru reechilibrarea dezvoltării sociale și economice a zonelor de marginalizare urbană și rurală sunt reprezentate de: creșterea calității locuirii, în special prin asigurarea unui nivel adecvat al infrastructurilor și serviciilor publice, creșterea nivelului de educație și de calificare profesională a populației și creșterea nivelului de ocupare a populației, în special în rândul tinerilor.

2.2. Identificarea Unităților Teritoriale de Planificare în funcție de potențialul de dezvoltare

Subcapitolul destinat zonării teritoriale în funcție de criterii specifice are scopul de a identifica decupaje teritoriale optime pentru constituirea unor Unități Teritoriale de Planificare (UTP), la nivelul cărora să poată fi stabilite și aplicate programe de dezvoltare și politici specifice coerente. În acest context, metodologia de macro-zonare are ca finalitate constituirea unor categorii de teritorii grupate după unul sau mai multe criterii, categorii tip cluster, cu caracteristici similare ale populației.

În capitolul de față, problemele socio-demografice și cele legate de dezvoltarea resursei umane, sunt abordate distinct, pornind de la analiza situației de fapt și a caracteristicilor tendențiale. Procedeu are ca scop, pe de o parte, identificarea unor zone teritoriale sau UTP în care sunt adecvate politici de stopare sau de atenuare a unor procese demografice de declin al populației, și, pe de altă parte, identificarea unor UTP în care este recomandabil să se intervină în sensul stimulării dezvoltării resursei umane, acolo unde există deja un potențial în acest sens, cu o resursă umană disponibilă, atât în prezent, cât mai ales în perspectivă, pe baza prognozelor demografice realizate.

Astfel, s-a recurs la constituirea a două tipuri de UTP, unul bazat pe criteriul mărimii localităților în funcție de numărul de locuitori în variantele specifice de prognoză a populației, iar altul, după factorii restrictivi sau favorizanți ai dezvoltării resursei umane, elemente ce influențează procesualitatea unor fenomene demografice identificate în fazele anterioare de analiză a populației și a elementelor care determină evoluția acesteia.

Identificarea Unităților Teritoriale de Planificare în funcție de evoluția populației

Primul tip de macro-zonare pentru constituirea unor Unități Teritoriale de Planificare (UTP) în domeniul populației și al resurselor umane a fost constituit pe criteriul mărimii localităților, în funcție de numărul de locuitori, în variante specifice de prognoză demografică, într-un orizont de timp de 20 și de 40 de ani.

Din punct de vedere statistic, în lucrarea de față, proiectarea demografică în cazul județului Arad face parte din estimările populației pentru orizontul anului 2040 și 2060, pornind de la datele furnizate de studiul „Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2060” al Institutului Național de Statistică (INS). În general, proiectarea demografică poate fi pe termen scurt, mediu sau lung. Aceste proiectări sunt construite de regulă sub forma a trei scenarii: Inferior (Pesimist), Superior (Optimist) și Constant (Mediu). Scenariile au la bază diferite combinații ale variantelor inferioare, superioare și constante pentru următorii indicatori: fertilitate, speranță de viață la naștere și migrație netă.

Metoda utilizată pentru proiectarea populației județului Arad pentru orizontul anului 2040 a fost Metoda sporului mediu anual în care ipoteza este că populația va evolua în limitele tendinței actuale, de aceea o vom numi variantă tendențială. Pentru început am calculat un spor mediu anual de evoluție a populației pentru ultimii zece ani, ținând cont că există o tendință general valabilă pentru fiecare unitate administrativ-teritorială de bază (uatb) componentă. Am considerat suficientă o perioadă de zece ani pentru o estimare a sporului anual al populației pentru a prognoza o variantă tendențială, folosind ca an de referință cel mai recent an pentru care au existat date la nivel de uatb, privind mișcarea naturală și mișcarea migratorie a populației.

Pentru orizontul anilor 2040 și 2060, metoda de proiectare s-a bazat pe ipoteza menținerii tendințelor principalelor indicatori demografici la nivelul unităților administrativ-teritoriale de bază,

ale căror ponderi de populație au fost reconstituite apoi în volumul total al populației județene, prognozat de INS, pentru anii 2040 și 2060, acesta fiind considerat mai exact și mai fundamentat din punct de vedere tehnic și informațional.

Am obținut astfel proiectarea populației la nivel de unitate administrativ-teritorială a județului, în cele trei variante de prognoză: pesimistă, optimistă și medie, unde varianta medie ar ajuta la anticiparea volumului de populație în condițiile păstrării tendințelor actuale, pe când cea optimistă ar fi consecința unei viziuni de dezvoltare socială implementată progresiv, bazată pe îmbunătățirea contextului socio-economic și creșterea nivelului de trai. În răutățirea contextului socio-economic ar avea drept consecință, evident, o prognoză pesimistă evolutivă, marcată în cele mai multe uatb de declin demografic.

Concluzia principală a prognozei este că, indiferent de varianta luată în calcul, **populația județului scade** cu ritmuri diferite de la o variantă la alta. Datele prezentate mai jos arată că numărul de uatb cu populație sub 1000 de locuitori (categoria I de uatb) va crește de la 4 la cel puțin 16, în toate variantele de prognoză. Astfel, prognoza până în anul 2040 ne arată că, peste 32 de ani, județul Arad va avea cel puțin 16 uatb cu populație sub o mie de locuitori, ceea ce reprezintă 21% din totalul unităților administrativ-teritoriale, iar prognoza până în anul 2060 indică o creștere a acestei ponderi la 30%, cu cel puțin 23 uatb cu populație sub 1000 de locuitori (vezi tabelele nr. 1 și 2).

Dacă în anul 2019 existau la nivelul județului 25 uatb din categoria II (cu populație între 1000-2500 locuitori), până în anul 2040 numărul lor va crește, cel puțin la 27, în varianta optimistă, în detrimentul categoriei III de uatb (cu populație între 2501-5000 loc.), care era cea mai numeroasă ca pondere în interiorul județului Arad. Localitățile din categoria III se vor diminua cel mai mult, de la o pondere de 43% în totalul uatb-urilor în anul 2019, la o pondere de 26% în anul 2040.

Categoriile IV și V de localități vor pierde cel puțin câte 1 uatb, acestea fiind orașe, Sebiș din prima categorie și Lipova din cea de-a doua. Deși în anul 2019 orașul Sebiș avea 6300 locuitori, până în 2040 numărul acestora va scădea sub 5000 locuitori, iar Lipova, cu peste 11100 locuitori în 2019, va înregistra maxim 10000 locuitori în anul 2040, indiferent de variantele de prognoză.

Tabelul nr. 6: Evoluția numărului de UATB pe categorii de mărimi de populație, în varianta de prognoză 2040, comparativ cu anul de referință 2019

Categoriile de localități după numărul de locuitori	Numar unitati administrativ-teritoriale de bază (UATB)			
	Anul 2019	Prognoza 2040 varianta medie	Prognoza 2040 varianta optimista	Prognoza 2040 varianta pesimista
V. 10500 - 20000	4	3	3	3
IV. 5001-10000	11	10	11	9
III. 2501-5000	33	19	20	19
II. 1000-2500	25	29	27	30
I. sub 1000	4	16	16	16
Total UATB	77	77	77	77

Sursa primară de date: Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2060, INS, calcule personale

*Este exclus din tabel municipiul Arad, care are o populație de peste 175 mii de locuitori în anul de referință, 130 mii de locuitori în medie în anul 2040 și a cărei evoluție va fi comentată separat

Varianta de prognoză optimistă este cea mai apropiată de situația anului reper, 2019, însă, până în anul 2060 comunele Hălmăgel și Hălmagiu vor păstra cu dificultate până la 100 locuitori, iar comunele Dezna, Ignești și Moneasa nu vor depăși 200 locuitori.

În varianta optimistă de prognoză pentru anul 2060, va crește numărul uatb-urilor cu populație sub o mie locuitori la 20 și doar 9 uatb-uri se vor mai încadra la categoria IV de localități.

Toate uatb-urile urbane vor suferi diminuări ale numărului de locuitori, însă cele mai afectat de scăderea populației vor fi Sebiș, Nădlac și Chișineu-Criș, care vor pierde, în varianta optimistă, peste 25% din locuitori până în anul 2040 și peste 35% din locuitori până în anul 2060.

În varianta optimistă de prognoză cel mai puțin marcate de scăderea populației vor fi orașele Pecica și Curtici, care vor pierde același procent de populație, atât până în 2040, cât și până în 2060 (14% în medie, față de anul reper). Însă primul va rămâne la categoria V și al doilea la categoria IV de localități, conform încadrării din anul reper.

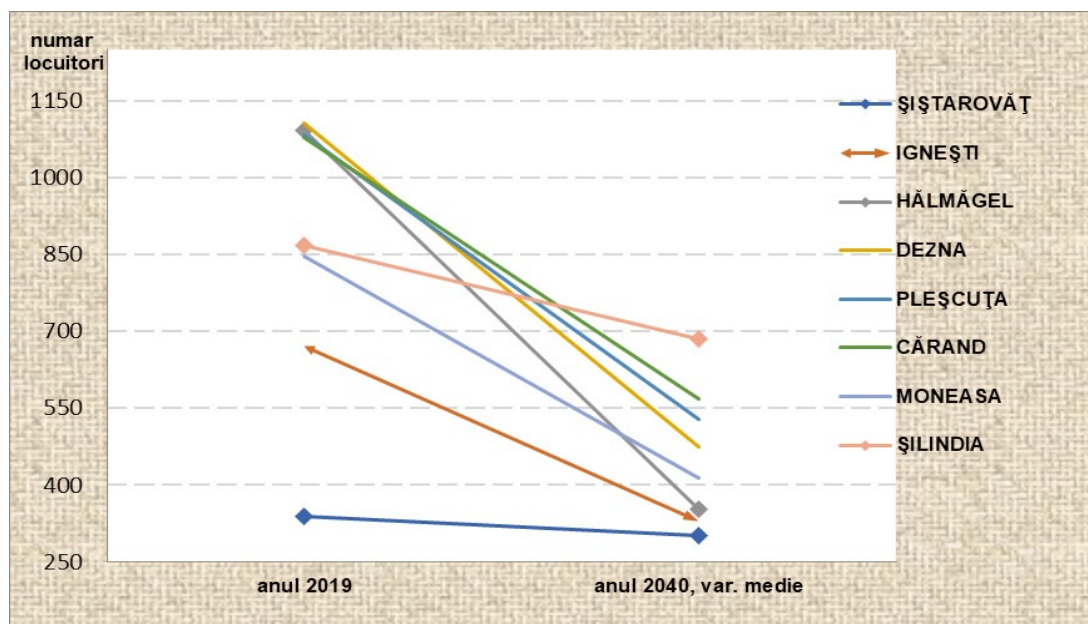
Tabelul nr. 7: Evoluția numărului de UATB pe categorii de mărimi de populație, în varianta de prognoză 2060, comparativ cu anul de referință 2019

Categoriile de localități după numărul de locuitori	Numar unitati administrativ teritoriale de bază (UATB)			
	Anul 2019	Prognoza 2060 varianta medie	Prognoza 2060 varianta optimista	Prognoza 2060 varianta pesimista
V. 10500 - 16000*	4	3	3	2
IV. 5001-10000	11	7	9	8
III. 2501-5000	33	17	22	15
II. 1000-2500	25	27	23	25
I. sub 1000	4	23	20	27
Total UAT	77	77	77	77

Sursa primară de date: Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2060, INS, calcule personale
 *Este exclus din tabel municipiul Arad, care are o populație de peste 175 mii de locuitori în anul de referință și 110 mii de locuitori în medie în anul 2060

Municipiul Arad va înregistra o diminuare cu 45 mii locuitori, de la 175 mii în 2019 la 130 mii locuitori în anul 2040 în varianta medie de prognoză, însă în varianta optimistă a anului 2040 scăderea ar fi de numai 40 mii locuitori. Lipsa unor politici de contracarare a tendințelor demografice manifestate la nivelul municipiului va avea drept consecință o pierdere de peste 60 mii locuitori până în anul 2060, și asta în varianta optimistă de prognoză (vezi nota de subsol din tabelele de mai sus).

Figura nr. 6: Evoluția populației în varianta medie de prognoză 2040, pentru cele mai afectate localități de scăderea populației în perioada 2019-2040

Sursa de date primare: Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2060, INS, calcule personale

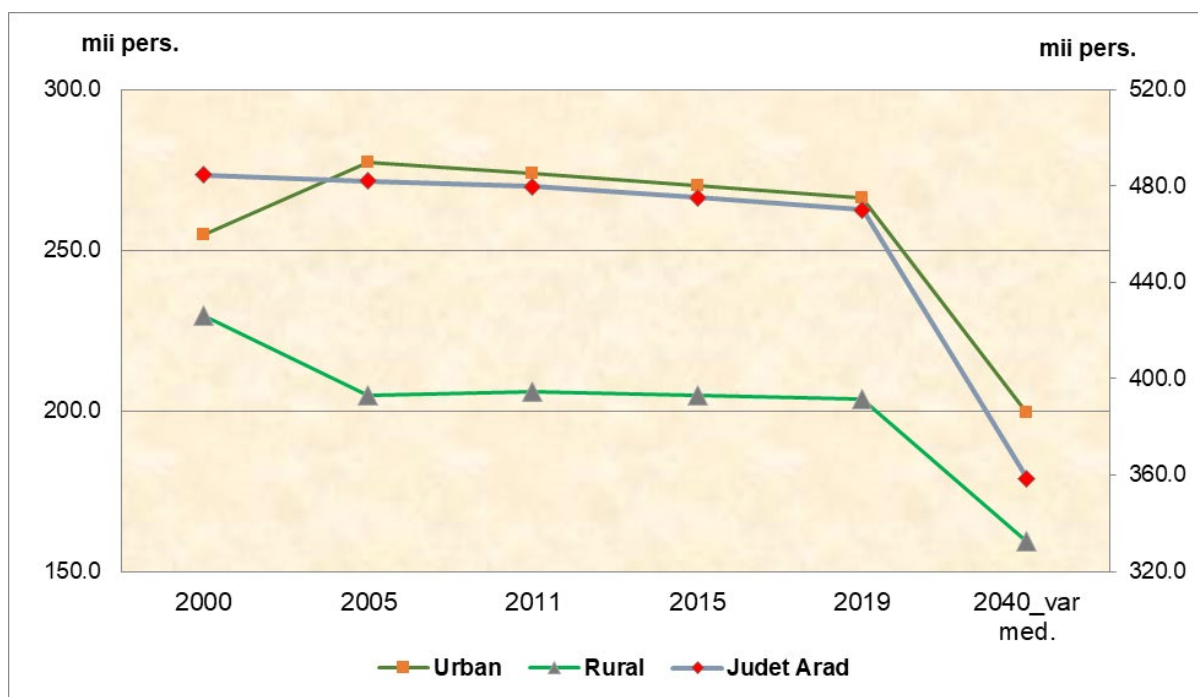

Evoluția populației în variantele medii de prognoză este una nefavorabilă, explicabilă prin conservarea tendințelor actuale ale principalilor indicatori demografici, care au determinat, în ultimii 10 ani, scăderea populației în peste 65% dintre unitățile județului și o creștere de peste 10% în doar 4 dintre ele. Cu cât orizontul de prognoză este mai îndepărtat, cu atât diminuarea volumului populației județului este mai accentuată. Astfel, în varianta medie pentru anul 2040, populația județului Arad va scădea cu 24%, pe când în varianta medie pentru anul 2060, scăderea va fi de 37%.

Cele mai accentuate scăderi de populație, în varianta medie de prognoză, vor avea loc în comunele Șilindia, Moneasa, Cărand, Pleșcuța, Dezna, Hălmăgel, Ignești și Șiștarovăț, care vor avea în anul 2040 populațiile cele mai mici din județ, sub 700 locuitori. Între acestea, cele mai accentuate pierderi de populație se vor înregistra în comunele Hălmăgel (67%) și Dezna (57%), urmate de Moneasa, Pleșcuța și Ignești, unde volumul populației se va înjumătăți până în anul 2040. În Șiștarovăț și Șilindia diminuarea populației va fi mai redusă, însă prima comună va avea în anul 2040 cel mai mic număr de locuitori, fiindcă era în această situație și în anul 2019, pe când Șilindia va avea cel mai mare număr de locuitori dintre localitățile afectate de declin demografic.

Singurele unități administrativ-teritoriale de bază care au șanse de creștere a populației până în anii 2040 și 2060, atât în varianta optimistă de prognoză, cât și în cea medie, sunt comunele: Vladimirescu și Livada, înregistrând creștere chiar și în varianta pesimistă de prognoză a populației pentru anul 2040.

Figura nr. 7: Evoluția populației județului Arad pe medii, în perioada 2000-2040 (varianta medie de prognoză)

Sursa de date primare: Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2060, INS Județ Arad – axă secundară în reprezentarea grafică

În perioada 2019-2040 urmează un trend accentuat descrescător al evoluției populației pentru ambele medii de rezidență, cu o ușoară încetinire a ritmului de scădere în mediul rural, însă, până în anul 2040 populația urbană va scădea la 200 mii locuitori, iar cea rurală abia va depăși 160 mii locuitori, și acest fenomen se va întâmpla în cel mai optimist scenariu.

În concluzie, anul 2040 va marca, conform scenariului optimist evolutiv, o scădere a populației județului Arad cu 23% față de anul 2019, în urban cu 25%, iar în rural cu 21% față de același an. În toate celelalte variante de prognoză populația va scădea pentru ambele medii, cu intensitate mai mică în mediul rural.

Identificarea Unităților Teritoriale de Planificare în funcție de potențialul de dezvoltare al resursei umane

Un al doilea tip de identificare a Unităților Teritoriale de Planificare în domeniul socio-demografic este cel după potențialul de dezvoltare al resursei umane, caracterizat fie de factori restrictivi ai dezvoltării, fie de factori favorizanți ai acesteia. Politicile și măsurile de combatere a declinului demografic și de reducere a decalajului de dezvoltare și a deprivării pot fi aplicate astfel unitar, pe categorii de localități cu caracteristici similare ale resursei umane.

Diagnoza socio-demografică elaborată în etapa anterioară stă la baza evidențierii unor spații sociale semnificative, a modului lor de structurare și a relațiilor dintre acestea. Din analiza anterioară, am văzut că o serie de fenomene demografice delimitează localitățile cu avantaje ale structurii socio-demografice de cele dezavantajate din aceeași perspectivă, conturând zone teritoriale cu caracteristici similare.

Distribuția teritorială a valorilor indicelui de îmbătrânire demografică, de exemplu, indică localizarea uatb-urilor cu cea mai îmbătrânită populație în estul județului, în comunele Hălmațiu, Hălmațel, Moneasa, Dezna, Vârfurile, Pleșcuța și Ignești, în partea central-sudică a județului, în comunele Tauț, Chisindia, Petriș și Vărădia de Mureș, și într-o singură comună din vestul său, Dorobanți. Comuna Hălmațiu are cea mai îmbătrânită populație din întreg județul, cu de cinci ori mai mulți bătrâni decât copii.

Referitor la aceeași structură socio-demografică, putem vorbi de existența unei populații relativ tinere în unele localități din nordul și vestul județului Arad și de o populație foarte îmbătrânită în estul său. Municipiul reședință și orașele județului au o populație cu o vitalitate relativ scăzută, cu excepția orașelor Pâncota, Curtici, Pecica și Sântana, unde indicii de îmbătrânire demografică are valori subunitare, cu alte cuvinte numărul de tineri este mai mare decât cel al vârstnicilor. Datele cele mai recente disponibile, până la nivelul anului 2018, arată că fenomenele demografice instalate după anii 2000 se accentuează, amenințând cu depopulare zona estică extremă și sud-estică a județului Arad, care are și cea mai îmbătrânită populație din județ.

Criteriile după care s-au identificat cele două categorii de factori ce caracterizează potențialul evolutiv al resursei umane reprezintă indicatori demografici ai populației dintr-o uatb, și pot fi grupați astfel:

I. Factori favorizanți ai dezvoltării resursei umane, definiți prin următorii indicatori demografici:

- ponderi mari de tineri
- ponderi mari de populație în vârstă de muncă
- spor migratoriu pozitiv
- creșteri accentuate de populație în ultimii 10 ani

II. Factori restrictivi ai dezvoltării resursei umane, definiți prin următorii indicatori demografici:

- îmbătrânire demografică accentuată
- scăderi accentuate de populație în ultimii 10 ani
- valori ale indicelui dezvoltării umane locale scăzute și foarte scăzute

Indicele dezvoltării umane locale (IDUL) indică deprivarea populației în ceea ce privește capitalul uman, ocuparea forței de muncă formale și condițiile inadecvate de locuire.

Într-un teritoriu dat, uatb în cazul de față, pot fi prezenți unul sau mai mulți factori favorizanți sau restrictivi ai dezvoltării resursei umane, astfel că, pornind de la indicatorii demografici listați mai sus, se pot obține UTP cu următoarele caracteristici:

I. UTP în care sunt prezenți unul sau mai mulți factori favorizanți ai dezvoltării resursei umane, grupate astfel:

- zone cu ponderi mari de tineri: Mișca, Ususău, Pilu, Șepreuș, Șimand, Secusigiu, Covăsinț și Pâncota;
- zone cu ponderi mari de populație în vârstă de muncă: Frumușeni, Iratoșu, Fântânele, Moneasa, Ghioroc, Zăbrani, Grăniceri, Sântana și Macea;
- zone cu ponderi mari de tineri și cu spor migratoriu pozitiv: Zărand, Vinga și Sinteia Mare;
- zone cu creșteri accentuate de populație în ultimii 10 ani și cu spor migratoriu pozitiv: Șofronea, Șiștarovăț și Livada;
- zone cu creșteri accentuate de populație în ultimii 10 ani, cu spor migratoriu pozitiv și cu ponderi mari de populație în vârstă de muncă: Vladimirescu, Zădăreni și Zimandu Nou.

II. UTP în care sunt prezenți unul sau mai mulți factori restrictivi ai dezvoltării resursei umane, grupate astfel:

- zone cu îmbătrânire demografică accentuată: Dorobanți, Ghioroc, Peregu Mare, Săvârșin, Șiștarovăț și Vărădia de Mureș;
- zone cu declin demografic: Cărand, Hășmaș, Conop și Iratoșu;
- zone cu valori ale indicelui dezvoltării umane locale scăzute și foarte scăzute: Archiș, Bata, Beliu, Birchiș, Buteni, Covăsinț, Craiva și Târnova;
- zone cu îmbătrânire demografică accentuată și cu declin demografic: Ignești și Moneasa;
- zone cu îmbătrânire demografică accentuată și cu valori ale indicelui dezvoltării umane locale scăzute și foarte scăzute: Bârzava, Brazii și Dieci;
- zone cu îmbătrânire demografică accentuată, cu declin demografic și cu valori ale IDUL foarte scăzute: Dezna, Hălmăgel, Hălmăgiu, Petriș, Tauț, Pleșcuța, Vârfurile, Gurahonț și Chisindia.

În concluzie putem afirma că vulnerabilitățile structurii socio-demografice sunt concentrate în ruralul acestui județ. Zonele afectate de declin demografic sunt localizate în zona rurală sud-estică și estică a județului, unde șansele de redresare sunt foarte mici în contextul unui mediu economic instabil și a lipsei de măsuri pentru îmbunătățirea calității vieții, începând cu accesibilitatea la servicii de sănătate și de educație la nivelul celor din mediul urban. Mai există un pericol de depopulare în zona sudică a județului, unde totuși situația demografică este mai bună decât în unele localități din în estul său, fiindcă populația are un grad de îmbătrânire mai redus, iar efectivele mari de populație tânără prezente aici pot constitui un potențial de revigorare a populației din această zonă.

3. VIZIUNEA DEZVOLTĂRII PENTRU DOMENIUL SOCIO – DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE

Luând ca reper viziunea macro-regională, la orizontul anului 2030, județul Arad își va consolida poziția de motor de dezvoltare economică a regiunii Vest și va constitui un model de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică, cu consecințe asupra îmbunătățirii nivelului de trai al locuitorilor săi.

Provocarea constă în identificarea optimului de dezvoltare bazat, pe de-o parte pe tradiție, și, pe de altă parte, pe specializare inteligentă, pentru a deveni un model de dezvoltare sustenabilă, bazat nu doar pe creștere economică, ci și pe plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare. Răspunsul la schimbările demografice și, în special, la evoluția structurii demografice a județului reprezintă în continuare provocări pentru furnizarea serviciilor publice, de sănătate și de educație pe tot parcursul vieții. De aceea, sunt necesare investiții în sistemul de educație și

formare, care să creeze o cultură a inovării și care să mențină și să producă permanent forță de muncă calificată și adaptată nevoilor județului, și chiar regiunii din care face parte.

Pentru atingerea viziunii, în domeniul resursei umane, investițiile trebuie să fie focusate pe următoarele obiective:

- dezvoltarea în permanență a aptitudinilor/competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele;
- ajustarea politicilor de dezvoltare și de digitalizare a societății, astfel încât să răspundă tendințelor de îmbătrânire demografică, migrării urban-rural, în special în zonele din jurul orașelor mari;
- orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor, concomitent cu promovarea identității culturale.

4. OBIECTIVE STRATEGICE GENERALE – DOMENIUL SOCIO-DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE

În documentele de planificare strategică existente, de regulă, obiectivele de dezvoltare și măsurile identificate nu abordează, în mod direct, câteodată chiar deloc sau într-o mică măsură, subcapitolul evoluția populației și potențialul demografic. Unul dintre raționamente este, pe de o parte, că acestea sunt direct influențate de inexistența unor politici naționale în domeniu, iar pe de altă parte, reflectă, în mod indirect, impactul obiectivelor și măsurilor adoptate și implementate, la nivel local, în plan economic și social.

Pentru fundamentarea strategiei de dezvoltare și a formulării obiectivelor specifice domeniului analizat, vom face o trecere în revistă a principalelor documente programatice, care vizează reforme și măsuri ce vor influența, direct sau indirect, domeniul social și al resursei de muncă, orientând astfel planificarea dezvoltării, în funcție de tendințele europene și naționale existente.

La nivel global, **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă** inițiată de ONU în anul 2015 este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal, care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Au fost stabilite 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), numite și Obiective Globale, universal aplicabile și interconectate, care au drept scop eradicarea sărăciei extreme, combaterea inegalităților și a injustiției și protejarea planetei până în 2030.

La nivel european, Comisia Europeană, prin propunerea **unui nou Consens european privind dezvoltarea**, care reflectă abordarea holistică a Agendei 2030, urmărește să atingă obiectivul major de eradicare a sărăciei prin integrarea sistematică a dimensiunilor sociale, economice și de mediu și prin consolidarea legăturii dintre aspectele în materie de dezvoltare și securitate, acțiuni umanitare și migrație. UE propune **o Nouă Agendă Strategică 2019 – 2024**, care oferă cadrul și o direcție generală de acțiune pentru o durată de cinci ani, dar și pentru perioada ulterioară. Comisia Europeană a stabilit un set de priorități care reflectă valorile UE, ca urmare a modificărilor și schimbărilor climatice, tehnologice și demografice.

Noua **politică de coeziune și dezvoltarea regională** a UE după anul 2020 continuă investițiile în toate regiunile, printr-o abordare strategică simplificată. În perioada 2021 – 2027 s-au definit **5 obiective de politică (OP)**, ce au rolul de a stimula convergența economică și socială prin înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă. Cele 5 OP, din cadrul noii politici de coeziune, sunt în consonanță cu ODD și prioritățile strategiei CE, fiind formulate astfel:

- OP1. O Europă mai inteligentă – o transformare economică inovatoare și inteligentă.
- OP2. O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon.

- OP3. O Europă mai conectată – mobilitate și conectivitate TIC regională.
- **OP4. O Europă mai socială – implementarea Pilonului european al drepturilor sociale.**
- OP5. O Europă mai aproape de cetățeni – dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin inițiative locale.

Dintre cele cinci obiective, OP4 are consecințe directe asupra domeniului socio-demografic și al dezvoltării resursei umane, atingerea lui contribuind la reducerea decalajelor de dezvoltare rural-urban în domeniul social și la consolidarea capacității instituționale de reducere a sărăciei și de promovare a incluziunii sociale.

La nivel național, în „Strategia de dezvoltare teritorială a României – Studii de fundamentare” (2014) – în primul studiu Analiza structurii și evoluției demografice se evidențiază că „obiectivul general în privința analizei structurii și evoluției demografice este creșterea stabilității populației în consecvență cu resursele teritoriului și comunităților”. De asemenea, în cadrul aceluiași document, sunt indicate o serie de obiective specifice teritoriale, printre care: „atenuarea tendinței de scădere a populației, sprijinirea proceselor de relocare a populației și revitalizarea teritoriilor slab populate”.

În **Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2013-2020-2030** (2008), se indică necesitatea elaborării unei „Strategii privind populația României pe termen lung (până în 2050) și foarte lung (până la sfârșitul secolului). O astfel de Strategie ar trebui să vizeze trei obiective principale:

- Ameliorarea stării de sănătate, reducerea mortalității și creșterea duratei medii de viață;
- Evitarea unei emigrații importante ca dimensiune;
- Redresarea natalității, presupunând o evaluare detaliată a politicilor familiale actuale și adoptarea unor măsuri urgente de protecție și susținere a familiei prin prestații (transferuri financiare) și servicii sociale accesibile tuturor”.

La nivel regional, Strategia de dezvoltare regională Vest 2014-2020 (2014) făcea referire în cadrul priorităților de dezvoltare la „Îmbunătățirea resurselor umane la nivel regional, în contextul specializării regionale inteligente”.

Prin noul **Plan de dezvoltare regională Vest 2021-2027** (PDR Vest) se reconfigurează politicile de dezvoltare relevante la nivel național în raport cu nevoile și specificul regional. Principalele documente strategice naționale reflectate în Strategie sunt: Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă (SNDD), Strategia de Dezvoltare Durabilă a Teritoriului (SDTR) și Acordul de Parteneriat 2021 -2027. Prin acestea, România își asumă să implementeze atât cele 17 ODD ale Agendei 2030 cât și cele 5 Obiective de Politică ale viitoarei politici de coeziune a UE.

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții. Astfel au fost identificate 7 domenii majore de intervenție – PILONI, în care trebuie să se concentreze investițiile. Aceste domenii sunt strâns interconectate, atingerea viziunii regionale depinzând de progresul fiecărui domeniu.

Dintre cei 7 piloni ai dezvoltării definiți în PDR Vest, **pilonul 4 – Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante** acoperă problematica socială, stabilind priorități atât în domeniul educației și al ocupării, cât și al reducerii riscului de sărăcie și creșterii accesibilității la servicii medicale performante și inovative, orientate către pacient.

Însă cel mai recent document strategic de programare, specific domeniului analizat, este **Programul Operațional** dedicat domeniilor **Educație și Ocupare (POEO 2021-2027)**, denumit în perioada anterioară de planificare a dezvoltării resursei umane Programul Operațional Capital Uman (POCU 2014-2020).

În contextul Obiectivului de Politică 4 – O Europă mai socială, România își propune implementarea acestui POEO, care urmărește abordarea coerentă a problemelor stringente cu

care se confruntă sistemul românesc de educație și formare profesională în contextul provocărilor curente din societate și de pe piața muncii, asigurând totodată corelarea dintre oferta de formare profesională cu nevoile de pe piața muncii.

Obiectivul general al POEO este de a contribui la „**crearea unei României mai sociale cu acces egal la ocupare durabilă, de calitate, la un sistem de educație relevant pentru piața muncii și stimulatив pentru învățarea pe tot parcursul vieții**”, obiectiv ce face parte din viziunea națională de dezvoltare la orizontul anului 2027.

Viziunea de dezvoltare a resurselor umane prin intermediul POEO este construită pe 2 obiective majore:

- Consolidarea funcționării eficiente a pieței muncii și facilitarea accesului și a participării incluzive și egale la ocupare de calitate și durabilă pentru resursa de forță de muncă, și
- Optimizarea sistemelor de educație și formare pentru a răspunde cerințelor pieței muncii, concomitent cu promovarea accesului egal la educație.

Programul Operațional Educație și Ocupare își propune să răspundă unor multiple nevoi și provocări cu care se confruntă sistemele de educație, formare și ocupare, generate de un declin demografic și un decalaj rural-urban în creștere, de existența unui număr mare de familii cu o situație socio-economică precară, de o rată ridicată de părăsire timpurie a școlii, cu participare slabă la învățământul terțiar, de o relevanță scăzută a educației și formării profesionale pentru piața muncii, cu competențe de bază, digitale și non-tehnice scăzute.

În ceea ce privește Educația, POEO își propune să abordeze cu prioritate problemele majore ale sistemului educațional, care s-au perpetuat și au luat amploare în ultimii ani, și anume:

- fenomenul de abandon școlar și părăsire timpurie a școlii,
- rezultatele slabe la examenele naționale și testările internaționale,
- ponderea scăzută a absolvenților de studii superioare (vârsta 30-34 de ani)
- participarea redusă a adulților (25-64 ani) la formarea continuă

Pe de altă parte, în domeniul Ocupării, POEO va răspunde provocărilor legate de:

- deficitul de forță de muncă și de competențe relevante,
- nivelul ridicat de inactivitate,
- dificultățile privind accesul pe piața muncii a unor grupuri vulnerabile și
- lipsa de corelare dintre cererea și oferta de competențe pe piața muncii.

Astfel, Programul Operațional Educație și Ocupare urmărește să valorifice potențialul uman, în condiții de echitate, prin creșterea relevanței sistemelor de educație și formare pentru piața muncii, în contextul utilizării și dezvoltării competențelor digitale și antreprenoriale, și promovării unui mediu stimulatив pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Totodată, în domeniul ocupării, obiectivul este ca piața muncii din România să devină sustenabilă, rezilientă, pro-activă și bazată pe inovare socială.

5. OBIECTIVE SPECIFICE PE DOMENIILE ȚINTĂ – DOMENIUL SOCIO-DEMOGRAFIC ȘI AL RESURSEI UMANE

Având în vedere declinul demografic care afectează majoritatea UATB-urilor din județul Arad, precum și alte vulnerabilități identificate (UTP-urile anterior delimitate, precum areale cu declin demografic, cu valori scăzute ale natalității, areale cu valori ridicate ale mortalității infantile, îmbătrânire demografică, etc.) sunt necesare a fi formulate obiective și măsuri cu scopul de a

stabiliza populația și a revitaliza zonele afectate din punct de vedere demografic. La acestea se adaugă schimbarea comportamentului demografic al populației, în ultimii 30 ani, precum și valorile ridicate ale migrației care au indus modificări semnificative cu efecte pe termen mediu și lung asupra structurilor demografice.

Trebuie menționat că evoluția populației și a principalelor componente demografice se află în strânsă dependență cu gradul de atractivitate locală, determinat de potențialul de polarizare al localității, potențialul de dezvoltare economică și socială, gradul de dezvoltare al infrastructurii generale, accesibilitate și conectivitate, precum și capacitatea de valorificare a resurselor existente în raport cu guvernanta locală.

În ceea ce privește dezvoltarea resursei umane, se constată că nevoile și provocările identificate, în special cele legate de accesul egal la educație, favorabilă incluziunii, îmbunătățirea accesibilității, calității și caracterului abordabil, din punctul de vedere al costurilor, ale educației și consilierii și orientării profesionale, mai ales cele legate de învățarea pe tot parcursul vieții, s-au menținut de-a lungul timpului, investițiile și intervențiile realizate nereușind să le acopere.

În consecință, pot fi formulate două obiective sectoriale pentru domeniul socio-demografic și al resursei umane:

Obiectiv sectorial 1 – Optimizarea structurii socio-demografice prin creșterea nivelului de trai și a calității vieții populației județului

Analizele socio-demografice privind populația județului Arad au surprins o serie de fenomene demografice negative – reducerea efectivelor de populație tânără în special pe baza emigrației, dar și prin reducerea natalității, precum și creșterea ponderii populației vârstnice – care determină accentuarea fenomenului de îmbătrânire demografică și tendința de scădere a volumului populației.

Valorile populației prognozate pentru orizontul de timp 2040 și 2060, în toate variantele de prognoză, evidențiază menținerea și accentuarea tendinței de scădere a populației (atât pentru populația totală, cât mai ales pentru populația tânără și în vârstă de muncă). În același timp, se preconizează o creștere a populației de peste 65 ani, deci o accelerare a procesului de îmbătrânire demografică. Aceste tendințe sunt valabile atât pentru mediul rural, cât și pentru cel urban.

Aceste fenomene afectează atât potențialul demografic al județului, cât și evoluția viitoare a pieței forței de muncă. Reducerea efectivelor de populație tânără poate avea consecințe economice negative prin deficitul de forță de muncă pe care îl creează și prin „presiunea socială” exercitată asupra populației ocupate. Totodată, creșterea populației vârstnice conduce la cerere sporită de servicii de sănătate și îngrijire a sănătății. Atragerea/menținerea populației tinere în județ presupune dezvoltarea serviciilor publice în general și a celor destinate locuirii, în particular. Concentrarea populației în vârstă de muncă în proximitatea zonelor urbane ar reprezenta o premisă pentru dezvoltarea activităților economice. De aceea îmbunătățirea accesibilității locuirii ar trebui să vizeze modernizarea și dezvoltarea fondului de locuințe, reabilitarea acestuia și valorificarea eficientă a spațiului rezidențial.

Obiectiv sectorial 2: Adaptarea ofertei de educație și formare profesională la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic

Dezvoltarea resurselor umane presupune activarea și ocuparea persoanelor inactive pe piața muncii, ocuparea șomerilor de lungă durată, asigurarea condițiilor pentru tranziții rapide și de calitate în ocupare pentru absolvenți, pentru a face față schimbărilor tehnologice, digitalizării accentuate, alături de promovarea inovării sociale și de stimularea antreprenoriatului.

Flexibilizarea sistemului de educație și creșterea accesibilității la educație ar trebui să se realizeze prin îmbunătățirea ofertei de programe de educație și formare profesională de calitate, relevante și coerente, prin dezvoltarea și actualizarea competențelor pentru cei cu calificare scăzută sau aflați în căutarea unui loc de muncă, dar mai ales prin furnizarea de competențe

relevante în raport cu evoluțiile tehnologice și societale, pentru a răspunde punctual nevoilor de pe piața muncii.

Pornind de la cele două obiective sectoriale specifice domeniului socio-demografic și al resursei umane, pot fi formulate următoarele obiective sectoriale secundare:

- O1. Stabilizarea populației și revitalizarea arealelor vulnerabile prin îmbunătățirea accesibilității locuirii în zonele afectate de fenomene demografice negative;
- O2. Creșterea accesibilității populației la servicii de învățământ, medicale și de asistență socială;
- O3. Creșterea numărului de locuri de muncă și diversificarea economiilor locale în zonele rurale;
- O4. Îmbunătățirea mobilității forței de muncă prin crearea legăturilor informaționale între piața muncii, mediul de producție și învățământ.

Pornind de la considerentele și obiectivele sectoriale enunțate anterior, măsurile propuse trebuie să fie adaptate nevoilor și caracteristicilor demografice ale comunităților locale în corelație cu obiectivele și măsurile identificate în plan economic și social, care trebuie să conducă la creșterea calității vieții populației și implicit la un proces de revitalizare demografică. Pentru a putea răspunde acestor nevoi, măsurile trebuie să aibă un caracter integrat, vizând dobândirea de competențe care să permită gestionarea cu succes a tranzițiilor pe piața forței de muncă, integrarea și participarea activă a tinerilor în societate, optimizarea întregului sistem, concomitent cu promovarea accesului egal la educație și formare și stimularea învățării pe tot parcursul vieții.

5.1. Evaluarea modului de realizare a obiectivelor aferente structurii socio-demografice din documentația P.A.T.J. arad anterioară

În documentația anterioară de planificare a dezvoltării teritoriale, denumită Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, în cadrul etapei a III-a - **Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri** - au fost stabilite obiectivele strategice generale și obiectivele specifice pentru domeniile țintă și au fost propuse măsurile necesare a fi implementate pentru atingerea acestora.

Obiectivul fundamental, "Dezvoltarea echilibrată a teritoriului județean, prin optimizarea utilizării resurselor și valorificarea șanselor de dezvoltare, în vederea creării premizelor de **dezvoltare** economică și **socială eficientă și durabilă, a creșterii calității vieții locuitorilor** și în condițiile protejării mediului natural", a vizat și direcții de dezvoltare destinate îmbunătățirii nivelului de trai al populației județului. În acest sens au fost formulate obiective sectoriale, după cum urmează:

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1. Creșterea reală a gradului de urbanizare și	Oportunități diversificate de angajare, atât pentru populația urbană, cât și rurală	III	Agencia pentru Ocuparea Forței de Muncă

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
reducerea migrației din zonele urbane	Crearea unor servicii integrate de informare, orientare și consiliere privind piața muncii și asigurarea calității și accesului locuitorilor din rural la aceste servicii	II	Agentția pentru Ocuparea Forței de Muncă Consiliul Județean Primăria UAT
	Dezvoltarea unor programe de formare și reconversie profesională în domenii căutate pe piața muncii	I	Inspectoratul Școlar Județean Agentția pentru Ocuparea Forței de Muncă
	Facilități pentru atragerea populației pensionate în desfășurarea unei activități economice și după intrarea legală în inactivitate, mai ales în zonele cu îmbătrânire demografică (în jumătatea estică a județului, îndeosebi în comunele: Hălmăgel, Pleșcuța, Tauș, Bata, Chisindia)	I	Intituția Prefectului Arad Casa județeană de pensii și asigurări sociale Agentția pentru Ocuparea Forței de Muncă
	Construirea/modernizarea infrastructurii de utilități (apa potabila, canalizare, gaze)	II	Sistemul de Gospodărire a Apelor SC Gaz Vest SA Arad Sc. Electrica SA Arad Consiliul Județean Primăria UAT
	Creșterea cantitativă și calitativă a serviciilor educaționale oferite familiilor tinere (mai ales pentru instituționalizarea copiilor de până la 7 ani)	II	Consiliul Județean Consiliile locale Inspectoratul Școlar
	Reconcilierea vieții profesionale a femeilor cu viața de familie – flexibilizarea programului de muncă pentru familiile cu copii, înființarea de creșe etc.	I	<u>Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse</u>
	Construirea/modernizarea unor centre pentru activități de timp liber, sport și întreținere a sănătății	I	Direcția de Sănătate Publică Arad Consiliul Județean Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
2. Creșterea accesibilității populației la servicii medicale și de asistență socială	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii spitalicești de bază, respectiv a spitalelor și dispensarelor, mai ales a celor din rural	II	Direcția de Sănătate Publică Consiliul Județean Primăria UAT
	Asigurarea asistenței medicale calificate prin atragerea medicilor (în special generaliști) în mediu rural (de ex. în comunele Ignești și Șiștarovăț, unde nu sunt medici de familie)	I	Direcția de Sănătate Publică Consiliile locale
	Reabilitarea unor unități pentru servicii sociale, pe tipuri de centre: multifuncționale și rezidențiale (cantine, cămine de bătrâni, centre sociale pentru copiii abandonați/persoane cu dizabilități, în special în localitățile cu grad ridicat de sărăcie (toate orașele)	II	Direcția de Sănătate Publică Inspectoratul de Stat Teritorial pentru Persoanele cu Handicap Consiliul Județean
	Crearea unor unități mobile echipate pentru intervenții de urgență, nu numai terestre, ci și aeriene	I	Direcția de Sănătate Publică
	Dotare cu echipamente adaptate situației beneficiarilor de servicii oferite de centre, inclusiv echipamente pentru persoane cu dizabilități	I	Direcția de Sănătate Publică Inspectoratul de Stat Teritorial pentru Persoanele cu Handicap Consiliul Județean Consiliile locale
3. Dezvoltarea sistemului educațional în scopul obținerii unor resurse umane de calitate	Reabilitarea școlilor, liceelor și a centrelor universitare și dotarea acestora cu tehnică de calcul competitiv și de tehnologie corespunzătoare pentru a ține pasul cu progresul științific și tehnic	I	Inspectoratul Școlar Consiliul Județean Consiliile locale
	Dezvoltarea unor programe de formare profesională în domenii căutate pe piața muncii	I	Inspectoratul Școlar Județean Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Implementarea unor mecanisme de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii în vederea ajustării ofertei educaționale în concordanță cu evoluțiile de pe piața muncii	II	Inspectoratul Școlar Județean Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă
	Crearea unor servicii integrate de informare, orientare și consiliere a forței de muncă și asigurarea accesului la aceste servicii	II III	Inspectoratul Școlar Județean Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă Consiliul Județean Consiliile locale
4. Creșterea gradului de ocupare a forței de muncă în activități economice viabile	Diversificarea pachetului de măsuri active adresate tinerilor și șomerilor de lungă durată;	I II	AJOFM Arad, parteneri economici, sociali
	Facilitarea accesului la oportunități de formare profesională în vederea creșterii nivelului de calificare a forței de muncă, actualizarea continuă și adaptarea competențelor, pentru a face față concurenței într-o economie aflată pe calea globalizării;	II	AJOFM Arad, parteneri economici, sociali
	Alocarea în continuare a unor sume din bugetul asigurărilor pentru șomaj pentru promovarea mobilității ocupaționale și geografice;	I II	AJOFM Arad,
5. Combaterea disparităților teritoriale privind ocuparea	Dezvoltarea infrastructurii locale și județene de transport și afaceri;	II	CL, actori economici,
	Diminuarea discrepanțelor dintre cele două medii de rezidență în ceea ce privește accesul la educație și calitatea învățământului și pregătirea tehnică și profesională; -Sprijinirea înființării IMM-urilor în mediul rural.	II	CL, actori economici, ISJ Arad
6. Dezvoltarea sistemului educațional în concordanță cu cererea pieței muncii	Elaborarea unui sistem de asigurare a calității în învățământul profesional și tehnic, aliniat modelului european;	II III	ISJ Arad Consiliul Județean
	Creșterea flexibilității și adaptabilității ofertei școlilor profesionale și tehnice în raport cu solicitările mediului economic și cu evoluțiile pieței muncii;	II III	ISJ Arad Consiliul Județean Parteneriate public-privat

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Formarea și dezvoltarea resurselor umane din învățământul tehnic și profesional (profesori, directori, parteneri sociali) prin participarea la stagii de formare;	II	ISJ Arad Consiliul Județean, actori economici
7. Crearea și asigurarea funcționalității unor parteneriate între unitățile de învățământ profesional și agenții economici	Identificarea agenților economici semnificativi din județ pentru fiecare tip de activitate economică;	Anual	ISJ Arad AJOFM Arad Parteneriate public-privat
	Organizarea de seminarii, conferințe la nivel județean și local între actorii acordurilor de colaborare, pentru promovarea mecanismelor unor colaborări eficiente între aceștia;	I	
	Stabilirea, în colaborare cu partenerii economici și sociali, a cadrului calificărilor cerute de piață;	Anual	
	Organizarea de acțiuni de conștientizare a necesității de parteneriat în domeniul învățământului profesional și tehnic (exemple de bune practici, vizite la agenții economici, târguri de locuri de muncă, etc.)	Anual	
	Semnarea de protocoale/acorduri/convenții/contracte de parteneriat între școli profesionale și tehnice și angajatori;	Anual	
8. Dezvoltarea unui sistem informațional pentru planificarea ofertei educaționale în concordanță cu cerințele pieței muncii	Realizarea unei infrastructuri de comunicații și achiziționarea soft-ului pentru administrarea bazei de date; Realizarea unor baze de date la nivel județean	I	ISJ Arad AJOFM Arad
	Actualizarea periodică a studiilor economice și analizarea tendințelor de dezvoltare ca bază pentru fundamentarea ofertei educaționale;	I	
	Instruirea administratorilor locali și a utilizatorilor.	I	

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul socio-demografic majoritatea măsurilor, aferente celor 8 obiective specifice domeniului social, au avut și au un caracter permanent de implementare, deoarece direcțiile de acțiune rămân valabile și în actuala documentație de planificare a dezvoltării teritoriale. Măsurile nemarcate în tabel nu au putut fi evaluate, din perspectiva gradului de implementare, din lipsă de informații, fapt ce necesită a fi remediat în procesul de monitorizare a implementării măsurilor din viitorul plan de amenajare teritorială.

Îmbunătățirea calității vieții locuitorilor reprezintă un deziderat pentru orice planificare a dezvoltării, iar în cazul luării în considerare a dimensiunii teritoriale, măsurile propuse se structurează pe trei direcții de acțiune:

- Creșterea gradului de urbanizare, prin îmbunătățirea nivelului de echipare teritorială
- Creșterea accesibilității la servicii de bază, din sănătate și educație
- Creșterea gradului de ocupare, prin oferirea de șanse egale pe piața muncii, tuturor categoriilor de populație, din ambele medii rezidențiale

În sintetizarea principalelor documente strategice din subcapitolul **Obiective strategice generale – domeniul socio-demografic și al resursei umane**, am văzut că în documentele de planificare strategică existente, de regulă, obiectivele de dezvoltare și măsurile identificate nu abordează, în mod direct, câteodată chiar deloc sau într-o mică măsură, subcapitolul evoluția populației și potențialul demografic.

În prezent însă, între cele **5 obiective de politică (OP)**, ale noii **politici de coeziune și dezvoltare regională** a UE, prin care se continuă investițiile în toate regiunile în perioada 2021 – 2027, am subliniat importanța **OP4 - O Europă mai socială – implementarea Pilonului european al drepturilor sociale**, care are consecințe directe asupra domeniului socio-demografic și al dezvoltării resursei umane, atingerea lui contribuind la reducerea decalajelor de dezvoltare rural-urban în domeniul social și la consolidarea capacității instituționale de reducere a sărăciei și de promovare a incluziunii sociale.

Principalele domenii de intervenție necesare pentru reechilibrarea dezvoltării sociale și economice, mai ales pentru zonele de marginalizare urbană și rurală, sunt reprezentate de: creșterea calității locuirii, în special prin asigurarea unui nivel adecvat al infrastructurilor și serviciilor publice, creșterea nivelului de educație și de calificare profesională a populației și creșterea nivelului de ocupare a populației, în special în rândul tinerilor.

Astfel, cel mai recent document strategic de programare specific domeniului analizat, este **Programul Operațional** dedicat domeniilor **Educație și Ocupare (POEO 2021-2027)**, prin care se vor atrage investiții pentru implementarea de proiecte, în vederea realizării programului de măsuri din domeniul dezvoltării resursei umane, ce va face obiectul etapei ulterioare a documentației prezente: Etapa IV - Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

CAPITOLUL 3 - STRUCTURA ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE**Diagnostic general și probleme**

Dezvoltarea economică sustenabilă presupune o dezvoltare a segmentului economic valorificând eficient și în condiții de sustenabilitate, toate resursele ce sunt disponibile în teritoriu. Se urmărește astfel, o expansiune a activităților economice care au potențial crescut de dezvoltare, dar în care factorul de mediu să fie protejat.

Procesul de dezindustrializare, restructurare economică, restrângerea activității din cauza crizei economice globale și în prezent pandemia cu SARS-Cov2, au afectat structural economia județului și mai ales centrele urbane de dimensiuni economice mai restrânse. Se constată că domeniile de activitate principale din județul Arad au o valoare adăugată scăzută și o competitivitate mai redusă pe piața internațională. În contextul în care inovarea și dezvoltarea tehnologică joacă un rol esențial în integrarea pe lanțurile de valoare globală iar avantajele competitive fac diferența în dinamica structurală a economiei, strategia națională pentru competitivitate a scos în evidență o serie de sectoare economice de specializare inteligentă, în cadrul cărora se identifică și județul Arad. Aceste sectoare de specializare sunt definite succint în Strategia regională pentru specializare inteligentă, perioada 2021-2027, județul Arad alături de celelalte județe ale regiunii vest beneficiind de o planificare a dezvoltării economice, bazată pe performanță economică și inovare.

Activitatea economică competitivă și antreprenoriatul sunt bine reprezentate în municipiul Arad, însă mai puțin competitive în alte teritorii ale județului. În principal, sunt importante pentru economia locală, activități ca: turismul și eco-turismul, agricultura, creșterea animalelor, industria prelucrătoare, comerț cu ridicata și cu amănuntul, activități de transport și depozitare, construcții, servicii administrative și suport acestora, servicii de sănătate și asistență socială, învățământ, activități profesionale, științifice și tehnice.

Regiunea Vest are rezultate modeste în cercetare și inovare, fapt ce limitează perspectivele de dezvoltare și creștere economică. În contextul în care productivitatea economiei regionale este direct influențată de realizarea de produse și servicii inovative cu valoare adăugată mare, trebuie găsite cele mai potrivite mijloace de impulsioneare a activității de cercetare și inovare, pentru atingerea nivelului la care să producă rezultate semnificative cu potențial impact socioeconomic. De asemenea, sunt necesare investiții în sistemul de educație și formare, care să creeze o cultură a inovării și care să mențină și să producă permanent forță de muncă calificată și adaptată nevoilor regionale.

Inovarea, specializarea economică, cercetare-dezvoltarea sunt direcții esențiale ce stau la baza dezvoltării unei economii competitive, în condițiile în care este susținută și încurajată prin crearea unei infrastructuri adecvate atât pentru dezvoltarea inițiativelor și consolidarea capacității de cercetare – dezvoltare – inovare cât și pentru dezvoltarea serviciilor suport pentru afaceri.

Unul dintre factorii ce influențează în mod direct competitivitatea este dezvoltarea sectorului de cercetare-dezvoltare-inovare. Din păcate, sectorul de cercetare-dezvoltare întâmpină dificultăți în dezvoltarea parteneriatelor cu mediul de afaceri, cu mediul universitar și alte structuri de susținere a afacerilor, neavând o contribuție semnificativă la dezvoltarea economică a județului, respectiv regiunii. Activitatea de cercetare-inovare se realizează în mare parte în municipiul reședință de județ – mun. Arad și mai puțin în celelalte localități urbane ale județului.

Județul Arad beneficiază de o poziție favorabilă în ceea ce privește atragerea investițiilor străine, deoarece este teritoriu cu graniță frontalieră, unde legăturile cu Europa de Vest ar fi benefice pentru dezvoltarea parteneriatelor și atragerea investițiilor în teritoriu.

Criza economică mondială manifestată după anul 2009, a adus prejudicii majore în evoluția economică la nivel teritorial, iar o redresare economică s-a realizat pe o perioadă mare de timp. Chiar și în prezent, efectele acestei crize economice și financiare, manifestate la nivel global, au

repercursiuni asupra mediului de afaceri privat și asupra mecanismelor de atragere a investițiilor în teritoriu.

Efectele crizei economice, manifestate pe fondul apariției Pandemiei COVID-19 din anul 2020, suprapuse peste dezavantajele create de criza economică din anul 2009, vor fi resimțite și pe termen lung în economie, având un efect negativ asupra producției, forței de muncă, mediului de afaceri, competitivității, investițiilor și a progresului economic. Tot mai multe microîntreprinderi sunt incapabile să-și dezvolte activitatea curentă la standardele de performanță de dinainte de pandemie. Pentru mediul de afaceri, resursele financiare sunt tot mai limitate, iar forța de muncă este în pericol de a-și pierde jobul. În prezent, se manifestă o contracție a economiei, care limitează foarte mult competitivitatea și progresul economic.

Obiectiv sectorial

OE: Dezvoltarea economică competitivă, performantă și inovativă, care să valorifice eficient și durabil resursele din teritoriu, cu un mediu de afaceri prosper și flexibil care se adaptează permanent la noile provocări

Dezvoltarea economică sustenabilă și competitivă presupune o abordare integrată a tuturor activităților economice care înregistrează eficiență economică. Se urmărește astfel o dezvoltare economică competitivă și performantă pentru mediul de afaceri din teritoriu, care să valorifice în condiții de durabilitate toate resursele de care dispune. Se dorește un mediu de afaceri prosper, axat pe o dezvoltare inovatoare, performantă și competitivă, care să poată susține și atrage investiții majore în teritoriu.

IMM-urile joacă un rol important în dezvoltarea economiei din județ, alături de unitățile economice mari cu performanțe remarcabile în economie.

Întreprinderile inovative sunt o componentă importantă în ceea ce privește dezvoltarea societății și a economiei. Astfel de întreprinderi trebuiesc încurajate și sprijinite de către mediul public și privat care prin parteneriate pot sprijini aceste întreprinderi și pot contribui în cadrul procesului de inovare. La nivel de județ, dar și regiune, cea mai mare parte a finanțării activităților de CDI este asigurată de mediul privat (peste 60%).

Profilul sectorial al unităților de cercetare în Regiunea Vest este diferit de la un județ la altul. În județul Arad unitățile de cercetare sunt predominante în activități economice precum: construcții și material rulant, sectorul vinului și creșterea bovinelor. În județul Arad sunt două Centre de Cercetare-Dezvoltare: CCD pentru creșterea bovinelor în Arad și CCD pentru Viticultură și Vinificație în zona Miniș-Ghioroc. În Arad există două universități, dintre care una publică – Universitatea Aurel Vlaicu și una privată – Universitatea Vasile Goldiș.

Dezvoltare economiei locale presupune valorificarea eficientă a factorului uman în procesul economic, dar și a performanțelor din activități precum: agricultură, zootehnie, piscicultură, industrie prelucrătoare, construcții, servicii, comerț. Activitate de CDI și nu în ultimul rând turismul, sunt domenii de la care se așteaptă o contribuție susținută în procesul dezvoltării economiei din județ.

Amplasarea județului la granița de vest a României, contribuie la dezvoltarea unor activități de servicii transfrontaliere și de cooperare specifice, care pot conduce la dezvoltarea economiei în ansamblu. Dezvoltarea relațiilor de afaceri prin proiecte de cooperare transfrontalieră pot contribui la o dezvoltare armonioasă și competitivă a comunităților.

Județul Arad dispune de resurse naturale, turistice, viticole, istorice, culturale care pot fi integrate sustenabil în activitățile economice, generând competitivitate și performanță în teritoriul.

Dezvoltare economiei locale presupune valorificarea eficientă a factorului uman în procesul economic, dar și a performanțelor din activități precum: agricultură, zootehnie, silvicultură, acvacultură și piscicultură, industrie prelucrătoare, cu precădere cea ușoară, construcții, servicii, comerț, turism. Activitate de cercetare-dezvoltare-inovare sunt domenii de la care se așteaptă o contribuție susținută în procesul dezvoltării economiei din județ.

Provocări identificate în economia județului Arad, pentru atingerea obiectivelor stabilite pentru orizont 2027-2030: lipsa forței de muncă calificate; valoare adăugată scăzută și productivitate a muncii redusă; extinderea nivelului de producție pentru activități care presupun un nivel mai ridicat de cunoștințe și tehnologie; parcurile industriale oferă, în principal, doar infrastructura de bază pentru întreprinderile mari, însă este nevoie de dezvoltarea contactelor de networking, crearea de parteneriate cu companii din alte regiuni, asigurarea unei infrastructuri pentru export, asigurarea transportului forței de muncă, crearea de servicii conexe pentru întreprinderi.

Obiectiv sectorial (principal)

OE: Dezvoltarea economică competitivă, performantă, bazată pe inovare

OEP: Valorificarea eficientă și durabilă a resurselor și identificarea de noi piețe de desfacere a produselor

OEP agricultură: Dezvoltarea unei agriculturi ecologice și susținerea antreprenorilor / fermierilor pentru creșterea performanțelor și desfacerea producției obținute

OEP silvicultură: Protejarea fondului silvic și integrarea în activități de eco-turism

OEP viticultură: Dezvoltarea segmentului viticol, promovarea resurselor viticole și integrarea acestora în activități de turism;

OEP piscicultură: Dezvoltarea segmentului piscicol și extinderea activității piscicole la nivel teritorial.

OES: Valorificarea resurselor în condiții de eficiență și durabilitate și creșterea competitivității și performanței în teritoriu

OES extractivă: Valorificarea eficientă a resurselor subsolului

OES prelucrătoare: Creșterea competitivității economice, a performanței și inovării în industria prelucrătoare, ca factor de progres în economie

OES construcții: Creșterea numărului de construcții destinate populație, dar și mediului de afaceri

OES energie: Eficientizarea domeniului și creșterea producției de energie verde.

OET: Dezvoltarea serviciilor performante și inteligente, inclusiv turismul sustenabil

OET turism: Valorificarea durabilă a potențialului turistic existent, a resurselor și infrastructurii aferente

OET transport: Modernizarea și extinderea infrastructurii de transport pentru atragerea potențialilor investitori în economie

OET financiar-bancar: Extinderea și dezvoltarea serviciilor financiar-bancare la nivel teritorial

OET CDI: Dezvoltarea segmentului de cercetare-dezvoltare cu integrarea factorului de inovare în sectorul productiv și de servicii

OET comerț: Modernizarea și extinderea activităților comerciale în toate localitățile rurale ale județului

OET servicii: Digitizarea serviciilor publice și private, cu accent pe servicii de sănătate, învățământ, administrație publică, activități transfrontaliere și logistice

OEM mediul de afaceri: Susținerea în dezvoltare a mediului de afaceri privat

Dezvoltarea economică a județului Arad în context european / național / regional / județean

Oportunități de dezvoltare prin programe europene

Programul de cooperare transfrontalieră Interreg V-A România-Ungaria 2014-2020

Programul are scopul de a sprijini dezvoltarea zonei transfrontaliere, prin îmbunătățirea accesibilității și mobilității, promovarea ocupării forței de muncă, investirea în infrastructura medicală și socială, utilizarea eficientă a valorilor și resurselor comune, îmbunătățirea mecanismelor de prevenire a riscurilor, încurajarea cooperării instituționale.

În aria eligibilă a acestui program sunt cuprinse patru județe din România (județul Arad alături de județele Satu Mare, Bihor și Timiș) și alte patru județe din Ungaria (Szabolcs-Szatmar-Bereg, Hajdu-Bihar, Bekes și Csongrad).

Programul va finanța proiecte gestionate și administrate în comun de partenerii din aria eligibilă, din următoarele domenii (axe prioritare):

Axa prioritară 1: Protejarea în comun și utilizarea eficientă a valorilor comune și resurselor;

Axa prioritară 2: Îmbunătățirea mobilității transfrontaliere durabile și eliminarea blocajelor;

Axa prioritară 3: Îmbunătățirea ocupării forței de muncă și promovarea mobilității forței de muncă transfrontaliere;

Axa prioritară 4: Îmbunătățirea serviciilor de îngrijire a sănătății;

Axa prioritară 5: Îmbunătățirea prevenirii riscurilor și a gestionării dezastrelor;

Axa prioritară 6: Promovarea cooperării transfrontaliere între instituții și cetățeni;

Axa prioritară 7: Asistență tehnică.

Pentru primele șase axe menționate anterior, bugetul va fi asigurat în proporție de 85% din alocări FEDR, iar 15 % va reprezenta co-finanțare națională. Pentru axa prioritară 7, finanțarea din FEDR și co-finanțarea națională vor fi, în ponderi egale, de câte 50%.

Lista orientativă a potențialilor beneficiari, pentru accesarea acestei variante de finanțare, va include:

- autoritățile administrației publice locale, județene, regionale și centrale și instituțiile lor;
- organizații non-profit, non-guvernamentale;
- alte autorități relevante pentru domeniul de intervenție al fiecărei axe prioritare.

Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-România, 2021-2027

Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Ungaria are ca obiectiv strategic apropierea persoanelor, comunităților și agenților economici din zona de frontieră pentru a facilita dezvoltarea comună a zonei de cooperare, bazându-se pe avantajele cheie specifice regiunii de graniță.

Zona de frontieră eligibilă cuprinde partea de sud-est și est a Ungariei și părțile de nord-vest și vest ale României. Zona de frontieră eligibilă este compusă din câte patru județe învecinate din Ungaria, respectiv din România.

Cele opt județe au o suprafață totală de 50.454 kmp din care 43,7% în zona ungară și 56,3% în zona românească.

Programul de Cooperare Transfrontalieră asigură o gamă variată de oportunități potențialilor beneficiari, prin intermediul a două axe prioritare și a mai multor domenii de intervenție.

Axa prioritară 1 – Îmbunătățirea condițiilor cheie pentru dezvoltarea durabilă comună a zonei de cooperare

Aceasta include atât dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații, cât și facilitățile de transport în comun din regiune, mijloace care joacă un rol important în favorizarea transportului transfrontalier de persoane și mărfuri, cu rol important în dezvoltarea serviciilor la nivel teritorial. Pe lângă acestea, axa prioritară mai include intervenții care au ca scop prevenirea și protejarea mediului natural relativ curat, aceasta fiind o condiție de bază pentru orice tip de activitate umană.

Proiectele și fondurile alocate pentru această axă prioritară vor fi folosite pentru îmbunătățirea condițiilor de bază ale dezvoltării comune în zona de cooperare.

Axa va avea impact economic asupra dezvoltării serviciilor de transport și comunicații transfrontalier, alături de o cooperare mai facilă între cele două comunități.

Domeniile majore de intervenție pentru această axă prioritară fac referire la:

- 1.1. Îmbunătățirea facilităților de transport transfrontalier;
- 1.2. Îmbunătățirea comunicațiilor transfrontaliere;
- 1.3. Protecția mediului.

Axa prioritară 2 - Întărirea coeziunii sociale și economice în regiunea de graniță

Obiectivul general al axei prioritare este de a intensifica competitivitatea economică a regiunii prin dezvoltarea mediului de afaceri și îmbunătățirea calității resurselor umane.

Domenii majore de intervenție:

2.1. Sprijinirea cooperării transfrontaliere în afaceri, prin:

- Dezvoltarea infrastructurii de afaceri
- Cooperare în domeniul afacerilor
- Dezvoltarea turismului

2.2. Promovarea cooperării în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării, prin:

- Dezvoltarea infrastructurii comune de cercetare
- Realizarea de proiecte comune de cercetare
- Cooperare între diferitele sectoare implicate în cercetare-dezvoltare
- Elaborarea de studii, planuri

2.3. Cooperare în domeniul pieței muncii și educației – dezvoltarea comună a competențelor și cunoștințelor, prin:

- Cooperare între instituțiile de educație
- Cooperare pe piața muncii

2.4 Protejarea sănătății și prevenirea riscurilor comune, prin:

- Dezvoltarea infrastructurii comune de sănătate și prevenirea riscurilor
- Dezvoltare instituțională comună

2.5 Cooperare între comunități

Principiile cooperării transfrontaliere sunt: parteneriat vertical și orizontal cu sferă largă, subsidiaritate prin unirea și responsabilitatea nivelelor regionale și locale, pregătirea de concepte și programe transfrontaliere comune de dezvoltare, implementarea proiectelor transfrontaliere.

Programul prezent de Cooperare Transfrontalieră dintre Ungaria – România, este o continuitate a programelor de Cooperare Transfrontalieră din perioada 2014-2020, respectiv 2007-2013. Încă de la început, programul a fost finanțat de Uniunea Europeană prin Fondul European de Dezvoltare Regională, completat de co-finanțarea națională a celor două state membre participante în program Ungaria și România, reprezentând un instrument potrivit pentru dezvoltarea regională europeană durabilă. Obiectivul general al Programului, propus pentru perioada 2007-2013, viza apropierea actorilor economici, persoanelor și comunităților, cu scopul de a exploata mai eficient oportunitățile oferite de dezvoltarea comună a zonei de frontieră.

Partenerii români participanți în proiect încă de la debut au fost: administrațiile locale, Camera de Comerț, Industrie și Agricultură a Județului Arad, instituții de învățământ, asociații și organizații non-profit. Proiectele realizate se înscriu în domeniile dezvoltării infrastructurii rutiere, sănătate, protecția mediului, protecția și valorificarea patrimoniului cultural și natural, cercetare, cooperarea dintre comunități, etc.

Strategia EUROPA 2020

Strategia Europa 2020 propune **trei priorități majore de dezvoltare** care se susțin reciproc:

- Creștere economică inteligentă;
- Creștere economică durabilă;
- Creștere economică favorabilă incluziunii.

Creștere economică inteligentă se focusează pe investiții mai eficiente în educație, cercetare și inovare. Creștere economică durabilă se realizează printr-o orientare decisivă către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Creștere economică favorabilă incluziunii pune accentul pe crearea de locuri de muncă și pe reducerea sărăciei.

În acest context, la elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Arad au fost luate în considerare cele 11 obiective tematice formulate în cadrul strategiei Europa 2020, aceste obiective fiind centrate pe domenii care se doresc a fi dezvoltate și care sunt transformate în ținte planificate pentru a fi atinse în perioada 2014-2020, după cum urmează:

- consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării;
- îmbunătățirea accesului și a utilizării și creșterea calității TIC;
- îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol (în cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru FEPAM);
- sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele;
- promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor;
- conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor;
- promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore;
- promovarea sustenabilității și calității locurilor de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;
- promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare;
- investițiile în educație, formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții;
- consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă.

Țintele asumate de România în contextul Strategiei Europa 2020, ținte ce vor fi preluate și la nivel județean, se referă la: ocuparea forței de muncă, inovare, educație, incluziune socială și mediu/energie.

În ceea ce privește dezvoltarea teritorială a țării noastre, pentru orizontul de timp 2035, România este văzută ca "o țară cu un teritoriu funcțional, administrat eficient, care asigură condiții atractive de viață și locuire pentru cetățenii săi, cu un rol important în dezvoltarea zonei de sud-est a Europei".

Obiective / priorități care decurg din programe naționale / regionale (POR 2021-2027)

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României 2035 – SDTR

Strategia de dezvoltare teritorială a României – România policentrică 2035, este documentul programatic pe termen lung prin care este conturată viziunea de dezvoltare a teritoriului național pentru orizontul de timp 2035. Prin acest document strategic sunt stabilite obiective de dezvoltare, măsuri, acțiuni și proiecte concrete la nivel teritorial.

SDTR reprezintă viziunea asumată a Guvernului și Parlamentului României privind dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul de timp 2035: România 2035, o țară cu un teritoriu funcțional, administrat eficient, care asigură condiții atractive de viață și locuire pentru cetățenii săi, cu un rol important în dezvoltarea zonei de sud-est a Europei.

Obiectivul strategic 1: Păstrarea valorilor naturale unice printr-un management de mediu ghidat de știință și prin oferirea de putere comunităților locale de a deveni protectori proactivi ai acestui patrimoniu mondial unic.

Obiectivul strategic 2: Dezvoltarea unei economii locale durabile și verzi, valorificând avantajele comparative ale zonei, cu sprijinul unor servicii îmbunătățite.

Obiectivele generale privind dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul 2035 stabilite în cadrul strategiei sunt:

- Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband;
- Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive;
- Dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor urbane funcționale;
- Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială;
- Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială.

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

POR SE 2021-2027 își propune să asigure continuitatea viziunii strategice privind dezvoltarea regională în România, completând și dezvoltând direcțiile și prioritățile de dezvoltare regională conținute în strategiile naționale și regionale, ce sunt implementate prin POR 2014–2020 și alte programe naționale.

Prin evaluarea intermediară a programului operațional POR Regiunea Vest 2014–2020, se confirmă faptul că nevoile de dezvoltare identificate în perioada anterioară de programare, nu numai că rămân actuale, dar chiar au fost amplificate de impactul contextului economico-social actual ce a afectat profund economia și societatea românească, având implicații majore asupra nivelului de creștere economică, ocupării, mediului de afaceri, educației, turismului și, inevitabil, asupra nivelului de trai al populației.

Prin acest program, viziunea strategică de dezvoltare a regiunii pentru perioada 2021-2027 este aceea că Regiunea Vest dorește să devină o regiune competitivă la nivel european, cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții, conectată intern și internațional, ai cărei cetățeni să beneficieze de un sistem educațional la nivel european, în localități prietenoase cu mediul și care să asigure o calitate a vieții ridicată.

Prin POR Vest 2021-2027 au fost formulate o serie de obiective specifice care au la bază probleme identificate la nivel teritorial. Aceste obiective specifice (OS) au implicații directe asupra dezvoltării activităților economice la nivel teritorial, însă cele mai relevante dintre acestea, fac referire la:

OS: dezvoltarea ecosistemului regional de inovare, care să susțină și să stimuleze activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune și creșterea economică sustenabilă;

OS: Îmbunătățirea accesului și facilitarea utilizării serviciilor digitale la nivelul întregii regiuni pentru administrația publică, cetățeni și întreprinderi;

OS: Creșterea numărului de IMM-uri în regiune, a competitivității și productivității acestora, cu prioritate în domeniile de specializare inteligentă;

OS: Susținerea aglomerărilor urbane din Regiunea Vest prin utilizarea tehnologiilor digitale și inovative;

OS: Adaptarea regiunii la provocările globale privind schimbările climatice prin transformarea și optimizarea consumului energetic în clădiri, în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efecte de seră, precum și creșterea confortului termic în aceste clădiri;

OS: Îmbunătățirea accesului pentru toți la educație de calitate. Oferirea de condiții moderne de învățare și dezvoltarea aptitudinilor populației școlare, în corelare cu specificul economic regional;

OS: Dezvoltarea infrastructurii care să valorifice cadrul natural și antropocentric al regiunii, precum și valorizarea nișelor turistice și formularea unei oferte turistice integrate. Promovarea culturii în regiune, prin asigurarea unei game variate de facilități în scop turistic, recreațional și educațional.

Alte obiective specifice, formulate prin POR Regiunea Vest 2021-2027, fac referire la: creșterea calității vieții la nivel teritorial prin implementarea unor alternative mai prietenoase cu mediul în segmentul transportului public de călători; o abordare mai prietenoasă cu mediul prin regenerarea zonelor urbane; servicii mai sigure și mai facile de transport.

De aceea, prin programul POR 2021-2027, este necesară sprijinirea prin finanțări a IMM-urilor, acolo unde investițiile vor fi direcționate cu prioritate pe componenta inovativă a acestora, dar și pe îmbunătățirea performanțelor în ceea ce privește productivitatea.

Investițiile în sectorul Cercetare-Dezvoltare-Inovare au început timid prin programul POR 2014-2020, datorită condițiilor restrictive impuse prin ghidurile specifice pe de o parte și lipsa înțelegerii conceptelor de transfer tehnologic, inovare și apetitului pentru astfel de proiecte la nivel regional pe de altă parte. În mediul universitar și academic rezultatele CD sunt văzute ca fiind un pas necesar de parcurs pentru a accede pe o treaptă educațională superioară și nu este identificată oportunitatea de a fi valorificată economic.

Pornind de la aceste constatări, se impune regândirea liniilor de finanțare din domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, cel puțin la nivelul următoarelor aspecte: simplificarea și definirea clară a conceptului de transfer tehnologic, a tipologiei intervențiilor în domeniul CDI; încurajarea cercetării "in-house" din mediul privat.

Planul pentru Dezvoltare Regională, pentru perioada 2021-2027

Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027 reprezintă principalul instrument care orientează dezvoltarea pe termen mediu și lung a Regiunii Vest și baza strategică pentru fundamentarea programelor cu finanțare din fonduri europene sau externe, naționale sau locale.

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții.

Similar perioadei 2014-2020, Regiunea Vest rămâne o regiune cu disparități de dezvoltare inter-regionale accentuate, pe de o parte între mediul urban și cel rural, pe de altă parte între județele Timiș și Arad, care sunt motorul de dezvoltare economică a regiunii.

Provocarea constă în identificarea optimului de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă.

Viziune pentru orizontul anului 2030: Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități.

Ținte pentru 2030, propuse prin PDR Vest:

- Regiunea Vest - "hub de inovare", lider în ceea ce privește adoptarea tehnologiilor avansate și a promovării inovării la toate nivelurile societății;
- referință pentru modelul de abordare a provocărilor climatice și demografice;
- model de dezvoltare sustenabilă bazat nu doar pe creștere economică, ci pe plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare.

Pentru atingerea țăintelor stabilite pentru anul 2030, investițiile vor fi direcționate cu preponderență pe cele 7 domenii prioritare de intervenție:

1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare
2. Tranziție verde și schimbări climatice
3. Accesibilitate
4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante
5. Sustenabilitate prin turism și cultură
6. Dezvoltare urbană durabilă
7. Tradiție și diversificare în mediul rural

Regiunea de Dezvoltare Vest - viziune pentru orizont 2030, pentru pilonul 1 - Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare:

- a dezvoltat un mediu economic competitiv, care atrage și menține în permanență investiții în regiune în sectoarele cu avantaj competitiv
- inovează și utilizează rezultatele la nivel local pentru creștere economică
- are un ecosistem de inovare stabil și competitiv, cu rezultate notabile, care adoptă și dezvoltă tehnologii avansate – pol național de referință în inovare
- dezvoltarea economică se bazează pe potențialul endogen, dar mediul economic e conectat la nou
- atrage, asigură sprijin și reține angajați calificați și implicați, în domenii diverse
- dezvoltă și menține talente în regiune
- a avansat spre activități cu valoare adăugată mare
- a atins niveluri superioare ale productivității prin modernizarea tehnologică și inovație, adoptare Industry 4.0/5.0, cu accent pe sectoarele cu valoare adăugată mare
- e pregătită pentru era digitală

Priorități de investiții:

PI 1 - Transformarea regiunii într-un "hub de inovare"

PI 2 - O regiune cu companii dinamice și competitive

PI 3 - O regiune pregătită pentru era digitalizării

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1. Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-un pol național de referință în inovare

Provocări:

- dezvoltare incipientă a ecosistemului de inovare, lipsa legăturilor, liantului între actorii din sistem și a unei culturi a inovării,
- discrepanțe între județele regiunii referitor la capacitatea de inovare, finanțarea inovării, respectiv infrastructura de inovare,
- slaba colaborare între mediul academic, entitățile de cercetare-dezvoltare (generatori cunoaștere la nivel fundamental) și mediul economic (solicitant și beneficiar al rezultatelor cercetării) pentru transferul rezultatelor cercetării în piață,
- incapacitatea regiunii de a reține cercetătorii, talentele, forța de muncă înalt calificată,
- eficiența scăzută a structurilor de transfer tehnologic și a structurilor de sprijin a afacerilor,
- slaba capacitate de inovare a întreprinderilor

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2. Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor

Provocări:

- discrepanțe între județele regiunii referitor la localizarea, productivitatea companiilor, motorul economic fiind Timișoara-Arad,
- performanțe modeste ale regiunii referitoare la densitatea IMM-urilor și productivitate față de media UE,
- lipsa de specializare în activități economice cu valoare adăugată mare,
- apetență slabă pentru adoptarea inovării în firme, digitalizare și internaționalizare
- rata mică de supraviețuire a firmelor nou înființate,
- lipsa unor instrumente financiare pentru finanțarea IMM-urilor.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3. Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public

Provocări:

- rata scăzută de adoptare a soluțiilor de digitalizare de către IMM,
- comerțul online este încă la nivel incipient,
- competențele digitale ale populației scăzute în comparație cu nivelul european,
- regiunea este un preluator de tehnologie și nu un inovator
- grad slab de dezvoltare al serviciilor digitale publice,
- regiunea Vest face parte din regiunile cu cel mai mic grad de interacțiune online din UE.

Alte obiective formulate prin program, fac referire la: Dezvoltarea serviciilor de sănătate, educație și serviciilor sociale; Specializarea resurselor de muncă, creșterea ocupării și asigurarea incluziunii pe piața muncii; Reducerea șomajului.

Regiunea de Dezvoltare Vest - viziune pentru orizont 2030, pentru pilonul 1

Prioritate 1: Crearea unui brand turistic regional prin promovarea potențialului endogen

Prioritate 2: Valorificarea patrimoniului cultural

Prioritate 3: Promovarea culturii în regiune

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1. - Diversificarea și promovarea integrată a ofertei turistice regionale, cu accent pe nișele de turism care prezintă avantaje competitive

Provocări regionale:

- Numărul de turiști români și străini este în continuare scăzut,
- Regiunea nu are un brand turistic care să atragă turiști
- Investițiile în stațiunile turistice sunt incoerente, insuficiente
- Valorificarea resursele de ape minerale nu este exploatată la potențialul maxim,
- Obiectivele turistice consacrate nu reușesc să crească atractivitatea regiunii,
- Potențialul turismului verde nu este exploatat corespunzător,
- Lipsa unei infrastructuri turistice adecvate specificului regional.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2. - Punerea în valoare a patrimoniului cultural pentru creșterea atractivității turistice și dezvoltării sustenabile locale

Provocări regionale:

- Conservarea, protejarea, restaurarea informată monumentelor istorice de valoare, inclusiv a ansamblurilor și siturilor urbane,
- Conservarea peisajelor culturale și a identității și autenticității localităților din regiune,
- Generarea de dezvoltare locală durabilă și sustenabilă prin intermediul patrimoniului,
- Conservarea patrimoniului imaterial,
- Conservarea, reabilitarea și exploatarea patrimoniului balnear și industrial,
- Lipsa unor specialiști în conservarea și reabilitarea monumentelor istorice,
- Conștientizarea populației asupra importanței și valorii patrimoniului cultural.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3. - Asigurarea unei game variate de facilități în scop cultural, recreațional și educațional, care să promoveze cultura, ca avantaj comparativ al regiunii Vest.

Provocări regionale:

- Turismul cultural este slab dimensionat în absența unor evenimente de referință internațională,
- Lipsa de facilități culturale/educaționale corespunzător amenajate: muzee/centre expoziționale/case memoriale, moderne și interactive,
- Lipsa unor spații destinate organizării de evenimente culturale de anvergură,
- Lipsa unei agende de evenimente culturale de anvergură care să consolideze statutul cultural regional.

PILON 7 - Tradiție și diversificare în mediul rural

Regiunea Vest la orizont 2030, pentru pilonul 7

- a redus decalajele spațiului rural față de cel urban privind gradul de echipare tehnico-edilitară și a asigurat acces egal în domeniul medicinei, educației, serviciilor sociale
- a pus bazele dezvoltării unui spațiu rural modern și dinamic, conectat la inovație,
- atrage investitori privați, care exploatează sustenabil potențialul/mediul local
- a atras persoane tinere pentru a locui și pentru a munci în spațiul rural
- a dezvoltat agricultura și a diversificat activitățile economice
- a răspuns acțiunilor privind schimbările climatice și a crescut reziliența satelor
- a crescut conectivitatea și mobilitatea locuitorilor prin sisteme moderne și ecologice de transport

Prioritate de investiții 1. Dezvoltarea sustenabilă și inteligentă a spațiului rural

Obiectiv specific pentru prioritatea de investiție 1 - Reducerea decalajelor sociale și economice față de mediul urban, prin susținerea activităților tradiționale și încurajarea diversificării economice

Provocări regionale:

- Populația rurală se confruntă cu o scădere constantă,
- Gradul de îmbătrânire al populației este mai accentuat în spațiul rural,
- Mediul rural nu este atractiv pentru investitori sau pentru a atrage noi locuitori,
- Dotările și infrastructura tehnico-edilitară nu au grad mare de acoperire și necesită modernizare,
- Dimensiunea redusă a exploatațiilor agricole este o piedică pentru productivitate ridicată,
- Micii producători locali rurali nu beneficiază de sprijin pentru a-și valorifica produsele,
- Mediul economic din spațiul rural este slab dezvoltat,
- Există disparități accentuate între spațiul rural periurban și spațiul rural din afara spațiilor peri-urban.

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

Regiunea Vest a acumulat o importantă experiență în elaborarea unui astfel de document strategic, în prezent fiind la cea de-a patra iterație a documentului după Strategiile Regionale elaborate pentru perioadele 2004-2008, 2009-2013 și 2014- 2020.

Metodologia strategiilor de specializare inteligentă presupune alegerea și dezvoltarea unor sectoare economice reprezentative de la nivel regional și construirea pe avantajele acestora.

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă: agricultură și industrie alimentară; eficiență energetică și clădiri sustenabile; industria manufacturieră și prelucrătoare; industriile culturale și creative; TIC, industria 4.0 și automotive; sănătate și calitatea vieții, selectate prin prisma relevanței și a potențialului lor în economia Regiunii Vest.

În aproape toate domeniile de specializare inteligentă, activitățile se realizează în principal la nivelul inferior al lanțurilor valorice. Cu toate acestea, potențialul de dezvoltare al CDI la nivelul regiunii este unul ridicat.

Domenii de specializare inteligentă în Regiunea de Dezvoltare Vest

Sursa datelor: ADR VEST, STRATEGIA REGIONALĂ DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ 2021-2027, p. 6

Domeniile de specializare inteligentă cuprind toate tipurile de structuri CDI: universități, entități de cercetare, structuri suport pentru afaceri, însă sunt preponderent localizate în Timișoara. Din cele 150 de infrastructuri de cercetare existente, 83,3% sunt în Timiș, 11,3% în Arad, 3,3% în Caraș-Severin și 2% în Hunedoara.

Obiectiv general al strategiei RIS3 2021-2027 pentru anul 2027 este acela de a realiza o transformare economică prin inovare a Regiunii de Dezvoltare Vest, prin consolidarea ecosistemului de inovare, devenind mai productivă, mai dinamică, mai conectată la nou.

Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative.

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte.

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

OS 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative prevede îmbunătățirea și valorificarea rezultatelor din activitatea de cercetaredezvoltare, cu accent pe crearea unei legături mai strânse dintre institutele/centrele de cercetare/mediul academic și firmele inovatoare.

OS 2 - Preluarea tehnologiilor înalte prevede creșterea competitivității afacerilor, companiile și deopotrivă institutele/centrele de cercetare trebuie să adopte și disemineze noile tehnologii, în special prin adoptarea Industry 4.0, a digitalizării proceselor economice, în vederea schimbării structurale a economiei regionale.

OS 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor. Acest obiectiv specific cuantifică creșterea numărului de întreprinderi care adoptă inovarea în sectoarele-cheie, cu precădere al acelor care au potențial de „creștere-înaltă”, și întărirea capacității acestora de cercetare-inovare.

Obiective / priorități care decurg din Strategia de dezvoltare a județului

Strategia de dezvoltare a județului Arad, pentru perioada 2014-2020

Prin Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020, viziunea de dezvoltare a județului prevede ca județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă,

susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Pentru atingerea acestei viziuni de dezvoltare, Strategia de dezvoltare a județului Arad, are la bază două obiective strategice, ce sunt susținute de alte două obiective asociate, pentru implementarea cărora au fost identificate o serie de obiective specifice și axe prioritare. Acestea sunt transpuse în măsuri concrete de acțiune care vor contribui în mod direct la atingerea viziunii de dezvoltare a județului Arad.

Obiectivele strategice / Obiective specifice / obiective asociate

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate.

Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

- **Obiectiv specific 1:** Dezvoltarea mediului de afaceri
- **Obiectiv specific 2:** Inovare
- **Obiectiv specific 1:** Educație specializată

Obiectiv strategic 2: Creșterea calității locuirii

Obiectivul strategic de creștere a calității locuirii se bazează pe dezvoltarea și regenerarea comunităților locale, pe creșterea calității serviciilor publice și a celor de siguranță civilă, alături de dezvoltarea infrastructurii culturale și de petrecere a timpului liber.

- **Obiectiv specific 1:** Regenerarea comunităților
- **Obiectiv specific 2:** Servicii publice și siguranță civilă
- **Obiectiv specific 1:** Infrastructură culturală și de petrecere a timpului liber.

Obiectivele strategice ale județului Arad sunt intercorelate, ceea ce presupune că măsurile referitoare la calitatea locuirii vor avea condiționări asupra creșterii competitivității economice a județului și vor contribui pe de o parte la valorificarea potențialului turistic, dezvoltarea agriculturii și la protecția mediului înconjurător, iar pe de altă parte, la dezvoltarea administrației publice și la cooperarea transfrontalieră.

Obiective asociate celor două obiective strategice de dezvoltare

Obiectiv asociat 3: Dezvoltarea turismului, dezvoltarea agriculturii și protecția mediului

Axe prioritare (AP) pentru obiectivul asociat 3:

AP 1 - valorificarea potențialului turistic al județului

AP 2 - dezvoltarea agriculturii;

AP 3 - protecția mediului înconjurător.

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4:

AP 1 - dezvoltarea administrației publice;

AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Ca răspuns la oportunitățile de dezvoltare formulate prin obiectivele strategice de dezvoltare, alături de obiectivele asociate acestora, județul Arad își propune să furnizeze resursă umană calificată și specializată, susținând dezvoltarea capitalului uman, creând premisele unei puternice legături între educație, cercetare și mediul de afaceri.

În viziunea de dezvoltare a județului Arad este integrată o preocupare susținută pentru calitatea vieții, pentru asigurarea unui trai confortabil, într-un mediu de viață curat și o infrastructură modernă.

Prin strategia de dezvoltare formulată, județul Arad își propune să își valorifice potențialul cultural și turistic, devenind o destinație atractivă în peisajul multicultural european, cu eforturile concentrate ale unei administrații eficiente și eficace.

Astfel, viziunea pentru dezvoltare a județului Arad este concentrată pe creșterea economică ca rezultat al dezvoltării relației sistemice dintre educație, inovare și sectoarele economiei locale specializate funcțional și inteligent la nivelul județului.

Atingerea acestor obiective strategice asociază în mod obligatoriu interesul pentru dezvoltarea turismului, protecția mediului și dezvoltarea unei administrații publice prompte și eficiente. Crearea unui mediu economic performant și competitiv reprezintă un deziderat major în fundamentarea planului de acțiuni al procesului de realizare a Strategiei de dezvoltare a județului și implică automat o concentrare a forțelor tuturor participanților ce activează în domeniul economic atât în elaborarea măsurilor pentru realizarea creșterii dorite cât și la punerea în practică a acestor măsuri.

Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a municipiului Arad, perioada 2014-2030

Viziunea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad pentru perioada 2014- 2030 se construiește pe viziunea Strategiei de Dezvoltare a Municipiului Arad 2007-2013/2014- 2020, pe care o actualizează și o completează.

Astfel, viziunea de dezvoltare a municipiului Arad, pentru anul 2030 este: Arad o importantă metropolă regională ce impresionează prin centrul istoric reabilitat, dominat de Cetatea Aradului transformată într-un pol cultural, turistic și de agrement de amploare, o comunitate puternică cu impact major în regiune prin dinamismul și diversitatea economică; un oraș inteligent și inovator; un oraș caracterizat de o societate civilă activă, echilibrată și bine organizată; principala poartă de acces în țară dinspre Europa de Vest, foarte bine racordată la rețeaua TEN-T și la mari capitale precum Budapesta, Viena Belgrad sau Bratislava; capitala verde a României, un oraș caracterizat de o amplă rețea de spații verzi și de agrement; o comunitate proactivă care se implică în procesul de dezvoltare urbană; un oraș sănătos și sportiv susținut de o varietate amplă de dotări sportive accesibile și competitive; un motor economic de interes regional și supraregional, cu o bază economică solidă susținută de marii actori economici din domeniul industrial, dar și de întreprinderile mici și mijlocii și de mediul antreprenorial activ; un centru urban cu o bună conectivitate; un centru istoric reinventat, definit printr-o varietate largă de construcții cu o valoare arhitecturală deosebită, revitalizate și integrate adecvat; un oraș inteligent, apreciat pentru calitatea vieții, condus printr-o guvernare locală responsabilă.

Pentru domeniul economic, viziunea strategică identifică municipiul Arad ca un motor economic de interes regional și supraregional, cu o bază economică solidă susținută de marii actori economici din domeniul industrial, dar și de întreprinderile mici și mijlocii și de mediul antreprenorial activ. Astfel, municipiul Arad își valorifică poziția de poartă de intrare în țară prin evenimente științifice și de afaceri regionale, naționale și internaționale, oferind oportunități de promovare a mărcilor și produselor locale. Totodată, calitatea ridicată a vieții face orașul atractiv pentru tineri și familii tinere, asigurând forța de muncă specializată necesară actorilor economici. Un oraș activ cu servicii competitive, adaptate nevoilor din comunitate, punând în valoare resursele culturale și istorice, dezvoltând spații de agrement. Aradul este văzut ca un oraș inteligent, inovator și competitiv, poartă de acceea dinspre Europa de Vest , cu o comunitate proactivă.

Obiectivele și acțiunile prevăzute în Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad pentru perioada 2014-2030 vizează depășirea provocărilor și valorificarea oportunităților identificate anterior, pe următoarele domenii principale de dezvoltare: economic; demografic și social; mediu și schimbări climatice; dezvoltare urbană.

Principiul de bază pentru dezvoltarea pe termen mediu și lung a Municipiului Arad este reconectarea orașului la nivel fizico-spațial, social și funcțional, prin recuperarea unor resurse importante cu rol de centralitate. Spre exemplu: faleza Mureșului, revitalizarea zonei centrale, cetatea Aradului, integrarea / corelarea intervențiilor generând efecte sinergice cu ecou în ceea ce privește creșterea calității vieții nu numai local, ci și la nivelul întregului municipiu.

Obiectiv strategic 1 - O1. Arad performant - motor economic regional, cu vocație internațională și capacitate de a menține, atrage și susține activități economice performante

O1.1. Destinație atractivă pentru investiții ce oferă datele, informațiile, infrastructura și serviciile-suport necesare dezvoltării unui mediu local de afaceri competitiv

Direcții de acțiune

- Susținerea mediului de afaceri local și sprijinirea antreprenoriatului
- Promovarea oportunităților de investiții în Municipiul Arad

O1.2. Destinație atractivă pentru dezvoltarea unei cariere - atitudine proactivă pentru retenția și atragerea forței de muncă

Direcție de acțiune

- Atragerea și retenția forței de muncă în municipiul Arad

O1.3. Sistem de învățământ tehnic performant, corelat cu cerințele pieței locale a forței de muncă

Direcții de acțiune

- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii pentru învățământul profesional și tehnic
- Corelarea sistemului de învățământ cu cerințele pieței muncii

O1.4. Centru județean ce promovează produsele locale și sprijină accesul micilor producători la piața de desfacere

Direcții de acțiune

- Amenajarea de piețe și spații de desfacere
- Promovarea produselor locale și încurajarea consumului de produse locale/ din agricultura ecologică

O1.5. Destinație turistică recunoscută pentru turism de afaceri, cultural și de agrement

Direcție de acțiune

- Extinderea și modernizarea infrastructurii de promovare și informare turistică și a amenajărilor conexe

Obiectiv strategic 2 - O2. Arad incluziv – comunitate activă și diversă, cu un capital social dezvoltat

O2.1. Comunități și grupuri vulnerabile sprijinite și integrate

Direcții de acțiune

- Extinderea infrastructurii de servicii sociale pentru copii și tineret
- Extinderea infrastructurii de servicii sociale destinate persoanelor vârstnice
- Extinderea infrastructurii de servicii sociale destinată tuturor categoriilor de beneficiari
- Intervenții integrate pentru extinderea infrastructurii de servicii sociale și creșterea calității vieții populației din cartierele dezavantajate

O2.2. Coeziune socială și identitate locală susținută de o rețea coerentă de spații și centre comunitare

Direcții de acțiune

- Crearea de centre comunitare în cartierele Municipiului Arad
- Amenajarea de spații publice comunitare în cartierele Municipiului Arad
- Completarea sistemului de dotări cu rol comunitar

O2.3. Patrimoniul cultural al minorităților etnice promovat în spațiul public

Direcții de acțiune

- Crearea de spații de întâlnire și interacțiune socială pentru minoritățile etnice
- Organizarea de evenimente în spațiul public pentru promovarea diversității culturale a Municipiului Arad

O2.4. Comunitate activă și educată, adeptă unui mod de viață sănătos și responsabil

Direcții de acțiune

- Dezvoltarea culturii civice și a interacțiunii în spațiul public
- Promovarea unui mod de viață sănătos și a culturii ecologice
- Informarea și educarea populației în vederea tranziției către mobilitatea urbană durabilă

Obiectiv strategic 3 – O3. Arad atractiv - oraș primitiv, cu o calitate crescută a locuirii și a serviciilor publice și cu resurse bogate și accesibile de spațiu public, patrimoniu cultural și natural

O3.1. Infrastructură și servicii urbane moderne și atractive, adecvate necesităților tinerilor și familiilor tinere

Direcții de acțiune

- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii și serviciilor de învățământ preșcolar
- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii și serviciilor de învățământ școlar
- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii și serviciilor de învățământ liceal
- Sprijinirea excelenței în educație
- Asigurarea unei oferte atractive și accesibile de locuințe pentru tineri

O3.2. Tradiție sportivă susținută de activități diverse și atractive și de o infrastructură de sport și agrement dezvoltată și modernă

Direcții de acțiune

- Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii existente de sport și agrement din Municipiul Arad
- Dezvoltarea infrastructurii de sport și agrement a Municipiului Arad prin construcția și amenajarea de noi facilități

O3.3. Calitate ridicată a spațiului public, valorificând resursele deosebite de patrimoniu natural și cultural ale Municipiului

Direcții de acțiune

- Valorificarea râului Mureș și a falezii acestuia ca spații publice reprezentative
- Amenajarea parcurilor și scuarurilor reprezentative
- Reintroducerea cetății Aradului în circuitul urban

- Creșterea calității spațiului public prin dotări și amenajări moderne

O3.4. Infrastructură culturală modernă și diversă, ce susține o viață urbană activă și promovează specificul local

Direcții de acțiune

- Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii culturale
- Reintroducerea în circuitul urban și valorificarea în scop cultural - comunitar a unor imobile reprezentative ale Municipiului Arad
- Promovarea patrimoniului și a ofertei culturale

O3.5. Patrimoniu construit (altul decât instituțiile de cultură) reabilitat și promovat

Direcție de acțiune

- Punerea în valoare și promovarea clădirilor monument istoric

O3.6. Cartiere de locuințe colective cu o calitate ridicată a locuirii

Direcții de acțiune

- Regenerarea urbană a spațiilor publice din cartierele de locuințe colective - corelat cu alte direcții de dezvoltare. Asigurarea siguranței publice și a durabilității fondului locativ

O3.7. Infrastructură municipală de sănătate modernă

Direcție de acțiune

- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii municipale de sănătate

Obiectiv strategic 4 - O4. Arad conectat și accesibil - promotor al mobilității urbane durabile, cu o infrastructură de transport modernă și eficientă

O4.1. Sistem rutier modern și funcțional, cu o rețea de circulație ce asigură o bună conectivitate la nivelul Municipiului

O4.2. Sistem de transport în comun eficient, atractiv și accesibil

O4.3. Infrastructură ce încurajează creșterea ponderii deplasărilor nemotorizate în preferințele arădenilor

O4.4. Sistem eficient de parcări, ce asigură deservirea tuturor cartierelor Municipiului

O4.5. Mobilitate îmbunătățită și fluxuri de persoane și marfă eficientizate către principalele zone de activități economice

Direcții de acțiune

- Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii rutiere din zonele industriale
- Reorganizarea transportului de marfă

O4.6. Management integrat, eficient și modern al mobilității

O4.7. Municipiul Arad înscris în rețeaua de căi navigabile de interes regional și supraregional

Direcție de acțiune

- Amenajarea râului Mureș pentru a deveni navigabil

O5. Arad eficient - oraș verde și sănătos, cu emisii scăzute de CO₂ și un model de dezvoltare urbană sustenabilă

O5.1. Fond construit eficient din punct de vedere energetic

O5.2. Infrastructură tehnico - edilitară modernă și eficientă

Direcții de acțiune

- Utilizarea energiei regenerabile și a soluțiilor tehnologice moderne în furnizarea de utilități
- Modernizarea și dezvoltarea sistemului de colectare a deșeurilor
- Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea sistemului de canalizare
- Reabilitarea, modernizarea și dezvoltarea sistemului de termoficare

O5.3. Mediu de viață sănătos, cu o calitate crescută a aerului

O6. Arad - management urban performant**Direcții de acțiune**

- Reabilitarea, modernizarea și extinderea clădirilor publice
- Creșterea capacității de a dezvolta, implementa și monitoriza proiecte
- Informatizarea și integrarea sistemelor de gestiune a serviciilor publice

Alături de setul de obiective propus, există o serie de teme transversale, care, prin importanța lor pentru dezvoltarea municipiului Arad, se impun ca teme de politică publică: atragerea și retenția forței de muncă, revitalizarea urbană a zonei centrale, dezvoltarea ca oraș inteligent - smart city.

Astfel, pe de-o parte, investițiile din perioada 2014 – 2023 și post 2023 vor viza întărirea zonelor competitive, puternice ale Municipiului (de exemplu centrul istoric, malurile Mureșului, parcurile industriale), iar pe de altă parte vor viza echilibrarea dezvoltării și reducerea decalajelor, prin sprijin integrat pentru cartierele și comunitățile dezavantajate.

Alte obiective / priorități din strategii zonale / locale**Strategia de dezvoltare locală GAL Lunca Mureșului de Jos**

Grupul de Acțiune Locală Lunca Mureșului de Jos este o asociație formată din următoarele teritorii: orașul Pecica alături de comunele: Vladimirescu, Frumușeni, Șagu, Vinga, Zădăreni, Felnac, Secusigiu, Semlac, Șeitin, Dorobanți, Iratoșu, Peregu Mare. Comunele Saravale și Sânpetru Mare sunt componente ale județului Timiș.

Grupul de Acțiune Locală Lunca Mureșului de Jos este o asociație activă, prin care sunt susținute prin finanțare PNDR activitatea micilor fermieri și a produselor agricole, dezvoltare turismului și a infrastructurii aferente. Pentru perioada 2014 – 2020, au semnat Acordul de parteneriat 69 de membrii, din care 21 de parteneri din sectorul public (20 unități administrativ teritoriale), 41 de membrii reprezentând sectorul privat și 7 ONG-uri.

Prin Strategia de Dezvoltare Locală 2014 – 2020 a Asociației GAL Lunca Mureșului de Jos sunt prevăzute următoarele priorități strategice:

- Dezvoltarea rurală locală echilibrată și sustenabilă;
- Susținerea modernizării agriculturii competitive;
- Dezvoltarea economiei rurale neagricole;
- Inovarea societății și mediului rural;
- Promovarea echității sociale, incluziunii și diversității.

Strategia de dezvoltare locală GAL Valea Superioară a Crișului Alb

Grupul de Acțiune Locală Valea Superioară a Crișului Alb este o asociație formată din următoarele teritorii: mun. Arad, orașul Sebiș și comunele Bocsig, Bârsa, Dezna, Buteni, Chisindia,

Almaș, Dieci, Gurahonț, Brazii, Pleșcuța, Vârfurile, Hălmașiu, Hălmașel. Acestor teritorii din județul Arad se mai alătură GAL-ului și comuna Criștioru de Jos din județul Bihor.

Grupul de Acțiune Locală va promova două proiecte de cooperare LEADER destinate implementării prin sub-măsura 19.3 în direcțiile priorităților strategice proprii SDL.

În Strategia de Dezvoltare Locală „Depresiunea Sebiș - Gurahonț - Hălmașiu” 2014 – 2020 a Asociației GAL Valea Superioară a Crișului Alb sunt prevăzute următoarele priorități strategice:

- Modernizarea infrastructurii pentru susținerea dezvoltării rurale;
- Consolidarea și modernizarea agriculturii;
- Dezvoltarea economiei neagricole și a afacerilor rurale;
- Creșterea impactului formelor asociative și asigurarea transferului de inovații;
- Integrarea socială a grupurilor marginalizate și susținerea diversității etnice.

Strategia de dezvoltare locală GAL Podgoria Miniș-Măderat

Grupul de Acțiune Locală Podgoria Miniș Măderat are în componență numai teritorii din județul Arad, dintre acestea: orașul Pâncota, alături de comunele Păuliș, Ghioroc, Covăsânț, Șiria, Târnova, Șilindia, Tauț.

În Strategia de Dezvoltare Locală GAL Podgoria Miniș Măderat 2014 – 2020 au fost identificate obiective și priorități de dezvoltare rurală:

- Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat;
- Favorizarea competitivității agriculturii pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat.

Strategia de dezvoltare locală GAL Microregiunea Văilor Crișului Alb și Negru

Grupul de Acțiune Locală Microregiunea Văilor Crișului Alb și Negru are în componență următoarele teritorii din județul Arad: orașul Chișineu Criș și comunele Socodor, Grăniceri, Pilu, Apateu, Zerind, Mișca, Cermei, Sinteza Mare, Beliu, Craiva, Hășmaș, Archiș, Șicula, Seleuș, Șepreș, Zărand, Olari, Șimand.

În Strategia de Dezvoltare a Teritoriului GAL Microregiunea Văilor Crișurilor Alb și Negru 2014 – 2020, prioritățile strategice de dezvoltare, prevăd:

- Dezvoltarea și modernizarea agriculturii competitive;
- Susținerea diversificării și dezvoltării antreprenoriatului și economiei rurale neagricole;
- Creșterea calității vieții prin susținerea infrastructurii de toate tipurile și serviciilor spre populație;
- Capitalizarea intelectului rural prin formare, informare și inovare;
- Combaterea sărăciei și integrarea grupurilor marginalizate și în dificultate

Strategia de dezvoltare locală GAL Țara Făgetului

Grupul de Acțiune Locală Țara Făgetului este o asociație compusă din comuna Săvârșin din județul Arad, alături de alte localități urbane și rurale din județul Timiș (oraș Făget și comunele Pietroasa, Tomești, Margina, Balinț, Dumbrava, Mănăștiur, Nădrag, Bethausen, Bârna, Traian Vuia, Fârdea).

Asociația Sargeția GAL 1 are în componență comuna Petriș din județul Arad, alături de alte teritorii din județul Hunedoara (oraș Geoagiu și comunele Balșa, Băcia, Gurasada, Zam, Mărtinești, Beriu, Boșorod, Brănișca, Orăștioara de Sus, Turdaș, Burjuc, Hărău, Vorța, Șoimuș, Rapoltu Mare).

Estimare evoluție indicatori globali, orizont 2030 – 2040.

România are șansa de a-și crește competitivitatea economică într-un termen relativ scurt, dacă se va concentra pe accelerarea digitalizării și convergența spre o economie bazată pe tehnologie (conform unui studiu lansat de experții de la Factory 4.0 și Frames, 2020). Conform aceluiași studiu, în România anul 2030, economia digitală ar putea reprezenta, cel puțin 20% din Produsul Intern Brut, cu un plus de circa 50 de miliarde de euro la PIB.

Dezvoltarea economică bazată pe exporturi, investiții străine, pe forța de muncă relativ ieftină și mai ales pe consum, riscă să se transforme într-un dezavantaj în următorii ani, în contextul schimbărilor semnificative prin care trece economia mondială.

"Pandemia de COVID-19 a restartat modul în care sunt percepute activitățile economice. În contextul shut-down-ului economic din primăvara lui 2020 și a măsurilor de distanțare socială, mediul economic a fost, practic, forțat să facă pasul spre digitalizarea activității. Astfel, prin schimbarea paradigmelor economice, România are șansa nesperată de a arde etapele și de a crește economic semnificativ, prin tehnologie și digitalizare". (conf. Frames, 2020)

În anul 2020, pe fondul crizei economice generate de pandemia de COVID-19, cele peste 30.000 de firme românești angrenate în business-ul tehnologic ar putea raporta afaceri similare cu cele de anul trecut, însă, în 2021, motorul creșterii economice ar putea accelera din nou. În perioada 2016-2019, economia digitală românească a înregistrat un ritm de creștere semnificativ. Potrivit experților, focusul pe digitalizare și automatizarea producției ar putea aduce, astfel, aproximativ 50 miliarde de euro în PIB până în 2030. Dacă România va implementa automatizarea și digitalizarea, peste 1 milion de locuri de muncă ar putea fi create numai în acest sector.

În prezent, prea puține companii românești folosesc instrumente digitale. Studiile recente arată că firmele din România alocă, în medie, doar 5% din resurse în scopul digitalizării activității de producție și servicii. Doar 10% dintre IMM-urile din România au activitate de inovare, ceea ce ne clasează pe ultimul loc în UE și la acest capitol. Asta în condițiile în care se estimează că, până în 2030, peste 60% dintre activitățile economice la nivel mondial vor fi automatizate.

Cele mai multe locuri de muncă ar urma să fie create în activități care presupun prelucrarea și utilizarea datelor, activități de suport și programare. Digitalizarea va aduce și o creștere semnificativă a competențelor angajaților din economie, aceștia urmând să fie obligați să utilizeze aplicații online sau alte instrumente tehnologice în activitatea lor de zi cu zi.

Potrivit experților, dincolo de digitalizarea administrației, este nevoie ca statul să prioritizeze educația digitală a românilor, să organizeze prin ANOFM programe de recalificate și training adaptate noilor realități economice.

Potrivit experților în evaluarea tendințelor și tehnologiilor emergente comparativ cu analiza realizată la începutul anului 2019, cercetarea "Evoluția afacerilor în 2020" arată un reviriment al sentimentului de business în România. Rezultatele cercetării indică optimismul companiilor privind evoluția pozitivă a cifrei de afaceri, profitului și investițiilor. Tonusul pozitiv se manifestă pe seama schimbării în abordare a măsurilor economice, precum și pe asigurările cu privire la stabilitatea fiscală. Efectele negative se vor resimți pe termen mediu și lung.

Prognoza privind investițiile - dacă în 2019, 23% dintre companii spuneau că nu vor crește investițiile, în 2020 doar 11% mai spun acest lucru. Observăm, de asemenea, că în acest an 24% dintre firme vor să își crească investițiile cu 5%-10%, față de 17% în 2019.

1. SECTORUL PRIMAR

Diagnostic general și probleme

Din categoria terenurilor agricole, 91.9% sunt suprafețe de terenuri agricole private. În perioada 2014-2019 se înregistrează o scădere cu -0,3% a suprafețelor agricole de terenuri din județ, reprezentând o depreciere cu -1697 ha.

Localitățile urbane cu un pronunțat caracter agrar sunt: Curtici, Sântana și Nădlac. Cele mai restrânse suprafețe agricole la nivel de UATB, sub 2500 ha agricol, sunt în comunele: Moneasa, Livada, Ignești, Hălmăgel, Zădăreni, Archiș, Cărand. În pondere de peste 75% a suprafețelor de terenuri arabile se regăsește la un număr de 33 localități din județ. Dintre acestea în mediul urban sunt: mun. Arad, orașele Curtici, Nădlac, Pecica, Sântana.

Amplasarea teritorială a celor 17 UATB-uri care înregistrează în statistici suprafețe de terenuri ocupate cu vii și pepiniere viticole se află în partea centrală a județului Arad, cu extindere spre partea de sud și nord-est. Zona viticolă Miniș-Maderat este recunoscută la nivel județean și național pentru producțiile realizate, de aceea se propun acțiuni de sprijin pentru promovarea și integrarea zonei viticole în activități de turism. În anul 2019 se înregistrează creșteri în distribuția suprafețelor cu vii și pepiniere viticole, dar și valori ce urmează o tendință descendentă (distribuția procentuală în scădere: orașul Sebiș, comunele Vladimirescu, Birchiș, Gurahonț, Dezna). Se propun măsuri de dezvoltare a zonei viticole din județ și promovarea producției obținute.

În ceea ce privește gradul de asociere a fermierilor, atât la nivel local, cât și la nivel județean, acesta este redus, forme de asociere înregistrându-se doar izolat. La nivel local sunt active forme asociative de tip GAL care pot dezvolta mai eficient și mai competitiv serviciile și activitățile productive.

Producția agricolă - Producțiile de porumb înregistrează cele mai mari valori, fiind și cele mai productive, dar și cele mai răspândite la nivel teritorial. Se constată faptul că toate localitățile județului Arad înregistrează producții de peste 5000 kg/ha în anul 2019. Culturile de grâu, floarea soarelui, rapiță, sfeclă de zahăr, cartofi, legume sunt culturi care înregistrează producții însemnate. Culturile cu legumele care au înregistrat o producție mai mare în anul 2018, sunt cele de: tomate, varză albă, ceapă uscată, ardei și alte rădăcinoase comestibile. Culturile de sfeclă de zahăr sunt culturi care și-au redus aproape la jumătate producția, în anul 2019 față de anul precedent.

Agricultura ecologică reprezintă o componentă importantă a agriculturii arădene, activitate ce se află într-un proces de dezvoltare permanent. În anul 2019 activitatea se realiza prin intermediul a 278 producători, 8 procesatori, 1 operator floră spontană, 15 comercianți, 1 importator și 4 exportatori. Județul Arad înregistrează atestare a produselor tradiționale locale, produse ce provin în principal din activități agricole, de creștere a animalelor, dar și apicole. Facem referire în acest sens la următoarele produse tradiționale: Cașcavalul Sofica de Arad, Plăcinta întinsă de Turnu, Mierea de prune Dorina de Aldești. (Direcția de statistică a județului Arad, 2020) Aceste produse tradiționale trebuie promovate ca brand local și integrate în activitățile de turism din județ.

Producția animală provenită prin sacrificarea pentru consum a porcinelor reprezintă cea mai mare producție animală la nivel de județ (77.9% din total), aproape în totalitate provine din mediul privat. La nivel de județ sunt înființate Asociații reprezentative de crescători de animale. Acestea sunt: Asociația crescătorilor de ovine "Păstorul Crișana Arad", cu sediul în mun Arad; Asociația crescătorilor de ovine "Miorița", cu sediul în orașul Chișineu-Criș; Asociația crescătorilor de bovine – Filiera Arad, cu sediul în mun Arad. Dezvoltarea activității prin parteneriat și asociere va conduce la o creștere a eficienței productive și la performanțe economice tot mai mari.

Piscicultura și acvacultura sunt activități puțin răspândite în teritoriul județului, însă reprezintă activități care sunt în proces de dezvoltare. În județul Arad acvacultura în ape dulci se practică în următoarele teritorii: mun. Arad, orașele Sebiș, Ineu, Chișineu-Criș și comunele Zădăreni, Dezna, Șepreuș, Săvârșin, Vârșand, Bârsa, Cermei. Pentru toate aceste unități se propune dezvoltarea activităților prezente și atragerea finanțării pentru extinderea activităților.

În județ sunt 17 amenajări piscicole ce realizează activități în crescătorii de pești dar și pepiniere destinate acestora. Proprietarii acestor amenajări piscicole sunt atât persoane fizice, cât și persoane juridice. Localizarea acestor amenajări piscicole se află pe teritoriul localităților: Tăut, Bocsig, Grăniceri – sat Șiclău, Iratoșu – sat Variașu Mare, Seleuș, Olari, Târnova – sat Chier și în orașele Ineu, Nădlac, Chișineu-Criș. Activitățile piscicole necesită atragerea de noi investiții pentru dezvoltarea afacerilor curente.

Pentru dezvoltarea activităților agricole, zootehnice și piscicole, sunt propuse măsuri de creștere a performanțelor în centre de producție specializate. Este susținută performanța în activități pomicole, în principal în partea de sud a județului, acolo unde se identifică zonă cu tradiție în domeniu pomicol.

Silvicultură – Fondul forestier din județul Arad reprezintă 27.3% din suprafața totală a acestuia. Suprafața ocupată cu păduri sunt înșiruite de o parte și de alta a albiilor celor două râuri, Mureș și Crișul Alb, suprafețe de ape care străbat întreg județ. Pădurile îndeplinesc diferite funcții, însă sunt predominante pădurile de producție, care acoperă suprafețe compacte în Munții Zărandului și Codru-Moma. Pădurile cu funcție de protecție sunt extinse în lungul văilor Mureș și Crișul Alb, având o importanță deosebită pentru cadrul natural al județului Arad.

Funcția economică a pădurii joacă un rol important în dezvoltarea județului, însă aceste activități trebuie realizate în condițiile unei dezvoltări durabile și armonioase, păstrând o relație echilibrată între mediul natural și cel economic. Anual sunt valorificate diverse produse principale și secundare ale pădurii, însă activitatea înregistrează dificultăți în procesul de recoltare, colectare, depozitare, distribuție, procesare și/sau valorificare.

O parte a pădurilor din județul Arad au rol recreere și petrecere a timpului liber. Sunt identificate la nivel de județ un număr însemnat de trasee turistice montane omologate și o multitudine de zone de agrement amenajate special pentru potențialii turiști. Funcția pădurilor este și una de protecție pentru zone de rezervație naturală stabilite conform legislației în vigoare.

Dreții de dezvoltare propuse prin PATJ pentru sectorul primar:

- Creșterea suprafețelor de terenuri agricole productive și reducerea suprafețelor de terenuri neproductive;
- Creșterea producției vegetale, dar și a celei animaliere;
- Dotarea și mecanizarea corespunzătoare a lanțurilor agricole productive;
- Gruparea fermierilor și crearea structurilor de asociere pentru a crește randamentul, producția și performanța;
- Devoltarea segmentului piscicol și de acvacultură la nivel teritorial;
- Valorificarea în condiții de eficiență economică a produselor obținute din pădurile județului și colectarea, procesarea și valorificarea produselor pe piețele de consum;
- Regenerarea pădurilor în condiții de durabilitate și valorificarea eficientă a masei lemnoase;
- Gestionarea eficientă și responsabilă a resurselor cinegetice și altor resurse naturale, provenite din pădurile din județ;
- Integrarea activităților de recreere și petrecere a timpului liber, în zone verzi cu potențial de dezvoltare a acestor activități.

OEP: Valorificarea eficientă și durabilă a resurselor și identificarea de noi piețe de desfacere a produselor

1.1. Agricultură

Obiective specifice:

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă, dintre acestea și agricultura.

Pentru atingerea obiectivului strategic al RIS Vest, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative.

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte.

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Prin Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020, viziunea de dezvoltare a județului prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

Obiectiv asociat 3: Dezvoltarea turismului, dezvoltarea agriculturii și protecția mediului

Axe prioritare (AP) pentru obiectivul asociat 3: AP 2 - dezvoltarea agriculturii și AP 3 - protecția mediului înconjurător.

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Strategia de dezvoltare locală GAL Lunca Mureșului de Jos

Grupul de Acțiune Locală Lunca Mureșului de Jos este o asociație formată din următoarele teritorii: orașul Pecica alături de comunele: Vladimirescu, Frumușeni, Șagu, Vinga, Zădăreni, Felnac, Secusigiu, Semlac, Șeitin, Dorobanți, Iratoșu, Peregu Mare. Comunele Saravale și Sânpetru Mare sunt componente ale județului Timiș.

Grupul de Acțiune Locală Lunca Mureșului de Jos este o asociație activă, prin care sunt susținute prin finanțare PNDR activitatea micilor fermieri și a produselor agricole, dezvoltarea turismului și a infrastructurii aferente.

Priorități strategice prevăzute prin Strategia GAL Lunca Mureșului de Jos: dezvoltarea rurală locală echilibrată și sustenabilă; susținerea modernizării agriculturii competitive; dezvoltarea economiei rurale neagricole; inovarea societății și mediului rural; promovarea echității sociale, incluziunii și diversității.

Strategia de dezvoltare locală GAL Valea Superioară a Crișului Alb

Grupul de Acțiune Locală Valea Superioară a Crișului Alb este o asociație formată din următoarele teritorii: mun. Arad, orașul Sebiș și comunele Bocsig, Bârsa, Dezna, Buteni, Chisindia, Almaș, Dieci, Gurahonț, Brazii, Pleșcuța, Vârfurile, Hălmațiu, Hălmațel. Acestor teritorii din județul Arad se mai alătură GAL-ului și comuna Criștioru de Jos din județul Bihor.

Grupul de Acțiune Locală va promova două proiecte de cooperare LEADER destinate implementării prin sub-măsura 19.3 în direcțiile priorităților strategice proprii SDL.

Priorități strategice definite prin GAL Valea Superioară a Crișului Alb: Modernizarea infrastructurii pentru susținerea dezvoltării rurale; Consolidarea și modernizarea agriculturii; Dezvoltarea economiei neagricole și a afacerilor rurale; Creșterea impactului formelor asociative și asigurarea transferului de inovații; Integrarea socială a grupurilor marginalizate și susținerea diversității etnice.

Strategia de dezvoltare locală GAL Podgoria Miniș-Măderat

Grupul de Acțiune Locală Podgoria Miniș Măderat are în componență numai teritorii din județul Arad, dintre acestea: orașul Pâncota, alături de comunele Păuliș, Ghioroc, Covăsânt, Șiria, Târnova, Șilindia, Tauț.

Conform Strategiei GAL Podgoria Miniș Măderat au fost identificate obiective și priorități de dezvoltare rurală, ce fac referire la: Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat; Favorizarea competitivității agriculturii pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat.

Strategia de dezvoltare locală GAL Microregiunea Văilor Crișului Alb și Negru

Grupul de Acțiune Locală Microregiunea Văilor Crișului Alb și Negru are în componență următoarele teritorii din județul Arad: orașul Chișineu Criș și comunele Socodor, Grăniceri, Pilu, Apateu, Zerind, Mișca, Cermei, Sinteia Mare, Beliu, Craiva, Hășmaș, Archiș, Șicula, Seleuș, Șepreuş, Zărand, Olari, Șimand.

Conform acestei strategii, prioritățile strategice de dezvoltare, prevăd: Dezvoltarea și modernizarea agriculturii competitive; Capitalizarea intelectului rural prin formare, informare și inovare; Combaterea sărăciei și integrarea grupurilor marginalizate și în dificultate.

Obiectiv propus prin PATJ

OEP agricultură: dezvoltarea unei agriculturii ecologice și susținerea antreprenorilor / fermierilor pentru creșterea performanțelor și desfacerea producției obținute

1.2. Silvicultura

Obiective specifice:

Obiectiv propus prin PATJ

OEP silvicultură: protejarea fondului silvic și integrarea în activități de eco-turism

1.3. Piscicultura

Obiective specifice:

Obiectiv propus prin PATJ

OEP piscicultură: dezvoltarea segmentului piscicol și extinderea activității piscicole la nivel teritorial.

1.4. Viticultura

Obiective specifice:

Strategia de dezvoltare locală GAL Podgoria Miniș-Măderat

În Strategia de Dezvoltare Locală GAL Podgoria Miniș Măderat 2014 – 2020 au fost identificate obiective și priorități de dezvoltare rurală: Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă

pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat; Favorizarea competitivității agriculturii pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat.

Obiectiv propus prin PATJ

OEP viticultură: dezvoltarea segmentului viticol, promovarea resurselor viticole și integrarea acestora în activități de turism;

2. SECTORUL SECUNDAR

Diagnostic general și probleme

Sectorul secundar dezvoltat prin activități ale industriei extractive, prelucrătoare dar și industria de producere și distribuție a energiei, alături de activități de construcții se realizează cu cel mai mare număr de salariați.

În arealul Moneasa, la poalele Munților Codru-Moma, sunt întâlnite izvoare termale care conțin ape bicarbonatate, calcice, magneziene și sodice. Aceste resurse, dar și factorii naturali curativi din zonă, stau la baza dezvoltării Complexul balneoclimateric din localitatea Moineasa. Izvoarele minerale mai sunt întâlnite și în localitățile: Mocrea, Păuliș, Lipova, Chișineu-Criș, Socodor. Sunt prezente la nivel teritorial și alte resurse ce pot fi valorificate în condiții de eficiență în activități economice, precum industrie și construcții.

Pe teritoriul județului Arad sunt exploatare resurse naturale ce pot fi valorificate eficient în activități economice. Exploatarea resurselor se realizează în perimetre distinct delimitate și protejate, existând licențe pentru extracția acestora. Următoarele resurse exploatare la nivel de județ, pot fi utilizate mai apoi în activități de construcții și în industria prelucrătoare: nisip, pietriș, diorit, andezit, marmură, diatomită, diabaz, bazalt, granit, gabrouri.

Localizarea perimetrelor de protecție pentru exploatarea resurselor subsolului, se regăsesc în următoarele UATB-uri: mun. Arad, orașele Lipova, Pecica și comunele Bata, Bârzava, Conop, Fântânele, Ghioroc, Hălmagiu, Moneasa, Păuliș, Pleșcuța, Săvârșin, Șiria, Tăuț, Ususău, Vărădia de Mureș, Vladimirescu, Zăbrani, Zădăreni, Zimandu Nou. (A.N.R.M, 2022, Anexa 2)

Alte resurse ce se regăsesc la nivel de județ și pot fi exploatare eficient și valorificate în activități de turism, de agrement sau în scop terapeutic, fac referire la: ape geotermale, ape minerale, ape minerale terapeutice, ape termominerale. Aceste resurse sunt exploatare în perimetre distinct delimitate și protejate, având licență de exploatare. Localizarea acestor perimetre de extracție și protecție, se află pe teritoriul următoarelor UATB-uri: o. Curtici, o. Nădlac, o. Pecica și comunele Dorobanți, Macea, Socodor, Șemlac, Sântana (ape geotermale), o. Lipova (ape minerale), mun. Arad – Gai și Gemi Sport (ape minerale terapeutice), Moneasa - Stațiunile I și II (ape termominerale). (A.N.R.M, 2022, Anexa 2)

Pentru toate aceste perimetre de exploatare a resurselor, la nivel de județ se propun măsuri de protecție și dezvoltare în condiții de eficiență economică și durabilitate.

Licențe de exploatare pentru resursele de ape minerale, dar și a apelor minerale terapeutice, au fost aprobate distinct pentru perimetrele aflate în localitățile Moneasa și Lipova (ape minerale), respective mun. Arad – Gai (ape minerale terapeutice). Aceste perimetre de exploatare, dețin protecție hidrogeologică, conform A.N.R.M. (2022).

La nivel național au fost delimitate 30 de perimetre care fac obiectul celei de a X-a runde de apel public de ofertă în vederea concesionării unor operațiuni petroliere de explorare, dezvoltare și exploatare. Conform A.N.R.M., în anul 2022, județul Arad beneficiază de prezența a 16 acorduri de concesiune a perimetrelor petroliere, după cum urmează:

- acord de concesiune petrolieră de exploatare-dezvoltare-exploatare (EX – 5 ADEA, BANAT EST V -3, EX – 8 BILED, EX – 6 CURTICI, PANCOTA E ii-2, EX – 9 PAULIS, EX – 7 PERIAM, EX – 4 TULCA, P VII-23 SEITIN);

- acord de concesiune petrolieră de dezvoltare-exploatare (BODROG, NADLAC, PECICA, PEREGU, SÂNPETRU GERMAN-SECUSIGIU, SÂNTOMA).

Pentru aceste perimetre de concesiune și exploatare petrolieră, la nivel de județ se propun măsuri de protecție, exploatare și dezvoltare în condiții de eficiență economică și durabilitate.

Populația ocupată civilă din industria județului Arad este de 73 mii persoane în anul 2018, reprezentând 34.5% din populația ocupată în economia județului. Distribuția pe ramuri ale industriei, evidențiază o ocupare de 94.7% în industria prelucrătoare; 3.4% în industria de distribuție a apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare; 1.2% în industria de furnizare de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; și numai 0.7% din industria extractivă.

Sunt 41 de firme de dimensiuni mari, care au în structură peste 250 salariați, sunt firme performante care contribuie cu 74.7% la cifra de afaceri a industriei arădene (12672 mil lei). Domeniile de activitate în care sunt active aceste unități mari, sunt: majoritatea în industriei prelucrătoare (37 SC); și mai puțin numeric în activități de captare, tratare și distribuție a apei; producția energiei electrice; extracția petrolului brut. Industria din județul Arad se dezvoltă prin contribuția a 2554 firme active în anul 2018, contribuind cu 49413 salariați și o cifră de afaceri netă de 16966 mil lei.

Activitățile industriei prelucrătoare ce înregistrează regres în structura salariaților sunt: industria alimentară; fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; prelucrarea și fabricarea produselor din piele; fabricarea substanțelor și a produselor chimice; fabricarea mobilei. Sunt și activități ale industriei prelucrătoare care înregistrează creșteri în structura salariaților. Aceste activități sunt: fabricarea produselor textile; prelucrarea lemnului; fabricarea băuturilor; fabricarea hârtiei și produselor din hârtie; fabricarea produselor din cauciuc și a maselor plastice; fabricarea altor produse din minerale nemetalice; industria metalurgică; industria construcțiilor metalice și a produselor din metal; fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice; fabricarea echipamentelor electrice; fabricarea de mașini, utilaje și echipamente; fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor; repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor.

Suprastructurile industriale din teritoriul județean fac referire la: parcuri industriale (2 unități în mun Arad), zone industriale (4 unități în mun Arad, câte o unitate în orașele Chișineu-Criș, Pecica, Ineu, Sântana), Zona Libera Arad-Curtici, Incubator tehnologic și de afaceri (com. Vladimirescu). Aceste structuri susțin mediul de afaceri local, utilizează tehnologii și servicii de nivel ridicat. Aceste structuri trebuie promovate și extinse la nivel teritorial.

Insertia de capital străin s-a realizat într-un număr însemnat de localități, distribuția teritorială a acestora fiind foarte extinsă la nivel de județ. Investițiile joacă un rol important în dezvoltarea performanței și competitivității în economia județului, de aceea sunt propuse obiective pentru atragerea investițiilor în activități cu performanță ridicată sau în activități generatoare de valoare adăugată.

Municipiul Arad este un pol de dezvoltare remarcabil care concentrează un număr mare de salariați, de întreprinderi și de suprastructuri industriale. Municipiul Arad este un centru polarizator al județului care începe să-și extindă activitatea economică și pe teritoriul localităților rurale învecinate acestuia, creând locuri de muncă și performanță în economie.

Se vor întreprinde măsuri de susținere și dezvoltare a afacerilor care aduc aport de capital străin în economie. Se vor susține totodată toate entitățile care aduc performanță în economie și care susțin mediul de afaceri arădean (exemplu: localitățile urbane ale județului și comuna Zimandu Nou).

Se vor susține toate inițiativele locale care încurajează și dezvoltă suprastructuri industriale, precum: parcuri industriale, parcuri tehnologice, clustere, centre de inovare, centre de cercetare-dezvoltare, incubatoare de afaceri, inclusiv zona liberă Curtici-Arad.

O parte a unităților industriale cu performanțe în economia județului Arad, se află în declin economic sau reconversie a activității. Dintre acestea, cele mai multe entități economice au sediul social înregistrat în mun. Arad.

Sunt multe localități rurale, dar și urbane care înregistrează regres în structura salariaților. Sunt întreprinse măsuri de atragere și dezvoltarea a resurselor de muncă în activități economice care înregistrează în prezent potențial de dezvoltare.

Construcții - Activitatea de construcții este în plin proces de dezvoltare, deși se realizează cu un număr redus de salariați și antreprenori. Sunt numai 18 societăți comerciale din județ care realizează activități în domeniul construcțiilor, înregistrând însă, prin activitatea realizată, o performanță redusă. Majoritatea antreprenorilor din domeniul construcțiilor realizează lucrările de construcții pentru clădiri rezidențiale și nerezidențiale. Activitatea de construcții se realizează în cea mai mare parte de microîntreprinderi (peste 95%), existând active numai două societăți care au în structură, un număr mai mare de 100 pers. salariate per. unitate.

Cele mai multe locuințe noi au fost realizate în mun. Arad și în comuna Vladimirescu. Sunt localități la nivel de județ, unde au fost realizate mai mult de 10 amplasamente per UATB în ultimul an de referință (2019). În aceste teritorii se vor propune măsuri de dezvoltare a activităților de construcții a locuințelor noi. Exemplu: Arad, Vladimirescu, Curtici, Chișineu Criș, Zimandu Nou.

OES: Valorificarea resurselor în condiții de eficiență și durabilitate și creșterea competitivității și performanței în teritoriu

2.1. Industria extractivă

Obiective specifice:

Strategia de dezvoltare locală GAL Microregiunea Văilor Crișului Alb și Negru

Conform acestei strategii, prioritățile strategice de dezvoltare, prevăd: Susținerea diversificării și dezvoltării antreprenoriatului și economiei rurale neagricole; Creșterea calității vieții prin susținerea infrastructurii de toate tipurile și serviciilor spre populație; Combaterea sărăciei și integrarea grupurilor marginalizate și în dificultate.

Obiectiv propus prin PATJ

OES extractivă: valorificarea eficientă a resurselor subsolului

2.2. Industria prelucrătoare

Obiective specifice:

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027.

Viziunea strategică de dezvoltare a regiunii pentru perioada 2021-2027 este aceea că Regiunea Vest dorește să devină o regiune competitivă la nivel european, cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții, conectată intern și internațional, ai cărei cetățeni să beneficieze de un sistem educațional la nivel european, în localități prietenoase cu mediul și care să asigure o calitate a vieții ridicată.

Prin programul POR 2021-2027, este necesară sprijinirea prin finanțări a IMM-urilor, acolo unde investițiile vor fi direcționate cu prioritate pe componenta inovativă a acestora, dar și pe îmbunătățirea performanțelor în ceea ce privește productivitatea.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1 - Transformarea regiunii într-un "hub de inovare" - Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-un pol național de referință în inovare;

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2 - O regiune cu companii dinamice și competitive - Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor;

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3 - O regiune pregătită pentru era digitalizării - Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public.

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă, dintre acestea: agricultură alături de industria alimentară; industria manufacturieră și prelucrătoare; industriile culturale și creative; industria 4.0 și automotive.

Obiectiv general al strategiei RIS3 2021-2027 pentru anul 2027 este acela de a realiza o transformare economică prin inovare a Regiunii de Dezvoltare Vest, prin consolidarea ecosistemului de inovare, devenind mai productivă, mai dinamică, mai conectată la nou.

Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative;

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte;

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Prin Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020, viziunea de dezvoltare a județului prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

Obiectiv propus prin PATJ

OES prelucrătoare: creșterea competitivității economice, a performanței și inovării în industria prelucrătoare, ca factor de progres în economie

2.3. Producția de energie

Obiective specifice:

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă, dintre acestea: eficiență energetică și clădiri sustenabile; industria manufacturieră și prelucrătoare.

Obiectiv general al strategiei RIS3 2021-2027 pentru anul 2027 este acela de a realiza o transformare economică prin inovare a Regiunii de Dezvoltare Vest, prin consolidarea ecosistemului de inovare, devenind mai productivă, mai dinamică, mai conectată la nou.

Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative.

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte.

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Obiectiv propus prin PATJ

OES energie: eficientizarea domeniului și creșterea producției de energie verde.

2.4. Construcțiile

Obiective specifice:

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Obiectiv specific formulat prin POR Vest 2021-2027, specific domeniului construcțiilor: OS: Adaptarea regiunii la provocările globale privind schimbările climatice prin transformarea și optimizarea consumului energetic în clădiri, în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efecte de seră, precum și creșterea confortului termic în aceste clădiri.

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă, dintre acestea și eficiență energetică și clădiri sustenabile.

Pentru atingerea acestui obiectivului strategis stabilit prin RIS Vest, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative.

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte.

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv strategic 2: Creșterea calității locuirii

Obiectivul strategic de creștere a calității locuirii se bazează pe dezvoltarea și regenerarea comunităților locale, pe creșterea calității serviciilor publice și a celor de siguranță civilă, alături de dezvoltarea infrastructurii culturale și de petrecere a timpului liber.

Obiectiv specific 1: Regenerarea comunităților

Obiectiv specific 2: Servicii publice și siguranță civilă

Obiectiv propus prin PATJ

OES construcții: creșterea numărului de construcții destinate populație, dar și mediului de afaceri

Direcții de dezvoltare propuse prin PATJ pentru sectorul secundar:

- Valorificarea resurselor locale în activități de industrie și în cele de construcții, în condiții de eficiență economică și protecție a mediului;
- Menținerea structurii salariaților în industria prelucrătoare, activitate ce contribuie în economie cu o valoare adăugată remarcabilă;

- Diversificarea activităților industriale și integrarea activităților de servicii în procesul de producție;
- Dezvoltarea și implementarea proiectelor investiționale la nivel de județ;
- Atragerea investițiilor în activități de industrie și construcții;
- Utilizare eficientă a spațiilor destinate activității industriale;
- Integrarea activităților industriale în rețele științifice, tehnologice și informatice;
- Crearea clusterelor de afaceri pentru a susține performanța mediului de afaceri din județ;
- Ocuparea și dezvoltarea activităților productive și de servicii în parcurile industriale și tehnologice din județ;
- Extinderea la nivel teritorial a suprastructurilor industriale;
- Susținerea microîntreprinderilor și IMM-urilor în activități productive;
- Menținerea forței de muncă specializată în domenii cu performanță economică;
- Creșterea numărului de locuințe noi atât în mediul urban, cât și în mediul rural;
- Identificarea pârgghiilor financiare pentru atragerea investițiilor și proiectelor de susținere și dezvoltare a mediului de afaceri din domeniul industriei și construcțiilor.

3. TURISMUL

Diagnostic general și probleme

Conform legislației în vigoare, la nivel județean există două stațiuni turistice clasificate, Stațiunea de interes național Moneasa și Stațiunea de interes local Lipova. Aceste stațiuni au un rol important în atragerea turiștilor în zonă și în dezvoltarea activităților turistice din teritoriul județean. Deși aceste stațiuni reprezintă poli turistici cu resurse turistice valoroase, infrastructura turistică din aceste stațiuni necesită măsuri de promovare și dezvoltare, pentru atragerea unui număr cât mai mare de turiști în teritoriu.

Stațiunea balneo-climaterică Moneasa, supranumită Perla Apusenilor, este o așezare pitorească, înconjurată de culmile muntoase calcaroase ale masivului Codru Moma. Stațiunea este renumită pentru izvoarele sale tămăduitoare încă de pe vremea romanilor. Localizarea acesteia fiind în partea de est a județului, la aprox.100 km de municipiul Arad. Accesibilitatea scăzută și lipsa dotărilor necesare, sunt factori care contribuie la o slabă ocupare în infrastructura turistică din stațiune.

Turismul balneo-climateric reprezintă o formă de turism cu tradiție în județul Arad, care dispune de un potențial natural semnificativ. Izvoare termale bicarbonatate la Moneasa, izvoare carbogazoase feruginoase în Dealurile Lipovei; izvoare bicarbonatate calcice termale carbogazoase și sulfatate sodice în sectorul deluros al văii Mureșului.

În județul Arad sunt identificate și alte resurse, precum izvoare minerale și geotermale, dar lipsa resurselor financiare a reprezentat o piedică în valorificarea acestui potențial natural. Alte localități unde se găsesc resurse naturale curative, sunt: Curtici, Șofronea, Macea, Dezna.

Județul Arad dispune de un număr însemnat de monumente și situri istorice, monumente și ansambluri de arhitectură, vestigii și evenimente culturale care pot contribui la atragerea turiștilor în teritoriu, dar și la dezvoltarea ofertei turistice. Cetatea Aradului reprezintă un monument ce necesită promovarea și integrarea în mai multe rute turistice din județ.

Prin formele de turism identificate cel mai frecvent la nivel de județ, turismul rural și agroturism reprezintă o formă de turism care capătă amploare tot mai mult. Sunt multe gospodării

la nivel local care pot valorifica resursele proprii și care pot pune la dispoziție o infrastructură turistică cu o amprență tradițională. La nivel de județ sunt promovate și susținute activități culturale, meșteșugărești și tradiționale și integrarea acestora în activități de turism.

Populația rurală și gospodăriile acestora sunt factori tot mai atractivi pentru dezvoltarea turismului în mediul rural. Caracteristicile geografice și etnografice ale spațiului rural arădean, reprezintă elemente de luat în considerare de către majoritatea turiștilor care își doresc să petreacă vacanța la țară, într-o manieră rustică. Acest segment turistic trebuie dezvoltat, fiind mai accesibil în partea de est și sud est a județului.

Infrastructura turistică - Numărul de structuri turistice la nivel de județ era de 157 unități (anul 2019), din care: 35 hoteluri, 7 vile turistice, 5 hosteluri, 4 moteluri, 3 cabane turistice, 5 bungalouri, 4 campinguri, 2 căsuțe turistice, 53 pensiuni turistice și 39 pensiuni agroturistice. Se observă un număr însemnat al pensiunilor turistice și al celor agroturistice, structuri care tind să se dezvolte tot mai mult în ultimii ani.

Structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare, sunt localizate în 34 UATB din județul Arad, regăsindu-se în toate cele 10 localități urbane, dar și în alte 24 de localități rurale. Localități în care se înregistrează creșteri ale numărului de sosiri în unitățile de primire turistică din județul Arad, în perioada 2014-2018, sunt: mun. Arad, orașele Ineu, Pecica și comunele Bata, Buteni, Ghioroc, Hălmagiu, Păuliș, Petriș, Săvârșin, Semlac, Șiria, Vladimirescu, Târnova.

Direcții de dezvoltare propuse prin PATJ pentru activități de turism:

- integrarea resurselor naturale în activități de turism;
- atragerea investițiilor în activități de primire turistică și ospitalitate;
- creșterea numărului de structuri de primire turistică, cu precădere în mediul rural;
- creșterea capacității de primire turistică;
- diversificarea formelor de turism;
- promovarea brandurilor locale, a tradiției și culturii din județ, cu scopul de a dezvolta segmentele turismului local;
- specializarea populației din mediul rural pentru a dezvolta turism rural și agroturism;
- atragerea fondurilor financiare pentru dezvoltarea structurilor turistice, a infrastructurii turistice și a serviciilor aferente.

OET: dezvoltarea serviciilor performante și inteligente, inclusiv turismul sustenabil

3.1. Resursa turistică

Obiective specifice:

Dezvoltarea sectorului turismului se regăsește atât în proiectele derulate de către autoritățile județene, municipale, orașenești și comunale, cât și în propuneri de strategii și proiecte care se preconizează a fi implementate într-un viitor apropiat.

Strategia de dezvoltare teritorială a României 2035 – SDTR

Obiectivul strategic 2 vizează: Dezvoltarea unei economii locale durabile și verzi, valorificând avantajele comparative ale zonei, cu sprijinul unor servicii îmbunătățite. Obiectivele generale privind dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul 2035 stabilite în cadrul strategiei, specifice activităților de servicii turistice, este: Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială.

Planul pentru Dezvoltare Regională, pentru perioada 2021-2027

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții.

Pentru atingerea țintelor stabilite pentru anul 2030, investițiile vor fi direcționate cu preponderență pe cele 7 domenii prioritare de intervenție. Domenii prioritare de intervenție în turism: Accesibilitate; Sustenabilitate prin turism și cultură; Tradiție și diversificare în mediul rural.

Provocarea constă în identificarea optimului de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă.

Regiunea de Dezvoltare Vest - viziune pentru orizont 2030, pentru pilonul 1:

Prioritate 1: Crearea unui brand turistic regional prin promovarea potențialului endogen;

Prioritate 2: Valorificarea patrimoniului cultural;

Prioritate 3: Promovarea culturii în regiune.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1. - Diversificarea și promovarea integrată a ofertei turistice regionale, cu accent pe nișele de turism care prezintă avantaje competitive

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2. - Punerea în valoare a patrimoniului cultural pentru creșterea atractivității turistice și dezvoltării sustenabile locale

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3. - Asigurarea unei game variate de facilități în scop cultural, recreațional și educațional, care să promoveze cultura, ca avantaj comparativ al regiunii Vest

Obiectiv propus prin PATJ

OET turism: valorificarea durabilă a potențialului turistic existent prin valorificarea resurselor aferente

3.2. Infrastructura pentru turism

Obiective specifice:

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Obiectiv specific formulat prin POR Vest 2021-2027, specific turismului: OS: Dezvoltarea infrastructurii care să valorifice cadrul natural și antropic al regiunii, precum și valorizarea nișelor turistice și formularea unei oferte turistice integrate. Promovarea culturii în regiune, prin asigurarea unei game variate de facilități în scop turistic, recreațional și educațional.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv strategic 2: Creșterea calității locuirii

Obiectiv specific 1: Regenerarea comunităților

Obiectiv specific 2: Infrastructură culturală și de petrecere a timpului liber.

Obiectiv asociat 3: Dezvoltarea turismului, dezvoltarea agriculturii și protecția mediului

Axe prioritare (AP) pentru obiectivul asociat 3: AP 1 - valorificarea potențialului turistic al județului; AP 3 - protecția mediului înconjurător.

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Obiectiv propus prin PATJ

OET turism: valorificarea durabilă a potențialului turistic existent prin valorificarea infrastructurii aferente

4. SECTORUL TERȚIAR (SERVICII)

Diagnostic general și probleme

În ansamblu, evoluția indicatorului populația ocupată în activități de servicii, evidențiază o tendință de creștere, pondere care se cifrează la +9.3%. Tendința se menține ascendentă pe termen scurt.

Activitățile de servicii care au înregistrat regres în rândul populației ocupate, în perioada 2014-2018, sunt cele de intermediari financiare și asigurări (-5,9%).

Serviciile privind tranzacțiile imobiliare și cele destinate activităților de spectacole, serviciile culturale și recreative au înregistrat ușoare modificări în rândul populației ocupate. Pe fondul restricțiilor din perioada Pandemiei cu SARS COV-2 se vor manifesta tendințe de regres în dimanica serviciilor de tip cultural, recreativ, activități de tip spectacol.

Majoritatea unităților din domeniul serviciilor sunt întreprinderi cu un număr mai restrâns de salariați, existând și unități cu un număr mai mare de 250 pers. salariate. UATB în care sunt active societăți comerciale, ce au în structură un număr mai mare de 250 salariați/unitate și care activează în domeniul serviciilor, sunt regăsite în: mun. Arad și orașul Curtici.

Performanță înregistrată de firme din domeniul serviciilor, conform Top 10 după cifra de afaceri, au sediul social înregistrat în mun. Arad (7), orașele Curtici (1) și Pecica (1), comuna Vladimirescu (1 firmă). Domeniile de activitate în care performează aceste unități sunt: servicii de transport mărfuri, intermediari financiare în domeniul serviciilor, consultanță în afaceri în servicii și alte activități de servicii anexe transporturilor.

Comerț - Populația ocupată civilă care realizează activități de comerț cu amănuntul, comerț cu ridicata, inclusiv repararea autovehiculelor și motocicletelor, reprezintă 14.7% din populația ocupată în economia județului Arad (anul 2018). Se înregistrează o scădere a populației ocupate în comerț, scădere de -2.2% (aprox. 700 pers.). Tendință de regres s-a manifestat trei ani consecutivi, până în anul 2017.

Un număr însemnat de societăți comerciale realizează activități de comerț (5518 unități). Aceste entități contribuie la formarea cifrei de afaceri județene cu 8549 mil. lei (anul 2018). La formarea indicatorului cifra de afaceri, o contribuție de 31% o au firmele de mărime medie, care au în structură un număr mai mare de 100 de salariați per. unitate. Localizarea acestor entități economice se află în: mun. Arad, Curtici, Chișineu-Criș, Felnac, Sofronea.

Performanța este analizată prin valoarea cifrei de afaceri netă înregistrată de primele 10 societăți comerciale care realizează activități de comerț și de servicii. Astfel, se înregistrează performanță în activitățile de comerț, în localitățile precum: Arad, Chișineu-Criș, Șofronea, Vladimirescu, Felnac, Sântana. În activitățile de servicii, performanța se înregistrează în localitățile precum: mun. Arad, orașele Curtici, Pecica și com. Vladimirescu.

Direcții de dezvoltare propuse prin PATJ pentru sectorul terțiar:

- Susținerea activităților cu performanță în domeniul serviciilor;

- Menținerea tendinței de creștere a structurii populației ocupate în activități de servicii;
- Aplicarea măsurilor de susținere a resurselor de muncă din activitățile de comerț;
- Extinderea activităților de servicii la nivelul teritoriilor rurale;
- Diversificarea activităților economice în mediul rural prin identificarea segmentelor propice de dezvoltare;
- Incurajarea mediului de afaceri pentru utilizarea tehnologiilor digitale, internet și online în activități de servicii și comerț;
- Identificarea pârgurilor financiare pentru atragerea investițiilor și proiectelor de susținere și dezvoltare a mediului de afaceri din activități de servicii și comerț.

OET: Dezvoltarea și diversificarea activităților de servicii, inclusiv cele de comerț

4.1. Transporturi

Obiective specifice:

Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria- România 2021-2027 asigură o gamă variată de oportunități potențialilor beneficiari, prin intermediul a două axe prioritare și a mai multor domenii de intervenție.

Prin AP 1 – Îmbunătățirea condițiilor cheie pentru dezvoltarea durabilă comună a zonei de cooperare se urmărește dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații, cât și facilitățile de transport în comun din regiune, mijloace care joacă un rol important în favorizarea transportului transfrontalier de persoane și mărfuri cu rol important în dezvoltarea serviciilor la nivel teritorial.

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Obiective specifice formulate prin POR Vest 2021-2027, specifice serviciilor de transport: creșterea calității vieții la nivel teritorial prin implementarea unor alternative mai prietenoase cu mediul în segmentul transportului public de călători; o abordare mai prietenoasă cu mediul prin regenerarea zonelor urbane; servicii mai sigure și mai facile de transport la nivel de județ și regiune.

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Obiectiv propus prin PATJ

OET transport: modernizarea și extinderea infrastructurii de transport pentru atragerea potențialilor investitori în economie

4.2. Sectorul financiar - bancar

Obiective specifice:

Obiectiv propus prin PATJ

OET financiar-bancar: extinderea și dezvoltarea serviciilor financiar-bancare la nivel teritorial

4.3. Cercetare

Obiective specifice:

Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria- România 2021-2027, domenii prioritare de intervenție, conf. AP2: Promovarea cooperării în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării; Cooperare în domeniul pieței muncii și educației; Protejarea sănătății prin dezvoltarea serviciilor specifice.

Strategia de dezvoltare teritorială a României 2035 – SDTR

Obiectivul strategic 2 vizează: Dezvoltarea unei economii locale durabile și verzi, valorificând avantajele comparative ale zonei, cu sprijinul unor servicii îmbunătățite.

Obiectivele generale privind dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul 2035 stabilite în cadrul strategiei, specifice activității de cercetare, este: dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor urbane funcționale.

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Viziunea strategică de dezvoltare a regiunii pentru perioada 2021-2027 este aceea că Regiunea Vest dorește să devină o regiune competitivă la nivel european, cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții, conectată intern și internațional, ai cărei cetățeni să beneficieze de un sistem educațional la nivel european, în localități prietenoase cu mediul și care să asigure o calitate a vieții ridicată.

Obiective specifice formulate prin POR Vest 2021-2027, specifice domeniului de CDI:

OS: dezvoltarea ecosistemului regional de inovare, care să susțină și să stimuleze activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune și creșterea economică sustenabilă;

OS: Creșterea numărului de IMM-uri în regiune, a competitivității și productivității acestora, cu prioritate în domeniile de specializare inteligentă;

OS: Susținerea aglomerărilor urbane din Regiunea Vest prin utilizarea tehnologiilor digitale și inovative.

Prin programul POR 2021-2027, este necesară sprijinirea prin finanțări a IMM-urilor, acolo unde investițiile vor fi direcționate cu prioritate pe componenta inovativă a acestora, dar și pe îmbunătățirea performanțelor în ceea ce privește productivitatea.

Pornind de la aceste constatări, se impune regândirea liniilor de finanțare din domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, cel puțin la nivelul următoarelor aspecte: simplificarea și definirea clară a conceptului de transfer tehnologic, a tipologiei intervențiilor în domeniul CDI; încurajarea cercetării “in-house” din mediul privat.

Planul pentru Dezvoltare Regională, pentru perioada 2021-2027

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții.

Viziune pentru orizontul anului 2030: Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată

promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități.

Pentru atingerea Țintelor stabilite pentru anul 2030, investițiile vor fi direcționate cu preponderență pe cele 7 domenii prioritare de intervenție. Domeniu prioritar de intervenție: Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1 - Transformarea regiunii într-un "hub de inovare" - Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-un pol național de referință în inovare.

Strategia Regională de Specialitate Inteligentă 2021-2027 – RIS Vest

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate 6 sectoare de specializare inteligentă, dintre acestea: agricultură și industrie alimentară; eficiență energetică și clădiri sustenabile; industria manufacturieră și prelucrătoare; industriile culturale și creative; TIC, industria 4.0 și automotive; sănătate și calitatea vieții, selectate prin prisma relevanței și a potențialului lor în economia Regiunii Vest.

Obiectiv general al strategiei RIS3 2021-2027 pentru anul 2027 este acela de a realiza o transformare economică prin inovare a Regiunii de Dezvoltare Vest, prin consolidarea ecosistemului de inovare, devenind mai productivă, mai dinamică, mai conectată la nou.

Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost formulate obiective specifice, precum:

Obiectiv specific 1 - Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative.

Obiectiv specific 2 - Preluarea tehnologiilor înalte.

Obiectiv specific 3 - Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

În aproape toate domeniile de specializare inteligentă, activitățile se realizează în principal la nivelul inferior al lanțurilor valorice. Cu toate acestea, potențialul de dezvoltare al CDI la nivelul regiunii este unul ridicat.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Obiectiv propus prin PATJ

OET CDI: dezvoltarea segmentului de cercetare-dezvoltare cu integrarea factorului de inovare în sectorul productiv și de servicii

4.4. Comerț

Obiective specifice:

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectivele strategice / Obiective specifice

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Obiectiv propus prin PATJ

OET comerț: modernizarea și extinderea activităților comerciale în toate localitățile rurale ale județului

4.5. Alte servicii pentru populație / întreprinderi

Obiective specifice:

Programul de cooperare transfrontalieră Interreg V-A România-Ungaria 2014-2020, finanțează proiecte ce vizează ocuparea forței de muncă în activități economice, mobilitatea resurselor de muncă în zona transfrontalieră, îmbunătățirea serviciilor și promovarea cooperării în teritoriul transfrontalier, definit prin acest program.

Axele prioritare finanțate prin programul de cooperare, specifice serviciilor și forței de muncă, sunt:

Axa prioritară 3: Îmbunătățirea ocupării forței de muncă și promovarea mobilității forței de muncă transfrontaliere;

Axa prioritară 4: Îmbunătățirea serviciilor de îngrijire a sănătății;

Axa prioritară 6: Promovarea cooperării transfrontaliere între instituții și cetățeni.

Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-România 2021-2027, domenii prioritare de intervenție, conf. AP2: Promovarea cooperării în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării; Cooperare în domeniul pieței muncii și educației; Protejarea sănătății prin dezvoltarea serviciilor specifice.

Strategia de dezvoltare teritorială a României 2035 – SDTR

Obiectivul strategic 2 vizează: Dezvoltarea unei economii locale durabile și verzi, valorificând avantajele comparative ale zonei, cu sprijinul unor servicii îmbunătățite.

Obiectivele generale privind dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul 2035 stabilite în cadrul strategiei, specifice activităților de servicii, sunt:

- Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband;
- Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive;

- Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială.

Planul pentru Dezvoltare Regională, pentru perioada 2021-2027

Viziune pentru orizontul anului 2030: Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități.

Pentru atingerea țintelor stabilite pentru anul 2030, investițiile vor fi direcționate cu preponderență pe cele 7 domenii prioritare de intervenție. Domenii de intervenție în activități de servicii, sunt: Accesibilitate; Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante; Dezvoltare urbană durabilă; Tradiție și diversificare în mediul rural.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2 - O regiune cu companii dinamice și competitive - Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3 - O regiune pregătită pentru era digitalizării - Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public

Alte obiective stabilite prin PDR Vest se referă la dezvoltarea serviciilor de sănătate, educație și serviciilor sociale.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 1 - dezvoltarea administrației publice; AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

Obiectiv propus prin PATJ

OET servicii: digitizarea serviciilor publice și private, cu accent pe servicii de sănătate, învățământ, administrație publică, activități portuare și logistice

5. SECTORUL IMM

Diagnostic și probleme

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Prin POR Vest 2021-2027 au fost formulate o serie de obiective specifice care au la bază probleme identificate la nivel teritorial. Prin implementarea programului POR Vest 2014-2020, s-a constatat că investițiile în microîntreprinderi și IMM-uri au stârnit un interes sporit în regiune, iar alocarea financiară fiind substanțial depășită de valoarea proiectelor depuse. În acest context, se remarcă faptul că multe proiecte depuse de IMM-uri, prin POR, nu au generat direct o valoare adăugată în piață, acestea fiind centrate pe simpla achiziție de echipamente a entităților

economice, fără a avea și o componentă de inovare. Acest lucru fiind limitat și la repercursiunile și impactul în creșterea productivității sau competitivității acestora.

De aceea, prin programul POR 2021-2027, este necesară sprijinirea prin finanțări a IMM-urilor, acolo unde investițiile vor fi direcționate cu prioritate pe componenta inovativă a acestora, dar și pe îmbunătățirea performanțelor în ceea ce privește productivitatea.

Priorități formulate prin POR Vest 2021-2027, specifice IMM-urilor, fac referire la:

OS: dezvoltarea ecosistemului regional de inovare, care să susțină și să stimuleze activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune și creșterea economică sustenabilă;

OS: Creșterea numărului de IMM-uri în regiune, a competitivității și productivității acestora, cu prioritate în domeniile de specializare inteligentă;

OS: Susținerea aglomerărilor urbane din Regiunea Vest prin utilizarea tehnologiilor digitale și inovative;

OS: Îmbunătățirea accesului pentru toți la educație de calitate. Oferirea de condiții moderne de învățare și dezvoltarea aptitudinilor populației școlare, în corelare cu specificul economic regional;

OS: Dezvoltarea infrastructurii care să valorifice cadrul natural și antropoc al regiunii, precum și valorizarea nișelor turistice și formularea unei oferte turistice integrate. Promovarea culturii în regiune, prin asigurarea unei game variate de facilități în scop turistic, recreațional și educational.

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

IMM-urile joacă un rol important în dezvoltarea economiei din județ, alături de unitățile economice mari cu performanțe remarcabile în economie.

Obiectivele stabilite pentru dezvoltarea IMM-urilor, sunt:

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

OEM mediul de afaceri: susținerea în dezvoltare a mediului de afaceri privat

Obiective specifice:

Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Ungaria asigură o gamă variată de oportunități potențialilor beneficiari, prin intermediul a două axe prioritare și a mai multor domenii de intervenție.

Prin AP 2 - Întărirea coeziunii sociale și economice în regiunea de graniță - Întărirea coeziunii sociale și economice în regiunea de graniță se urmărește îndeplinirea obiectivului de a intensifica competitivitatea economică a regiunii, prin dezvoltarea mediului de afaceri și îmbunătățirea calității resurselor umane.

Domenii prioritare de intervenție: Sprijinirea cooperării transfrontaliere în afaceri; Promovarea cooperării în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării; Cooperare în domeniul pieței muncii și educației; Protejarea sănătății prin dezvoltarea serviciilor specifice; Cooperare între comunități.

Programul Operațional Regional pentru Regiunea Vest, perioada 2021-2027 - POR Vest 2021-2027

Viziunea strategică de dezvoltare a regiunii pentru perioada 2021-2027 este aceea că Regiunea Vest dorește să devină o **regiune competitivă** la nivel european, cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții, conectată intern și internațional, ai cărei cetățeni să beneficieze de un sistem educațional la nivel european, în localități prietenoase cu mediul și care să asigure o calitate a vieții ridicată.

Prin programul POR 2021-2027, este necesară sprijinirea prin finanțări a IMM-urilor, acolo unde investițiile vor fi direcționate cu prioritate pe componenta inovativă a acestora, dar și pe îmbunătățirea performanțelor în ceea ce privește productivitatea.

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 1 - Transformarea regiunii într-un "hub de inovare" - Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-un pol național de referință în inovare

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 2 - O regiune cu companii dinamice și competitive - Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor

Obiectiv specific pentru Prioritatea de investiție 3 - O regiune pregătită pentru era digitalizării - Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public

Obiectiv propus prin PATJ

OEM mediul de afaceri: susținerea în dezvoltare a mediului de afaceri privat

Strategia de dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2014-2020

Viziunea de dezvoltare, prin Strategia de dezvoltare formulată, prevede ca Județul Arad să fie un pol de specializare funcțională și inteligentă, susținut de o comunitate dinamică, cu un nivel de trai stabil și ridicat, o destinație atractivă în peisajul multicultural european.

Pentru dezvoltarea mediului de afaceri, obiectivele fac referire la:

Obiectiv strategic 1: Creșterea economică

Dezvoltarea județului prin creșterea economică vizează dezvoltarea mediului de afaceri, o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Obiectivele specifice aferente acestui obiectiv strategic sunt:

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea mediului de afaceri

Obiectiv specific 2: Inovare

Obiectiv specific 1: Educație specializată

Obiectiv asociat 4: Dezvoltarea administrației publice și cooperarea transfrontalieră

Axe prioritare pentru obiectivul asociat 4: AP 2 - cooperarea trans-frontalieră.

5.1. Evaluarea modului de implementare a prevederilor documentației P.A.T.J. Arad anterioare

Măsuri din PATJ Arad 2010 preluate în PATJ Arad în curs de elaborare:

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilită ți
1. Agricultură, silvicultură, piscicultură			
1.1. Agricultură			
1. Valorificarea durabilă a potențialului natural	Reducerea caracterului cerealist al agriculturii, în sensul diversificării producției vegetale prin creșterea suprafețelor cultivate cu plante caracterizate printr-un nivel superior de intensivitate: plante tehnice, plante pentru alte industrializări, cu deosebire a sfeclei de zahăr, plantelor pentru nutreț etc.;	I- II	Direcția Agricolă și DR Arad (MADR)
	Stimularea producătorilor agricoli de a cultiva plante pentru producerea de biodiesel (rapiță, floarea soarelui, soia);		MADR
	Dezvoltarea viticulturii în zonele tradiționale –arealul Pâncota, Păuliș, acolo unde se întâlnesc condiții naturale deosebit de favorabile;	I- II	Direcția Agricolă Arad (MADR)
	Dezvoltarea sectorului zootehnic prin valorificarea pășunilor și fânețelor naturale existente în partea centrală și vestică a județului, concomitent cu respectarea regimului de protecție a ariilor protejate;	I	Direcția Agricolă și DR (MADR)
	Cultivarea suprafețelor arabile abandonate;	I	
	Îmbunătățirea raportului dintre producția vegetală și animală;	I- II	Direcția Agricolă Arad (MADR)
2. Creșterea capacității productive a terenurilor agricole	Monitorizarea stării de calitate a terenurilor agricole;	I	OSPA Arad
	Extinderea măsurilor de îmbunătățiri funciare;	I	
	Refacerea și valorificarea sistemelor de îmbunătățiri funciare deja existente;	I	
	Lucrări de combatere și prevenire a eroziunii solurilor;	I	
	Lucrări de prevenire și combatere a excesului de umiditate și a inundațiilor;	I	
	Corectarea reacției acide a terenurilor;	I- II	OSPA Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilită ți
	Lucrări de stabilizare a alunecărilor de terenuri (captări de izvoare de coastă, executarea de rigole de scurgere, etc.) - în zonele Șistarovăț, Cuvejdia, Dorgoș, Tauț, Minișel, Șilindia, Hălmagiu, Hălmăgel, Hășmaș, Archiș-Nermiș, Crocna, Vârfuri;	II- III	OSPA Arad
	Creșterea fertilității solurilor agricole cu respectarea tehnicilor de aplicare destinate protecției mediului natural și utilizarea tehnicilor de agro-mediu;	I- II	OSPA Arad
	Refacerea ecologică a terenurilor degradate;	I- II	APM Arad
	Reducerea și limitarea poluării provenite de la dejecțiile animalelor din diferite ferme;	I- II	
3.Implementarea unui management integrat al calității solului	<p>Prevenirea declanșării unor fenomene de degradare și ameliorarea limitărilor existente în vederea menținerii stării de fertilitate a solurilor în funcție de clasa de calitate a solurilor:</p> <p>Pentru Clasa III-a. Terenuri cu limitări moderate în cazul utilizării ca arabil (198.904 ha. – 38,9%).</p> <ul style="list-style-type: none"> - măsuri de control și menținere a nivelului apei freatice la 1,5-2 m adâncime. - eliminarea excesului freatic prin canale și rigole de scurgere și utilizarea unui sortiment de culturi amelioratoare și tolerante la excesul de umiditate. - măsurile ameliorative de agrotehnica antierozională. - lucrări de nivelare-modelare pentru atenuarea neuniformităților. - menținerea nivelului apei freatice la 1,5-2 m adâncime, și lucrări de desecare. - amendarea cu calcar a solului pentru corectarea reacției acide. - ameliorarea solurilor sărăturate (controlul apei freatice, spălarea sărurilor solubile, amendarea cu fosfogips, culturi tolerante la sărăturare și altele). 	I-II-III	Oficiul Județean de Studii Pedologice și Agrochimice Societatea Nationala de Imbunatatiri Funciare – Sucursala Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilită ți
	<p>Pentru Clasa IV-a. Terenuri cu limitări severe în cazul utilizării ca arabil (60.495 ha. – 11,8%).</p> <ul style="list-style-type: none"> - drenaj superficial și culturi amelioratoare și tolerante la excesul de umiditate. - coborârea nivelului apei freatice la 1,5-2 m adâncime. - ameliorare a solurilor sărăturate. - lucrări de afânare care trebuie repetate la cel puțin 3-4 ani. - aplicarea agrotehnicii antierozionale și luarea de măsuri specifice de protecție și ameliorare, ca stingerea torenților, baraje, împăduriri și altele. - practicarea de culturi specifice solurilor nisipoase. <p>Pentru Clasa V-a. Terenuri cu limitări foarte severe, nepretabile ca atare la arabil, vii, livezi (63.146 ha- 12,3%)</p> <ul style="list-style-type: none"> - folosirea terenurilor de pe versanții muntoși ca fâneață sau pentru împădurire - folosirea ca pășune s-au fâneață și împădurire pentru protecția malurilor pe terenurile din luncile râurilor, câmpie, zona dintre diguri <p>Pentru Clasa VI-a. Terenuri cu limitări extrem de severe, nepretabile ca atare la arabil, vii, livezi (31.461 ha. 6,2%) Amendamente cu fosfogips pe solurile formate pe depozitele fluviale predominant argiloase și dificil de ameliorat.</p>		
4. Dezvoltarea serviciilor productive în agricultură	Creșterea gradului de mecanizare în agricultură prin sporirea numărului de tractoare și mașini agricole;	II	Direcția Agricolă și DR Arad (MADR)
	Dezvoltarea serviciilor de întreținere și reparații autilajelor agricole	II	
	Limitarea folosirii tracțiunii animale și a muncii manuale pentru efectuarea lucrărilor agricole;	II	
	Sprrijinirea micilor producători agricoli în vederea aplicării noilor tehnologii de producție;	II	

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilită ți
	Creșterea consumului de îngrășăminte minerale și organice pentru asigurarea productivității ridicate pe terenurile cultivate; promovarea utilizării îngrășămintelor naturale;	I	Direcția Agricolă și DR Arad (MADR)
	Aplicarea de îngrășăminte chimice și pesticide pe baza unor studii agrochimice (conform unui studiu efectuat de ICPA au fost identificate șase regiuni vulnerabile la poluarea cu nitrați din surse agricole: comunele Bocsig, Ghioroc, Macea, Pecica, Sintana și Zărand).	I	OSPA Arad
	Refacerea sistemelor de irigații și creșterea suprafețelor efectiv irigate;	I	Direcția Agricolă și DR Arad (MADR)
	Gestionarea resurselor de apă în agricultură;	I	SNIF
5. Creșterea competitivității sectorului agricol	Creșterea dimensiunii teritoriale a exploatațiilor agricole;	I -II	MADR
	Reducerea ponderii populației ocupate în agricultură;	II	MADR
	Elaborarea unor programe speciale privind transferul managementului fermelor agricole de la persoane vârstnice (peste 65 ani) la persoanele tinere;	I -II	MADR
	Transformarea fermelor de semisubzistență, dar care și comercializează o parte din producție, în exploatații comerciale viabile;	I- II	
	Asocierea producătorilor agricoli în societăți cooperative pentru cultivarea pământului și creșterea animalelor;	II	MADR
	Formarea profesională a deținătorilor de exploatații individuale;	I	ANCA, CEFIDEC
	Organizarea unor centre de asistență tehnică și consultanță privind realizarea proiectelor pentru persoanele care inițiază activități pe cont propriu (cunoștințe economice, management, legislație agrară etc.);	I	
	Crearea unui sistem de stimulente speciale pentru populația agricolă în scopul de a diversifica activitățile în cadrul fermei agricole individuale;	I- II	MADR
Sporirea calității și securității alimentelor;	I	MADR	

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilită ți
	Compensarea costurilor suplimentare apărute datorită respectării standardelor de mediu/de sănătate/de bunăstare;	I- II	MADR
6. Stimularea activității în domeniul agriculturii ecologice	Acordarea de stimulente pentru practicarea acestui tip de agricultură;	I	Guvernul României
	Informarea și promovarea producătorilor agricoli;	I	
	Sprrijinirea producătorilor agricoli pentru a comercializa produsele ecologice, cu deosebire în țările UE;	I- II	Guvernul României
7. Valorificarea locală a resurselor agricole	Încurajarea prestării activităților de transformare și preindustrializare a producției agricole;	I- II	MADR
	Crearea de centre de prelucrare a produselor agricole tradiționale în localitățile de proveniență;	I- II	MADR
8. Practicarea unei agriculturii durabile	Informarea și susținerea micilor producători agricoli să respecte prevederile codurilor de bune practici agricole și de mediu și să folosească practici agricole „prietenoase” cu mediul;	I	ANCA, CEFIDEC

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul **agricultură** existau 8 obiective specifice care defineau o dezvoltare durabilă și productivă a agriculturii arădene, cu implicații directe asupra dezvoltării economice la nivel teritorial.

Cele opt obiective formulate pentru o dezvoltare a domeniului agricol fac referire la: Valorificarea durabilă a potențialului natural; Creșterea capacității productive a terenurilor agricole; Implementarea unui management integrat al calității solului; Dezvoltarea serviciilor productive în agricultură; Creșterea competitivității sectorului agricol; Stimularea activității în domeniul agriculturii ecologice; Valorificarea locală a resurselor agricole; Practicarea unei agriculturii durabile.

Așa cum se observă și în capitolul Obiective specifice aferent domeniului **agricultură**, actuala documentație PATJ, propune și preia un set de obiective specifice care sunt formulate în programe și proiecte strategice de dezvoltare, specifice domeniului agricol, dar și teritoriului județean.

Sunt analizate și preluate în noua documentație și o parte din obiectivele propuse în cadrul documentației PATJ Arad aprobat în anul 2010.

Obiectivul propus pentru domeniul agricultură prin PATJ Arad actual, este:

OEP agricultură: dezvoltarea unei agriculturii ecologice și susținerea antreprenorilor / fermierilor pentru creșterea performanțelor și desfacerea producției obținute

În cadrul documentației actuale a PATJ Arad sunt identificate obiective strategice și direcții de dezvoltare ce țin de: creșterea economică, inovare, specializare economică, dezvoltare durabilă.

Din Strategiile de dezvoltare aferente GAL din județul Arad sunt identificate și preluate obiective strategice ce fac referire la: Dezvoltarea rurală locală echilibrată și sustenabilă; Susținerea modernizării agriculturii competitive; Modernizarea infrastructurii pentru susținerea dezvoltării rurale; Consolidarea și modernizarea agriculturii; Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat; Favorizarea competitivității agriculturii pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat; Dezvoltarea și modernizarea agriculturii competitive.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut o serie măsuri aplicabile la nivel teritorial, majoritatea dintre acestea având caracter permanent. Din acest motiv se poate considera că un număr însemnat de măsuri permanente pot fi preluate și în documentația prezentă a PATJ. Se constată totodată că un număr restrâns de măsuri nu au precizat caracterul de aplicare a măsurii formulate, acestea urmând a fi reanalizate.

Măsurile și acțiuni prioritare, regăsite în tabelul de mai sus, măsuri și acțiuni care pot avea continuitate în aplicare și pentru orizontul de timp 2030, sunt:

- Dezvoltarea sectorului zootehnic prin valorificarea pășunilor și fânețelor naturale existente în partea centrală și vestică a județului, concomitent cu respectarea regimului de protecție a ariilor protejate;
- Cultivarea suprafețelor arabile abandonate;
- Refacerea și valorificarea sistemelor de îmbunătățiri funciare deja existente;
- Refacerea ecologică a terenurilor degradate;
- Reducerea și limitarea poluării provenite de la dejecțiile animalelor din diferite ferme;
- Prevenirea declanșării unor fenomene de degradare și ameliorarea limitărilor existente în vederea menținerii stării de fertilitate a solurilor în funcție de clasa de calitate a solurilor;
- Creșterea gradului de mecanizare în agricultură prin sporirea numărului de tractoare și mașini agricole;
- Dezvoltarea serviciilor de întreținere și reparații utilajelor agricole
- Limitarea folosirii tracțiunii animale și a muncii manuale pentru efectuarea lucrărilor agricole;
- Sprijinirea micilor producători agricoli în vederea aplicării noilor tehnologii de producție;
- Creșterea consumului de îngrășăminte minerale și organice pentru asigurarea productivității ridicate pe terenurile cultivate; promovarea utilizării îngrășămintelor naturale;
- Refacerea sistemelor de irigații și creșterea suprafețelor efectiv irigate;
- Gestionarea resurselor de apă în agricultură;
- Creșterea dimensiunii teritoriale a exploatațiilor agricole;
- Transformarea fermelor de semisubzistență, dar care și comercializează o parte din producție, în exploatații comerciale viabile;
- Asocierea producătorilor agricoli în societăți cooperatice pentru cultivarea pământului și creșterea animalelor;
- Informarea și promovarea producătorilor agricoli;

- Sprijinirea producătorilor agricoli pentru a comercializa produsele ecologice, cu deosebire în țările UE;
- Încurajarea prestării activităților de transformare și preindustrializare a producției agricole;
- Crearea de centre de prelucrare a produselor agricole tradiționale în localitățile de proveniență;
- Informarea și susținerea micilor producători agricoli să respecte prevederile codurilor de bune practici agricole și de mediu și să folosească practici agricole „prietenoase” cu mediul.

Alături de aceste măsuri și măsura destinată dezvoltării zonelor viticole, poate fi continuată pentru orizontul 2030. Măsura face referire la: Dezvoltarea viticulturii în zonele tradiționale arealul Pâncota, Păuliș, acolo unde se întâlnesc condiții naturale deosebit de favorabile. Consider că este o măsură ce poate fi aplicabilă și în noua documentație.

Pentru activitățile viticole Strategia de Dezvoltare Locală GAL Podgoria Miniș Măderat 2014 – 2020 obiectivele și prioritățile de dezvoltare rurală fac referire la: Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat; Favorizarea competitivității agriculturii pe teritoriul GAL Podgoria Miniș Măderat.

Obiectivul propus pentru domeniul viticol, prin PATJ Arad actual, este:

OEP viticultură: dezvoltarea segmentului viticol, promovarea resurselor viticole și integrarea acestora în activități de turism

Silvicultură, piscicultură

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1.2.Silvicultura			
1. Extinderea suprafeței terenurilor cu vegetație forestieră	Sprijinirea, sub raport tehnic și cu material de împădurire, în vederea executării de împăduriri în zonele deficitare în vegetație forestieră (partea vestică a județului Arad);	I- II	DSA, ITRSV Oradea
	Extinderea suprafeței pădurilor și a altor categorii de vegetație forestieră, pe terenurile degradate, situate în afara fondului forestier (este cazul terenurilor situate în pantă, afectate de alunecări de teren, de eroziunea în adâncime);	I- II	
	Sprijinirea realizării de plantații forestiere pe terenuri scoase din circuitul agricol în concordanță cu cerințele silviculturii durabile;	I- II	

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
2. Creșterea eficacității funcționale a ecosistemelor forestiere	Modernizarea sistemului de monitorizare permanentă a stării pădurilor, inclusiv a pădurilor aflate în proprietate privată;	I- II	DSA ITRSV Oradea DSA
	Îmbunătățirea stării de calitate a pădurilor prin extinderea lucrărilor de îngrijire corespunzătoare (combaterea biologică a dăunătorilor, extinderea regenerării naturale prin aplicarea tratamentelor intensive adecvate, protecția calității solurilor forestiere, regenerarea și protecția pădurilor afectate de inundații) ex. în anul 2007, 128,9 mii ha de pădure erau afectate de o serie de factori biotici, cele mai mari suprafețe aparțin Direcției Silvice, dar și Ocoalelor Silvice Private „Zărandul” și „Codrii Iancului”;	I- II	
	Selectarea și promovarea de biotipuri de arbori rezistenți la adversitățile și extinderea utilizării acestora în lucrările de regenerare a pădurilor;	I- II	DSA ITRSV Oradea
3. Reconstrucția pădurilor necorespunzătoare ecologic și economic	Extinderea lucrărilor de amenajare complexă a bazinelor hidrografice torețiale;	I- II	
4. Sprijinirea deținătorilor de terenuri forestiere în vederea gestionării durabile a acestora	Crearea de facilități care să favorizeze asocierea proprietarilor de păduri și/sau integrarea lor în structurile existente de administrație silvică;	I- II	MADR DSA
	Asigurarea asistenței tehnice gratuite deținătorilor particulari de pădure;	I- II	CEFIDEC, DSA
	Crearea de facilități și stimulente pentru proprietarii de terenuri în scopul producerii materialului de reproducere și împăduririi acestora;	I- II	MADR DSA
5. Conservarea biodiversității ecosistemelor forestiere	Informarea proprietarilor despre responsabilitățile și avantajele deținerii de terenuri în ariile protejate (în județul Arad există 3 rezervații forestiere la: Runcu-Grosi, Râul Mare – Halmagel, Prundul Mare – Securigiu);	I- II	DSA, APM Arad
	Promovarea de proiecte de conservarea biodiversității din fondul forestier și de management al ariilor protejate;	I- II	MADR PNLM Consiliile locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Inventarierea și protejarea speciilor rare, endemice și periclitate;	I- II	DSA PNLM
6. Dezvoltarea ofertei de servicii și produse ale pădurii altele decât lemnul	Elaborarea planurilor de management cinegetic și piscicol pentru fondurile de vânătoare și pescuit;		DSA ITRSV Oradea
	Înființarea și dezvoltarea unor centre de promovare a afacerilor în sectorul forestier;	I- II	
	Evaluarea zonelor forestiere cu potențial de dezvoltare a silvoturismului;	I- II	
7. Dezvoltarea activităților piscicole	Sprijinirea dezvoltării pisciculturii în localitățile potențial: Nădlac, Șagu, Bogsig, Cermei, Olari	I-II	DADRA (MADR)

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul **silvicultură** existau 7 obiective specifice propuse, obiective care defineau o dezvoltare durabilă a resurselor silvice din județul Arad, coroborat cu un obiectiv al domeniului piscicol. Toate aceste obiective au implicații directe asupra dezvoltării durabile a teritoriului județean, integrând în dezvoltare activitățile economice, activități recreative și cele științifice, într-o abordare prietenoasă cu mediul.

Cele șapte obiective formulate pentru o dezvoltare a domeniului silvic și piscicol fac referire la: Extinderea suprafeței terenurilor cu vegetație forestieră; Creșterea eficacității funcționale a ecosistemelor forestiere; Reconstrucția pădurilor necorespunzătoare ecologic și economic; Sprijinirea deținătorilor de terenuri forestiere în vederea gestionării durabile a acestora; Conservarea biodiversității ecosistemelor forestiere; Dezvoltarea ofertei de servicii și produse ale pădurii altele decât lemnul; Dezvoltarea activităților piscicole.

Sunt analizate și preluate în noua documentație și o parte din obiectivele propuse în cadrul documentației PATJ Arad aprobat în anul 2010.

Obiectivul propus pentru domeniul silvicultură prin PATJ Arad actual, este:

OEP silvicultură: protejarea fondului silvic și integrarea în activități de eco-turism

Obiectivul propus pentru domeniul piscicultură prin PATJ Arad actual, este:

OEP piscicultură: dezvoltarea segmentului piscicol și extinderea activității piscicole la nivel teritorial.

În cadrul documentației actuale a PATJ Arad sunt identificate obiective strategice și direcții de dezvoltare ce țin de: protejarea resurselor piscicole și silvice, integrarea acestora în activități economice într-o manieră sustenabilă; dezvoltarea și extinderea activităților practicate în prezent.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut un număr mare de măsuri permanente, măsuri aplicabile la nivel teritorial, care pot fi continuate prin PATJ și în perioada de programare ce va urma - orizont de timp 2030. Se constată totodată că, un

număr restrâns de măsuri (2), nu au precizat un termen permanent sau termen limitat de realizare. Una dintre măsuri identifică nevoia de responsabilizare și conservare asupra teritoriului silvic, ceea ce se poate implementa, stabilind și un termen optim de realizare. Pentru cea de-a doua măsură ce are caracter nepermanent, identificăm o măsură de îmbunătățire a stării de calitate a pădurilor, prin extinderea lucrărilor de îngrijire corespunzătoare, măsură ce face referire la anul 2007, perioadă mult îndepărtată față de viziunea actuală de dezvoltare. Măsura nu va fi preluată în noua documentație de planificare teritorială.

Măsurile și acțiuni prioritare, regăsite în tabelul de mai sus, măsuri și acțiuni care pot avea continuitate în aplicare și pentru orizontul de timp 2030, sunt:

- Dezvoltarea sectorului zootehnic prin valorificarea pășunilor și fânețelor naturale existente în partea centrală și vestică a județului, concomitent cu respectarea regimului de protecție a ariilor protejate;
- Sprijinirea realizării de plantații forestiere pe terenuri scoase din circuitul agricol în concordanță cu cerințele silviculturii durabile;
- Modernizarea sistemului de monitorizare permanentă a stării pădurilor, inclusiv a pădurilor aflate în proprietate privată;
- Selectarea și promovarea de biotipuri de arbori rezistenți la adversitățile și extinderea utilizării acestora în lucrările de regenerare a pădurilor;
- Crearea de facilități care să favorizeze asocierea proprietarilor de păduri și/sau integrarea lor în structurile existente de administrație silvică;
- Asigurarea asistenței tehnice gratuite deținătorilor particulari de pădure;
- Crearea de facilități și stimulente pentru proprietarii de terenuri în scopul producerii materialului de reproducere și împăduririi acestora;
- Informarea proprietarilor despre responsabilitățile și avantajele deținerii de terenuri în ariile protejate (în județul Arad există 3 rezervații forestiere la: Runcu-Grosi, Râul Mare – Halmagel, Prundul Mare – Securigiu);
- Promovarea de proiecte de conservarea biodiversității din fondul forestier și de management al ariilor protejate;
- Inventarierea și protejarea speciilor rare, endemice și periclitare;
- Elaborarea planurilor de management cinegetic și piscicol pentru fondurile de vânătoare și pescuit;
- Înființarea și dezvoltarea unor centre de promovare a afacerilor în sectorul forestier;
- Evaluarea zonelor forestiere cu potențial de dezvoltare a silvoturismului.

Sectorul secundar - Industrie și construcții

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
2. Industria și construcțiile			
2.1. Industria			
1. Accelerarea procesului de privatizare/restructurare a unităților industriale	-Diversificarea metodelor de diminuare a implicării statului în economie -Restructurarea datoriilor societății; -Reconsiderarea competențelor instanțelor de judecată, în ceea ce privește pronunțarea acestora, numai asupra legalității și nu asupra oportunității; -Simplificarea unor proceduri de privatizare; -Scurtarea unor termene procedurale	II	Consiliul Județean Arad Unitățile industriale Parteneriate public-privat
2. Sprijin pentru investiții necorporale și dezvoltarea asistenței pentru rețelele de întreprinderi și asociațiile profesionale industriale	-Susținerea investițiilor intangibile vizând achiziționarea de tehnologii brevete, mărci, licențe și know-how -Susținerea implementării și certificării sistemelor de management al calității -Susținerea dezvoltării și acreditării laboratoarelor de încercări și analize -Sprijin pentru accesul pe noi piețe și internaționalizarea -Consultanță pentru elaborarea proiectelor/planurilor de afaceri, activități de diseminare, informare -Sprijin pentru organizarea de conferințe și târguri -Sprijin pentru integrarea întreprinderilor în cadrul lanțurilor de furnizori și clusterelor	I	Consiliul Județean Arad Camera de Comerț și Industrie Arad
3. Promovarea investițiilor directe	-Înființarea unei agenții pentru investiții, care să fie o filială a Agenției Române pentru Investiții Străine (ARIS) -Elaborarea unor norme ale investitorului -Sprijin pentru investiții de capital în sectorul privat	II	Camera de Comerț și Industrie Arad
4. Creșterea competitivității produselor industriale	-restructurare, re tehnologizarea, modernizare a unităților industriale vechi, marketing performant -specializarea pe sectoare	I	Unitățile industriale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	performante și cu tradiție: textile/pielărie, prelucrarea lemnului/mobilă, utilaje de mașini/componente, prelucrarea produselor agricole		
5. Sprijinirea activității IMM-urilor	-Stimularea creșterii numerice a IMM-urilor prin sprijinirea societăților nou constituite pe perioada de start-up și sprijinirea societăților pentru a-și menține și dezvolta activitatea. -Creșterea competitivității IMM-urilor prin dezvoltarea aptitudinilor manageriale a conducătorilor pentru a le crește capacitatea decizională și de adaptare la cerințele noi care vor interveni după aderarea la UE -Îmbunătățirea poziției de pe piața internă prin care poate crește competitivitatea IMM-urilor -Dezvoltarea relațiilor internaționale are în vedere accesul la piețe externe și cooperare cu firme din străinătate -Transfer tehnologic, cercetare, dezvoltarea inovării tehnologice. -Informatizarea activității. Informația și capacitatea de comunicare sunt considerate a fi principalii factori care vor determina creșterea economică în deceniul următor.	II	Camera de Comerț și Industrie a județului Arad
6. Asigurarea compatibilității tehnologiilor și produselor industriale cu exigențele de protecție a mediului înconjurător	- Promovarea produselor și tehnologiilor „curate” - Economisirea și utilizarea eficientă a energiei - Amenajarea și reabilitarea zonelor industriale poluate și neutilizate - Reducerea impactului negativ asupra mediului generat de centralele de energie electrică și termică învechite precum și de către alți poluatori - Gestionarea deșeurilor menajere și industriale	III	APM Arad Electrica Banat
7. Îmbunătățirea infrastructurii de afaceri prin crearea de situri tehnologice	-Dezvoltarea incubatoarelor de afaceri și a altor infrastructuri de afaceri - Înființarea de parcuri industriale, parcuri tehnologice și științifice	II	Consiliul Județean Arad Consiliile Locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
și industriale	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea de documentații pentru declararea unor unități administrativ-teritoriale ca zone defavorizate - Crearea de zone industriale și zone de dezvoltare economică în centrele urbane mici și în mediul rural		
8. Valorificarea și dezvoltarea resurselor umane din sectorul industrial	<ul style="list-style-type: none"> - Însușirea de noi abilități - Perfecționare și specializare în muncă pentru flexibilizarea forței de muncă - Echilibrarea cererii și ofertei pe piața forței de muncă	I	AJOFM Arad
9. Îmbunătățirea infrastructurii energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie	<ul style="list-style-type: none"> - Construirea de noi capacități de producere a energiei electrice și termice, pentru rețehnologizarea, modernizarea și reabilitarea celor existente în scopul creșterii eficienței energetice - Extinderea și modernizarea rețelelor de distribuție a energiei electrice și termice, în scopul reducerii pierderilor în rețea și realizarea în condiții de siguranță și continuitate a serviciului de distribuție - Realizarea de investiții în noi capacități de producere a energiei electrice și termice prin valorificarea resurselor energetice eoliene, hidroenergetice, solare, a biomasei, a resurselor geotermale și a combustibililor alternativi și modernizarea celor existente	II	Administrația publică locală Enel Banat
10. Sprijin pentru dezvoltarea capacității de cercetare/dezvoltare /inovare și reducerea decalajului informațional în regiune	<ul style="list-style-type: none"> - Proiecte de CD în parteneriat între universități/institute de cercetare și întreprinderi industriale - Dezvoltarea de poli de excelență - Proiecte complexe de cercetare care vor atrage participarea specialiștilor internaționali de înalt nivel - Sprijin pentru noi micro-întreprinderi și spin-off-urilor de înaltă tehnologie - Sprijinirea activităților de inovare a micro-întreprinderilor high-tech și a spin-off-urilor high-tech	II	Întreprinderi, administrația publică, universități Consiliul Județean Arad Consiliile Locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea activităților de inovare și CD pentru introducerea în producție de produse, tehnologii sau servicii noi sau perfecționate. - Dezvoltarea inovării în afaceri, producție și modele organizaționale; prin introducerea și dezvoltarea sistemelor integrate de management al afacerii introducerea sistemelor informatice de management		
11. Dezvoltarea unui mediu de afaceri viabil și deschis	<ul style="list-style-type: none"> - Consolidarea unui sistem legislativ stabil simplu, transparent și coerent - Consolidarea unui cadru instituțional adecvat	I	Camera de Comerț și Industrie a județului Arad
12. Dezvoltarea cooperării industriale	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și aplicarea unor măsuri specifice de susținere a inițiativelor industriale în acest scop	II	Camera de Comerț și Industrie Arad, unitățile industriale
13. Revitalizarea meșteșugurilor tradiționale	<ul style="list-style-type: none"> - Sprijinirea diversificării economice în spațiul rural și al revitalizării meșteșugurilor tradiționale - Sprijinirea IMM-urilor, PFA-urilor și asociațiilor de producători din mediul rural cu accent pe revitalizarea meșteșugurilor tradiționale	II	Consiliile locale
14. Revitalizarea economiei orașelor mici	<ul style="list-style-type: none"> - Redefinirea profilului industrial al orașelor mici într-o viziune integratoare la nivel județean - Dezvoltarea cooperării dintre localitățile județului	II	Consiliile locale Unitățile industriale
2.2. Construcții			
1. Sprijinirea construcției de locuințe	<ul style="list-style-type: none"> - Extinderea și modernizarea fondului de locuințe prin:<ul style="list-style-type: none"> - Construirea de locuințe sociale pentru familiile cu venituri modeste - Construirea de locuințe individuale în proprietate - Controlul dezvoltării zonelor de locuințe	II	Consiliul Județean Arad Consiliile Locale

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsură și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Promovarea modurilor de construire tradiționale și utilizarea materialelor locale		
2. Stoparea migrației externe a forței de muncă în construcții	- Programe destinate reconversiei forței de muncă din construcții - Realizarea de noi locuri de muncă în construcții	II	AJOFM Arad

-- realizat, - nerealizat, - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul **industrie** existau 14 obiective specifice care defineau o dezvoltare competitivă, performantă și productivă, flexibilă la provocările mediului de afaceri extern, cooperantă cu investitorii și entitățile economice sau IMM-urile.

Cele 14 obiective formulate pentru o dezvoltare susținută prin competitivitate a industriei arădene, fac referire la: Accelerarea procesului de privatizare/restructurare a unităților industriale; Sprijin pentru investiții necorporale și dezvoltarea asistenței pentru rețelele de întreprinderi și asociațiile profesionale industriale; Promovarea investițiilor directe; Creșterea competitivității produselor industriale; Sprijinirea activității IMM-urilor; Asigurarea compatibilității tehnologiilor și produselor industriale cu exigențele de protecție a mediului înconjurător; Îmbunătățirea infrastructurii de afaceri prin crearea de situri tehnologice și industriale; Valorificarea și dezvoltarea resurselor umane din sectorul industrial; Îmbunătățirea infrastructurii energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie; Sprijin pentru dezvoltarea capacității de cercetare/dezvoltare/inovare și reducerea decalajului informațional în regiune; Dezvoltarea unui mediu de afaceri viabil și deschis; Dezvoltarea cooperării industriale; Revitalizarea meșteșugurilor tradiționale; Revitalizarea economiei orașelor mici.

Așa cum se observă și în capitolul Obiective specifice aferent domeniului Industrie, actuala documentație a PATJ, propune și preia un set de obiective specifice care sunt formulate în programe și proiecte strategice de dezvoltare, specifice domeniului productiv industrial, cu implicații directe asupra mediului de afaceri și economiei județene.

Sunt analizate și preluate în noua documentație și o parte din obiectivele propuse în cadrul documentației PATJ Arad aprobat în anul 2010.

Obiective propuse pentru domeniul industrie, prin PATJ Arad actual, sunt:

OES extractivă: valorificarea eficientă a resurselor subsolului

OES prelucrătoare: creșterea competitivității economice, a performanței și inovării în industria prelucrătoare, ca factor de progres în economie

OES energie: eficientizarea domeniului și creșterea producției de energie verde.

Specializarea inteligentă este o abordare nouă în dezvoltarea economică la nivel teritorial, aceasta bazându-se în principal pe acțiuni de: Accentuare a rolului cercetării-inovării aplicative; activități de preluare a tehnologiilor înalte; Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

În cadrul documentației actuale a PATJ Arad sunt identificate obiective strategice și direcții de dezvoltare ce țin de: creșterea economică, inovare, specializare economică, dezvoltare durabilă a industriei, dezvoltarea suprastructurilor industriale și tehnologice, aport inovator în economie, creșterea producției realizate și a productivității, atragerea forței de muncă în domenii cu performanță economică, acordarea de sprijin pentru IMM-uri, mediul de afaceri și investitori.

Din Strategiile de dezvoltare la nivel de regiune sunt identificate obiective specifice domeniului industrial, care fac referire la: Transformarea teritoriului într-un "hub de inovare" - Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-un pol național de referință în inovare; companii dinamice și competitive - Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor; O regiune pregătită pentru era digitalizării - Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public.

Aceste abordări sunt ambițioase, dar reprezintă direcția strategică spre dezvoltarea economiei arădene, viziunea de dezvoltare către orizontul de timp 2030-2050.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut numai măsuri cu caracter permanent ce pot fi aplicate la nivel teritorial.

Se poate considera că majoritatea măsurilor identificate în tabelul de mai sus, pentru domeniul Industrie, se pot păstra și aplica în perioada de programare curentă și viitoare.

Analizând domeniul construcțiilor, se poate observa, în tabelul de mai sus, caracterul permanent al tuturor măsurilor formulate în documentul deja aprobat și implementat la nivel teritorial.

Pentru domeniul **construcții** existau numai două obiective specifice care direcționau dezvoltarea domeniului pentru construcția de locuințe noi, dar și pentru construcția de locuințe cu tradiție în teritoriu, alături de acțiuni de atragere și păstrare a forței de muncă calificate din domeniul construcțiilor.

Într-o viziune și abordare nouă de dezvoltare a activității de construcții, propune atingerea următoarelor obiective: dezvoltarea mediului de afaceri la nivel teritorial; o atenție sporită asupra factorului de inovare și educației specializate. Aceste obiective susțin: creșterea calității locuirii, regenerarea comunităților prin construcția de locuințe; servicii publice și siguranță civilă.

Obiectiv propus pentru domeniul construcții, prin PATJ Arad actual, este:

OES construcții: creșterea numărului de construcții destinate populație, dar și mediului de afaceri

Turismul

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
3.Turismul			
1.Publicarea și promovarea informațiilor privitoare la potențialul turistic natural și antropoc	<p>-Tipărirea și punerea în circulație a unor broșuri informative gratuite (cu informații despre potențialul turistic natural și antropoc arădean, structurate pe localități, zone/areale turistice, muzee etc.);</p> <p>-Tipărirea și punerea în vânzare a unor materiale informative (hărți, broșuri, monografii, albume, postere) și reprezentative (specifice) unor localități arădene;</p> <p>-Crearea unor centre/puncte de informare turistică în localitățile cu potențial turistic și în aeroport, în gări, autogări- Arad, Moneasa, Lipova, Sebiș</p> <p>-Publicarea pe internet, în cadrul unor pagini de web, a informațiilor complexe și complete asupra turismului arădean;</p> <p>-Organizarea unor campanii de promovare pentru jurnaliștii străini acreditați în România, pentru tur-operatorii străini.</p> <p>- Utilizarea punctelor de promovare turistică pentru derularea unor campanii de promovare a elementelor naturale valoroase.</p>	I	CJ Arad, Centrul Cultural al Județului Arad, Consiliile locale, Parcul Natural Lunca Mureșului ONG-uri active în turism
	-Tipărirea și diseminarea unor materiale gratuite și pentru vânzare cu informații despre capacitatea de primire a turiștilor, despre facilitățile și confortul regăsite în cadrul acestora.	I	CJ Arad, Centrul Cultural al Județului Arad, Consiliile locale, ONG
2.Diversificarea ofertei turistice	<p>-Integrarea în oferta turistică a unor evenimente culturale: itinerarii turistice prin localități în care se desfășoară, concomitent, diferite evenimente culturale, folclorice, evenimente culturale tematice (concursuri sau expoziții de fotografie, de pictură, grafică, concursuri de film etc);</p> <p>-promovarea unor obiceiuri, tradiții, activități tradiționale pentru a stimula intersul turiștilor;</p> <p>-Promovarea unor pachete turistice complexe pentru principalele rute turistice arădene, inclusiv promovarea</p>	I	CJ Arad, Centrul Cultural al Județului Arad, Consiliile locale, Parcul Natural Lunca Mureșului (PNLM) Agenții de turism

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	<p>utilizării „cardului turistic”, care asigură diferite servicii turistice, intrarea în muzee, teatre, centre sportive și de întreținere, utilizarea transportului public;</p> <p>-Revigorarea turismului școlar (tabere școlare cu programe vocaționale: arte, meșteșuguri, etc.)</p> <p>- promovarea Centrului de vizitare Ceala ca centru de educație ecologică.</p>		
3.Diversificarea producției de suveniruri pentru turiști	<p>-Valorificarea turistică și economică a meșteșugurilor populare tradiționale (olărit, țesut, sculptură în lemn, icoane picate pe sticlă și lemn etc) prin introducerea localităților respective în trasee turistice și aprovizionarea cu astfel de produse a punctelor de vânzare de suveniruri din muzee ;</p> <p>-Crearea unor mici ateliere de producere artizanală de picturi naive, de păpuși în costum popular;</p> <p>-Punerea în vânzare de CD-uri și DVD-uri cu filme documentare despre comunitățile, monumentele de artă populară, evenimente, sărbători tradiționale, cântece și dansuri populare din județul Arad.</p>	<p>I II</p> <p>I</p> <p>I</p>	<p>CJ Arad, Centrul Cultural al Județului Arad, Consiliile locale, Parcul Natural Lunca Mureșului (PNLM) ONG-uri active în turism, Agenții de turism</p>
4.Valorificarea turistică a unor noi obiective, areale și/sau comunități cu potențial turistic, diversificarea tipurilor de turism practicate	<p>-Marcarea rutelor turistice cu denumiri sugestive și atractive (“Drumul vinului”, “Drumul apelor termale”, “Drumul castelelor” etc.);</p> <p>-Panouri stradale cu hărți turistice ale județului, plasate la intrările/ieșirile în/din orașe, în părțile centrale, în gări etc.;</p> <p>-Panouri cu trasee turistice în localitățile montane;</p> <p>-Marcarea clară, vizibilă a obiectivelor turistice;</p> <p>-Dezvoltarea, diversificarea activităților turistice în următoarele areale/zone turistice: Arad (turism cultural, religios, balnear), Munții Codru Moma (agro-turism, cultural, religios, balneo-climatic), Valea Mureșului (agro-turism, turism cultural, ecologic, religios), Gurahonț-Hălmagiu (agro-turism, turism cultural, religios) ;</p> <p>- Amenajare trasee de cicloturism Munții</p>	<p>I</p> <p>I</p> <p>I</p> <p>I II</p>	<p>CJ Arad, Centrul Cultural al Județului Arad, consiliile locale, Parcul Natural Lunca Mureșului ONG-uri active în turism, Agenții de turism</p>

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
	Zărandului, Codru-Moma, Bihorului -Conturarea unor noi areale turistice: Nădlac (turism de tranzit, cultural, religios) și Curtici-Pilu (turism de tranzit, balneo—climatic, religios, cultural).		
6. Susținerea stațiunilor turistice cu vechime	Relansarea stațiunilor turistice Moneasa și Lipova prin reabilitarea infrastructurii turistice și creșterea accesibilității.	I II	CJ Arad, Consiliul Local Moneasa/ Lipova
7.Participarea la târgurile naționale și internaționale de turism	-Realizarea unor standuri cuprinzătoare și atractive, la târgurile de turism din București, Budapesta, Viena, Berlin, Roma etc.	Periodic	Agenții de turism
8.Inițierea unor proiecte de dezvoltare a turismului în diferite parteneriate	-Stabilirea priorităților și a grupurilor de lucru; -Asigurarea sprijinului autorităților locale pentru inițierea și derularea proiectelor; -Identificarea resurselor financiare (sponsori, aplicarea pentru obținerea de fonduri externe, fonduri din alte surse – taxe, impozite etc.).	I II	CJ Arad, ONG- uri active în turism, persoane juridice și fizice interesate
9.Sprijinirea întreprinzătorilor în activități turistice de tip agro-turism	-Crearea unei asociații profesionale a celor implicați în dezvoltarea și promovarea județului Arad prin agro- turism; -Incurajarea întreprinzătorilor în activități agro-turistice, prin acordarea de facilități fiscale; -Publicarea ghidului antreprenorului în agro-turism.	I	Agenți economici din turism, alți actori economici, autorități fiscale
10.Modernizarea și extinderea infrastructurii de acces și a celei specifice	-Reabilitarea și modernizarea rețelei județene de transport, în special acea parte care asigură accesul către arealele turistice; -Modernizarea structurilor de primire a turiștilor, îmbunătățirea confortului; -Construirea de noi facilități de petrecere a timpului liber, modernizarea celor existente; -Dezvoltarea de servicii conexe (parcări, centre comerciale în interiorul hotelurilor, puncte de distribuire a presei,informațiilor turistice, suvenirurilor etc.).	II II I- II	CJ Arad, consiliile locale, Regia Autonomă Județeană de Drumuri și Poduri Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
11.Comunicarea facilă și reală între agenții economici activi în turism	-Crearea unei rețele de comunicare, în vederea dezvoltării unor produse turistice specifice, concordante cu potențialul turistic natural și antropic al județului și promovării activităților turistice pe nișele de piață disponibile.	I	Agenții economici din turism
12.Dezvoltarea competențelor resurselor de forță de muncă implicate în activități turistice	-Stabilirea de noi parteneriate între instituțiile formatoare de forță de muncă și angajatori; -Corelarea specializărilor oferite de unitățile de învățământ cu cererea și dezvoltarea activităților turistice; -Organizarea unor cursuri de training în unități turistice pentru elevii și studenții proveniți din clasele cu specializarea în turism; -Organizarea de cursuri de specializare pentru ghizi turistici, agenți și manageri din turism; -Cursuri practice complexe pentru ghizi (circuite turistice în județ, exersarea a 1- 2 limbi străine de circulație internațională).	I I I	Autoritatea Națională în Turism, rectoratele universităților arădene, licee, tur-operatori, agenți economici din turism

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul **turism** existau 12 obiective specifice care defineau: o dezvoltare durabilă a turismului, valorificarea resurselor turistice în mod durabil și eficient pentru creșterea economică, integrarea resurselor turistice prin activități de servicii și comerț, dezvoltarea infrastructurii turistice dar și accesul mai facil către obiectivele turistice, păstrarea culturii și tradiției locale, sprijin pentru mediul de afaceri și antreprenorii din domeniul turismului. Dezvoltarea activităților prin proiecte investiționale reprezintă o prioritate la nivel de județ. Diversificarea ofertei turistice, alături de promovarea resurselor existente la nivel local, reprezintă priorități de dezvoltare a segmentului turistic la nivel județean, regional, național și internațional.

Cele 12 obiective formulate pentru o dezvoltare a domeniului turism, fac referire la: Publicarea și promovarea potențialul turistic natural și antropic; Diversificarea ofertei turistice; Diversificarea producției de suveniruri pentru turiști; Valorificarea turistică a unor noi obiective, areale și/sau comunități cu potențial turistic, diversificarea tipurilor de turism practicate; Susținerea stațiilor turistice cu vechime; Participarea la târgurile naționale și internaționale de turism; Inițierea unor proiecte de dezvoltare a turismului în diferite parteneriate; Sprijinirea întreprinzătorilor în activități turistice de tip agro-turism; Modernizarea și extinderea infrastructurii de acces și a celei specifice; Comunicarea facilă și reală între agenții economici activi în turism; Dezvoltarea competențelor resurselor de forță de muncă implicate în activități turistice.

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsurile și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etapă de realizare	Propuneri de responsabilități
și întreprinderi, precum și prin promovarea introducerii inovării în sectorul productiv, în administrație, în viața cotidiană și dezvoltarea a pieței pentru o nouă generație de produse și servicii.	profil; -Sprijin pentru noi micro-întreprinderi de înaltă tehnologie ; -Susținerea activităților de inovare și CD pentru introducerea în producție de produse, tehnologii sau servicii noi sau perfecționate ;		
2.Îmbunătățirea infrastructurii de cercetare dezvoltare în scopul creșterii competitivității economiei regionale	-Crearea infrastructurii pentru cercetare și dezvoltare tehnologică pentru sectorul privat și pentru instituții: -Dezvoltarea infrastructurii CD existente (Centrul Universitar de Cercetare și Afaceri, structură componentă a Fundației "Vasile Goldiș") și crearea de noi infrastructuri (laboratoare, centre de excelență).	II	Agenți economici, institute și centre de cercetare, universități.
4.2.Servicii pentru dezvoltarea afacerilor			
1.Îmbunătățirea infrastructurii de afaceri prin crearea de situri tehnologice, industriale, comerciale, de agricultură și meșteșugărești	-Dezvoltarea unui mediu economic inovativ; -Creșterea competitivității economice prin crearea și dezvoltarea unor locații care să asigure investitorilor utilitățile necesare pentru demararea rapidă a activităților economice -Amenajarea, modernizarea de parcuri industriale, incubatoare de afaceri, centre expoziționale, centre de colectare a produselor agricole, etc.; -diversificarea serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor din domeniul agricol (prelucrarea produselor agricole de toate tipurile, distribuție și întreținere mașini agricole, comercializare material săditor etc.)	II	Camera de Comerț și Industrie Arad CJ Arad Autorități locale
Servicii culturale			
1.Promovarea valorilor culturale	-Stimularea creației contemporane în domeniul artelor vizuale, a literaturii, a artelor interpretative; -Continuarea proiectelor de promovare a artei arădene în spațiul regional, național și european;	II III	CJ Arad CL Parteneriate public-privat
2.Dezvoltarea culturii	-Extinderea pieței culturale, prin	II III	CJ Arad

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsură și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
În plan local, ținând seama de specificul și de potențialul fiecărei zone și păstrarea unor tradiții identitare, prezervarea meșteșugurilor și formelor de exprimare artistică	programe de educație prin artă, prin atragerea tinerilor din localitățile rurale și urbane la viața culturală comunitară, precum și prin cooperare intrajudețeană; -Includerea în traseele de turism cultural, alături de monumentele istorice, a zonelor cu bogate tradiții populare și producții artisanale;		CL Parteneriate public-privat
3.(Re)insertia monumentelor istorice în viața culturală a comunităților și utilizarea acestui potențial ca resursă a turismului cultural	Înființarea unui Centru de Resurse Umane Județean pentru perfecționarea profesională a personalului din instituțiile publice de cultură în domeniile marketingului cultural și al managementului de proiecte culturale+ ar crea o premisă pentru revigorarea vieții culturale în comunitățile locale;	II	CJ Arad
4.Dezvoltarea industriilor culturale și conexe, ca alternative la procesul de dezindustrializare a județului	Utilizarea modelului de „parcuri tehnologice” și a facilităților oferite de acestea pentru extinderea numărului și diversificarea întreprinderilor industriale cu profil cultural, îndeosebi în zonele cu șomaj structural ridicat;	II	CJ Arad

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul servicii existau 7 obiective specifice care defineau o dezvoltare susținută în domeniul serviciilor arădene, cu rezultate directe asupra dezvoltării economice la nivel teritorial.

Cele 7 obiective formulate pentru o dezvoltare a domeniului servicii, sunt formulate pentru diferite activități de servicii și anume: cercetare, dezvoltare, inovare (2 obiective); servicii pentru dezvoltarea afacerilor (un obiectiv), servicii culturale (4 obiective).

Obiectivele din domeniul serviciilor fac referire la:

CDI - 1. Creșterea atractivității județului Arad ca o destinație pentru investiții, prin sprijinirea inovării tehnologice și cercetării aplicate, a transferului tehnologic de la universități la administrația publică și întreprinderi, precum și prin promovarea introducerii inovării în sectorul productiv, în administrație, în viața cotidiană și dezvoltarea a pieței pentru o nouă generație de produse și servicii. și 2. Îmbunătățirea infrastructurii de cercetare dezvoltare în scopul creșterii competitivității economiei regionale.

Servicii pentru dezvoltarea afacerilor - Îmbunătățirea infrastructurii de afaceri prin crearea de situri tehnologice, industriale, comerciale, de agricultură și meșteșugărești.

Servicii culturale - 1. Promovarea valorilor culturale; 2. Dezvoltarea culturii în plan local, ținând seama de specificul și de potențialul fiecărei zone și păstrarea unor tradiții identitare, prezervarea meșteșugurilor și formelor de exprimare artistică; 4. Dezvoltarea industriilor culturale și conexe, ca alternative la procesul de dezindustrializare a județului.

Pentru dezvoltarea serviciilor culturale, măsura aferentă unuia dintre obiective, nu are un caracter permanent și nu va fi preluat în documentația PATJ actuală. (ref.: obiectivului 3.(Re)inserția monumentelor istorice în viața culturală a comunităților și utilizarea acestui potențial ca resursă a turismului cultural, prin măsura: Înființarea unui Centru de Resurse Umane Județean pentru perfecționarea profesională a personalului din instituțiile publice de cultură în domeniile marketingului cultural și al managementului de proiecte culturale.

Așa cum se observă și în capitolul Obiective specifice aferent domeniului Servicii, actuala documentație PATJ, propune și preia un set de obiective specifice care sunt formulate în programe și proiecte strategice de dezvoltare, care prevăd: o dezvoltare a mediului de afaceri; creșterea economică; inovare; specializare inteligentă.

Pentru serviciile de **CDI** în mod distinct sunt formulate obiective care fac referire la: OS: dezvoltarea ecosistemului regional de inovare, care să susțină și să stimuleze activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune și creșterea economică sustenabilă; OS: Creșterea numărului de IMM-uri în regiune, a competitivității și productivității acestora, cu prioritate în domeniile de specializare inteligentă.

Obiectiv general al strategiei RIS3 2021-2027 pentru anul 2027 este acela de a realiza o transformare economică prin inovare a Regiunii de Dezvoltare Vest, prin consolidarea ecosistemului de inovare, devenind mai productivă, mai dinamică, mai conectată la nou.

Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost formulate obiective specifice, precum: Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative; Preluarea tehnologiilor înalte; Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor; Susținerea aglomerărilor urbane din Regiunea Vest prin utilizarea tehnologiilor digitale și inovative.

Obiectivul propus pentru domeniul general de servicii, prin PATJ Arad actual, este:

OE Terțiar: Dezvoltarea și diversificarea activităților de servicii, inclusiv cele de comerț

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut o serie măsuri aplicabile la nivel teritorial, majoritatea dintre acestea având caracter permanent. Din acest motiv se poate considera că un număr însemnat de măsuri permanente pot fi preluate și în documentația actuală a PATJ.

Noua abordare strategică a județului, viziune formulată în prezenta documentație, propune și alte obiective specifice pentru domenii relevante pentru dezvoltarea segmentului economic. Sunt identificate obiective specifice pentru activități de servicii de transport, pentru cercetare, pentru comerț, pentru mediul de afaceri și IMM-uri.

CAPITOLUL 4 - CONTEXTUL SUPRATERITORIAL**1. DIRECȚIILE ȘI PRIORITĂȚILE STRATEGIEI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI****1.1. Tendințe majore și priorități de dezvoltare**

Scopul acestui capitol îl constituie formularea unor elemente ale strategiei de dezvoltare spațială a județului în relație cu zonele înconjurătoare interjudețene, intra și interregionale, a zonei de cooperare transfrontaliere pe baza problemelor identificate și a priorităților stabilite în etapa anterioară, cea a situației existente (Etapa II, Faza II.1. – *Analizei situației existente*¹⁰ și Etapa II, Faza II.2. – *Diagnostic prospectiv și general*). Strategia de dezvoltare teritorială a județului Arad va cuprinde direcțiile și prioritățile majore ale dezvoltării, viziunea de dezvoltare precum și obiectivul general, cele sectoriale și specifice necesare pentru asigurarea cerințelor prioritare pentru domeniul țintă contextul suprateritorial analizat în cele două faze ale situației existente.

Cadrul spațial-teritorial al contextului suprateritorial al județului Arad analizează relațiile și elementele de tip geo-spațial în care acest teritoriu se dezvoltă, cu implicații la diferite paliere și scări de analiză (supra)teritorială. Analiza elaborată în cadrul etapelor precedente ale acestei documentații de tip P.A.T.J. a evidențiat o serie întreagă de elemente importante privind contextul teritorial al județului Arad. Acestea au fost identificate și expuse pe larg în faza de *diagnostic general și prospectiv*. Dintre aspectele pozitive ale județului identificate au fost desprinse o serie de elemente importante, cu potențial de dezvoltare viitoare, pe baza cărora se vor formula o serie de *tendințe majore și priorități de dezvoltare*.

O sumă de oportunități de dezvoltare, la nivelul județului Arad, au fost desprinse din analiza contextului teritorial european, ce au fost identificate în faza anterioară, și din care prezentăm acum pe cele mai importante. Așadar, tendințele majore care se pot identifica la nivelul teritoriului județului Arad ar putea fi următoarele – structurate pe palierele folosite în etapa precedentă, cea a situației existente și a diagnosticului:

Context european și în teritoriul de influență transfrontalieră:

Cooperarea între orașe și regiuni peste granițele externe ale UE asigură o oportunitate importantă pentru întărirea relațiilor politice și economice, în același timp permițând cooperarea pe perioade de importanță strategică în domeniul infrastructurii și mediului. Una dintre tendințele cele mai importante în cadrul cooperării în zona de graniță este cooperarea de tip transfrontalier. Astfel, județul Arad are acest atu al cooperării transfrontaliere cu Ungaria, țară vecină, cu care are relații de cooperare pe diferite paliere.

Fiind un județ de graniță, Arad – principala "poartă" de intrare în și din România – este parte din Programe de cooperare de tip transfrontalier – regiunile de program – arealele incluse în programele de cooperare teritorială europeană. Cu toate acestea programele de cooperare de tip transfrontalier nu pot să influențeze direct performanța economico-socială a zonei. Aceste programe pot totuși să creeze condiții de cooperare pentru dezvoltarea conceptelor strategice în limitele fâșiei de graniță transfrontaliere și să ofere baza pentru investiții având ca scop minimizarea obstacolelor din zona de frontieră și rezolvarea problemelor de interes comun;

Liniile strategice de dezvoltare propuse de vecinii maghiari (județele Csongrád și Békés) pe direcția Nord-Vest – Sud-Est ce cuprind axa Győr – Budapesta - Szeged prevăd și o extensie a dezvoltării urbane pe teritoriul transfrontalier al României, cuprinzând aici cele două mari centre urbane, Arad și Timișoara plus județele aparținătoare.

¹⁰ Titlul complet pentru această fază II.1. din cadrul etapei II a fost: Analiza situației existente cu identificarea elementelor care condiționează dezvoltarea cu evidențierea problemelor, a disfuncționalităților a tendințelor și identificarea zonelor cu potențial natural sau cultural

Planul de amenajare spațial-regională a Provinciei Autonome Vojevodina se axează cu precădere pe dezvoltări spațiale ale Vojevodinei având și oarecare direcții care vizează și partea dinspre România (doar județul Timiș). Județul Arad nu este prins în aceste dezvoltări, cel puțin nu la nivel de ilustrare spațială, și este în cooperare cu această Provincie doar prin intermediul Euroregiunii DKMT.

Teritoriul județului Arad este traversat atât de rețeaua rutieră europeană TEN-T centrală, cât și de rețeaua TEN-T globală care se intersectează în municipiul Arad. Trebuie precizat de asemenea că în județul Arad, sectoarele rețelei TEN-T centrale reprezintă elemente componente suprapuse ale Coridorului TEN-T Orient/ Mediterana de Est și, respectiv ale Coridorului Rin – Dunare.

Integrarea și conectivitatea Aeroportului Arad la nivel regional și național care este cel de-al doilea din regiune. Acesta se află la doar patru kilometri de centrul orașului și are acces la drumul european E68 (Budapesta-Arad-Deva-București) și la axa feroviară internațională Budapesta-Curtici-Arad-București.

Context național și regional:

Județul Arad este situat la graniță, iar amplasarea principalului centru urban în zona de frontieră cu Ungaria favorizează relații de parteneriat cu județe învecinate din Ungaria și accesul la piețe externe. De aceea putem considera că principalul centru urban Arad – la fel ca și Timișoara, din județul vecin – este "oraș poartă". Pe aici se intră și se iese din România din și spre Europa centrală și de vest.

Cele trei mici centre urbane care asigură punctele de trecere a frontierei cu Ungaria pot fi de asemenea considerate orașe cu rol de poartă de intrare în România, chiar dacă au dimensiuni mici. Aceste (mici) "porți" sunt Nadlac (cu cele două puncte de frontieră) și Turnu.

Zone metropolitane, periurbane și zone urbane funcționale:

În zonele de frontieră intervențiile care se realizează în vederea creșterii nivelului activităților economice sunt de multe ori disparate, atât la nivelul României, cât și la nivelul vecinilor¹¹.

Dispersia teritorială a localităților urbane la nivelul Regiunii Vest nu este echilibrată pe tot teritoriul acesteia, dar există nuclee urbane bine dezvoltate în raport cu mediul național.

Alte zone de cooperare:

La nivelul județului Arad există o serie de forme asociative de cooperare (ADI, GAL) dar care încă nu acoperă anumite teritorii cu potențial de cooperare. Totuși aceste forme de cooperare pot reprezenta un potențial de dezvoltare important la nivelul județului. Prin existența acestor forme de cooperare putem considera că județul Arad poate avea asemenea tendințe majore posibile de dezvoltare și în viitor.

Ca priorități în dezvoltarea spațială a teritoriului județului Arad, având ca referință palierele folosite mai sus, putem considera:

Context european și în teritoriul de influență transfrontalieră:

- Întărirea unui număr de zone largi de integrare economică globală în UE, echipate cu servicii și funcțiuni globale și de înaltă calitate, care să includă și zonele periferice, prin utilizarea de strategii de dezvoltare spațială transnațională.
- Întărirea unui sistem policentric și echilibrat al regiunilor metropolitane/periurbane, cluster-e și rețele de orașe, printr-o mai strânsă cooperare între politicile structurale și politicile speciale TEN și îmbunătățirea legăturilor între rețelele de transport la nivel internațional / național și cele de nivel regional / local.

¹¹ Aspect semnalat și Strategia de Dezvoltare Teritorială a României România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni

- Promovarea de strategii de dezvoltare spațială integrată pentru cluster-ele de orașe mari din statele membre, în cadrul cooperării transnaționale și transfrontaliere, incluzând zonele rurale și orașele mici și mijlocii adiacente.
- Întărirea cooperării pe teme specifice în domeniul dezvoltării spațiale, prin dezvoltarea de rețele transfrontaliere și transnaționale.
- Promovarea cooperării la nivel regional, transfrontalier și transnațional, cu orașe din statele nord, central și est europene și din regiunea Mediteranei; întărirea legăturilor nord-sud în Europa Centrală și de Est și a legăturilor vest-est în Europa de Nord.
- Valorificarea accesibilității rutiere și feroviare pe direcția est-vest pentru un posibil sistem de tip poartă urbană a României spre Occident format de cele două municipii din zona transfrontalieră: Arad și Timișoara

Context național și regional:

- realizarea coeziunii economice, sociale și teritoriale la scară europeană, națională și comunitară;
- consolidarea competitivității teritoriului județului Arad și a capacității lui de a răspunde la provocările globalizării, a pandemiei de Covid – 19 mai nou, în primul rând, a economiei, transporturilor și comunicațiilor;
- dezvoltarea rețelelor de infrastructuri de transport – feroviar, rutier, aerian, și de transport al energiei, pentru a pune în evidență situarea geografică de tip "poartă" de intrare în țară a județului Arad, atât la nivel al U.E. cât și național, ca potențială placă turnantă a zonei de vest a României spre occident și chiar spre fostul spațiu sovietic;
- priorități în dezvoltarea pentru turism și transport – în special sub cea mai modernă formă: transportul intermodal (valorificarea potențialului turistic al județului).
- Optimizarea accesibilității județene prin modernizarea/transformarea căilor de acces prin mărirea capacității de trafic pe rutele care fac legătura cu teritoriile transfrontaliere, naționale și regionale;
- Strategii și programe de cooperare cu țările vecine (Ungaria și Serbia) și cu județele învecinate (Timiș, Hunedoara, Caraș-Severin) pentru dezvoltarea turismului de tip transfrontalier și interjudețean. Aradul este cunoscut și ca județul cu cele mai multe cetăți, conace și castele din vestul României. Printre ele, Castelul de la Săvârșin, astăzi reședință a Familiei Regale a României.

Concluziile elementelor situației existente care pot fi trase par să confirme vocația istorică a județului Arad de a constitui, împreună cu sistemul teritorial proxim (regional/transfrontalier) un portal de penetrare către hinterlandul său major european pentru fluxurile comerciale și culturale provenind din Europa Centrală și de Vest. De asemenea putem vorbi de un loc inconturabil de tranzit între marele spațiu central și vest european și sud-sud-estul Uniunii Europene, precum și către spațiul non EU.

Dezvoltarea Polului urban Arad care deja este un centru economic destul de puternic, fiind al doilea ca mărime din Regiunea Vest, după municipiul Timișoara de care se află foarte aproape (aproximativ 60 km). Întărirea competitivității acestui pol urban se poate realiza printr-o exploatare mai judicioasă a potențialului său transfrontalier, de nod intermodal vestic al României (împreună cu Timișoara) pentru o atragere de investiții mai mare în această zonă.

Dezvoltarea centrelor urbane mai mici, considerate a fi poli județeni/locali (Pecica, Sântana, Lipova, Ineu, Chișineu-Criș, Nădlac, Curtici, Pâncota, Sebiș) trebuie să aibă un rol foarte important la nivelul teritoriului județean Arad. Acești poli trebuie să fie principalele elemente de dezvoltare ale sistemului de localități mijlocii care să asigure un echilibru teritorial, să poată valorifica oportunitățile de dezvoltare în arealele lor de influență și să contribuie la realizarea de parteneriate

la nivel urban-rural. Comuna Vladimirescu, datorită numărului însemnat de locuitori, poate fi un caz de pol rural în jurul căruia să poată fi conturată o dezvoltare a localităților rurale din său arealul de influență.

Teritoriul transfrontalier Vest, compus din județele Arad, Bihor, Satu Mare dispune de o rețea de cale ferată mai dezvoltată decât media teritorială însă necesită investiții în infrastructura rutieră care să pună în valoare sinergiile datorate vecinătății teritoriilor din Ungaria dar și pe cele ale teritoriilor montane de Vest. Această legătură poate urma traseul Arad-Oradea-Satu Mare¹².

Zone metropolitane, periurbane și zone urbane funcționale:

Valorificarea intențiilor existente la nivelul Regiunii Vest care conturează două propuneri de potențiale zone de polarizare la nivel regional (și chiar național) și anume: Conurbația Timișoara-Arad și Conurbația CORVINA în județul Hunedoara formată din UAT-urile: Deva, Hunedoara, Simeria și Călan.

Dezvoltarea axei de polarizare Timișoara – Arad trebuie să fie o prioritate majoră deoarece cele două centre urbane majore ale Regiunii de Vest sunt situate relativ aproape unul față de celălalt și concentrează o populație semnificativă (unde peste 600.000 locuitori). Populația acestei zone ar fi cam puțin peste 50% din populația totală a celor două județe, respectiv peste 30% din populația regiunii.

Așadar, stimularea cooperării urbane și rurale ale centrelor urbane mici și mijlocii la nivelul județului pentru o mai bună consolidare și echilibrare a rețelei de localități la nivel regional trebuie să fie o prioritate în dezvoltarea viitoare.

Alte zone de cooperare:

Dezvoltarea în continuare a diverselor forme asociative de cooperare pornind mai ales de la caracteristici geografice și de la tradiții comune (micro-regiunile, ADI, GAL). Prin aceste asocieri sunt posibile dezvoltarea în comun a unor proiecte de anvergură de interes zonal sau regional și/sau pentru furnizarea în comun de servicii publice.

1.2. Identificarea macro-zonelor cu potențial de dezvoltare

În cadrul contextului supateritorial vom încerca să identificăm o zonare teritorială existentă cu scopul de a propune un decupaj teritorial optim pentru constituirea unor areale de planificare, la nivelul cărora să poată fi stabilite și aplicate programe de dezvoltare și politici specifice. În acest context macro-zonarea propusă ia în considerare mai multe criterii și diferă de zonificarea teritorială bazată preponderent pe specificul activităților economice și formele de utilizare a terenurilor. La nivelul domeniului țintă al amenajării teritoriului – context teritorial – este mai dificil de a propune noi zone de acest tip deoarece aria teritorială este mult mai mare față de restul domeniilor de analiză din cadrul acestui PATJ.

Totuși, la acest nivel putem vorbi despre nivelurile NUTS care sunt zone geografice utilizate pentru colectarea de date armonizate la nivelul UE. Acestea au fost utilizate în fondurile structurale începând din 1988 și joacă un rol important în alocarea fondurilor structurale. La nivel național – teritoriul României – județul Arad face parte din Macroregiunea nr. 4¹³ (NUTS I), ce cuprinde regiunile de dezvoltare Sud-Vest-Oltenia și Vest (NUTS II).

¹² Conform: Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni, versiunea 2, februarie 2015

¹³ Macroregiunea este cel de-al patrulea tip de diviziune regională creată în România în 1998. Ea corespunde nivelului NUTS I [1] de diviziuni ale statelor membre a Uniunii Europene. Macroregiunile României (ca și regiunile de dezvoltare) nu au un statut administrativ propriu-zis și o formă de guvernare sau administrare proprie, ele există doar pentru colectarea statisticilor regionale.

Județul Arad (NUTS III) este situat în vestul României, în regiunea V-Vest și cuprinde teritorii din Crișana și din Banat. Se învecinează cu alte zone de tip NUTS III: județul Bihor la nord și nord-est, cu județul Alba la est, cu județul Hunedoara la sud-est, cu județul Timiș la sud și cu Ungaria la vest. Suprafața pe care se întinde este de 7754 kmp.

Din punct de vedere al cadrului contextului suprateritorial putem observa o serie întregă de poli urbani majori și un sistem de așezări urbane relativ bine dezvoltat la nivelul Europei Centrale și de Vest. În cadrul tabloului suprateritorial putem remarca prezența polilor urbani naționali (capitale de stat) pe o distanță relativ redusă care influențează în mod semnificativ teritoriul vecin din partea de vest a României: Viena, Bratislava, Budapesta, Sarajevo, Belgrad. Pe teritoriul național centrele urbane majore rămân în continuare cele două orașe propuse prin Programul Espon ca fiind municipiile București și Timișoara, la care se adaugă prin Conceptul Național de Dezvoltare Spațială și municipiul Constanța.

O altă șansă semnificativă în dezvoltarea viitoare a județului Arad o constituie situarea acestuia în areale de cooperare transfrontalieră cu țările vecine: Ungaria și Serbia. Situarea județului Arad în Euroregiunea "Dunăre-Criș-Mureș-Tisa" (DKMT) precum și faptul că este parte a Programul Interreg V-A România-Ungaria, constituie o bună șansă în dezvoltarea viitoare. Prin cooperarea în cadrul acestor regiuni ale Europei și prin capacitatea de a deveni un pilon important la nivel transfrontalier, județul Arad (împreună cu județul vecin, Timiș) va putea în cel mai scurt timp să câștige un rol cheie în peisajul viitorului geo-strategic al Europei Centrale și de Vest.

Dacă municipiul Constanța exercită o importantă influență în cadrul județelor aflate în Dobrogea, municipiile Galați și Brăila coordonează (mai ales economic) județele Galați, Brăila, Vrancea și Buzău, spațiile subordonate fiind suprapuse. Dezvoltarea unui port internațional la Constanța a facilitat deschiderea spre comerț și a sprijinit evoluția pozitivă atât a orașului cât și a județului. Modelul policentric este unul bipolar, municipiul Constanța și aria de competiție Brăila-Galați fiind nucleele principale de coordonare a sistemului policentric al Regiunii 2 de Dezvoltare – Sud-Est. Formarea unei arii de competiție¹⁴ Brăila-Galați este rezultatul unei evoluții naturale, **cele două orașe reușind să polarizeze în timp același spațiu geografic**. În ciuda competiției puternice, la nivel local, cele două structuri urbane sunt parte a aceluiași sistem urban, singurul legiferat în România, menit să coopereze la nivel regional în vederea amplificării și redistribuirii dezvoltării în rețeaua policentrică subordonată.

La fel ca și în exemplul de mai sus, considerăm că județul Arad cât și reședința acestuia (municipiul Arad) ocupă o poziție bună din punct de vedere geografic față de alte centre urbane majore apropiate, fiind situat la distanțe relativ apropiate de arii urbanizate, atât la nivel transnațional/transfrontalier cât și în rețeaua teritoriului național de localități. Datorită distanței reduse și a influenței duale Timișoara - Arad precum și datorită unei bune accesibilități rutiere și feroviare pe direcția est-vest putem observa **potențialul de posibil sistem de tip "poartă urbană" a României spre Occident format de cele două municipii**.

La nivel interjudețean vom avea o creștere în importanță a anumitor centre urbane (totuși, de mici dimensiuni) cu rol de echilibru la nivel teritorial. Aceste localități urbane vor putea prelua din presiunea și funcțiile municipiului Arad, dispându-le în teritoriu în ceea ce putem numi sistem policentric de localități. Aceasta se poate realiza în contextul în care în principalele centre urbane (Pecica, Sântana, Lipova, Ineu, Chișineu-Criș, Nădlac, Curtici, Pâncota, etc) vor avea un dublu rol: pe de o parte funcția de centre județene cu rol de echilibru în rețeaua de localități, de acum și pe de alta parte pot deveni (împreună cu teritoriul lor de influență) parte a sistemului policentric la nivel județean (și chiar regional).

În Regiunea Vest cea mai mare influență urbană o exercită municipiul Timișoara, centrul polarizator al regiunii. Fiind un oraș de rang I și având cel mai mare număr de locuitori este cel mai important centru urban al Regiunii Vest. Următorul municipiu ca importanță este Arad, care se află

¹⁴ Cooperare și competiție (N.A.)

foarte aproape de Timișoara (aproximativ 60 km) astfel încât atracția acestui centru polarizator se resimte și în zona Aradului. Alte centre urbane importante ale regiunii mai sunt Deva și Reșița, dar faptul că ele sunt la o distanță relativ mare unul față de celălalt, nu formează o zonă de influență atât de importantă precum au Timișoara și Arad, dată fiind apropierea dintre acestea.

În acest sens există deja propunerea axei de polarizare Timișoara – Arad, arealul zonei metropolitane Arad este mai extins decât cel al Timișoarei și cuprinde un număr mai mare de UAT-uri. Zona este alcătuită din municipiul Arad, orașele Pecica, Curtici, precum și comunele: Șofronea, Șiria, Zimandu Nou, Livada, Covăsânț, Vladimirescu, Ghioroc, Păuliș, Frumușeni, Fântânele, Șagu, Vinga, Zădăreni și Felnac. Așadar în această zonă metropolitană a municipiului Arad există **un municipiu, 2 orașe și 14 comune**¹⁵.

În etapa situației existente au fost prezentate o serie de variante (existente) pentru arealul de tip metropolitan/periurban al municipiului Arad. Din informațiile prezentate este lesne de înțeles că acest areal încă nu este conturat, după anumite criterii specifice de definire și că arealul limitrof al municipiului Arad necesită o nouă abordare și configurare.

Ținând cont că în vecinătate este municipiul Timișoara, considerăm că este de preferat o abordare de tip bipolar deoarece cele două centre urbane majore ale Regiunii de Vest sunt situate relativ aproape unul față de celălalt și concentrează o populație semnificativă (unde peste 600.000 locuitori). În această etapă a propunerilor dezvoltării strategice (și apoi în etapa măsurilor de dezvoltare) documentația PATJ Arad va schița o propunere de limită pentru această zonă limitrofă a municipiului Arad, care va avea în vedere și municipiul Timișoara. Pentru viitor ar putea fi util și necesar un studiu separat de tip PATZ, care elaborat la o scară mai mică (față de scara județului) ar putea analiza și contura mai precis această zonă periurbană/metropolitană a municipiului Arad precum și pentru sistemul urban Timișoara - Arad.

Pentru acest (posibil nou) sistem urban Arad – Timișoara rolul de „poartă urbană” va putea să fie îndeplinit odată cu dezvoltarea accelerată a accesibilității rutiere și feroviare pe direcția est-vest precum și prin dezvoltarea viitoare a axelor de comunicații Europene. Pentru a permite exploatarea la maxim a poziției geografice din punct de vedere economic este necesară existența și menținerea la nivele înalte a unei rețele de căi de comunicație dense și moderne, a unei rețele de localități echilibrat dezvoltate pe suprafața celor două județe precum și o mai bună cooperare transfrontalieră a sistemului urban cu Ungaria și Serbia în cadrul Euroregiunii DKMT.

Sistemul urban, Timișoara – Arad, ca zonă de polarizare urbană situată excentric spre vest, în cadrul teritoriului României poate avea, în viitor, odată cu mărirea numărului de state în Uniunea Europeană rolul de poartă între Europa Centrală și de Vest versus Europa de Est - Caucaz.

2. JUDEȚUL ARAD ÎN CONTEXTUL PERIOADEI DE PROGRAMARE 2021-2027

2.1. Context european

În cadrul următorului buget pe termen lung al UE pentru 2021-2027, Comisia propune modernizarea politicii de coeziune, principala politică de investiții a UE și una dintre cele mai tangibile expresii ale solidarității. Obiectivul este stimularea convergenței economice și sociale, sprijinind, în același timp, regiunile să valorifice pe deplin globalizarea și înzestrându-le cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă. Toate regiunile rămân eligibile pentru finanțare prin politica de coeziune, pe baza a trei categorii: regiuni mai puțin dezvoltate, în tranziție și mai dezvoltate. În perioada 2021-2027, cinci obiective de politică vor stimula investițiile UE.

Investițiile în dezvoltare regională se vor axa mai ales pe obiectivele 1 și 2. Acestor priorități li se vor aloca 65 % - 85 % din resursele FEDR și ale Fondului de coeziune, în funcție de prosperitatea relativă a statelor membre.

¹⁵ Conform studiului Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad

- 1. O Europă mai inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii**
  - consolidarea competențelor în materie de cercetare și inovare, precum și preluarea tehnologiilor avansate;
  - valorificarea avantajelor digitalizării pentru cetățeni, societăți comerciale și guverne;
  - îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și internaționalizare;
- 2. O Europă mai verde, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice**
  - promovarea măsurilor de eficiență energetică și energia din surse regenerabile;
  - adaptarea la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor;
  - gestionarea durabilă a apelor;
  - tranziția la o economie circulară;
  - consolidarea biodiversității, infrastructuri verzi în mediul urban și a reducerii poluării;
- 3. O Europă conectată, cu rețele strategice de transport și digitale**
  - dezvoltarea rețelelor transeuropene de transport durabile, reziliente la schimbările climatice, inteligente și intermodale, inclusiv asigurarea unui acces îmbunătățit la rețelele transeuropene de transport, mobilitatea națională, regională și transfrontalieră;
  - promovarea mobilității urbane multimodale;
  - consolidarea conectivității digitale;
- 4. O Europă mai socială, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate**
  - îmbunătățirea accesului la piața muncii prin politici active în domeniul pieței forței de muncă, anticiparea nevoilor în materie de competențe și sprijinirea tranzițiilor și a mobilității pe piața muncii;
  - îmbunătățirea calității, eficacității și relevanței sistemelor de educație și formare, pentru piața forței de muncă;
  - favorizarea incluziunii active, pentru a promova integrarea socioeconomică a comunității rome, pentru a consolida accesul la servicii de calitate, pentru a aborda problema deprivării materiale și pentru a investi în locuințe, asistență medicală și infrastructura de îngrijire pe termen lung;
- 5. O Europă mai apropiată de cetățenii săi, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.**
  - promovarea dezvoltării integrate în zonele urbane, în principal în orașele reședință de județ;
  - sprijinirea dezvoltării locale integrată socială, economică, culturală și de mediu și securitatea;

Politica de coeziune continuă investițiile în toate regiunile, pe baza a 3 categorii (mai puțin dezvoltate, în tranziție, mai dezvoltate). Metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice și primirea și integrarea migranților), pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren. Regiunile ultraperiferice vor beneficia în continuare de sprijin special de

la UE. Politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare conduse la nivel local și să autonomizeze gestionarea fondurilor de către autoritățile locale. Crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 6 % din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane, sub denumirea Inițiativa urbană europeană¹⁶.

Noul cadru privind Dezvoltarea regională și coeziunea după anul 2020 prevede o serie direcții din care vom prezenta aici, câteva care sunt în legătură directă cu România, precum și cu domeniul contextului suprateritorial al județului Arad¹⁷.

Mai multe oportunități pentru sinergii în setul UE de instrumente bugetare

Cadrul de reglementare unic care acoperă fondurile politicii de coeziune și Fondul pentru azil și migrație vor facilita crearea de strategii de integrare a migranților la nivel local sprijinite prin resurse UE utilizate în sinergie; Fondul pentru azil și migrație se va concentra pe nevoile pe termen scurt ale migranților în momentul sosirii, în timp ce politica de coeziune va sprijini integrarea lor socială și profesională. În afara cadrului unic de reglementare, vor fi facilitate sinergii cu alte instrumente UE, cum ar fi politica agricolă comună, Orizont Europa, programul LIFE sau Erasmus +.

Interreg: eliminarea obstacolelor transfrontaliere și sprijinirea proiectelor interregionale pentru inovare

Cooperarea interregională și transfrontalieră va fi facilitată de noua posibilitate ca o regiune să utilizeze părți din propria alocare pentru a finanța proiecte în altă parte a Europei, împreună cu alte regiuni.

Noua generație a programelor de cooperare interregională și transfrontalieră („Interreg”) va ajuta statele membre să depășească obstacolele transfrontaliere și să dezvolte servicii comune. Comisia propune un nou instrument pentru regiunile de frontieră și pentru țările dornice să-și armonizeze cadrele juridice, denumit Mecanismul transfrontalier european.

Pornind de la succesul acțiunii pilot din 2014-2020, Comisia propune crearea Investițiilor interregionale pentru inovare. Regiunile cu active corespunzătoare de „specializare inteligentă” vor fi sprijinite mai mult pentru alcătuirea clusterelor paneuropene în sectoare prioritare precum datele masive (big data), economia circulară, sistemele avansate de fabricație sau securitatea cibernetică.

2.2. Context macroregional

Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării este un mecanism comunitar de cooperare a statelor din bazinul Dunării, destinat dezvoltării economice și sociale a macro-regiunii dunărene, prin consolidarea implementării în regiune a politicilor și legislației UE. SUERD este a doua strategie macro-regională a UE la care participă 14 state: nouă state membre UE (Austria, România, Bulgaria, Cehia, Croația, Germania – ca stat federal și prin landurile Baden-Württemberg și Bavaria, Slovacia, Slovenia, Ungaria) și cinci state ne-membre UE (Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Republica Moldova și Ucraina).

Strategia este structurată pe patru mari obiective:

- interconectarea regiunii Dunării;
- protejarea mediului în regiunea Dunării;
- creșterea prosperității în regiunea Dunării;

¹⁶ Conform site-ului oficial al Comisiei Europene

¹⁷ Idem

- consolidarea regiunii Dunării.

Fiecărui obiectiv al Strategiei îi corespund domenii specifice de acțiune, grupate pe 11 arii prioritare¹⁸.

2.3. Context național

România, în calitate de stat membru al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Uniunii Europene (UE), și-a exprimat adevărată adeziunea la cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/70/1, în cadrul Summit-ului ONU pentru Dezvoltare Durabilă din septembrie 2015. Concluziile Consiliului UE, adoptate în data de 20 iunie 2017, „Un viitor durabil al Europei: răspunsul UE la Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă” reprezintă documentul politic asumat de statele membre ale UE privind implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.

Prin **Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă**, România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD. Strategia susține dezvoltarea României pe trei piloni principali, respectiv economic, social și de mediu. Strategia este orientată către cetățean și se concentrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat.

Domeniul transporturilor este considerat prioritar în contextul planurilor de dezvoltare ale României (cât și din punct de vedere al domeniului contextului teritorial al județului Arad), date fiind relațiile sale de interdependență cu celelalte ramuri ale economiei naționale, valoarea serviciilor oferite pentru populație și impactul considerabil asupra mediului.

Segmentele principale sunt rutier, feroviar, fluvial, maritim și aerian. Deficiențe majore înregistrează sustenabilitatea, eficiența economică, siguranța, impactul asupra mediului, contribuția la dezvoltarea altor ramuri ale economiei, aportul la asigurarea conectivității interne și externe și la asigurarea finanțării pentru investiții. Referitor la infrastructura de transport rutier, autostrăzile și drumurile de interes național și european reprezintă doar 21% din rețea. Aproape 90% din rețeaua de drumuri este la standardul de o singură bandă pe sens și se află, conform clasificării acceptate, doar în proporție 50% în stare bună, 30% în stare medie și 20% în stare proastă. Această situație clasează România pe primul loc în Europa privind rata mortalității prin accident rutier. De asemenea, rata accidentelor auto în care sunt implicați pietoni este cu mult peste media UE. Rețeaua feroviară în exploatare avea o lungime totală de 10.774 km din care 72% era de tip linie simplă, în comparație cu media UE de 59% și doar 37% din liniile feroviare erau electrificate, față de 52% media UE. În perioada 2004 - 2017 numărul de călători s-a diminuat cu 30,3%, de la aproximativ 99 la 69 milioane călători/an.

Transportul intermodal se află într-un stadiu incipient în România, dar are un potențial ridicat, mai ales în operațiunile de tranzit.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă propune pentru Orizontul 2020 îmbunătățirea conectivității între localități și regiuni prin sporirea ponderii drumurilor județene și comunale modernizate la 61% în 2020 (în comparație cu 39,4% în 2016). Pentru viitor, având ca țintă anul 2030 se prevede modernizarea și dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți. De asemenea se dorește îmbunătățirea siguranței rutiere.

¹⁸ Conform Agenției de Dezvoltare Regională Nord-Vest, Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027

Acordul de parteneriat pentru perioada 2021-2027 este de asemenea un alt document important ce, alături de Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă va contribui la susținerea și dezvoltarea României în viitor.

Acordul de parteneriat 2021-2027 dintre Comisia Europeană și România¹⁹ (primul draft publicat de către Ministerul Fondurilor Europene) – a fost conturat în jurul obiectivelor de politică trasate de către Comisia Europeană și urmărește:

1. Creșterea gradului de integrare a sistemului Cercetare, Dezvoltare și Inovare din România în European Research Area prin întărirea cooperării dintre organizațiile CDI și întreprinderi, creșterea nivelului de investiții în CDI, digitalizarea serviciilor publice prin modernizarea și simplificarea procedurilor administrației publice locale și centrale, inclusiv Smart city, în ceea ce privește OP 1;

2. Adaptarea la schimbările climatice prin creșterea eficienței energetice și dezvoltarea sistemelor inteligente de energie, a soluțiilor de stocare și a adecvantei sistemului energetic, prevenirea și gestionarea riscurilor, infrastructura de apă și apă uzată, economia circulară, conservarea biodiversității, calitatea aerului, decontaminarea siturilor poluate, regenerare urbană, mobilitate urbană, termoficare, pescuit și acvacultură, în ceea ce privește OP 2;

3. Creșterea conectivității transportului, dezvoltarea rețelelor TEN-T durabile, inteligente, sigure și intermodale, rezistente la schimbările climatice, durabile, inteligente și intermodale la nivel național, regional și local inclusiv printr-un acces mai bun la rețeaua TEN-T și mobilitatea transfrontalieră, în ceea ce privește OP 3;

4. Crearea pârghiilor fundamentale dezvoltării tuturor sectoarelor economice, respectiv investițiile în oameni. În acest context, intervențiile vizate au în vedere patru aspecte majore:

- asigurarea unei educații de calitate incluzive la toate nivelurile;
- adaptarea resursei umane la dinamica pieței muncii și la progresul tehnologic;
- combaterea sărăciei și promovarea incluziunii sociale prin măsuri personalizate;
- asigurarea unor servicii de sănătate de calitate și accesibile tuturor.

5. Abordarea integrată a problemelor teritoriale și locale, prin implicarea autorităților locale și parteneriatele, în scopul asigurării coeziunii economice și sociale, redresării tendinței de adâncire a decalajelor între regiunile și zonele mai dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, dar și pentru reducerea decalajelor față de alte țări din UE.

Alte documente importante la nivelul contextului național – de care județul Arad va trebui să țină seama – mai sunt²⁰:

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 adoptată de Guvernul României prin HG nr. 877/2018 - stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD. Strategia adresează ameliorarea sărăciei, combaterii inegalităților, injustiției sociale și protejării planetei până în anul 2030.

Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030 – urmărește modernizarea și dezvoltarea rețelei de transport de interes european și național, creșterea condițiilor de siguranță și a calității serviciilor; liberalizarea pieței interne de transport; stimularea

¹⁹<http://mfe.gov.ro/pentru-prima-data-de-cand-beneficiaza-de-fonduri-europene-romania-a-lansat-in-consultare-publica-acordul-de-parteneriat-si-programele-operationale-pentru-viitoarea-perioada-de-programare-la-termenul-a/>

²⁰ Aceste strategii și planuri de dezvoltare au fost preluate din documentul Agenției de Dezvoltare Regională Nord-Vest și anume: Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027. <https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/10/PDR-Nord-Vest-2021-2027-1.pdf>

dezvoltării economiei și a competitivității; întărirea coeziunii sociale și teritoriale la nivel regional și național; compatibilitatea cu mediul înconjurător.

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național al României 2007-2026 are ca principal obiectiv transformarea României într-o destinație turistică de calitate pe baza patrimoniului său natural și cultural.

Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială România 2030 – are ca obiective: valorificarea periferialității prin dezvoltarea rolului de conector și releu la nivel continental și intercontinental, racordarea la rețeaua europeană de poli și coridoare de dezvoltare, structurarea și dezvoltarea echilibrată a rețelei de localități urbane, afirmarea solidarității urban-rural, dezvoltarea rurală, consolidarea și dezvoltarea legăturilor interregionale ca suport al dezvoltării regionale, dezvoltarea adecvată a diferitelor categorii de teritorii, creșterea competitivității teritoriale, protejarea, dezvoltarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România 2018-2027 - Aplicarea principiilor actuale de dezvoltare a turismului durabil în ariile naturale protejate și în zonele adiacente acestora a condus la apariția ecoturismului ca formă distinctă de turism, menită să respecte integritatea peisajelor naturale, a biodiversității ecologice, în concordanță cu cerințele anumitor segmente de turiști, care doresc să își petreacă vacanța în natură și totodată să creeze posibilități de dezvoltare locală a comunităților. Scopul strategiei este de a promova ecoturismul, ca formă principală de turism în cadrul ariilor naturale protejate și creșterea rolului pe care ecoturismul îl joacă în dezvoltarea economică a acestor areale și în prosperitatea populației locale.

Strategia Națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030 – urmărește transformarea României, până la finele anului 2030, într-o destinație turistică bine cunoscută, de înaltă calitate, pe parcursul întregului an, orientată pe unicitatea patrimoniului cultural și natural, oferind servicii la standarde internaționale prin creșterea cheltuielilor turiștilor actuali, dar și prin atragerea unui număr mai mare de turiști cu un buget peste medie.

Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030 – vizează valorificarea inteligentă și durabilă a potențialului agroalimentar și dezvoltarea spațiului rural, fiind un document suport vizionar, care susține progresul agriculturii și dezvoltării rurale în România.

Document de politică industrială a României – reflectă preocupările referitoare la revitalizarea, consolidarea și diversificarea bazei industriale a României prin creșterea competitivității sale, prin îmbunătățirea capacității de inovare la nivelul întreprinderilor, utilizarea eficientă a resurselor naturale disponibile și o specializare inteligentă, care să conducă la realizarea de produse industriale cu valoare adăugată mare. În esență, documentul reprezintă un ansamblu structurat de intervenții publice (politici, programe și instrumente) menite să direcționeze sistemului industrial către obiective care nu ar putea fi atinse în absența respectivelor intervenții.

Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050 – propune ținte concrete, stabilește direcții clare și definește reperele prin care România își va menține poziția de producător de energie în regiune și de actor activ și important în gestionarea situațiilor de stres la nivel regional.

Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 – reflectă setul de preferințe, particularități și priorități naționale, luând în considerare dreptul României de a-și stabili mixul energetic.

Strategia Națională a Locuirii – asigură accesul la condiții de locuire adecvate pentru toate categoriile de persoane, până în anul 2030 prin identificarea măsurilor și crearea instrumentelor necesare, având ca principii: siguranța stabilității structurale, acces egal și nediscriminatoriu la locuințe pentru comunitățile defavorizate sau marginalizate, accesibilitate din punct de vedere al prețului, dezvoltare urbană și accesul la servicii de utilități publice, valorificarea fondului construit existent etc.

2.4. Context regional

Planul pentru Dezvoltare Regională (PDR) Vest 2021-2027 cuprinde Analiza profilului socio-economic regional, Analiza SWOT și Strategia de Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027.

Analiza profilului socio-economic regional fundamentează PDR Vest 2021-2027 și identifică nevoile și potențialul de dezvoltare al regiunii, oferind o diagnoză sectorială detaliată a regiunii. Analiza SWOT identifică, pentru fiecare sector analizat, punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și amenințările.

Ulterior, plecând de la aceste analize, tot în cadrul PDR Vest 2021-2027, va fi elaborată Strategia de Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027, care reprezintă viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională și baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe/europene, naționale, regionale și/ sau locale.

Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027 reprezintă principalul instrument care orientează dezvoltarea pe termen mediu și lung a Regiunii Vest și baza strategică pentru fundamentarea programelor cu finanțare din fonduri europene sau externe, naționale sau locale. În contextul în care, în perioada 2021-2027, pentru prima dată Regiunea Vest va avea propriul Programul Operațional Regional, elaborat la nivel regional de către ADR Vest în calitate de Autoritate de Management, Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest împreună cu Strategia Regională de Specializare Inteligentă RIS 3 Vest devin principalele instrumente care vor fundamenta accesul la fondurile europene alocate prin Politica de Coeziune la nivel regional²¹.

Acest document strategic trasează direcțiile majore de dezvoltare ale Regiunii Vest în toate domeniile de dezvoltare și vizează reducerea disparităților inter-regionale și intra-regionale și dezvoltarea echilibrată, durabilă și incluzivă a Regiunii Vest. De asemenea, reprezintă baza pentru elaborarea altor documente strategice sectoriale sau locale²².

Construirea strategiei regionale pleacă de la următoarele **premise** identificate pentru Regiunea Vest²³:

- Regiunea Vest rămâne în continuare o regiune care face parte din categoria celor mai puțin dezvoltate în contextul tipologiei utilizate la nivelul Uniunii Europene, având un PIB situat la 68% din media UE (27)²⁴. Chiar dacă se menține într-o poziție bună la nivel național la majoritatea indicatorilor economici relevanți (locul II după București Ilfov), cu excepția celor sociali, este nevoie și în următorii 8-10 ani de o gamă largă de intervenții specifice politicii de coeziune, care să acopere majoritatea domeniilor de dezvoltare;
- Similar perioadei 2014-2020, Regiunea Vest rămâne o regiune cu **disparități de dezvoltare inter-regionale accentuate, pe de o parte între mediul urban și cel rural, pe de altă parte între județele Timiș și Arad, care sunt "motoarele" de dezvoltare economică a regiunii** și județele Caraș-Severin și Hunedoara, județe industriale, cu foste industrii minieră, siderurgică, metalurgică, energetică și grea nerestructurate, pentru care încă nu s-au identificat soluții economice sustenabile. Provocarea constă în identificarea optimului de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă;

²¹ Conform Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf>

²² Idem

²³ Conform Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf>

²⁴ EUROSTAT, nama_10r_3gdp, anul 2018

- Schimbările demografice, inclusiv îmbătrânirea populației și migrația, rămân deosebit de importante în regiune. În intervalul 2000-2020, populația Regiunii Vest a scăzut de la 22.042.854 la 1.997.3772 persoane;
- Regiunea Vest are rezultate modeste în cercetare și inovare care limitează perspectivele de dezvoltare și creștere economică. În contextul în care productivitatea economiei regionale este direct influențată de realizarea de produse și servicii inovative cu valoare adăugată mare, trebuie găsite cele mai potrivite mijloace de impulsioneare a activității de cercetare și inovare, pentru atingerea nivelului la care să producă rezultate semnificative cu potențial impact socioeconomic. De asemenea, sunt necesare investiții în sistemul de educație și formare, care să creeze o cultură a inovării și care să mențină și să producă permanent forță de muncă calificată și adaptată nevoilor regionale;
- Deși productivitatea medie din Regiunea Vest este peste media pentru România, Regiunea Vest reprezintă una dintre regiunile cu un nivel moderat de antreprenoriat. Pentru creșterea productivității și competitivității, este nevoie de creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare a întreprinderilor, digitalizare, creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor, crearea unei culturi antreprenoriale puternice și avansarea către sectoare cu valoare adăugată mai mare (...)
- Pentru adaptarea la noile tendințe de la nivel global și european, al Pactului ecologic european, care vizează măsuri complexe pentru reducerea schimbărilor climatice și a poluării, Regiunea Vest trebuie să depună eforturi semnificative pentru schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele regionale pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. În contextul în care aglomerările urbane încep să își atingă limitele fizice și sunt afectate de poluare, este nevoie de o regândire și direcționare a investițiilor spre un management smart al resurselor. Atenția trebuie să se îndrepte și spre producția și utilizarea de energie nepoluantă, precum și spre reconversia regiunilor monoindustriale.

Pentru perioada viitoare 2021-2027 Strategia regională pentru Dezvoltare a Regiunii Vest propune o serie de trei ținte majore:

- Regiunea Vest - "hub de inovare", lider în ceea ce privește adoptarea tehnologiilor avansate și a promovării inovării la toate nivelurile societății;
- Referință pentru modelul de abordare a provocărilor climatice și demografice;
- Model de dezvoltare sustenabilă bazat nu doar pe creștere economică, ci pe plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare.

De asemenea **pentru dezvoltarea viitoare a regiunii** sunt propuse următoarele:

- Transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în produse și servicii noi sau îmbunătățite și dezvoltarea capacităților pentru ca regiunea să adopte/creze tehnologii avansate și inovare disruptivă,
- Diversificarea bazei economice și avansul spre activități economice cu valoare adăugată mare, crearea unei culturi antreprenoriale și de inovare care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice și reziliente;
- Dezvoltarea în permanență a aptitudinilor/ competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- Schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele;
- ajustarea politicilor de dezvoltare încât să răspundă tendințelor de îmbătrânire demografică, migrării urban-rural în special în zonele din jurul orașelor mari și digitalizării societății,

- Orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor și promovarea identității culturale.

Astfel, ca urmare a analizei socio-economice și parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2021-2027, au fost identificate 7 domenii majore de intervenție - PILONI în care trebuie să se concentreze investițiile. Aceste domenii sunt strâns interconectate, atingerea viziunii regionale depinzând de progresul fiecăruia:

1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare,
2. Tranziție verde și schimbări climatice,
3. Accesibilitate,
4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante,
5. Sustenabilitate prin turism și cultură,
6. Dezvoltare urbană durabilă,
7. Tradiție și diversificare în mediul rural

Pentru fiecare pilon, au fost identificate priorități, iar pentru fiecare prioritate măsuri, care se vor transpune ulterior în proiecte. În definirea elementelor strategiei s-a avut în vedere identificarea raportului optim între nevoi și resurse și s-a propus un mix de intervenții, de la investiții în infrastructură la măsuri soft.

Dintre obiectivele și acțiunile propuse în cadrul Planului pentru Dezvoltare Regională (PDR) Vest 2021-2027 vom prezenta, pe scurt, câteva dintre cele care fac referire la elemente ce țin de contextul teritorial al județului Arad, cum ar fi **accesibilitatea, dezvoltare urbană durabilă, tradiție și diversificare în mediul rural.**

Pentru **pilonul accesibilitate** PDR prevede trei priorități, care au prevăzut câte un obiectiv specific:

Tabelul nr. 8: Pilonul accesibilitate – priorități și obiective

Pilon	Priorități	Obiective
Accesibilitate	Prioritate 1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T	Îmbunătățirea conectivității și mobilității inter-regionale și transfrontaliere prin investiții la axele TEN-T
	Prioritate 2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T	Îmbunătățirea conectivității și mobilității intra-regionale, care să conducă la creșterea mobilității durabile și inteligente între localități
	Prioritate 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale	Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, interoperabile și sigure

Sursa: Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST, ADR Vest

În ansamblu, intervențiile specifice propuse la nivelul infrastructurii de transport în Regiunea Vest vizează dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes **național și regional, cu prioritate pe axele TEN-T**. De asemenea se dorește un transfer mai eficient între modurile de transport precum și susținerea unui sistem de transport durabil, prin compensarea cererii de transport rutier cu modurile mai puțin poluante și cu un accent special, pe multimodalitate.

Accentul trebuie pus pe finalizarea construcției autostrăzilor din cadrul culoarelor TEN-T, a inelelor ocolitoare pentru orașele existente pe aceste relații de autostrăzi, modernizarea și construcția de drumuri expres (pe traseele drumurilor europene, cu prioritate) și modernizarea drumurilor naționale, mai ales a celor cu impact major asupra mobilității populației, în interiorul Regiunii Vest. De asemenea, se are în vedere modernizarea și îmbunătățirea calității rețelelor de

pe principalele axe feroviare cu trafic internațional (rețele electrice, dublare linii, prioritizare trafic etc).

Pentru **pilonul dezvoltare urbană durabilă** PDR prevede trei priorități, care au prevăzut câte un obiectiv specific:

Tabelul nr. 9: Pilonul dezvoltare urbană durabilă – priorități și obiective

Pilon	Priorități	Obiective
Dezvoltare urbană durabilă	Prioritate 1. Mobilitate urbană durabilă	Reducerea poluării și congestiei în orașe, prin încurajarea modurilor ecologice de transport
	Prioritate 2. Orașele Regiunii Vest – orașe smart	Creșterea calității vieții în orașele din regiune, prin susținerea utilizării tehnologiilor digitale și inovative
	Prioritate 3. Regenerare urbană	Revitalizarea orașelor și a cartierelor urbane din regiune, prin investiții integrate în spații publice și spații verzi

Sursa: Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST, ADR Vest

În Regiunea Vest există 42 de localități urbane, în care regăsim probleme de mobilitate diverse. Jumătate din orașele din regiune au sistem propriu de transport public sau investesc pentru introducerea lui (transport public electric există la Timișoara - tramvai și troleibuz; Arad – tramvai; în timp ce Reșița va reintroduce sistemul de transport public cu tramvaiul prin fondurile POR 2014-2020).

Expansiunea zonelor periurbane din jurul marilor orașe, influențează cererea pentru transportul public, iar în lipsa unor conexiuni viabile cu centrul urban, majoritatea fluxului de transport se desfășoară cu mașina personală. O parte semnificativă din populația activă și-a mutat rezidența la periferia marilor orașe sau în zona metropolitană, migrând de la vechile blocuri la ansambluri rezidențiale moderne sau cartiere de case. Astfel, în vechile cartiere ale orașelor, dar și în zonele urbane funcționale se resimte nevoia reorganizării, optimizării și eficientizării liniilor și traseelor vechi, în raport cu noile nevoi de deplasare ale locuitorilor. De asemenea, utilizarea căilor ferate pentru transportul metropolitan este de dorit pentru reducerea traficului rutier din orașe și între orașe și zona metropolitană²⁵.

Problemele cu care se confruntă majoritatea orașelor din regiune, în special municipiile reședință de județ și zona lor urbană funcțională (ZUF), se referă la poluarea aerului, congestie în trafic, planificarea spațială a infrastructurii de transport neadecvată pentru cerințele actuale de mobilitate, dificultatea asigurării accesului populației la servicii și utilități publice de calitate, incluzive și moderne, care să asigure un consum optim de resurse. De asemenea, localitățile urbane trebuie să genereze dezvoltare care să radieze către localitățile rurale limitrofe²⁶.

O soluție pentru atenuarea problemelor actuale ale orașelor și a localităților din cadrul ZUF, ar fi implementarea unor tipuri de investiții care ar putea conduce, la transformarea lor în „smart cities” respectiv în „smart villages”, generând dezvoltare sustenabilă.

În anul 2017, ARSC (Asociația Română pentru Smart City) a lansat Harta Proiectelor Smart City³², un program pilot prin care fiecare primărie din România își prezintă stadiul de implementare a proiectelor Smart City. În Regiunea Vest erau în implementare sau deja funcționale 58 de proiecte „smart”. Dintre acestea 45% sunt localizate în Județul Timiș, 30% în județul Hunedoara, 20,5% în județul Arad și 4,5% în județul Caraș-Severin, în principal doar în municipiile reședință de județ²⁷.

²⁵ Conform Strategiei regionale pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST

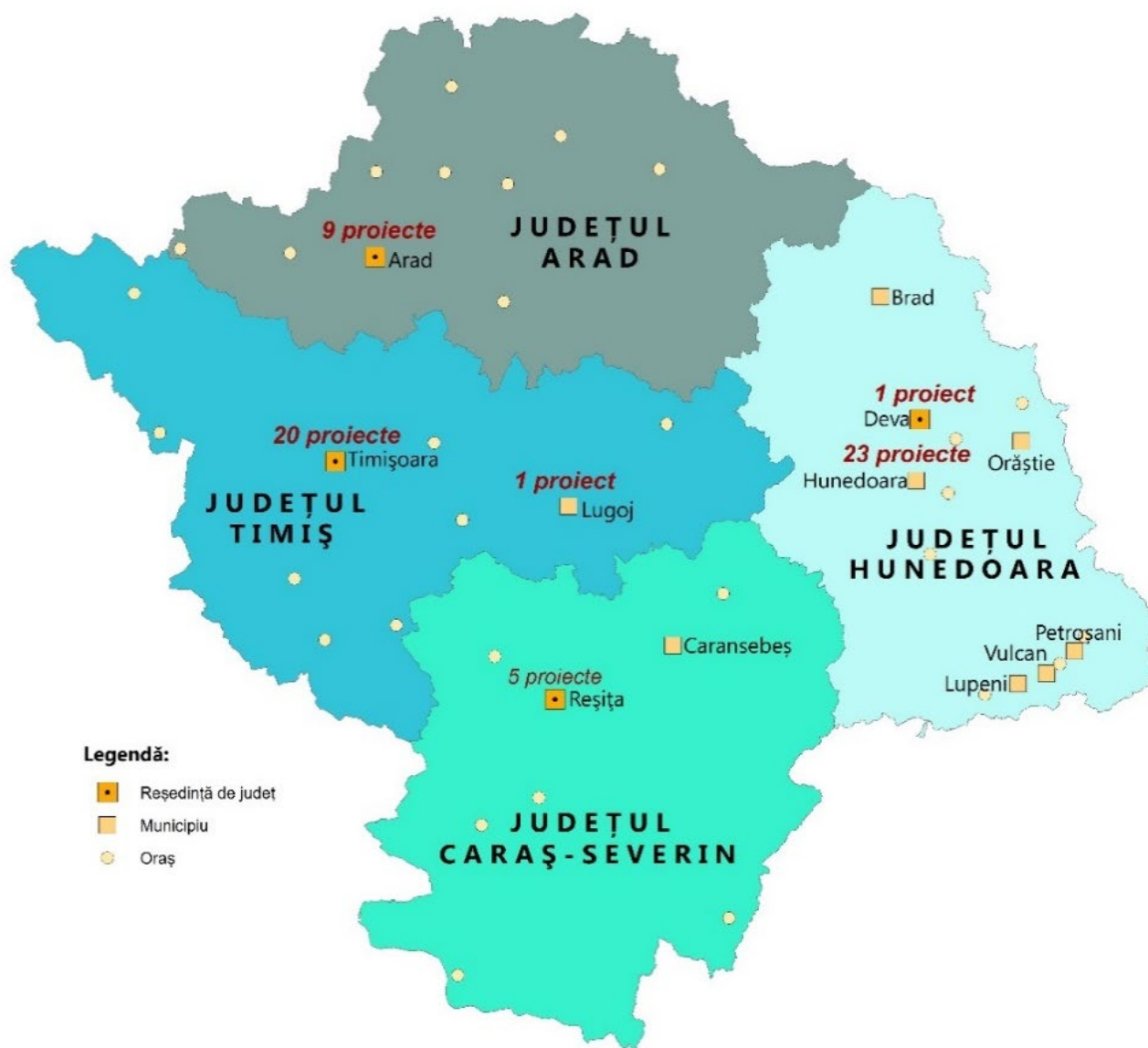
²⁶ Idem

²⁷ Idem

În ultimii ani localitățile periurbane din zona urbană funcțională au avut o dezvoltare rapidă și continuă, astfel încât este necesară extinderea investițiilor de tip smart și la nivelul acestora.

Figura nr. 8: Proiectele Smart City în Regiunea Vest

Legendă:

- Reședință de județ
- Municipiu
- Oraș

Sursa: Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST, ADR Vest

Pentru **pilonul tradiție și diversificare în mediul rural** PDR prevede trei priorități, care au prevăzut câte un obiectiv specific:

Tabelul nr. 10: Pilonul diversificare în mediul rural – priorități și obiective

Pilon	Priorități	Obiective
Tradiție și diversificare în mediul rural	Prioritate 1: Dezvoltarea sustenabilă și inteligentă a spațiului rural	Reducerea decalajelor sociale și economice față de mediul urban, prin susținerea activităților tradiționale și încurajarea diversificării economice

Sursa: Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST, ADR Vest

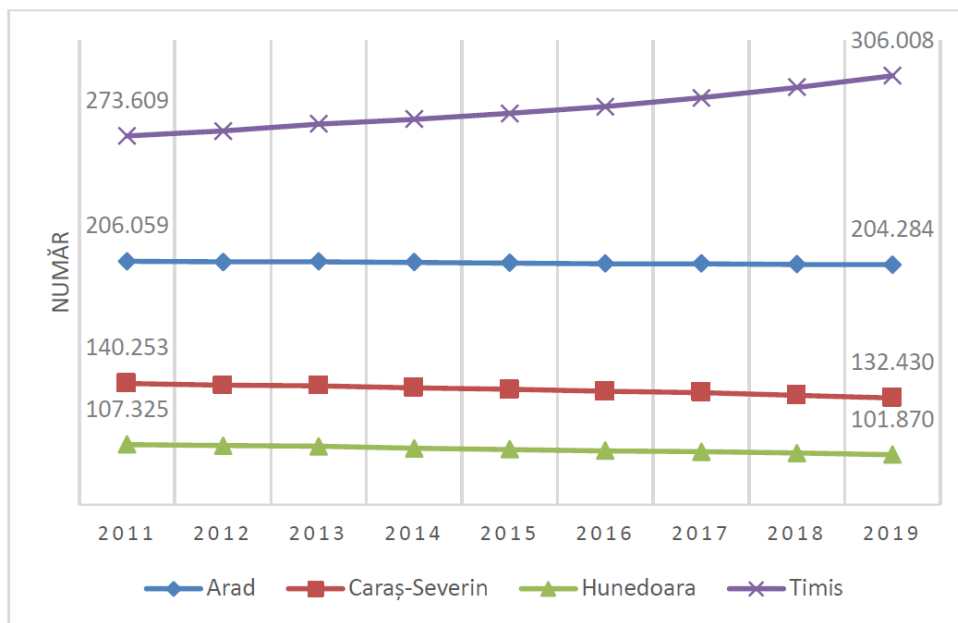
Populația rurală a crescut în spațiul periurban, din jurul marilor orașe, în timp ce spațiul rural mai îndepărtat se confruntă cu o scădere accentuată a populației, fiind incapabil să genereze

atractivitatea necesară pentru menținerea sau creșterea numărului de locuitori în absența investițiilor dedicate creșterii atractivității economice.

Indicele dezvoltării umane locale (IDUL) reprezintă o sumă a unor indicatori precum educația, ocuparea și locuirea și măsoară de regulă gradul de dezvoltare sau sărăcia. Calculat pentru județele regiunii²⁸, indicele dezvoltării umane locale arată că județul Timiș cunoaște o valoare medie de 66, **Arad 64**, Hunedoara 61, în timp ce Caraș-Severin însumează doar un punctaj de 55.

Figura nr. 9: Dinamica populației rurale pe județe între 2011 și 2019

Sursa: Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 REGIUNEA VEST, ADR Vest

Infrastructura tehnico-edilitară din mediul rural necesită investiții masive în vederea asigurării un standard și a unor condiții de trai minimale.

3. OBIECTIVUL SECTORIAL AL CONTEXTULUI TERITORIAL

Obiectivul sectorial pentru teritoriul județului Arad propus prin documentația de față poate avea la bază o serie de linii strategice generale preluate din vechile documentații pentru acest teritoriu al județului Arad.

Astfel, din documentația PATJ Arad elaborată de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT - București și aprobată prin H.C.J. nr. 28 / 24.02.2010 vom prezenta **obiectivul sectorial** pentru domeniul context teritorial, formulat cu prilejul elaborării acelei documentații:

”Integrarea armonioasă a teritoriului județean în spațiul regional și național, racordarea la rețeaua națională și europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială”.

Obiectivul sectorial propus în cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad pentru domeniul contextului teritorial pentru orizontul anului 2030 este:

Integrarea și conectarea Județului Arad – ca principală poartă de acces în țară dinspre Europa de Vest – la principalele coridoare de transport din rețeaua TEN-T și racordarea la

²⁸ Conform Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România elaborat de Banca Mondială, 2016

centre urbane europene și regionale precum și creșterea mobilității durabile în interiorul acestuia.

Cooperarea între centrele urbane pentru dezvoltarea complementarității funcționale este singura posibilitate pentru asigurarea de piețe viabile și menținerea serviciilor și instituțiilor economice. Orașele chiar îndepărtate pot coopera în rețea pentru rezolvarea unor probleme comune. Aici putem include așa numitele "orașe portal" care asigură accesul la teritoriul UE (mari porturi maritime, aeroporturi intercontinentale, orașe târguri, centre culturale). Sunt incluse de asemenea orașe mai mici (cum poate fi municipiul Arad), dar care sunt centre regionale active și care pot revitaliza regiunile rurale aflate în stagnare. "Orașele portal" pot include și regiunile metropolitane amplasate periferic care își pot valorifica unele avantaje specifice (ex. costul scăzut al forței de muncă, legături cu centre economice din afara Europei sau cu state ne-membre).

În zonele de graniță, așa cum este și cazul județului Arad, rețele de cooperare transfrontalieră între orașe pot asigura modalități de depășire a dezavantajelor de dezvoltare. Competitivitatea acestor zone transfrontaliere (județele Csongrád și Békés din partea maghiară, respectiv Arad și Timiș din partea română) depinde, deci de aplicarea politicilor de diversificare a bazei lor economice. În același timp, perspectivele zonelor rurale înconjurătoare se bazează pe competitivitatea orașelor. Bunăstarea materială și socială a orașelor este, de aceea, un factor important pentru dezvoltarea socială, de mediu și economică. Politicile de dezvoltare, însă trebuie să se pleze pe condițiile locale.

Perspectiva regională include parteneriatul dintre orașele de orice mărime și zonele înconjurătoare. Aceste două entități - ce formează zona de intrare în țară (Arad și Timișoara) - sunt responsabile în mod mutual pentru dezvoltarea viitoare. Orașele aflate în regiuni rurale (Ineu, Lipova, Sebiș) au o funcțiune importantă - ca motor al creșterii pentru dezvoltarea economiei județene. În zonele rurale cu puține localități, orașele pot oferi anumite standarde în asigurarea cu infrastructuri și servicii, ele pot atrage activități economice. În acest tip de zone, este foarte importantă prezervarea structurii (rețelei) de localități și a peisajului cultural.

Perspectiva supra-regională se referă la o separare marcată între zonele urbane și metropolitane (propunerea axei de polarizare Timișoara – Arad) pe de o parte, și regiunile rurale pe de altă parte. În acest caz parteneriatul urmărește obținerea unui echilibru între diversele interese la scară mai mare, luându-se în considerație interesele economice și de mediu și aspectele sociale.

4. OBIECTIVE SPECIFICE ALE CONTEXTULUI TERITORIAL

Obiectivele specifice pentru domeniile țintă și pentru componentele acestora corespund problemelor și disfuncționalităților identificate și trebuie să se încadreze în obiectivele strategice generale. Totodată obiectivele specifice sunt corelate cu strategiile naționale, regionale sau locale, precum și cu cele sectoriale.

Planul de obiective aferent domeniilor strategice este structurat pe domenii țintă și corelat unui program de măsuri ce punctează pe niveluri teritoriale de intervenție răspunzătoare către îndeplinirea obiectivelor propuse. Programul de măsuri reprezintă un set coerent și corelat de propuneri de dezvoltare/organizare spațială a teritoriului, structurat pe etape și responsabilități, în condițiile legii, ce cuprinde inclusiv măsuri necesare pentru prevenirea, reducerea și compensarea efectelor negative asupra mediului. Acest plan de măsuri este prevăzut a fi prezentat în cadrul acestei documentații în etapa următoare²⁹.

²⁹ Conform graficului de prestare fizic și valoric al serviciilor – Etape în elaborarea PATJ Arad și eșalonare plăți – Etapa IV – Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte

Pentru atingerea viziunii propuse, obiectivele și acțiunile prevăzute în **Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad pentru perioada 2014-2030** vizează depășirea provocărilor și valorificarea oportunităților identificate anterior, pe următoarele paliere: economic, demografic și social, mediu și schimbări climatice și dezvoltare urbană.

În acest sens, pentru a avea o imagine cât mai completă și (mai ales) integrată a liniilor dezvoltării zonei Aradului (municipiul Arad și zona limitrofă) prezentăm din cadrul **Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad** pentru perioada 2014-2030 setul de obiective de dezvoltare urbană integrată propus:

O1. Arad performant - motor economic regional, cu vocație internațională și capacitate de a menține, atrage și susține activități economice performante;

O2. Arad incluziv - comunitate activă și diversă, cu un capital social dezvoltat;

O3. Arad atractiv - oraș primitiv, cu o calitate crescută a locuirii și a serviciilor publice și cu resurse bogate și accesibile de spațiu public, patrimoniu cultural și natural;

O4. Arad conectat și accesibil - promotor al mobilității urbane durabile, cu o infrastructură de transport modernă și eficientă;

O5. Arad eficient - oraș verde și sănătos, cu emisii scăzute de CO₂ și un model de dezvoltare urbană sustenabilă;

O6. Arad - management urban performant.

Dintre cele enumerate mai sus, din cadrul **Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad** putem considera ca fiind de interes pentru domeniul contextului teritorial doar acele obiective care se refră la un teritoriu mai extins, la un areal ce depășește limita teritoriului administrativ al municipiului Arad. Astfel, pentru teritoriul județului și al regiunii ar fi de interes ca municipiul Arad să fie un **motor economic regional, cu vocație internațională și capacitate de a menține, atrage și susține activități economice performante**. De asemenea rezolvarea problemelor ce țin de accesibilitate și conectare ar fi benefică atât pentru municipiu (într-o relație cu Timișoara) cât și pentru restul teritoriului județean și regional: **Arad conectat și accesibil - promotor al mobilității urbane durabile, cu o infrastructură de transport modernă și eficientă**.

Propunerea privind axa de polarizare Timișoara – Arad, despre care am amintit în cadrul capitolului dedicat viziunii(lor) de dezvoltare pentru teritoriile din cadrul județului Arad, la scări spațiale diferite este o variantă interesantă de abordare. Astfel, această propunere este de luat în seamă atât pentru județul Arad, cât și pentru Regiunea de Vest și de aceea vom prezenta pe scurt o serie de obiective care sunt de interes pentru contextul teritorial al județului Arad³⁰.

Obiectivele de dezvoltare propuse în acest studiu având ca orizont de timp anul 2020 au fost în număr de 8, doar 3 dintre ele având însă impact la nivelul județului, regiunii, deci la nivel (supra)teritorial:

Sistemul Urban Timișoara – Arad: pol economic modern și competitiv (cu accent pe următoarele domenii de excelență: IT&C, tehnologii de vârf, automotive, industrii culturale și creative, energii regenerabile, agricultură ecologică);

Sistemul Urban Timișoara – Arad: pol turistic și cultural;

Sistemul urban Timișoara-Arad: poarta de intrare în România și hub regional de transport;

Sistemul urban Timișoara-Arad: pol științific și educațional;

Sistemul urban Timișoara-Arad: pol medical

³⁰ Studiul de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad

Sistemul urban durabil Timișoara-Arad

Servicii publice de calitate în Sistemul Urban Timișoara-Arad

Sistemul urban Timișoara-Arad: metropolă europeană

Propunerile acestui studiu considerăm că pot fi continuate și consolidate iar, sistemul urban Timișoara-Arad va putea legiferat ca fiind al doilea cel mai important hub economic al României, după Regiunea București-Ilfov, dispunând de o economie modernă, capabilă să intre în competiție cu alte regiuni din România și din Europa centrală și de est.

Zona Timișoara-Arad oferă și va putea oferi și în viitor un climat favorabil atragerii de investiții străine și dezvoltării mediului de afaceri local, precum și activităților industriale și comerciale. Astfel, printr-o infrastructură de transport modernă și o accesibilitate ridicată la rețeaua TEN-T, o infrastructură de sprijinire a afacerilor complexă, un sistem de învățământ și formare profesională adaptat la nevoile mediului de afaceri și servicii de afaceri adecvate această zonă Timișoara-Arad va putea să fie cu adevărat atractivă.

Studiul propunea ca zona Timișoara-Arad să reprezinte principalul punct de acces în România dinspre Europa Centrală și de Est. În viitor se vor asigura condiții moderne și rapide de transport pentru locuitori și persoanele aflate în tranzit prin racordarea la rețeaua TEN-T. Sistemul de transport în comun și transport interurban va trebui să ofere în viitor acces tuturor locuitorilor la mijloace de transport rapide, sigure și ecologice.

Modernizarea infrastructurii de transport este vitală pentru dezvoltarea acestui sistem urban. Navigația pe Canalul Bega va asigura legătura zonei urbane cu Coridorul Rin-Dunăre și va contribui la creșterea coeziunii teritoriale cu Serbia, în contextul noii Strategii a Dunării.

În această zonă de dezvoltare există și vor fi propuse o serie de dotări științifice, educaționale și medicale de calitate precum și servicii pentru populație de calitate superioară.

Astfel, prin infrastructura de transport modernă, spațiile urbane de calitate și condițiile adecvate de viață oferite, sistemul urban Timișoara-Arad își va consolida rolul de centru polarizator al zonei de vest a României și de metropolă de importanță europeană, inclusiv cu funcții administrative extinse la nivel regional. De asemenea acest sistem va avea rol de principală poartă de intrare în România ca potențială placă turantă a zonei de vest a României spre occident și chiar spre fostul spațiu sovietic, deci spre țări care nu fac parte din UE.

Propunerea studiului a fost ca Sistemul urban Timișoara-Arad să fie integrat în rețeaua europeană a metropolelor de rang secund din Uniunea Europeană (Salonic, Varna, Cracovia, Lyon, etc), iar conectarea sa la rețeaua de transport europeană TEN-T să consolideze această poziție a sa în acest sistem.

În plus, deci, că zona de vest a țării, prin cele două județe "poartă" Arad și Timiș va constitui și în viitor un areal extrem de important la nivelul Europei Centrale și de Vest.

Pentru ca județul să poată avea o dezvoltare coerentă și eficientă se propun pentru această etapă a strategiei de dezvoltare a P.A.T.J. Arad o serie de obiectivele specifice în cadrul domeniului contextul teritorial cum sunt:

O1. Îmbunătățirea conectării județului Arad la rețelele TEN-T din România, Europa Centrală și de Est și la principalii poli urbani din regiune;

În cadrul acestui obiectiv se urmărește îmbunătățirea mobilității populației și a traficului aferent transportului de mărfuri în cadrul rețelei TEN-T de bază și a rețelei extinse, prin construcția unei rețele de autostrăzi și drumuri expres. Deasemenea asigurarea accesului pentru populație și pentru mediul de afaceri la rețeaua TEN-T de bază și la rețeaua extinsă se va putea face doar prin construcția coridoarelor de legătură națională. Rețeaua de transport rutier va trebui să asigure siguranță și să contribuie la reducerea numărului de accidente rutiere, precum și la reducerea timpilor de călătorie.

Conectarea județului Arad cu o serie întregă de poli urbane majore din sistemul de așezări urbane de la nivelul Europei Centrale și de Vest va fi de asemenea avută în vedere. În cadrul tabloului suprateritorial putem remarca prezența polilor urbane naționali (capitale de stat) pe o distanță relativ redusă care influențează în mod semnificativ teritoriul vecin din partea de vest a României: Viena, Bratislava, Budapesta, Sarajevo, Belgrad. Consolidarea și îmbunătățirea relațiilor și legăturilor cu aceste importante centre urbane regionale va fi primordială atât pentru dezvoltarea viitoare a județului Arad, cât și a aglomerației urbane a celor două municipii importante ale Regiunii de Vest: Timișoara și Arad. Pe teritoriul național centrele urbane majore care rămân în continuare sunt cele două orașe propuse prin Programul Espon ca fiind municipiile București și Timișoara, la care se adaugă prin Conceptul Național de Dezvoltare Spațială și municipiul Constanța.

O2. Consolidarea și confirmarea relațiilor de cooperare de tip transfrontalier a județului în cadrul programelor: Euroregiunea Dunăre - Criș - Mureș - Tisa (DKMT) și Programul Interreg V-A România-Ungaria.

Prin obiectivul propus se încearcă continuarea valorificării unei șanse semnificative de dezvoltare a județului Arad care se constituie din situarea fizico-geografică a acestuia în areale de cooperare transfrontalieră cu țările vecine: Ungaria și Serbia. Situarea județului Arad în **Euroregiunea "Dunăre-Criș-Mureș-Tisa" (DKMT)** precum și faptul că este parte a **Programului Interreg V-A România-Ungaria**, constituie o bună șansă în dezvoltarea viitoare. Prin cooperarea în cadrul acestor regiuni ale Europei și prin capacitatea de a deveni un pilon important la nivel transfrontalier, județul Arad (împreună cu județul vecin, Timiș) va putea în cel mai scurt timp să câștige un rol cheie în peisajul viitorului geo-strategic al Europei Centrale și de Vest.

O3. Creșterea conectivității teritoriului județului Arad la teritoriul național/regional și cu celelalte județe din regiune și întărirea legăturilor de transport dintre centrele urbane și zonele rurale polarizate;

Reabilitarea și repunerea în circuitul național a Aeroportului Arad care este cel de-al doilea din regiune, după cel internațional de la Timișoara. Astfel, propunem elaborarea unei strategii investiționale pe termen mediu și lung pentru (re)introducerea curselor de zbor interne directe către alte orașe din România. Acest aeroport se află la doar patru kilometri de centrul orașului și are acces la drumul european E68 (Budapesta-Arad-Deva-București) și la axa feroviară internațională Budapesta-Curtici-Arad-București.

Este importantă implementarea unor proiecte precum Autostrada Timișoara – Moravița care va determina reluarea unor trasee rutiere de tranzit, (de exemplu relațiile spre Italia vor putea utiliza noua autostrada) dar în același timp ar putea să apară și un trafic internațional pe direcția Nord-Sud ce va crește fluxurile pe direcția Oradea – Arad – Timișoara – Moravița.

La nivelul Regiunii Vest se propune menținerea intenției care conturează două propuneri de potențiale zone de polarizare la nivel regional (și chiar național) și anume: **Aglomerația urbană Timișoara-Arad și Aglomerația urbană CORVINA**³¹ în județul Hunedoara formată din UAT-urile: Deva, Hunedoara, Simeria și Călan.

---

³¹ Propunerea P.A.T.J. Arad este de a înlocui termenul conurbație cu aglomerație urbană. Conurbația este aglomerație urbană formată dintr-un oraș cu rol de centru, spre care gravitează, din punct de vedere economic, administrativ și cultural, o serie de orașe învecinate mai mici (DEX on line). Localizarea și fixarea populației în cadrul aglomerațiilor urbane românești, care poate cuprinde și așezări rurale, evidențiază stabilizarea unor forme de dezvoltare teritorială, dar și coordonatele generale pe care evoluează mobilitatea. Potențialul de evoluție a aglomerărilor urbane este determinată și de o dezvoltare a unor tipuri de mobilitate specifice, aflate în strânsă legătură cu sistemele de transport disponibile în teritoriu. Considerăm că termenul conurbație folosit până acum se referă la un centru urban mult mai dezvoltat (de tip metropolă) în jurul căruia există o serie de centre urbane importante care pot susține economic, administrativ și cultural, acest centru urban.

La nivel interjudețean se propune o creștere în importanță a anumitor centre urbane (totuși, de mici dimensiuni) cu rol de echilibru la nivel teritorial. O serie de centre urbane mai mici – Pecica, Sântana, Lipova, Ineu, Chișineu-Criș, Nădlac, Curtici, Pâncota, Sebiș – trebuie să aibă un rol foarte important la nivelul teritoriului județean Arad. Aceste localități propunem a deveni **poli teritoriali**, care trebuie să fie principalele elemente de dezvoltare ale sistemului de localități mijlocii care să asigure un echilibru teritorial, să poată valorifica oportunitățile de dezvoltare în arealele lor de influență și să contribuie la realizarea de parteneriate la nivel urban-rural. Comuna Vladimirescu, datorită numărului însemnat de locuitori, poate fi un caz de **pol rural** în jurul căruia să poată fi conturată o dezvoltare a localităților rurale din său arealul de influență. Cu toate acestea această comună va fi parte a zonei periurbane a municipiului Arad.

Toți acești poli urbani de mici dimensiuni vor deveni adevărate "motoare ale dezvoltării" în teritoriul județean și vor avea un dublu rol: pe de o parte funcția de centre județene cu rol de echilibru în rețeaua de localități, de acum și pe de alta parte pot deveni (împreună cu teritoriul lor de influență) parte a sistemului policentric la nivel județean și chiar regional. De asemenea echilibrarea rețelei de localități a județului se propune a se face prin racordarea sa la rețeaua de localități a județelor vecine Timiș, Bihor și Hunedoara.

O4. Îmbunătățirea mobilității transfrontaliere durabile, inteligente și intermodale;

Cele trei mici centre urbane care asigură punctele de trecere a frontierei cu Ungaria propunem a fi de asemenea considerate orașe cu rol de poartă de intrare în România, chiar dacă au dimensiuni mici. Aceste (mici) "porți" sunt Nadlac (cu cele două puncte de frontieră) și Turnu. Propunerea noastră este de a moderniza și reabilita aceste puncte de trecere a frontierei pentru ca timpii de așteptare să fie mai reduși, iar confortul celor aflați în tranzit să fie unul ridicat, la standardele UE.

Teritoriul transfrontalier Vest, compus din județele Arad, Bihor, Satu Mare dispune de o rețea de cale ferată mai dezvoltată decât media teritorială, pe lângă care propunem investiții în infrastructura rutieră care să pună în valoare sinergiile datorate vecinătății teritoriilor din Ungaria dar și pe cele ale teritoriilor montane de Vest. Această legătură rutieră poate urma traseul Arad-Oradea-Satu Mare³².

Modernizarea și reabilitarea drumurilor județene și locale, propunem a fi realizată în contextul asigurării unei mobilități durabile care să permită circulația în condiții de siguranță tuturor participanților, atât autovehicule, dar și bicicliști și pietoni.

Aradul, fiind județ de graniță este necesar a se analiza/îmbunătăți și relațiile la frontieră de pe drumuri secundare (naționale sau județene).

O5. Asigurarea accesului facil la principalele obiective economice și turistice din județ;

În context european, teritoriul județului Arad este traversat atât de rețeaua rutieră europeană TEN-T centrală, cât și de rețeaua TEN-T globală. Existența acestor coridoare importante de rețele/infrastructuri suport pentru interrelaționarea și dezvoltarea localităților, formate din trasee importante de transport internațional și interregional sunt un atu important în asigurarea accesului la obiectivele economice și turistice din județ. Pentru zonele mai slab dezvoltate este necesară inclusiv dezvoltarea rețelei de drumuri județene și comunale ce vor asigura accesul rapid între localități, spre zonele cu potențial insuficient valorificat, dar și către rețelele TEN-T, drumurile naționale și către celelalte județe vecine.

În context suprateritorial este prioritară dezvoltarea componentelor rețelei rutiere TEN-T globală care se suprapune pe traseul DN 79, Arad – Oradea. Propunem construirea unui drum de mare viteză pe această relație care este susținută de intensitatea traficului pe această relație.

³² Conform: Strategia de Dezvoltare teritorială a României, România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni, versiunea 2, februarie 2015

Pentru asigurarea accesibilității directe și indirecte la rețeaua TEN-T, drumurile secundare trebuie să asigure condiții optime de circulație și să se finalizeze autostrada A1. Îmbucurător este faptul că Autostrada A1, cea mai importantă rută de transport rutier din România dinspre Marea Neagră spre Europa Centrală traversează regiunea, iar traseul acesteia pe teritoriul regiunii este aproape complet construit.

Căile de acces către zonele turistice montane precum și alte zone de atracție la nivelul județului Arad care nu sunt ușor accesibile propunem să fie reabilitate, modernizate pentru a asigura un flux ridicat de turiști. Asigurarea de legături în zona montană, mai slab dezvoltată dar cu potențial agroturistic de exemplu între Valea Crisului Alb și Valea Mureșului este o propunere viabilă a PATJ Arad pentru o dezvoltare intrajudețeană. Aradul este cunoscut și ca județul cu cele mai multe cetăți, conace și castele din vestul României (printre ele, Castelul de la Săvârșin, astăzi reședință a Familiei Regale a României) și de aceea considerăm că aceste căi de acces spre zonele turistice sunt de mare interes și trebuie valorificate la potențial maxim.

Prin toate aceste elemente privind accesibilitatea județeană se asigură consolidarea competitivității teritoriului județului Arad și a capacității lui de a răspunde la provocările globalizării, a pandemiei de Covid – 19 mai nou, în primul rând, a economiei, transporturilor și bineînțeles a comunicațiilor.

O6. Consolidarea ca aglomerație urbană a Sistemului urban Timișoara-Arad ca principală poartă de intrare în România și hub regional de transport;

Zona aglomerației urbane Timișoara-Arad reprezintă principalul punct de acces în România dinspre Europa Centrală și de Est, de-a lungul rețelei europene TEN-T, care asigură condiții moderne și rapide de transport pentru locuitori și persoanele aflate în tranzit. Sistemul de transport în comun și transport interurban va oferi tuturor locuitorilor acces la mijloace de transport rapide, sigure și ecologice, astfel încât va deveni modalitatea de deplasare preferată de aceștia. **Se propune modernizarea infrastructurii de transport care este vitală pentru dezvoltarea și consolidarea sistemului urban**, generând o creștere economică durabilă, dezvoltarea turismului precum și asigurarea coeziunii dintre diferitele categorii de cetățeni. Reluarea navigației pe Canalul Bega asigură legătura zonei urbane cu Coridorul Rin-Dunăre și va contribui la creșterea coeziunii teritoriale cu Serbia, în contextul noii Strategii a Dunării.

Pentru aglomerația urbană Timișoara – Arad există deja propunerea axei de polarizare, în care arealul zonei limitrofe Arad este mai extins decât cel al Timișoarei și cuprinde un număr mai mare de UAT-uri. Zona limitrofă Aradului este alcătuită din municipiul Arad, orașele Pecica, Curtici, precum și comunele: Șofronea, Șiria, Zimandu Nou, Livada, Covăsânt, Vladimirescu, Ghioroc, Păuliș, Frumușeni, Fântânele, Șagu, Vinga, Zădăreni și Felnac. Așadar în această zonă limitrofă a municipiului Arad există **un municipiu, 2 orașe și 14 comune**³³.

În această etapă a propunerilor dezvoltării strategice (și apoi în etapa măsurilor de dezvoltare) documentația PATJ Arad **va schița o propunere de limită pentru această zonă limitrofă a municipiului Arad**, care va avea în vedere și municipiul Timișoara. **Pentru viitor ar putea fi util și necesar un studiu separat de tip PATZ, care elaborat la o scară mai mică (față de scara județului) ar putea analiza și contura mai precis această zonă periurbană/metropolitană a municipiului Arad sau chiar pentru sistemul urban Timișoara - Arad.**

Sistemul urban, Timișoara – Arad, ca zonă de polarizare urbană situată excentric spre vest, în cadrul teritoriului României va avea, în viitor, odată cu mărirea numărului de state în Uniunea Europeană rolul de poartă între Europa Centrală și de Vest versus Europa de Est - Caucaz.

O7. Întărirea rolului regional și județean al orașelor mici și mijlocii prin zonele de cooperare și prin constituirea zonelor periurbane a acestor localități;

³³ Conform studiului Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad

Județul Arad nu deține poli de importanță regională, conectarea sa în teritoriul regional făcându-se doar prin intermediul municipiului Arad, fapt ce poate genera dezechilibre teritoriale la nivelul întregului județ. De aceea **propunerea PATJ Arad este de se întări rolul regional și județean al orașelor mici și mijlocii din județ - Pecica, Sântana, Lipova, Ineu, Chișineu-Criș, Nădlac, Curtici, Pâncota, Sebiș – prin constituirea zonelor periurbane pentru aceste localități.** Astfel, se vor dezvolta areale de cooperare și vor fi puse bazele unor parteneriate de succes între UAT-urile componente ale acestor zone periurbane.

P.A.T.J. Arad propune **dezvoltarea în continuare a diverselor forme asociative de cooperare pornind mai ales de la caracteristici geografice și de la tradiții comune** (micro-regiunile, ADI, GAL). Prin aceste asocieri sunt posibile dezvoltarea în comun a unor proiecte de anvergură de interes zonal sau regional și/ sau pentru furnizarea în comun de servicii publice.

Se propune de asemenea crearea de noi variante ocolitoare sau extinderea/modernizarea celor existente, inclusiv măsuri de siguranță rutieră. Lipsa centurilor ocolitoare pentru orașe sau chiar a municipiului reședință de județ (ex. Arad pe partea de est, Chișineu-Criș, Curtici, Lipova) duce la o disfuncție majoră a traficului de persoane și mărfuri precum și la o poluare accentuată.

O8. Constituirea zonei periurbane/metropolitane a municipiului Arad, ca parte a sistemului urban Timișoara-Arad.

Spațiul periurban este privit ca un spațiu rural, dedicat activităților productive, dar și un spațiu urban "cu seminificație" unde populația activă migrează alternativ. Spațiul periurban este acel spațiu din jurul nucleului urban, compact, unde se întrepătrunde un amestec de rural-urban.

Importanța acestor tipuri de spații teritoriale ample și foarte complexe, a fost înțeleasă ca atare de către specialiștii domeniului și ca atare, în **legislația românească** în vigoare, conform Legii nr. 350 din 6 iulie 2001 privind Amenajarea Teritoriului și Urbanismul³⁴, **zona periurbană** este definită ca fiind: suprafața din jurul municipiilor și orașelor, delimitată prin studii de specialitate, în cadrul căreia se creează relații de independență în domeniul economic, al infrastructurii, deplasărilor pentru muncă, asigurărilor cu spații verzi și de agrement, asigurărilor cu produse agroalimentare etc.³⁵

Caracteristicile unei astfel de zone sunt cumva similare cu ale zonei metropolitane, cu deosebirea ca o zonă metropolitană se constituie între marile centre urbane (capitala și municipii de rang I).³⁶

În etapa situației existente au fost prezentate o serie de variante (existente) pentru arealul de tip metropolitan/periurban al municipiului Arad, care însă nu sunt definite din punct de vedere legislativ. Din informațiile prezentate este lesne de înțeles că acest areal încă nu este conturat, după anumite criterii specifice de definire și că arealul limitrof al municipiului Arad necesită o nouă abordare și configurare.

Propunerea PATJ Arad pentru zona periurbană a municipiului reședință de județ se bazează pe studiile și propunerile existente³⁷ și încearcă să "schițeze" această propunere preliminară ca o viziune de sistem ce implică studiul integrării relațiilor de subordonare și de influențare care se stabilesc între oraș și teritoriu limitrof. Astfel, dacă limita internă a spațiului periurban este clară –

³⁴ actualizată cu modificările și completările ulterioare, prezentate în bibliografie, la secțiunea Acte normative

³⁵ Definiție conform Legii nr. 350/2001.

³⁶ Conform Legeii nr. 351/2001.

³⁷ Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad; Orașe magnet – Migrație și navetism în România - lucrare realizată de Banca Mondială; precum și Conform Special Arad <https://specialarad.ro/zona-metropolitana-arad-consultati-lista-localitatilor-in-care-incepand-de-astazi-accesul-nu-mai-este-conditionat-de-declaratia-pe-proprie-raspundere/> și site Arad Online <https://www.aradon.ro/aradon-stirile-judetului-arad/aradul-are-zona-metropolitana-s-au-stabilit-localitatiile-unde-poti-merge-fara-declaratie-1241665/>

corespunzând cu maxima extensiune a perimetrului construit al orașului – cea externă este mai confuză, pentru stabilirea sa pornindu-se de la diferite criterii, de la rolul și caracterul relațiilor dintre zona periurbană și oraș, relații care au fost clasificate de geografii J. Beaujeu Garnier și G. Chabot în³⁸:

Relații fundamentale (esențiale sau de bază) sunt strans legate de oraș și au un caracter permanent (aprovizionarea cu produse agroalimentare sau materii prime diverse, recreerea și agrementul, deplasarea forței de muncă, etc).

Relații ocazionale (sau periodice), sunt cele orientate în mod constant spre oraș și caracterizate printr-un ritm stabil dar cu o frecvență mai redusă, având caracter ocazional, ele fiind generate de nevoia de procurare a anumitor produse inexistente sau insuficiente în zona suburbană sau folosirea unor servicii (financiar-bancare, administrative, de distracții, de cultură, de cult etc.)

Relații excepționale, sunt acelea care se petrec la un interval de timp neregulat sau întâmplător, cu largă sau improbabilă ritmicitate (spitalizare, cumpărături, turism-vizitare, manifestări politico-cetățenești, consultanță de specialitate etc.), care nu pot defini sau caracteriza noțiunea de periurban³⁹.

Propunerile studiilor elaborate până în prezent (Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad și Orașe magnet – Migrație și navetism în România - lucrare realizată de Banca Mondială) despre care am amintit mai sus delimitează două variante de zonă metropolitană, respectiv Zonă Urbană Funcțională (ZUF) pentru teritoriul limitrof municipiului Arad.

Analizând cele două propuneri de zonă limitrofă a municipiului Arad, am considerat că prima, cea din axa de dezvoltare Timișoara-Arad are un teritoriu relativ restrâns, care nu cuprinde o serie de comune aflate în prima coroană, deci apropiate de Arad (Iratoșu, Dorobanți) și nu are în componență orașul Sântana care de asemenea este foarte apropiat.

Zonă Urbană Funcțională (ZUF) propusă în studiul Băncii Mondiale, care este cea de-a doua propunere se referă la un alt tip de zonă, mai complexă și care cuprinde mult mai multe UAT-uri decât o zonă metropolitană/periurbană propriu-zisă. Acest tip de zonă urbană funcțională poate rezulta din delimitarea în cadrul unui teritoriu (național, regional) a unor subdiviziuni (categorii de teritorii)/ zone ce posedă caracteristici structurale diverse: zone rurale defavorizate, aglomerații urbane, zone urbane, metropolitane, ș.a⁴⁰. Totuși, considerăm că această propunere de ZUF este una argumentată și care este susținută (și) de autorii prezentei documentații PATJ Arad. *Diferența dintre această zonă urbană funcțională Arad și (eventuala) zonă periurbană/metropolitană a Aradului ar fi faptul că cea din urmă ar avea un teritoriu mai restrâns, în care nu ar fi inclusă și partea de est propusă în ZUF (orașul Lipova). În acest caz, considerăm că orașul Lipova ar fi trebuit să fie cuprins în ZUF inclusiv cu zona sa de influență aflată în partea de est: comunele Șistarovăț, Conop, Ususău.*

Pe marginea dezvoltării acestor variante de zone limitrofe municipiului Arad se poate discuta destul de mult, cu argumente pro și contra. **Suntem de părere că pe baza acestor variante existente de zone limitrofe municipiului Arad, inclusiv ZUF Arad și axa de dezvoltare Timișoara – Arad este necesar a se elabora o documentație de amenajarea teritoriului de tip**

³⁸ Această clasificare a fost preluată după Căndea Melinda și Bran Florina, 2001, Spațiul geografic românesc – organizare, amenajare, dezvoltare durabilă, Editura economica.

³⁹ Aceste elemente privind relațiile dintre zona periurbană și oraș au fost preluate din Teza de Doctorat - Expansiune urbană și dezvoltare teritorială durabilă, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” – Școala Doctorală “Spațiu, Imagine, Text, Teritoriu” (SD-SITT), elaborator: drd. urb. Liviu Veluda, sub coordonarea științifică a prof. dr. arh. Florin Machedon, 2011-2014

⁴⁰ Raportul planificării spațiale – Germania anul 2000

P.A.T.Z pentru zona aglomerației urbane Arad – Timișoara, pe baza căreia să fie delimitată o astfel de zonă de dezvoltare care să fie apoi legiferată. Este necesar să fie luate în considerare și propunerile PATJ Arad pentru acest tip de zonă de dezvoltare precum și faptul că această aglomerație urbană Timișoara – Arad este una foarte importantă la nivel național, alături de cea din Zona Metropolitană București și a Sistemului Urban Brăila – Galați.

În baza celor afirmate mai sus, propunerea preliminară a zonei periurbane a municipiului Arad trebuie să cuprindă UAT-urile "vecine" și pe cele din apropierea și influența sa pentru a putea avea un sistem coerent bazat pe relații de cooperare între oraș și teritoriu limitrof. Astfel, propunerea noastră preliminară cuprinde două variante:

- **Prima variantă** este ca zona periurbană Arad să cuprindă următoarele UAT-uri: municipiul Arad; orașele: Pecica, Curtici, Sântana; precum și comunele: Iratoșu, Dorobanți, Secusigiu, Șofronea, Zădăreni, Felnac, Șagu, Fântânele, Zădăreni, Frumușeni, Zimandu Nou, Vladimirescu, Livada, Vinga.
- **Cea de-a doua variantă este ca zona periurbană Arad fie mai extinsă către est** și în plus față de prima variantă să (mai) cuprindă următoarele UAT-uri: orașele Pâncota și Lipova, și comunele: Șiria, Covăsânt, Ghioroc, Păuliș, Zăbrani.

Pentru viitor este util și necesar elaborarea un studiu separat de tip PATZ, care prezentat la o scară mai mică (față de scara județului) ar putea analiza și contura mai precis această zonă periurbană/metropolitană a municipiului Arad. De asemenea acest studiu va putea propune și prezenta anumite criterii necesare privind definirea și delimitarea acestei zone periurbane a Aradului.

5. EVALUAREA MODULUI DE IMPLEMENTARE A PREVEDERILOR DOCUMENTAȚIEI P.A.T.J. ARAD ANTERIOARE

Documentația anterioară acesteia, intitulată: Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007 a fost elaborată de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT - București și a avut colaborator pentru capitolele referitoare la cadrul natural și activitățile economice Institutul de Geografie al Academiei Române. De asemenea, Studiul istoric care a fundamentat analiza patrimoniul cultural a fost realizat de un colectiv al Muzeului de Istorie Arad. Această documentație a fost finalizată și aprobată de Consiliul Județean Arad, ca beneficiar al lucrării prin H.C.J. nr. 28 / 24.02.2010.

Proiectul a constatat într-o documentație de amenajarea teritoriului a cărei necesitate era stabilită doar conform prevederilor Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului deoarece la acea vreme nu exista Ordinul nr. 233/26.02.2016 al M.D.R.A.P.

Lucrarea a cuprins trei etape și a avut următorul conținut:

- **Etapa I – Elemente care condiționează dezvoltarea**, care a fost structurată în două faze:
- Faza I – Documentație pentru avizul de mediu
- Faza a II-a – Elemente care condiționează dezvoltarea
- **Etapa a II-a – Diagnostic prospectiv și general, prioritati**
- **Etapa a III-a – Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri; documentație pentru obținerea avizelor.**

În cadrul etapei a III-a Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri au fost stabilite obiectivele strategice generale și obiectivele specifice pentru domeniile țintă precum și un

program de măsuri. Tot aici, în cadrul acestei etape a fost formulat un **obiectiv fundamental** cu privire la teritoriul județului Arad: **"Dezvoltarea echilibrată a teritoriului județean, prin optimizarea utilizării resurselor și valorificarea șanselor de dezvoltare, în vederea creării premizelor de dezvoltare economică și socială eficientă și durabilă, a creșterii calității vieții locuitorilor și în condițiile protejării mediului natural"**.

La finalul documentației a fost formulat **obiectivul sectorial** pentru domeniul context teritorial care avea ca orizont de timp perioada anilor 2010: **"Integrarea armonioasă a teritoriului județean în spațiul regional și național, racordarea la rețeaua națională și europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială"**.

În vederea evaluării modului de implementare a prevederilor acestei documentații pentru domeniul contextului teritorial a fost necesară o situație la zi a programului de măsuri din cadrul strategiei de dezvoltare spațială. Cu sprijinul Consiliului Județean Arad am primit această evidență care este transpusă în tabelul unde sunt prezentate obiectivele sectoriale și programul de măsuri.

Tabelul nr. 11: Tabelul cu obiectivele sectoriale și programul de măsuri – PATJ Arad, anul 2010

Domeniul/ subdomeniul și obiectivele amenajării și dezvoltării teritoriului	Măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului	Etape de realizare	Propuneri de responsabilități
1. Integrarea armonioasă a teritoriului județean în spațiul regional și național, racordarea la rețeaua națională și europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială.	Creșterea nivelului de dezvoltare socio-economică și a gradului de dotare cu servicii de tip urban a municipiului Arad pentru îndeplinirea rolului teritorial de Rang II, conform PATN Secțiunea IV Rețeaua de localități și a propunerii de pol de importanță supraregională	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Dezvoltarea parteneriatului dintre municipiul Arad și municipiul Timișoara în scopul realizării relațiilor de complementaritate economică- socială- mediu	I- II	Consiliul Județean Consiliile locale
	Echilibrarea rețelei de localități a județului și racordarea sa la rețeaua de localități a județelor Timiș și Bihor, prin creșterea rolului teritorial al orașelor Lipova, Ineu, Sebiș; Chișineu- Criș	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Susținerea dezvoltării economice și sociale a orașelor din zona de frontieră, și a relațiilor de cooperare cu localitățile din zona de frontieră a Ungariei (Nădlac, Curtici, Pecica)	I- II- III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Realizarea arterelor majore de transport ca axe de dezvoltare- cooperare între localități : Autostrăzi- Constanța-Fetești-București-Pitești-Sibiu-Sebeș-Deva-Lugoj-	I- II- III	Compania Națională de Transport Compania Națională de

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

	<p>Timișoara-Arad-Nădlac; axa prioritară 1 TEN-T nr.7; Arad-Deva; Oradea-Chișineu Criș- Arad;Vărșad-Chișineu Criș Drumuri expres sau cu 4 benzi: Timișoara-Nădlac; Chișineu Criș-Beiuș-Cluj Napoca; Arad-Oradea Căi feroviare: Coridorul IV European Curtici – Brașov – București – Constanța, cu ramura sudică Arad-Timișoara-Caransebeș-Strehaia-Craiova-Calafat -Lucrări de amenajare a căilor navigabile: pe râul Mureș de la frontieră până la Alba Iulia -Port pe râul Mureș la Arad</p>		<p>Căi Ferate CFR S.A Compania Regională de Drumuri și Poduri Timișoara Direcția Generală de Transport Naval</p>
	<p>Modernizare: PCTF Rutiere: Vărșand(Ro) / Gyula – Ungaria Nădlac (Ro) / Nagylak – Ungaria Turnu (Ro) / Battonya- Ungaria PCTF Feroviare: Curtici (Ro) / Lokoshaza – Ungaria</p>	I	Direcția Generală de Transport
	Realizarea de proiecte în parteneriat cu localități aflate în zone montane (de mediu, culturale, dezvoltare rurală, turism)	I –II-III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Realizarea de proiecte de dezvoltare rurală cu localități din județele vecine pe zone rurale cu caracteristici comune: zona Câmpia de Vest, Zona Munților Apuseni	I- II-III	Consiliul Județean Consiliile locale
	Realizarea de proiecte în cadrul Programului de cooperare teritorială europeană transfrontalieră Ungaria-România 2007-2013, privind cooperarea în regiunea de graniță dintre cele două țări, în domeniile infrastructura de transport și de comunicații, protecția mediului înconjurător, dezvoltarea economică și socială .	I	Consiliul Județean Consiliile locale

█ -- realizat, █ - nerealizat, █ - măsură permanentă, nemarcat - fără informații certe)

Sursa: C.J. Arad, preluare din Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, elaborat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului URBANPROIECT – București, 2010

Din tabelul de mai sus se poate observa că pentru domeniul contextului teritorial a existat un singur obiectiv specific care urmărea o integrare a teritoriului județului Arad în spațiul regional și național și racordarea acestuia la rețeaua națională și europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială.

Așa cum se poate vedea în capitolul Obiective specifice ale contextului teritorial, actuala documentație propune un set de obiective specifice care preiau și actualizează anumite elemente ce se regăseau în documentația anterioară: **consolidarea județului Arad în spațiul regional și național, conectarea la rețelele TEN-T europene și la principalele centre urbane din regiune.** În plus se propune o **îmbunătățire a mobilității transfrontaliere durabile, inteligente și**

intermodale precum și **constituirea zonelor periurbane pentru centrele urbane ale județului**. Apare în cadrul documentației actuale și o **consolidarea ca aglomerație urbană a Sistemului urban Timișoara-Arad ca principală poartă de intrare în România și hub regional de transport**.

Așadar, după cum observăm apar elemente noi, actualizate care vor asigura teritoriului județului Arad o viziune nouă de dezvoltare în strânsă legătură cu municipiul Timișoara pentru a consolida și dezvolta acest sistem urban ca **poartă de acces în România din/dinspre spațiul European**.

Din cercetarea tabelului prezentat, se poate observa că programul de măsuri a conținut doar câteva măsuri și acțiuni prioritare care au fost identificate ca fiind **permanente**⁴¹, **deci care ar putea avea continuitate și în actuala documentație PATJ Arad, pentru orizontul anilor 2030**. Dintre aceste măsuri și acțiuni prioritare pentru realizarea obiectivelor amenajării și dezvoltării teritoriului putem menționa:

- Creșterea nivelului de dezvoltare socio-economică și a gradului de dotare cu servicii de tip urban a municipiului Arad pentru îndeplinirea rolului teritorial de Rang II, conform PATN Secțiunea IV Rețeaua de localități și a propunerii de pol de importanță supraregională;
- Dezvoltarea parteneriatului dintre municipiul Arad și municipiul Timișoara în scopul realizării relațiilor de complementaritate economică- socială-mediu,
- Realizarea de proiecte în parteneriat cu localități aflate în zone montane (de mediu, culturale, dezvoltare rurală, turism)
- Realizarea de proiecte de dezvoltare rurală cu localități din județele vecine pe zone rurale cu caracteristici comune: zona Câmpia de Vest, Zona Munților Apuseni
- Realizarea de proiecte în cadrul **Programului de cooperare teritorială europeană transfrontalieră Ungaria- România 2021-2027**⁴², privind cooperarea în regiunea de graniță dintre cele două țări, în domeniile infrastructura de transport și de comunicații, protecția mediului înconjurător, dezvoltarea economică și socială

Chiar dacă nu a fost inclusă între măsurile care sunt realizate sau cele permanente putem considera că sunt necesare, în continuare:

- Modernizări la Punctele de Trecere a Fronterei de Stat: Rutiere – Vărșand (Ro)/Gyula – Ungaria, Nădlac (Ro)/Nagylak – Ungaria, Turnu (Ro)/Battonya- Ungaria și PCTF Feroviare: Curtici (Ro) / Lokoshaza – Ungaria;
- Echilibrarea rețelei de localități a județului și racordarea sa la rețeaua de localități a județelor Timiș și Bihor, prin creșterea rolului teritorial al orașelor Lipova, Ineu, Sebiș, Chișineu-Criș;
- Susținerea dezvoltării economice și sociale a orașelor din zona de frontieră și a relațiilor de cooperare cu localitățile din zona de frontieră a Ungariei (Nădlac, Curtici, Pecica)

Având în vedere că strategia de dezvoltare propusă formulează programul de măsuri etapizat, pe termen scurt (3-5 ani), mediu (5-10 ani) și lung, de perspectivă (10-20 ani), care include măsurile de amenajare a teritoriului pentru toate domeniile țintă (inclusiv contextul

⁴¹ În tabel, coloanele marcate cu culoarea gri reprezintă măsurile considerate ca fiind cele permanente

⁴² Programul Interreg V-A România-Ungaria, va fi implementat (probabil și) în perioada de programare 2021-2027, acesta continuând finanțarea cooperării transfrontaliere în zona de graniță româno-ungară, realizată în perioada 2007-2013 prin intermediul Programului de cooperare transfrontalieră Ungaria-România, din Fondul European de Dezvoltare Regională, cu sprijinul Uniunii Europene și al guvernelor celor două state.

teritorial), relaționate cu obiectivul general, cel sectorial și cele specifice vom prezenta noul program de măsuri în etapa ulterioară.

Așadar, în etapa IV⁴³ va fi enunțat programul de măsuri, subordonate obiectivelor specifice amenajării teritoriului, care vor avea dimensiune spațială și caracter director, având implicații cu caracter economic, social și de protecția mediului, structurate pe etape. În funcție de tipul de intervenție, măsurile propuse vor fi localizate spațial⁴⁴, pentru a se contura arii specifice de intervenție în teritoriul județului Arad. Pentru fiecare măsură sau set de măsuri se vor propune instituțiile cu responsabilitate în implementarea și monitorizarea acestora.

Fiecare măsură concretă răspunde obiectivului strategic general, apoi obiectivelor sectoriale și poate fi realizată prin materializarea efectivă a proiectului (proiectelor) pe care aceasta le presupune. Deci, programul de măsuri este în strânsă legătură cu obiectivele strategiei de dezvoltare spațială și de aceea acestea vor fi reluate în tabelul măsurilor în cadrul etapei ulterioare: Etapa IV - Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte.

---

⁴³ Conform graficului de prestare fizic și valoric al serviciilor – Etape în elaborarea PATJ Arad și eșalonare plăți – Etapa IV – Elaborarea Planului de acțiune pentru implementarea prevederilor PATJ Arad – politici publice teritoriale, programe și proiecte

⁴⁴ Prin intermediul pieselor desenate care vor fi planșe - hărți și planuri - întocmite la scările adecvate, scheme, cartograme, grafice.

SURSE DOCUMENTARE**CAPITOLUL 1:**

- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, 2016
- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului (cu modificările și completările ulterioare)
- Legea 422/2001, privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu completările ulterioare
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate, Monitorul Oficial al României nr. 152/2000;
- Lege nr. 49 din 7 aprilie 2011 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice
- Ordonanță de urgență nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate,
- HG nr.971/2011 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1.284/2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România
- Ordin nr. 2387/2011 pentru modificarea Ordinului ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1.964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate, Monitorul Oficial al României nr. 152/2000;
- Lista monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 113 bis din 15.02.2016
- Lista Monumentelor Istorice din România 2015 - Anexa la ordinul ministrului culturii nr. 2 828/2015 pentru modificarea anexei nr. 1 la ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2 314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată
- Strategia de dezvoltare durabilă a județului Arad 2014-2020
- Strategia Culturală a Județului Arad 2015-2020
- Strategia de Dezvoltare a județului Arad pentru perioada 2015 – 2020, (2016), Consiliul Județean Arad, Rom Activ-Business Consulting;
- Master Plan privind alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate în județul Arad, (2008), ROMAIR Consulting LTD, PELL FRISCHMANN Consultants;
- Planul de Management Bazinal al Spațiului Hidrografic Crișuri, al II-lea ciclu de planificare 2016 – 2021(2015), Administrația Bazinală de Apă Crișuri;
- Planul de Management al Riscului la Inundații, Administrația Bazinală de Apă Crișuri, 2016 – 2021;
- Planul de Management al Riscului la Inundații, Administrația Bazinală de Apă Mureș, 2016 – 2021;
- <https://www.dgaspc-arad.ro/wp-content/uploads/2020/07/Strategie-2014-2020.pdf>
- <http://www.cjarad.ro/activitate/strategia-dezvoltare/7-strategia-de-dezvoltare-a-jude%C5%A3ului-arad-20142020.html>

- Raportul privind starea factorilor de mediu în județul Arad, 2017
- Raportul privind starea factorilor de mediu în județul Arad, 2018
- Raportul privind starea factorilor de mediu în județul Arad, 2020
- „Master Plan pentru Sistem Integrat de Gestionare a Deșeurilor Județul Arad, 2007 (Technical Assistance for the Pipeline of Projects Preparation PHARE 2005 / 017–553.04.03/08.01 Rambøll/Fichtner/PM/Interdevelopment)”
- Plan Județean de Gestionare a Deșeurilor elaborat la nivelul Județului Arad, (Elaborator: S.C. Synesis Partners S.R.L.), aprilie 2021
- Studiu de fundamentare pentru organizarea procedurii de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciului de colectare și transport a deșeurilor pentru proiectul “Asistență Tehnică pentru Managementul Proiectului și Supervizarea Lucrărilor Sistemului Integrat de gestionare a deșeurilor în județul Arad”
- Strategia serviciului de salubritate în județul Arad 2015-2020 – Asociația de Dezvoltare Intercomunitară
- <https://www.ccja.ro/wp-content/uploads/Strategia-Culturala-ARAD-2015-2020-Finala.pdf>
- <http://statistici.insse.ro/>
- Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020
- ”Situatia funcționabilității amenajărilor hidroameliorative pe amenajări”, februarie 2020, ANIF - Filiala Teritorială de IF Arad
- Studiul privind planul de amenajare complexă a teritoriului național – Harta României, scara 1:75.000 cu lucrările de îmbunătățiri funciare (irigații și desecări –drenaje)” - ISPIF SA - Institutul de Studii și Proiecte pentru Îmbunătățiri Funciare, 1995.
- Institutul Național de Statistică - <http://statistici.insse.ro>
- ispif.ro
- Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020
- ADR Vest (2021), Planul pentru Dezvoltare Regională al regiunii Vest 2021-2027, tps://adrvest.ro/wp-content/uploads/2021/01/Planul-pentru-dezvoltare-regionala-egiunea-Vest-2021-2027_.pdf
- ADR Vest (2020), Programul Operațional Regional 2021-2027 Regiunea Vest, https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/09/POR-Vest_Draft-1_30.09.2020.pdf
- ANCOM (2018), Lista zonelor albe NGN, http://www.ancom.org.ro/ancom-a-identificat-onele-din-mediul-rural-neacoperite-de-re539ele-de-genera539ie-viitoare-pentru-posibile-asuri-de-interven539ie-publica-din-partea-mcsi_5882
- Consiliul județean Arad (2016), Strategia de Dezvoltare a Județului Arad pentru perioada 2014-2020, <http://www.cjarad.ro/uploads/files/Strategia%20de%20Dezvoltare/STRATEGIA%20vers%20finala%20%20sedinta%20250816%20.pdf>
- Consiliul județean Arad (2016), Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020, actualizată în decembrie 2016, http://www.cjarad.ro/uploads/files/Strategia_energetica/Strategia%20energetica_16_03_18.pdf
- E-distribuție (2021), Rețea și investiții, <https://www.e-distributie.com/ro/despre-noi/retea-investitii.html>

- Guvernul României (2019), Strategia 5G pentru România, aprobată prin HG 429/20.06.2019, https://www.ancom.ro/uploads/articles/Strategia%205G_rev%2010_06_2019%20-%20final%20no%20track.pdf
- Guvernul României (2006), Strategia națională privind accelerarea dezvoltării serviciilor comunitare de utilități publice aprobată prin HG nr. 246/16.02.2006, <http://www.monitoruljuridic.ro/act/strategie-nationala-din-16-februarie-2006-privind-accelerarea-dezvoltarii-serviciilor-comunitare-de-utilitati-publice-emitent-guvernul-publicat-n-70498.html>
- Guvernul României (2015), Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România, https://www.ancom.ro/uploads/links_files/Strategia_nationala_privind_Agenda_Digitala_pentru_Romania_2020.pdf
- Guvernul României (2020), Strategia Națională de renovare pe termen lung pentru sprijinirea parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice cât și private într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050, aprobată prin HG nr.1034 din 27/11/2020, https://federatiaconstructorilor.ro/files/docs/200114AnexaHG_SRTL.pdf
- Guvernul României (2015), Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România, aprobată prin HG nr.245/ 7.04.2015, <https://www.comunicatii.gov.ro/agenda-digitala-pentru-romania-2020/>
- Guvernul României (2015), HG nr.414/03.06.2015 privind aprobarea Programului pentru implementarea Planului Național de dezvoltare a infrastructurii - NGN (Next Generation Network), <https://www.comunicatii.gov.ro/planul-national-de-dezvoltare-a-infrastructurii-ngn/>
- Guvernul României (2006), Strategia Națională privind accelerarea dezvoltării serviciilor comunitare de utilități publice aprobată prin HG nr. 246 din 16/02/2006, <https://lege5.ro/Gratuit/ha2diobu/strategia-nationala-privind-accelerarea-dezvoltarii-serviciilor-comunitare-de-utilitati-publice-hotarare-246-2006?dp=gi4domjvg44tq>
- MDLPL (2008), Conceptul strategic de dezvoltare teritorială România 2030, https://www.mdrap.ro/_documente/publicatii/2008/Brosura%20Conc_strat_dezv_teritoria_la.pdf
- Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (2020), Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050, http://economie.gov.ro/images/Energie/SERO2020_13%2008%202020-final%2014,50.pdf
- Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului (2020), Proiectul Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030, http://economie.gov.ro/images/transparentadecizionala/PNIESC%202020/PNIESC_SEA_23.04.2020.pdf
- Ministerul Fondurilor Europene (2021), perioada 2021-2027, <http://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/>
- Ministerul Fondurilor Europene (2020), Programul Operațional Dezvoltare Durabilă, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2020-05-28_PO%20Dezvoltare%20Durabila%20-prima%20versiune%20pt%20SEA.pdf
- Ministerul Fondurilor Europene (2020), Perioada 2021-2027, <http://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/>

- Primăria municipiului Arad (2014), Strategia integrată de dezvoltare urbană 2014-2030 a municipiului Arad, http://www.primariaarad.ro/html/ron/temp/strategia0820/SIDU_2014-2030.pdf
- Transelectrica (2020), Planul de dezvoltare a RET 2020-2029, https://www.transelectrica.ro/documents/10179/11109053/Planul+de+dezvoltare+a+RET+2020_2029.pdf/5524ca56-0166-4964-8bf9-b1d2cfadeea0
- Transelectrica (2020), Comunicat de presă, 30 iulie 2020 - Completarea Inelului de 400 kV al României prinde contur în zona de vest: a început montarea cablurilor pe noua linie de înaltă tensiune Porțile de Fier- Anina, https://web.transelectrica.ro/noutati/noutati/51_2020.07.30_15-18-07.pdf
- STRATEGIA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI 2019-2030, CU PERSPECTIVA ANULUI 2050
- Strategia energetică a județului Arad pentru perioada 2010 – 2020, actualizată în decembrie 2016
- STRATEGIA DE ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ A MUNICIPIULUI ARAD, 2020-2030
- Plan de administrare S.C. CET HIDROCARBURI S.A. 2017-2021
- Comisia Națională de Strategie și Prognoză, <http://cnp.ro/ro/fonduldezvoltareinvestitii>
- SNTGN TRANSGAZ SA MEDIAȘ, Planul de Dezvoltare a Sistemului National de Transport Gaze Naturale, 2018 – 2027
- Orașul Lipova, 2018, Hotărâre privind aprobarea asocierii Orașului Lipova în vederea constituirii Asociației de Dezvoltare Intercomunitară "Extindere magistrală gaz – Valea Mureșului"
- Ghiorghian R, 23.02.2019, Dezbateri cu scânteii la Prefectura din Arad - extinderea magistralelor de gaz metan în județ, accesibil la: https://www.stiripesurse.ro/dezbateri-cu-scanteii-la-prefectura-din-arad-extinderea-magistralelor-de-gaz-metan-in-jude_1328609.html
- Consiliul Local al Comunei Bocsig, Anexa nr. 1 la HCL 55/27.07.2018, Act constitutiv al Asociației de Dezvoltare Intercomunitară "Extindere magistrală gaz – Valea Crișului Alb"
- Anunț decizie alimentare gaze comuna Felnac, 21.01.2021, accesibil la: <http://primaria-felnac.ro/2021/01/21/anunt-decizie-alimentare-gaze-comuna-felnac/>
- Medeleanu R., 25.02.2020, Se pregătește modernizarea unor puncte din rețeaua termică ce străbate orașul. Investiția va scoate 16 milioane de lei din bugetul local , <https://specialarad.ro/se-pregateste-modernizarea-unor-puncte-din-reteaua-termica-ce-strabate-orasul-investitia-va-scoate-16-milioane-de-lei-din-bugetul-local/>
- Paginile de internet ale primăriilor UAT din județ.

CAPITOLUL 2:

- (2008), Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, <http://www.mmediu.ro/beta/domenii/dezvoltare-durabila/strategia-nationala-a-romaniei-2013-2020-2030/>;
- (2014), Strategia de Dezvoltare Regională Vest 2014-2020, Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, https://www.adrvest.ro/attach_files/Strategia%20PDR%202014-2020.pdf;

- (2014), Strategia de dezvoltare teritorială a României. Studii de fundamentare. Studiul 1. Analiza structurii și evoluției demografice, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, http://sdtr.ro/upload/STUDII/1.%20Sinteza_Analiza%20structurii%20si%20evolutiei%20demografice.pdf;
- (2020), Strategia de Dezvoltare Regională Vest 2021-2027, Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, <https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf>, - document aflat în consultare publică
- (2020), Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO), Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, <http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/e96733c0a68d30a9c92a78e29d169caa-1.pdf>.

CAPITOLUL 3:

- Direcția Agricolă a județului Arad, 2020
- Institutul Național de Statistică, baza TEMPO online 2020
- Direcția Silvică a județului Arad, 2020
- ONRC, 2020
- Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, 2020
- <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>, acces August 2020

CAPITOLUL 4:

- Actualizarea Planului Spațial Regional al județului Csongrád (Ungaria) anul 2018-2019, date puse la dispoziție de C.J. Arad,
- Cândea Melinda și Bran Florina, 2001, Spațiul geografic românesc – organizare, amenajare, dezvoltare durabilă, Editura economica,
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR) - Studii de fundamentare, Studiul 15: Rețeaua de localități după rang și importanță, Asociați responsabil: Quattro Design – Arhitecți și urbanști asociați, Raport de sinteză. 2014,
- Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR), Studii de fundamentare, Servicii elaborare studii în vederea implementării activităților proiectului cu titlul „Dezvoltarea de instrumente și modele de planificare strategică teritorială pentru sprijinirea viitoarei perioade de programare post 2013”,
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR) - Studii de fundamentare, Studiul 23: Zone cu specific geografic, Asociați responsabil: Quattro Design – Arhitecți și urbanști asociați, Formă finală. 2014,
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR), România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni, versiunea 2, februarie 2015,
- Spatial plan of Békés County modification suggesting plan phase, rezumat, date puse la dispoziție de C.J. Arad.
- Teză de Doctorat - Expansiune urbană și dezvoltare teritorială durabilă, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” – Școala Doctorale “Spațiu, Imagine, Text, Teritoriu” (SD-SITT), elaborator: drd. Liviu Veluda, sub coordonarea științifică a prof. dr. arh. Florin Machedon, 2011-2014

- Conceptul strategic de dezvoltare teritorială România 2030
http://www.mdrap.gov.ro/_documente/publicatii/2008/Brosura%20Conc_strat_dezv_teritoriala.pdf
- Consiliul Județean Arad
<http://www.cjarad.ro/>
- Județul Arad
https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bul_Arad
- Master Planul General de Transport al României 2030 (variantă finală revizuită a Raportului privind Master Planul pe termen scurt, mediu și lung);
http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/mpgt/23072015/Master%20Planul%20General%20de%20Transport_iulie_2015_vol%20I.pdf
- Planul pentru dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2021 - 2027
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/07/Analiza-socio-economica-si-SWOT-Planul-de-Dezvoltare-Regionala-PDR-Vest-2021-2027.pdf>
- Programul Operational Regional Vest 2021-2027_draft 0_16.07.2020
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/07/ANNEX-V-POR-Vest-Draft-0.pdf>
- Programul Interreg V-A România-Ungaria
<https://interreg-rohu.eu/ro/despre-program/>
- Regiunea DKMT
<http://www.dkmt.net/ro/index.php?page=euroregio>
https://ro.wikipedia.org/wiki/Euroregiunea_DKMT
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni
<https://www.mlpsda.ro/pages/sdtr>
- Strategia de dezvoltare a Județului Arad 2014-2020
<http://www.cjarad.ro/activitate/strategia-dezvoltare/7-strategia-de-dezvoltare-a-jude%C5%A3ului-arad-20142020.html>
- Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad
<https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/41339/StudiuTM-AR-FINAL.pdf>
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest - Planu pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2021-2027,
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/04/Analiza-socio-economica-si-SWOT-PDR-Vest-2021-2027-prima-versiune.pdf>.
- Strategia pentru dezvoltare a regiunii Vest pentru perioada 2021-2027
<https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf>
- Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Arad pentru perioada 2014 – 2030
<http://www.primariaarad.ro/files/proiecte/p960.pdf>